สัญญาเลขที่ RDG5750050

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยย่อยที่ 3 “แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา”

Potential Development for Cultural Tourism in Lan Na Civilization Route

ภายใต้แผนงานวิจัย
การบริหารจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาเชื่อมโยงกับ สปป.ลาว สหภาพเมียนม่าร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน (ตอนใต้)
Cultural Tourism Management and Development in Lan Na Civilization Route Link with Lao PDR., Myanmar, and Southern China

โดย

นางสุรีย์ บุญญานุพงศ์
นายสามารถ สุวรรณรัตน์
นางธิตินัดดา จินาจันทร์
ดร.ปริญญา จันทรศรี
นางนิตยา บุญทิม

บทสรุปผู้บริหาร

สัญญาเลขที่ RDG5750050

โครงการวิจัยย่อยที่ 3 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา(Potential Development for Cultural Tourism in Lan Na Civilization Rout**e)**

ภายใต้แผนงานวิจัย “การบริหารจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาเชื่อมโยงกับ สปป.ลาว สหภาพเมียนม่าร์และสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)” (Cultural Tourism Management and Development in Lan Na Civilization Route Link with Lao PDR., Myanmar, and Southern China)

หัวหน้าโครงการ นางสุรีย์ บุญญานุพงศ์ สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ร่วมวิจัย

1. นายสามารถ สุวรรณรัตน์ สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. นางธิตินัดดา จินาจันทร์ สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. ดร.ปริญญา จันทรศรี สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
4. นางนิตยา บุญทิม สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1. บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีการขยายตัวเติบโตอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มจะเติบโตอย่างต่อเนื่อง ประเทศทั่วโลกที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเร่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สำหรับประเทศไทยซึ่งมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมมากมาย ทั้งแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม และชุมชนวัฒนธรรม รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมละสนับสนุนการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยภาคเหนือตอนบนถูกกำหนดเป็น “กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา” เนื่องจากเคยเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนา ซึ่งปัจจุบันเขตแดนที่เคยอยู่ในอาณาจักรล้านนาครอบคลุมพื้นที่ 4 ประเทศ คือ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว(สปป.ลาว) ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)

เนื่องจาก การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงต้องมีศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมจึงจะสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแข่งขันได้ในตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนยังไม่เคยมีการสำรวจและประเมินศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาก่อน จึงยังไม่สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ รวมทั้งยังไม่มีการศึกษาความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศใน“กลุ่มอารยธรรมล้านนา”

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา” เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาของภาคเหนือตอนบน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวของภาคเหนือตอนบนและของประเทศไทย โดยจะทำให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องมีข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ “กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน” นอกจากนี้ การศึกษาความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศใน“กลุ่มอารยธรรมล้านนา” ซึ่งเป็นการจัดการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนระหว่างภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว(สปป.ลาว ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ และ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) นอกจากจะส่งผลดีต่อการขยายตลาดการท่องเที่ยวของภาคเหนือตอนบน แล้วยังเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่าง

ประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียนตามเป้าหมายของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economics Community– AEC) และเป็นการเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียนตามเป้าหมายของประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (Asean Socio-Cultural Community–ASCC) อีกด้วย รวมถึงเป็นการทำบทบาทหน้าที่ที่ประชาคมอาเซียนมอบหมายให้ประเทศไทยรับผิดชอบเป็นแกนนำการพัฒนาในสาขาท่องเที่ยวและโลจิสติกของกลุ่มประชาคมอาเซียน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน
2. จัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน
3. เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนา
4. เสนอแนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนกับ สปป.ลาว สหภาพเมียนม่าร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน (ตอนใต้)

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วย

- พื้นที่หลัก ได้แก่ กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาตามแผนพัฒนาของกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา ครอบคลุม 7 จังหวัดภาคเหนือตอนบน(จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน และจังหวัดพะเยา)
- พื้นที่รอง ได้แก่ พื้นที่ต่อเนื่องกับกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ประกอบด้วย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 3 ประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สปป.ลาว สหภาพเมียนม่าร์ และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)

ขอบเขตเนื้อหา ประกอบด้วย

- สำรวจและคัดกรองแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ “กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน”
- สำรวจและประเมินศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ “กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน”
- จัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวหลายๆ แหล่งบนเส้นทางคมนาคมเดียวกัน
- ศึกษาและเสนอแนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างภาคเหนือตอนบนกับประเทศสปป.ลาว สหภาพเมียนม่าร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)

1.4 วิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษาวิจัยในโครงการนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ดังกรอบแผนงานวิจัย(Research Design) ดังแสดงในรูป

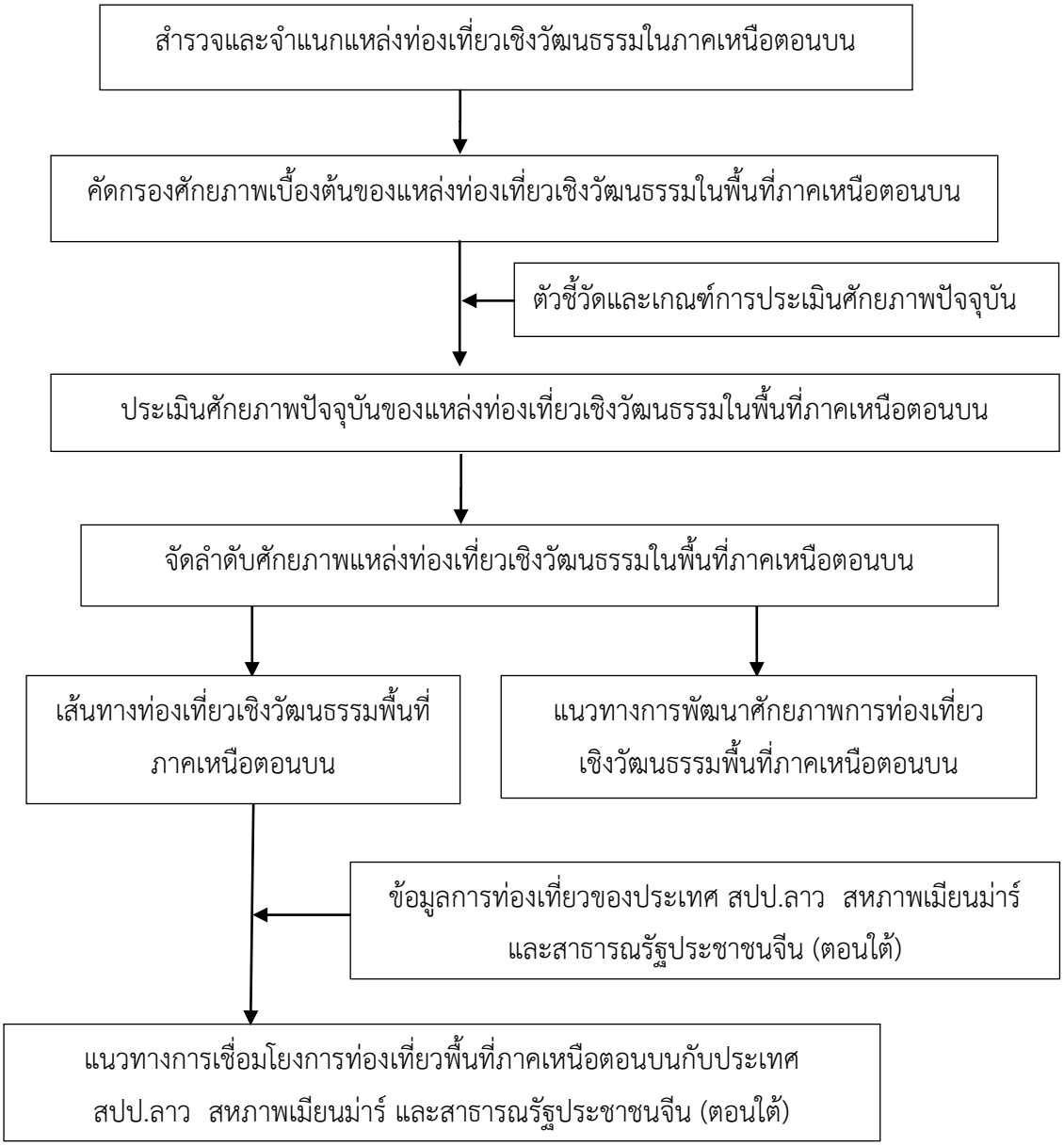

กรอบแผนงานวิจัย(Research Design)

1.5 สรุปผลการดำเนินงานวิจัย

โครงการ “แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา” ทำการสำรวจประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนา

ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน รวม 291 แหล่ง พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระดับสูงมีเพียง 5 แหล่งหรือคิดเป็นร้อยละ 1.72 ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน โดยร้อยละ 96.22 ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบนมีศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระดับปานกลางซึ่งควรต้องเร่งดำเนินงานพัฒนาเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีศักยภาพที่เหมาะสมสำหรับรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

สำหรับผลการประเมินศักยภาพขององค์ประกอบรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง8 ด้าน พบว่า ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระดับสูง ส่วนด้านที่มีศักยภาพระดับปานกลางซึ่งควรต้องดำเนินการพัฒนายกระดับศักยภาพ ได้แก่ ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้บริการ ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว โดยด้านการประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และด้านการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว ผลการประเมินพบว่า มีศักยภาพในระดับต่ำซึ่งต้องเร่งรัดการพัฒนาศักยภาพ

ด้านการศึกษาเพื่อจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน ได้จัดแบ่งเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคเหนือตอนบนตามเรื่องราว/เนื้อหาทรัพยากรท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือตอนบน โดยแบ่งได้เป็น 6 กลุ่มเส้นทาง คือ กลุ่มเส้นทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี กลุ่มเส้นทางประวัติศาสตร์ร่วมสมัย กลุ่มเส้นทางสถาปัตยกรรม กลุ่มเส้นทางหัตถกรรมล้านนา กลุ่มเส้นทางเทศกาลงานประเพณีล้านนา และกลุ่มเส้นทางวิถีชีวิตล้านนา โดยเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 6 กลุ่มเส้นทางนี้ เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เชื่อมร้อยแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ตั้งอยู่บนเส้นทางคมนาคมเดียวกัน โดยมีทั้งเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดและในกลุ่มจังหวัด(เส้นทางเชื่อมโยงระหว่างจังหวัด) ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการท่องเที่ยวสามารถนำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่โครงการจัดทำขึ้นนี้ไปจัดทำรายการนำเที่ยวได้ทันที

ทั้งนี้ การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน มีประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการ คือ

1. เร่งดำเนินการพัฒนายกระดับศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบนให้มีศักยภาพที่เหมาะสมในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อทำหน้าที่ประสานนโยบาย แผนงาน และโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

3. จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน โดยจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งระดับกลุ่มจังหวัด และระดับจังหวัด ทั้งนี้ต้องกำหนดกรอบเวลาและเป้าหมายการดำเนินงานรวมถึงผู้รับผิดชอบเกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจน

4. สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเปิดโอกาสหรือสร้างกระบวนการให้ทุกภาคส่วนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

5. สร้างบุคลากรท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและทักษะในการให้บริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้มีจำนวนเพียงพอที่จะรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ส่วนแนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรรมระหว่างประเทศใน“กลุ่มอารยธรรมล้านนา” (ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยกับประเทศ สปป.ลาว ประเทศสหภาพเมียนม่าร์ และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)) คือ ต้องมีองค์กรกลางซึ่งประกอบด้วยตัวแทนของทุกประเทศทำหน้าที่ในการประสานความร่วมมือและประสานการดำเนินงาน โดยจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” เพื่อทำหน้าที่ประสานความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกในการพัฒนาศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศสมาชิก การกำหนดมาตรฐานการบริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นที่ยอมรับของทุกประเทศสมาชิก ฯ นอกจากนี้จะต้องร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” เป็นไปอย่างสอดประสานกันและสามารถแข่งขันได้ในตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของโลก สำหรับเส้นทางท่องเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” ผลการศึกษาของโครงการโดยพิจารณาองค์ประกอบด้านโครงข่ายการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงระหว่างประเทศ และองค์ประกอบด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแต่ละประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” ที่มีเรื่องราวหรือเนื้อหาสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกัน พบว่า เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” ได้มี 4 กลุ่มเส้นทาง คือ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้สถาปัตยกรรม เส้นทางท่องเที่ยวหัตถกรรม และเส้นทางท่องเที่ยววิถีชีวิต

1.6 ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัย

ผลการประเมินศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ซึ่งมีรายละเอียดของคะแนนการประเมินแต่ละองค์ประกอบจะเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว อาทิ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว ชุมชนท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสามารถใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการสร้างรายได้แก่ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมล้านนา ซึ่งจะเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิง

วัฒนธรรมเกิดความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมและร่วมกันป้องปักรักษามรดกทางวัฒนธรรมไว้ให้ดำรงสืบไป

นอกจากนี้ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัด และเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงระหว่างประเทศ เป็นเส้นทางที่ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวสามารถนำไปใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ทันที ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับภาค ระดับประเทศ และกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

1.7 การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

โครงการฯ ร่วมกับแผนงานวิจัยฯ ได้จัดประชุมเพื่อคืนข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภาคธุรกิจ ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว วิสาหกิจชุมชน และชุมชนท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากผลการวิจัย เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2558 นอกจากนี้ ยังได้จัดพิมพ์เอกสาร “เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ฯ” เผยแพร่แก่หน่วยงานและผู้ประกอบการท่องเที่ยวรวมถึงประชาชนทั่วไปด้วย

บทคัดย่อ

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา

รัฐบาลมีนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้ฐานทางวัฒนธรรม โครงการนี้จึงทำการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือตอนบนรวม 291 แหล่ง และจัดเส้นทางที่มีศักยภาพสูงในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งผลการศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือตอนบนมีศักยภาพรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระดับปานกลาง ด้านเส้นทางท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาคเหนือตอนบนมี 6 กลุ่มเส้นทาง และเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างภาคเหนือตอนบนกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) มี 4 กลุ่มเส้นทาง โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาคเหนือตอนบนจะต้องจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทำหน้าที่ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

Potential Development for Cultural Tourism in Lan Na Civilization Route

According to Thai governmental-policies on promoting cultural tourism are presently lunched , then this project was responded by research and evaluate tourism potentiality of 291 tourism sites over northern Thai provinces, along with, propose several cultural tourism routes which have outstanding potentials for further development. The result reveals that most of cultural tourism sites have a middle range-potential for tourism service and there are six cultural routes; defined by cultural themes, received a high range. There are, moreover, 4 international routes along northern Mekong region, link cultural routes in northern Thai provinces with Laos, Myanmar, and southern of China which also remarked as a high potential route. The significant key to accomplish these international routes is to found a specific tourism organization with committee from all stakeholders in charge of coordination, promote and develop some programs on cultural tourism sites and routes between the countries.

สารบัญ

เรื่อง		หน้า
บทสรุปผู้บริหาร		**ก**
บทคัดย่อ		**ซ**
Abstract		**ฌ**
บทที่ 1	**บทนำ**	**1-1**
	1.1 ที่มา และความสำคัญของปัญหา	1-1
	1.2 วัตถุประสงค์	1-3
	1.3 ขอบเขตของการวิจัย	1-3
	1.4 นิยามศัพท์	1-4
	1.5 กรอบแผนการดำเนินงานวิจัย (Research Design)	1-5
	1.6 ผลผลิต(Outputs)ที่ได้จากการศึกษาวิจัย	1-5
	1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและการนำผลการศึกษาวิจัยไปใช้ประโยชน์	1-6
บทที่ 2	**แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**	**2-1**
	2.1 อาณาจักรล้านนาและอารยธรรมล้านนา	2-1
	2.2 กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาและภาคเหนือตอนบน	2-3
	2.3 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	2-18
	2.4 แนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	2-22
	2.5 แนวคิดการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว	2-23
	2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว	2-25
	2.7 แนวคิดการจัดเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	2-26
	2.8 ผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง	2-26
บทที่ 3	**ระเบียบวิธีวิจัย**	**3-1**
	3.1 กระบวนการและขั้นตอนการวิจัย	3-1
	3.2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา	3-6
	3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	3-6
	3.4 การสำรวจเก็บข้อมูล	3-14
	3.5 การจัดลำดับศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	3-18
บทที่ 4	**ผลการศึกษาวิจัย**	**4-1**
	4.1 ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน	4-1

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง		หน้า
	4.2 ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน	4-19
	4.3 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนา ภาคเหนือตอนบน	4-22
	4.4 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน	4-83
	4.5 แนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4 ประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” (ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย สปป.ลาว สหภาพเมียนม่าร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้))	4-90
บทที่ 5	**สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ**	**5-1**
	5.1 ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของการศึกษา	5-1
	5.2 วิธีการดำเนินการวิจัย	5-1
	5.3 สรุปผลการวิจัย	5-2
	5.4 ข้อเสนอแนะ	5-4
บรรณานุกรม		บรรณานุกรม - 1
ภาคผนวก ก	แบบสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ภาคผนวก ก - 1
ภาคผนวก ข	ตารางแสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน	ภาคผนวก ข - 1
ภาคผนวก ค	ทำเนียบแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน แยกรายจังหวัด	ภาคผนวก ค - 1
ภาคผนวก ง	แหล่งภูมิปัญญาล้านนาที่มีศักยภาพแต่ขาดความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ภาคผนวก ง - 1

สารบัญตาราง

ตารางที่ ย่อย 3		หน้า
3-1	แสดงจำนวนแหล่งท่องเที่ยวแยกรายจังหวัด ปี 2557	3-3
3-2	ผลการคัดกรองศักยภาพเบื้องต้นในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคเหนือตอนบน	3-4
3-3	เกณฑ์การประเมินศักยภาพขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	3-9
3-4	แสดงค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักแต่ละกลุ่มศักยภาพ	3-19
4-1	แสดงระดับศักยภาพโดยรวมในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคเหนือตอนบนแยกรายจังหวัด	4-2
4-2	แสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือตอนบน แยกรายองค์ประกอบ	4-11
4-3	แสดงจำนวนและสัดส่วนทรัพยากรท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพื้นที่ภาคเหนือตอนบนแยกรายประเภททรัพยากรท่องเที่ยวและแยกรายจังหวัด	4-24
4-4	เส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่	4-27
4-5	เส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย	4-35
4-6	เส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดลำพูน	4-40
4-7	เส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดลำปาง	4-46
4-8	เส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดแพร่	4-52
4-9	เส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดน่าน	4-58
4-10	เส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพะเยา	4-65
4-11	เส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-68
4-12	รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัดบนเส้นทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี “ตามรอยการสถาปนาอาณาจักรล้านนาของพระญามังราย”	4-74
4-13	รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางประวัติศาสตร์ร่วมสมัย “เส้นทางการค้าไม้”	4-74
4-14	รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางประวัติศาสตร์ร่วมสมัย “เส้นทางการเข้ามาของชาติตะวันตก”	4-75

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่ ย่อย 3 **หน้า**

4-15	รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางประวัติศาสตร์ร่วมสมัย “เส้นทางการสงครามมหาเอเชียบูรพา”	4-75
4-16	รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางชื่นชมสถาปัตยกรรม “เส้นทางศิลปะสถาปัตยกรรมล้านนา”	4-76
4-17	รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางชื่นชมสถาปัตยกรรม “เส้นทางศิลปะสถาปัตยกรรมพม่า-พุกาม-ไทใหญ่”	4-77
4-18	รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางชื่นชมสถาปัตยกรรม “เส้นทางศิลปะสถาปัตยกรรมล้านนา-ล้านช้าง”	4-77
4-19	รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางชื่นชมสถาปัตยกรรม “เส้นทางศิลปะสถาปัตยกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไท-สิบสองปันนา”	4-78
4-20	รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางชื่นชมสถาปัตยกรรม “เส้นทางศิลปะสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นผสมตะวันตก”	4-79
4-21	รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางสืบสายลายผ้าล้านนา	4-80
4-22	รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางหัตถกรรมไม้แกะสลัก	4-81
4-23	รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางเทศกาลงานประเพณีล้านนา	4-81
4-24	รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางวิถีล้านนา	4-82
4-25	รายชื่อสายการบินที่เปิดให้บริการภายในเส้นทางเชื่อมโยงภาคเหนือตอนบนกับประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์	4-97
4-26	รายชื่อสายการบินที่เปิดให้บริการภายในเส้นทางเชื่อมโยงภาคเหนือตอนบนกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)	4-98
4-27	รายชื่อสายการบินที่เปิดให้บริการภายในเส้นทางเชื่อมโยงภาคเหนือตอนบนกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)	4-99
4-28	เส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนา เส้นทางล้านนา-สิบสองปันนา	4-103
4-29	เส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนา เส้นทางล้านนา-หลวงพระบาง	4-104
4-30	เส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนา เส้นทางล้านนา-เชียงตุง	4-105
4-31	เส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนา เส้นทางล้านนา-มัณฑะเลย์	4-106

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตารางที่ ย่อย 3		หน้า
4-32	เส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนา เส้นทางล้านนา-ล้านช้าง	4-109
4-33	เส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนา เส้นทางเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมล้านนา-มัณฑะเลย์-พุกาม	4-111
4-34	เส้นทางท่องเที่ยวหัตถกรรมเชื่อมโยงภาคเหนือตอนบนกับเมืองหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)	4-114
4-35	เส้นทางท่องเที่ยววิถีชีวิตเชื่อมโยงพื้นที่ 4 ประเทศในกลุ่มอารยธรรมล้านนา	4-116

สารบัญรูป

รูปที่ ย่อย 3		หน้า
1-1	กรอบแผนงานวิจัย(Research Design)	1-5
2-1	แผนที่ จังหวัดเชียงใหม่และโครงข่ายคมนาคม	2-5
2-2	แผนที่ จังหวัดเชียงรายและโครงข่ายคมนาคม	2-8
2-3	แผนที่ จังหวัดลำพูนและโครงข่ายคมนาคม	2-9
2-4	แผนที่ จังหวัดลำปางและโครงข่ายคมนาคม	2-11
2-5	แผนที่ จังหวัดแพร่และโครงข่ายคมนาคม	2-13
2-6	แผนที่ จังหวัดน่านและโครงข่ายคมนาคม	2-15
2-7	แผนที่ จังหวัดพะเยาและโครงข่ายคมนาคม	2-16
2-8	แผนที่ จังหวัดแม่ฮ่องสอนและโครงข่ายคมนาคม	2-18
2-9	Transromanica	2-26
3-1	กรอบแผนงานวิจัย(Research Design)	3-1
3-2	การสำรวจเพื่อประเมินศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพื้นที่ภาคเหนือตอนบน	3-14
3-3	การสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยว ณ เมืองหลวงพระบาง ประเทศ สปป.ลาว	3-15
3-4	การสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยว ณ เมืองเชียงตุงประเทศสหภาพเมียนม่าร์	3-17
4-1	เส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาเส้นทางประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ร่วมสมัย	4-76
4-2	เส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาเส้นทางเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม	4-80
4-3	เส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาเส้นทางชื่นชมหัตถกรรม	4-81
4-4	เส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาเส้นทางสายประเพณี	4-82
4-5	เส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาเส้นทางประทับใจวิถีชีวิต	4-83
4-6	โครงสร้างการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	4-87
4-7	แสดงเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub region Economic Corridors)	4-92
4-8	แสดงเส้นทาง R3A และ R3B ในแนวระเบียงย่อยด้านตะวันตก (Western Sub corridor หรือ R 3)	4-93
4-9	แสดงทางหลวงสายเอเชีย(Asian Highway หรือ เส้นทาง AH)	4-94
4-10	เส้นทางการบินภายในประเทศและระหว่างประเทศ	4-99

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ ย่อย 3		หน้า
4-1	แสดงศักยภาพโดยรวมในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคเหนือตอนบนแยกรายจังหวัด	4-3
4-2	แสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคเหนือตอนบนแยกรายองค์ประกอบ	4-6
4-3	แสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รายจังหวัดภาคเหนือตอนบน	4-6
4-4	แสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รายจังหวัดภาคเหนือตอนบน	4-7
4-5	แสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รายจังหวัดภาคเหนือตอนบน	4-7
4-6	แสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รายจังหวัดภาคเหนือตอนบน	4-8
4-7	แสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพด้านการประชาสัมพันธ์/การให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รายจังหวัดภาคเหนือตอนบน	4-8
4-8	แสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รายจังหวัดภาคเหนือตอนบน	4-9
4-9	แสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รายจังหวัดภาคเหนือตอนบน	4-9
4-10	แสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพด้านมาตรฐานการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รายจังหวัดภาคเหนือตอนบน	4-10
4-11	แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรายกลุ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดภาคเหนือตอนบน	4-10
4-12	แสดงคะแนนเฉลี่ยรายศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่	4-12
4-13	แสดงคะแนนเฉลี่ยรายศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย	4-13

สารบัญแผนภูมิ(ต่อ)

แผนภูมิที่ ย่อย 3 **หน้า**

4-14	แสดงคะแนนเฉลี่ยรายศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดลำพูน	4-14
4-15	แสดงคะแนนเฉลี่ยรายศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดลำปาง	4-15
4-16	แสดงคะแนนเฉลี่ยรายศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดแพร่	4-16
4-17	แสดงคะแนนเฉลี่ยรายศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดน่าน	4-17
4-18	แสดงคะแนนเฉลี่ยรายศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดพะเยา	4-18
4-19	แสดงคะแนนเฉลี่ยรายศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-19

สารบัญแผนที่

แผนที่ ย่อย 3		หน้า
4-1	แสดงเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ จังหวัดเชียงใหม่	4-29
4-2	แสดงเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ร่วมสมัย จังหวัดเชียงใหม่	4-30
4-3	แสดงเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม จังหวัดเชียงใหม่	4-31
4-4	แสดงเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางชื่นชมหัตถกรรมท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ (เส้นทางในเขตเมือง)	4-32
4-5	แสดงเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางชื่นชมหัตถกรรมท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ (เส้นทางนอกเขตเมือง)	4-33
4-6	แสดงเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งประทับใจในวิถีชีวิต จังหวัดเชียงใหม่	4-34
4-7	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ จังหวัดเชียงราย	4-37
4-8	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ จังหวัดเชียงราย	4-38
4-9	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเส้นทางชื่นชมหัตถกรรมท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย	4-39
4-10	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ จังหวัดลำพูน	4-41
4-11	แผนที่เส้นทางประวัติศาสตร์ร่วมสมัย จังหวัดลำพูน	4-42
4-12	แผนที่เส้นทางเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม จังหวัดลำพูน	4-43
4-13	แผนที่เส้นทางหัตถกรรมท้องถิ่น จังหวัดลำพูน	4-44
4-14	แผนที่เส้นทางประทับใจวิถีชีวิต จังหวัดลำพูน	4-45
4-15	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ จังหวัดลำปาง	4-47
4-16	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ร่วมสมัย จังหวัดลำปาง	4-48
4-17	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม จังหวัดลำปาง	4-49
4-18	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเส้นทางชื่นชมหัตถกรรมท้องถิ่น จังหวัดลำปาง	4-50
4-19	แผนที่เส้นทางประทับใจวิถีชีวิต จังหวัดลำปาง	4-51
4-20	แผนที่เส้นทางสายประวัติศาสตร์ จังหวัดแพร่	4-53
4-21	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ร่วมสมัย จังหวัดแพร่	4-54
4-22	แผนที่เส้นทางเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม จังหวัดแพร่	4-55
4-23	แผนที่เส้นทางชื่นชมหัตถกรรมท้องถิ่น จังหวัดแพร่	4-56

สารบัญแผนที่(ต่อ)

แผนที่ ย่อย 3 **หน้า**

4-24	แผนที่เส้นทางประทับใจวิถีชีวิต จังหวัดแพร่	4-57
4-25	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ จังหวัดน่าน	4-60
4-26	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ร่วมสมัย จังหวัดน่าน	4-61
4-27	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม จังหวัดน่าน	4-62
4-28	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเส้นทางชื่นชมหัตถกรรมท้องถิ่น จังหวัดน่าน	4-63
4-29	แผนที่เส้นทางประทับใจวิถีชีวิต จังหวัดน่าน	4-64
4-30	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ จังหวัดพะเยา	4-66
4-31	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม จังหวัดพะเยา	4-67
4-32	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-69
4-33	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ร่วมสมัย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-70
4-34	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-71
4-35	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเส้นทางชื่นชมหัตถกรรมท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-72
4-36	แผนที่เส้นทางประทับใจวิถีชีวิต จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4-73
4-37	แผนที่ระหว่างประเทศ เส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนา	4-108
4-38	แผนที่ระหว่างประเทศ เส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม	4-113
4-39	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวหัตถกรรมเชื่อมโยงภาคเหนือตอนบนกับเมืองหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)	4-115
4-40	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยววิถีชีวิตเชื่อมโยงพื้นที่ 4 ประเทศในกลุ่มอารยธรรมล้านนา	4-118

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ที่มา และความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันนักท่องเที่ยวให้ความสนใจของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการแข่งขันทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่รวดเร็ว การดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คนตกอยู่ภายใต้ความกดดันรอบด้าน ทำให้คนส่วนใหญ่มีความเครียดตลอดเวลา ส่งผลให้ผู้คนโหยหาวิถีชีวิตที่สงบสุขเช่นในอดีต และระลึกนึกถึงชีวิตที่งดงามในวัยเยาว์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศาสนา ประเพณี วิถีชีวิต และศิลปกรรม จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้คนในยุคปัจจุบันแสวงหา ขณะเดียวกัน การที่ประชากรทั่วโลกมีชีวิตยืนยาวขึ้น ประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่ได้ก้าวเข้าสู่สถานะ “สังคมผู้สูงอายุ” ความต้องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยิ่งทวีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุเป็นประชากรที่มีความรู้สึกระลึกถึงชีวิตและผู้คนในอดีต และมีความต้องการที่จะได้ย้อนเวลากลับไปพบสถานที่และวิถีชีวิตในวันเยาว์มากกว่าคนในวัยอื่นๆ ส่งผลให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับ “การรักษาอดีต” กลายเป็นธุรกิจใหญ่ที่สามารถดึงดูดให้คนมาเยี่ยมเยือนและใช้เวลาอยู่ในสถานที่ “ที่เคยเป็นและเคยมีในอดีต” ดังนั้น ในช่วงกว่า 10 ปีที่ผ่านมาหน่วยงานและองค์กรหลายแห่งจึงทุ่มเทงบประมาณเพื่อสงวนรักษา และอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม แหล่งโบราณสถาน ชุมชนดั้งเดิมฯ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มที่ต้องการแสวงหา “วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในอดีต” การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวที่หลายประเทศทั่วโลกใช้ดึงดูดรายได้เข้าสู่ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในภูมิภาคอาเซียนซึ่งเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่เก่าแก่ของโลก

ประเทศไทย เป็นแหล่งอารยธรรมโบราณที่สำคัญแห่งหนึ่งของภูมิภาคอาเซียน มีอาณาจักรโบราณที่เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรมกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศหลายแห่งมีการดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องมาโดยไม่ขาดตอนและนับเป็น “แหล่งประวัติศาสตร์ที่มีชีวิต” นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันและเพื่อรักษาสถานะทางการตลาดการท่องเที่ยวของไทยในตลาดโลก

ภาคการท่องเที่ยวเป็นภาคการผลิตที่ประเทศส่วนใหญ่ในโลกใช้สร้างรายได้เข้าประเทศ ดังนั้นตลาดการท่องเที่ยวจึงมีการแข่งขันสูงมาก การที่ประเทศไทยจะรักษาความเป็นผู้นำทางการตลาดการท่องเที่ยวได้ จึงต้องมีการพัฒนาองค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการนำเสนอเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ เพื่อเป็นตัวเลือกในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ซึ่งแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ปี พ.ศ.2555-2559 ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ที่มีแนวทางการดำเนินงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพสามารถสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มเพื่อสร้างทางเลือกใหม่แก่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่สามารถตอบสนองความนิยมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน สามารถรักษาคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสามารถสร้างรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่น

โดยแนวทางการพัฒนาที่สำคัญของยุทธศาสตร์นี้ คือ การกำหนดกลุ่มท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ซึ่งภาคเหนือตอนบนถูกกำหนดให้เป็นกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาและภาคเหนือตอนบน ทั้งนี้ พื้นที่ที่ถูกกำหนดให้เป็น “กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา” ประกอบด้วยจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน โดยจังหวัดแม่ฮ่องสอนถูกกำหนดเป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวใกล้เคียงกัน

การส่งเสริมการท่องเที่ยว “กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา” ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2555-2559 จำเป็นต้องมีแผนการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ซึ่งปัจจุบันยังขาดข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่งผลให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยวไม่สามารถพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและรายการนำเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันหน่วยงานและองค์กรที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาก็ยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทำให้ยังไม่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิผล การสำรวจและประเมินศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน “กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา” จึงเป็นการสร้างฐานข้อมูลที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา

“กลุ่มพื้นที่อารยธรรมล้านนา” หมายถึง พื้นที่ที่อยู่ในเขตอาณาจักรล้านนาในสมัยราชวงศ์มังราย ซึ่งปัจจุบันครอบคลุมอาณาเขตพื้นที่ 4 ประเทศ ประกอบด้วย 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) ทั้ง 4 ประเทศอยู่ในกลุ่มประชาคมอาเซียนซึ่งจะมีการรวมตัวเป็นประชาคมเดียวกันในเดือนธันวาคม 2558 นี้ การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงระหว่าง 4 ประเทศในกลุ่มพื้นที่อารยธรรมล้านนาจึงมีความสำคัญทั้งในส่วนของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economics Community–AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (Asean Socio-Cultural Community–ASCC) ซึ่งเป็น 2 ใน 3 เสาหลักของการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน ทั้งยังมีส่วนสนับสนุนบทบาทของประเทศไทยในฐานะผู้รับผิดชอบสาขาท่องเที่ยวและโลจิสติกของกลุ่มประชาคมอาเซียน นอกจากนี้ เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศในกลุ่มพื้นที่อารยธรรมล้านนาซึ่ งเป็นผลการศึกษาวิจัยจากโครงการจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสและแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมล้านนาสำกหรับนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ และเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ระหว่างประเทศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา” จึงมีความสำคัญทั้งต่อหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ “กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน” และการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนเชื่อมโยง

4 ประเทศใน “กลุ่มพื้นที่อารยธรรมล้านนา” คือ ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้))

1.2 วัตถุประสงค์

1. สำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน
2. จัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน
3. เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนา
4. เสนอแนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนกับ สปป.ลาว สหภาพเมียนม่าร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน (ตอนใต้)

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วย

- พื้นที่หลัก ได้แก่ กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาตามแผนพัฒนาของกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา ครอบคลุม 7 จังหวัดภาคเหนือตอนบน (จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน และจังหวัดพะเยา)
- พื้นที่รอง ได้แก่ พื้นที่ต่อเนื่องกับกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ประกอบด้วย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 3 ประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สปป.ลาว สหภาพเมียนม่าร์ และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)

ขอบเขตเนื้อหา ประกอบด้วย

- สำรวจและคัดกรองแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ “กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน”
- สำรวจและประเมินศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ “กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน”
- จัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวหลาย ๆ แหล่งบนเส้นทางคมนาคมเดียวกัน
- ศึกษาและเสนอแนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างภาคเหนือตอนบนกับประเทศสปป.ลาว สหภาพเมียนม่าร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)

1.4 นิยามศัพท์

1. วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์คิดค้นและสร้างขึ้นมาทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม ได้แก่ ภาษา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา กฎหมาย ศิลปะ จริยธรรม ดนตรี วรรณกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม วิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ

2. ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นและสามารถนำเสนอเพื่อการท่องเที่ยว ได้แก่ โบราณสถาน–ประวัติศาสตร์-สถาปัตยกรรม/ศาสนสถาน/พิพิธภัณฑ์- สถานที่เก็บรักษามรดกทางวัฒนธรรม/สถานที่แสดงศิลปะแขนงต่าง ๆ/งานเทศกาล - งานประเพณี/สินค้า-ของที่ระลึกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น/ชุมชนดั้งเดิม–ชุมชนวัฒนธรรม

3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หรือมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับ “วัฒนธรรม”

4. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง เส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลายๆ แหล่งที่ตั้งอยู่บนเส้นทางคมนาคมสายเดียวกันเข้าไว้ด้วยกัน

5. กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา หมายถึง พื้นที่ 7 จังหวัดภาคเหนือตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2555–2559 ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน และพะเยา

6. กลุ่มพื้นที่อารยธรรมล้านนา หมายถึง พื้นที่ในเขตอาณาจักรล้านนาสมัยราชวงศ์มังรายซึ่งปัจจุบันครอบคลุมพื้นที่ 4 ประเทศ ได้แก่ ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เมืองหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เมืองเชียงตุงและเมืองนายประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ และเมืองเชียงรุ้งประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)

7. เส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา หมายถึง เส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพรองรับการท่องเที่ยวหลายๆ แหล่งทั้งใน “กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน” และ “กลุ่มพื้นที่อารยธรรมล้านนา 4 ประเทศ”

1.5 กรอบแผนการดำเนินงานวิจัย (Research Design)

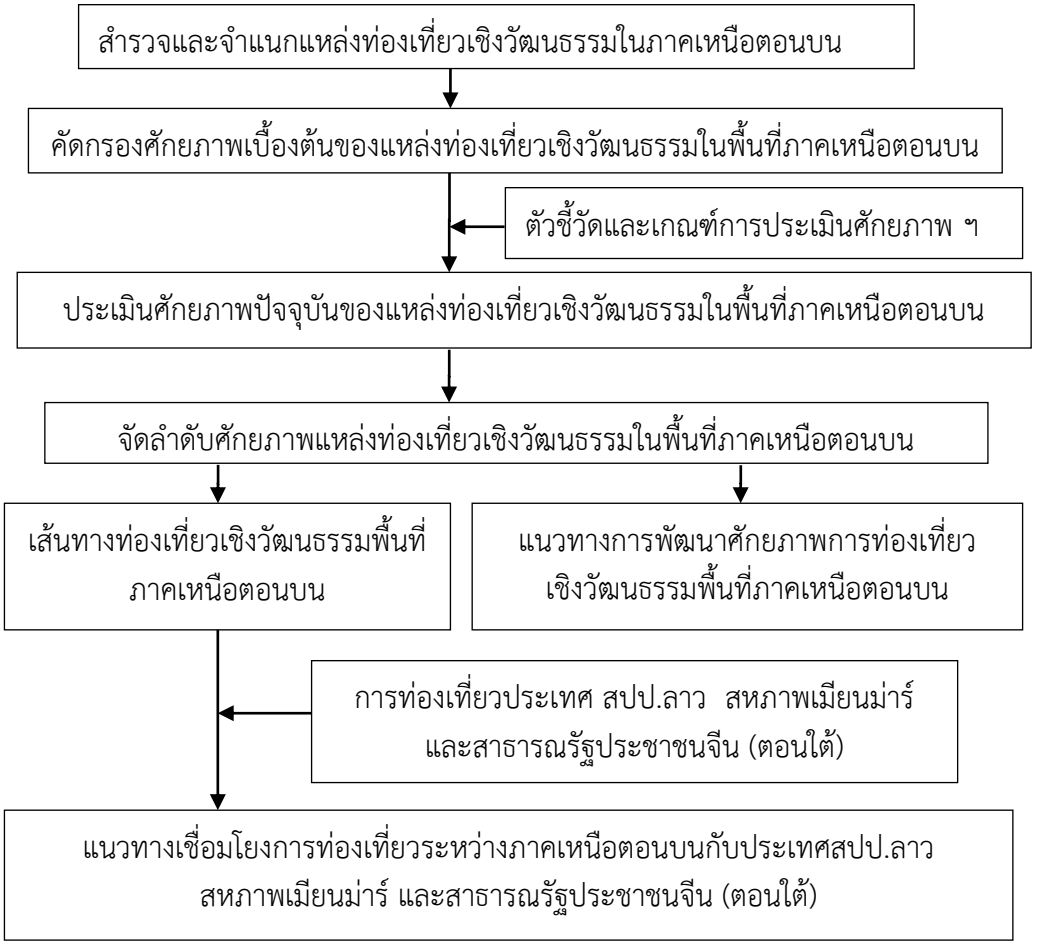

รูปที่ ย่อย 3: 1-1 กรอบแผนงานวิจัย(Research Design)

1.6 ผลผลิต(Outputs)ที่ได้จากการศึกษาวิจัย

1. ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน
2. ข้อมูลระดับศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน
3. เส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาพื้นที่ภาคเหนือตอนบน
4. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา
5. แนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนกับแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มอารยธรรมล้านนาของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและการนำผลงานการศึกษาวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ข้อมูลจำนวนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือตอนบน ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. ข้อมูลศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำใช้ประโยชน์ในการ วางแผนพัฒนาศักยภาพรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพ

3. ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ

4. เส้นทางท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจสามารถใช้พัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา

5. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการให้บริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

6. แนวทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยกับ 3 ประเทศในกลุ่มอารยธรรมล้านนา คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว(สปป.ลาว) สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียน

7. ข้อมูลการสำรวจและผลการศึกษาวิจัยของโครงการ ใช้เป็นฐานการศึกษาวิจัยต่อยอดและวิจัยเชิงลึกของอาจารย์ นักวิจัย นักศึกษา และเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน

บทที่ 2
แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาในโครงการนี้ จำเป็นต้องทำความเข้าใจในประเด็นสำคัญ และกรอบแนวคิดที่ใช้เป็นกรอบในการกำหนดแผนงานวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่อารยธรรมล้านนา รวมถึงการเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา ดังนี้

2.1 อาณาจักรล้านนาและอารยธรรมล้านนา

2.1.1 อาณาจักรล้านนา อาณาบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำกก-ปิง ซึ่งเป็นที่ก่อกำเนิดอาณาจักรล้านนานั้น เดิมมีชนพื้นเมืองหลายเผ่าพันธุ์อาศัยอยู่ก่อนแล้ว อาทิ ชาวละว้าหรือลัวะ ชาวข่าหรือข่ามุ ชาวมราบรี(ผีตองเหลือง) ชาวเมงค์หรือมอญ รวมถึงประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ไต(ซึ่งอพยพมาจากจีนในช่วงพุทธศตวรรษที่ 16 – 17) กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เหล่านี้ได้มีการรวมตัวกันก่อตั้งเป็นชุมชน โดยชุมชนที่มีบทบาททางการค้าจะสามารถขยายตัวจนกลายเป็นเมืองและรัฐ

ปี พ.ศ. 1802 พญามังราย โอรสของพญาลาวเม็งผู้ครองเมืองเงินยางเชียงแสน กับนางเทพคำข่าย ได้สืบราชสมบัติต่อจากพระราชบิดา ได้ทำการรวบรวมเมืองต่าง ๆ ไว้ในอำนาจ และเริ่มขยายอำนาจลงทางใต้เพื่อรวบรวมดินแดนในเส้นทางการค้าทางตอนเหนือทั้งหมด ทั้งยังขยายอำนาจออกไปถึงเมืองหงสาวดีของมอญ และเมืองพุกาม-อังวะของพม่า พญามังรายสร้างเมือง “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” ขึ้นมาในปี พ.ศ.1839 และสถาปนาอาณาจักรล้านนาขึ้นโดยมีเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองหลวง เริ่มต้นราชวงศ์มังราย อาณาเขตของอาณาจักรล้านนาในรัชสมัยของพญามังรายนั้น ทิศเหนือแผ่ไปไกลถึงเมืองเชียงรุ่งและเชียงตุง ทิศตะวันออกไปถึงแม่น้ำโขง(แต่ไม่รวมเมืองพะเยา เมืองน่านและเมืองแพร่) ทิศใต้ไปถึงนครเขลางค์(ลำปาง) และทิศตะวันตกไปถึงอาณาจักรพุกาม

อาณาจักรล้านนาภายใต้การปกครองของราชวงศ์มังราย มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งอำนาจการปกครอง การค้า และศาสนา ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราช(พ.ศ.1984-2030) อาณาจักรล้านนามีอาณาเขตกว้างขวางมากที่สุด โดยคือทิศเหนือจรดเมืองเชียงรุ่ง(สิบสองปันนา) ของประเทศจีนทิศตะวันตกครอบคลุมเมืองฝั่งตะวันตกของแม่น้ำสาละวินในรัฐฉาน ประเทศพม่า ทิศตะวันออกครอบคลุมอาณาจักรล้านช้าง(หลวงพระบาง)ในประเทศลาว ทิศใต้จรดเขตแดนของอยุธยา (เมืองตาก เมืองเชลียงหรือศรีสัชนาลัย เมืองเชียงชื่นหรือสวรรคโลก เมืองลับแล เมืองแพร่ เมืองน่าน) ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกนี้ ยังถือเป็นยุคของพุทธศาสนาในล้านนาด้วย โดยมีการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 8 ของโลกในปี พ.ศ.2020 ที่วัดเจ็ดยอด

ราชวงศ์มังรายปกครองอาณาจักรล้านนาเป็นเวลา 272 ปี มีกษัตริย์ปกครองทั้งสิ้น 16 พระองค์ จนถึงสมัยพระเจ้าเมกุฏิสุทธิวงศ์หรือท้าวแม่กุ พระเจ้าบุเรงนองแห่งราชวงศ์ตองอูก็ได้แผ่ขยายอำนาจเข้ามายึดครองอาณาจักรล้านนา อาณาจักรล้านนาตกอยู่ภายใต้อำนาจของพม่าตั้งแต่ปีพ.ศ.2101 เป็นเวลา 216 ปี จนถึงปี พ.ศ.2317 พญาจ่าบ้านผู้ปกครองเมืองเชียงใหม่ และพระยากาวิละผู้ปกครองเมืองลำปางได้ไปขอความช่วยเหลือจากพระเจ้าตากสิน แห่งกรุงธนบุรีให้ส่งกองทัพ

มาปราบปรามพม่า จนสามารถยึดเมืองเชียงใหม่คืนจากพม่าได้ในปี พ.ศ.2317 และล้านนาก็มีฐานะเป็นประเทศราชของสยาม

ภายหลังขับไล่พม่าออกไป ล้านนาตกอยู่ในสภาพบ้านเมืองร้าง พระยากาวิละต้องใช้นโยบาย “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” เพื่อฟื้นฟูล้านนาขึ้นใหม่ โดยทำสงครามกับเมืองต่างๆ ในพม่า ไทใหญ่ และสิบสองปันนา และกวาดต้อน “เทครัว” จากหลายเมืองเข้ามาตั้งถิ่นฐานในล้านนา อาทิ ชาวเชียงแสน ชาวน่าน ชาวแพร่ ปะโอหรือต่องสู้ ชาวพม่า ไทใหญ่ ชาวคง ชาวขึน ชาวยอง ชาวเมืองลวง เมืองหลวย เมืองเลน งัวลาย ชาวแม่ปละ ชาวเมืองวะ เมืองขอน ฯลฯ นอกจากนั้นยังมีชาวจีน ฝรั่ง แขกหรือกุลวา ชาวฮ่อ(จีนยูนนาน) ซึ่งเป็นผู้ที่นับถือทั้งศาสนาพุทธ คริสต์ และอิสลามที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาอาศัยในล้านนาด้วย ส่งผลให้สังคมล้านนามีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม

การขยายอำนาจของชาติตะวันตกในดินแดนล้านนา ทำให้สยามต้องหาทางป้องกันด้วยการปฏิรูปการปกครองล้านนา จนกระทั่งถึงปี พ.ศ.2442 สยามยกเลิกฐานะหัวเมืองประเทศราชทุกแห่งในล้านนาผนวกเป็นส่วนหนึ่งของสยาม และได้ยกเลิกตำแหน่งเจ้าเมืองฝ่ายเหนือตั้งแต่ปี พ.ศ.2469 ต่อมาในปี พ.ศ.2475 เมืองเชียงใหม่ซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนาในอดีต ก็มีฐานะเป็นเพียงจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย จังหวัดต่าง ๆ ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนที่เคยเป็นเมืองในอาณาเขตปกครองของอาณาจักรล้านนา ปัจจุบันถูกเรียกรวมกันว่า “ภูมิภาคล้านนา” ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดลำปาง จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.1.2 อารยธรรมล้านนา ความหมายของอารยธรรมตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ประจำปี พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ความสงบสุขของสังคมที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งศีลธรรมและกฎหมาย ความเจริญเนื่องด้วยองค์การของสังคม เช่น การเมือง กฎหมาย เศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรม ความเจริญด้วยขนบธรรมเนียมอันดี” อารยธรรม จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวเนื่องกับสิ่งที่มนุษยคิดค้นหรือสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อความเจริญ ความสงบสุขในสังคมที่อยู่ร่วมกัน ซึ่งอาจมีทั้งลักษณะที่เป็นนามธรรม เช่น คติความเชื่อ คำสอน ระเบียบ กฎหมายฯ และลักษณะที่เป็นรูปธรรม เช่น เครื่องแต่งกาย เครื่องใช้ อาหาร ประเพณี ศิลปวัตถุ ศิลปะสถาปัตยกรรม สิ่งก่อสร้าง การแสดง ฯลฯ อารยธรรมจึงมีความหมายที่ใกล้เคียงกันกับวัฒนธรรม

เมื่อกล่าวถึง “อารยธรรมล้านนา” จึงหมายถึง วัฒนธรรมหรือสิ่งที่คนชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ร่วมกันในดินแดนล้านนาสร้างสรรค์ขึ้นใช้ร่วมกันและเรียนรู้ ถ่ายทอดสืบต่อกัน ดังนั้น กลุ่มชาติพันธุ์ที่เคยอยู่ร่วมกันในอาณาจักรล้านนา จึงยังคงดำเนินชีวิตและประพฤติปฏิบัติตามแบบแผนวัฒนธรรมที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน แม้ว่าพื้นที่ที่กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้อาศัยอยู่ในปัจจุบันจะไม่ได้อยู่ใน “ภูมิภาคล้านนา” ของประเทศไทย โดยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไท (ไทยวน ไทลื้อ ไทเขิน ไทใหญ่ ไทยอง) ที่อยู่ในเมืองหลวงพระบางประเทศ สปป.ลาว เมืองเชียงตุงในประเทศสหภาพเมียนม่าร์ และเมืองเชียงรุ้ง(สิบสองปันนา) ในสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) ยังคงสืบทอดการดำเนินวิถีชีวิตและการปฏิบัติตามแบบแผนจารีตประเพณีและขนบธรรมเนียมของสังคมวัฒนธรรมล้านนาอย่างมั่นคง ซึ่งเห็นได้ชัดจากการแต่งกาย อาหารการกิน ประเพณีปฏิบัติในรอบปี(ประเพณีสิบสองเดือน)

ความเชื่อเรื่อง “ผี” และพิธีกรรม การทำเกษตรกรรม ระบบเหมืองฝาย การสร้างบ้านเรือน สถาปัตยกรรมทางศาสนา การแพทย์พื้นบ้าน ศิลปหัตถกรรม ดนตรี ฯลฯ

2.2 กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาและภาคเหนือตอนบน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติปี พ.ศ.2555–2559 ได้จัดกลุ่มท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการพัฒนาไว้ 8 กลุ่ม ซึ่ง 1 ใน 8 กลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนา คือ กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาและภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย “กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา” ได้แก่ พื้นที่ 7 จังหวัดภาคเหนือตอนบน คือ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ จังหวัดน่าน และ “จังหวัดที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวใกล้เคียงกัน” คือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เมื่อกล่าวถึง “กลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาและภาคเหนือตอนบน” จึงหมายถึงพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีความสำคัญด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนเป็นที่ตั้งของอาณาจักรโบราณที่สำคัญหลายแห่ง อาทิ อาณาจักรหริภุญไชย อาณาจักรภูกามยาว อาณาจักรล้านนาฯลฯ ทุกจังหวัดภาคเหนือตอนบนจึงมีทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกระจายตัวอยู่ทั่วพื้นที่ ได้แก่ แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน แหล่งโบราณคดี ศาสนสถาน และสถาปัตยกรรมยุคสมัยต่าง ๆ รวมถึงชุมชนดั้งเดิมที่ยังคงรักษาวิถีชีวิต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

2.2.1 จังหวัดเชียงใหม่ เมืองเชียงใหม่มีชื่อปรากฏในตำนานว่า “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” โดยเป็นราชธานีของอาณาจักรล้านนามานับตั้งแต่พญามังรายก่อตั้งเมืองเชียงใหม่ในปี พ.ศ.1839 และปกครองโดยกษัตริย์ราชวงศ์มังรายระหว่าง ปี พ.ศ.1839 – พ.ศ.2100 ก่อนที่จะตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าระหว่าง ปี พ.ศ.2101 – พ.ศ.2317 ต่อมาได้เข้ามาอยู่ภายใต้การปกครองของสยามในฐานะเมืองประเทศราช หลังจากสยามปฏิรูปการปกครองและมีการปรับปรุงการปกครองแบบจังหวัดในปี พ.ศ.2476 เชียงใหม่ก็มีสถานะเป็นจังหวัดเชียงใหม่จนถึงปัจจุบัน

จังหวัดเชียงใหม่ตั้งอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,027 ฟุต (310 เมตร) ห่างจากกรุงเทพมหานคร 696 กิโลเมตร มีพื้นที่ 20,107.057 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดและประเทศข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดรัฐฉาน(เมืองยอนและเมืองต่วน) ประเทศสหภาพเมียนม่าร์
ทิศใต้	ติดอำเภอสามเงา อำเภอแม่ระมาด อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	ติดจังหวัดเชียงราย (อำเภอแม่ฟ้าหลวง อำเภอเมืองเชียงราย อำเภอแม่สรวย อำเภอเวียงป่าเป้า) จังหวัดลำปาง (อำเภอเมืองปาน อำเภอเมืองลำปาง) และ จังหวัดลำพูน (อำเภอบ้านธิ อำเภอเมืองลำพูน อำเภอป่าซาง อำเภอเวียงหนองล่อง อำเภอบ้านโฮ่ง อำเภอลี้)
ทิศตะวันตก	ติดจังหวัดแม่ฮ่องสอน (อำเภอปาย อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอขุนยวม อำเภอแม่ลาน้อย อำเภอแม่สะเรียง อำเภอสบเมย)

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่เป็นภูเขาและป่าละเมาะ มีพื้นที่ราบลุ่มน้ำและที่ราบเชิงเขากระจายอยู่ทั่วไประหว่างหุบเขาซึ่งทอดตัวในแนวเหนือ-ใต้ ได้แก่ ที่ราบลุ่มน้ำปิง ที่ราบลุ่มน้ำฝาง และที่ราบลุ่มน้ำแม่งัด สภาพอากาศของจังหวัดเชียงใหม่มีค่อนข้างเย็นเกือบตลอดทั้งปี

จังหวัดเชียงใหม่แบ่งการปกครองออกเป็น 25 อำเภอ จำนวนประชากร ณ เดือนธันวาคม พ.ศ.2557 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 1,675,279 คน ประกอบด้วยประชากรหลากหลายชาติพันธุ์ ทั้ง “คนเมือง” และชาติพันธุ์อื่น ๆ อีก 13 กลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นนครที่เป็นที่สุดแห่งความสง่างามทางวัฒนธรรม (Chiang Mai: The Most Splendid City of Culture) ในการประชุมคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 18/2554 เมื่อวันอังคารที่ 3 พฤษภาคม 2554

สำหรับพื้นที่ภาคเหนือตอนบน จังหวัดเชียงใหม่มีความสำคัญในฐานะศูนย์กลางการบริการทั้งด้านการค้า การลงทุน การศึกษา และการคมนาคมขนส่ง โดยมีสถานศึกษารวมทั้งสิ้น 1,146 แห่ง เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนจำนวน 12 แห่ง สถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา 7 แห่ง และโรงเรียนนานาชาติ 8 แห่ง ด้านบริการสาธารณสุขมีโรงพยาบาลและสถานพยาบาลจำนวน 43 แห่งกระจายอยู่ทั่วทุกพื้นที่ และมีธุรกิจบริการสุขภาพจำนวนมาก อาทิ คลินิกการแพทย์ธุรกิจนวดแผนไทยและสปาฯลฯ ด้านการคมนาคมขนส่ง จังหวัดเชียงใหม่มีเส้นทางคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียงรวมถึงกรุงเทพมหานครและประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และทางอากาศ ดังนี้

- การคมนาคมขนส่งทางรถยนต์ติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและกรุงเทพมหานครมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) เป็นเส้นทางหลัก และมีโครงข่ายเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงทุกพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดอื่นๆในภาคเหนือ โดยทุกเส้นทางรถโดยสารสาธารณะให้บริการเดินทางทุกวัน นอกจากนี้ ยังมีบริการเดินรถระหว่างประเทศในเส้นทางเชียงใหม่- เชียงรุ้ง (จากเชียงใหม่ ข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 ที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เข้าเส้นทาง R3A ที่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเข้าสู่เมืองบ่อหาน เมืองเชียงรุ้ง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้) และเส้นทางเชียงใหม่- หลวงพระบาง (จากเชียงใหม่ข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 ที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เข้าเส้นทาง R3A ที่เมืองห้วยทราย และเมืองหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเส้นทาง AH2 เชื่อมจังหวัดเชียงใหม่กับประเทศสหภาพเมียนม่าร์ผ่านอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เข้าเมืองท่าขี้เหล็ก จังหวัดเชียงตุง แต่เส้นทางนี้ยังไม่มีรถโดยสารระหว่างประเทศเปิดให้บริการ
- การคมนาคมทางรถไฟ มีรถไฟสายกรุงเทพฯ-เชียงใหม่ และรถไฟสายนครสวรรค์-เชียงใหม่ ซึ่งมีการเดินรถไฟให้บริการทุกวันวันละหลายเที่ยว
- การคมนาคมทางอากาศ มีสนามบินนานาชาติเชียงใหม่ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 6 ล้านคนต่อปี และรองรับการขนส่งสินค้าได้ 30,000 ตันต่อปี โดยมีเส้นทางการบินเชื่อมโยงจังหวัดเชียงใหม่กับจังหวัดอื่นๆในประเทศ 15 เส้นทางบินและเส้นทางการบินเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดเชียงใหม่กับประเทศอื่นๆ 18 เส้นทางบินมีจำนวนเที่ยวบินเฉลี่ย 140 เที่ยวบินไป-กลับต่อวัน

ด้านการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภาคเหนือตอนบนและเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีความสำคัญระดับประเทศและระดับนานาชาติ มีสิ่งบริการและอำนวยความ

สะดวกรองรับการท่องเที่ยวที่ครบครันและทันสมัย มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในระดับโลกหลายแห่ง อาทิ วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร วัดพระสิงห์มหาวรวิหาร วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร พระตำหนักภูพิงค์ราชนิเวศ เวียงกุมกาม ถนนคนเดิน ศูนย์หัตถกรรมบ้านถวายศูนย์หัตถกรรมกระดาษสาและร่มบ่อสร้าง ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวและบริการการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้เชียงใหม่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบทั้งการท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว (Long Stay) การท่องเที่ยงเชิงสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural and Traditional Tourism) ฯ และด้วยศักยภาพการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในปัจจุบัน จังหวัดเชียงใหม่จึงวางตำแหน่งการพัฒนา(Positioning)ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด โดยมุ่งที่จะเป็น “เมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวและบริการระดับสากล : MICE City, Wellness City”

รูปที่ ย่อย 3: 2-1 แผนที่จังหวัดเชียงใหม่และโครงข่ายคมนาคม

2.2.2 จังหวัดเชียงราย พ.ศ.1805 พ่อขุนเม็งรายแห่งราชวงศ์ลวจักกราช(ลวจังกราช) ผู้ครองหิรัญนครเมืองหิรัญนครเงินยาง(เชียงแสน) ก่อตั้ง “เมืองเชียงราย” ขึ้นบริเวณดอยจอมทองริมฝั่งแม่น้ำกก และทรงย้ายราชธานีจากเมืองหิรัญนครเงินยาง(เชียงแสน) มาอยู่ที่เชียงรายนับแต่นั้นมา พระองค์ทรงทำสงครามขยายอาณาเขตและก่อตั้งอาณาจักรล้านนาขึ้นโดยมี “เมืองเชียงใหม่”

เป็นศูนย์กลาง เมืองเชียงรายซึ่งเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งในอาณาจักรล้านนาได้ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าตั้งแต่ ปี พ.ศ.2101 จนถึง ปี พ.ศ.2317 จึงตกอยู่ภายใต้การปกครองของสยาม เมื่อมีการปรับปรุงการปกครองแบบจังหวัด ในปี พ.ศ.2476 เชียงรายก็มีสถานะเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยมาจนถึงปัจจุบัน

จังหวัดเชียงรายอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 785 กิโลเมตร มีพื้นที่ 11,678.369 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดและประเทศข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดรัฐฉาน (เมืองสาดและท่าขี้เหล็ก) ประเทศสหภาพเมียนม่าร์และแขวงบ่อแก้ว (เมืองห้วยทราย)ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศใต้	ติดกับจังหวัดลำปาง(อำเภอแม่ใจ อำเภอภูกามยาว อำเภอดอกคำใต้ อำเภอจุน อำเภอเชียงคำ) จังหวัดพะเยา(อำเภอภูซาง) และจังหวัดลำปาง(อำเภอเมืองปาน และอำเภอวังเหนือ)
ทิศตะวันออก	ติดกับแขวงอุดมไซ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันตก	ติดรัฐฉาน(เมืองสาด) ประเทศสหภาพเมียนม่าร์ และจังหวัดเชียงใหม่ (อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอพร้าว อำเภอไชยปราการ อำเภอฝาง และอำเภอแม่อาย)

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดเชียงรายเป็นเทือกเขาสูงมีป่าไม้ปกคลุม มีพื้นที่ราบสูงเป็นหย่อม ๆ ในเขตอำเภอแม่สรวย อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอเชียงของ และมีที่ราบลุ่มแม่น้ำบริเวณตอนกลางพื้นที่ในเขตอำเภอพาน อำเภอเมืองเชียงราย อำเภอแม่จัน อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ มีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 24 องศาเซลเซียส จังหวัดเชียงรายมีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 1,207,699 คน(ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม พ.ศ.2557) ประชากรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไท (ไทยวน ไทลื้อ ไทเขิน ไทใหญ่) และกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ อาทิ อาข่า ม้ง ลาหู่ เย้า กะเหรี่ยง ลีซอ จีนฮ่อฯ

ด้านการบริการสังคม จังหวัดเชียงรายมีสถานศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงอุดมศึกษาและระดับอาชีวศึกษารวม 98 แห่ง และโรงเรียนนานาชาติ 2 แห่ง ด้านสาธารณสุขมีโรงพยาบาลและสถานพยาบาล 233 แห่งกระจายอยู่ทุกตำบล จังหวัดเชียงรายมีเส้นทางและบริการด้านการคมนาคมขนส่งทั้งทางบก ทางอากาศ และทางน้ำ ดังนี้

- การคมนาคมทางบก มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) เป็นเส้นทางหลักเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดเชียงรายและจังหวัดต่างๆ ในภาคเหนือตอนบนรวมทั้งกรุงเทพมหานคร และมีเส้นทางคมนาคมในความรับผิดชอบของกรมทางหลวงแผ่นดิน และกรมทางหลวงชนบทเป็นโครงข่ายเส้นทางคมนาคมเชื่อมโยงทุกพื้นที่ในจังหวัดเชียงรายและเชื่อมโยงกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือตอนบน โดยทุกเส้นทางรถโดยสารสาธารณะให้บริการเดินทางทุกวัน นอกจากนี้ ยังมีเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดเชียงรายและประเทศเพื่อนบ้าน คือ เส้นทาง R3A จากอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงรายข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาวเข้าสู่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และผ่านเข้าสู่เมืองบ่อหานและเมืองเชียงรุ้ง ในเขตปกครองพิเศษสิบสองปันนา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) และเส้นทาง AH2จากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

เข้าสู่เมืองท่าขี้เหล็ก จังหวัดเชียงตุง ประเทศสหภาพเมียนม่าร์ โดยมีบริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่างประเทศให้บริการในเส้นทางเชียงใหม่-เชียงรุ้ง(จากเชียงใหม่ ข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 ที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เข้าเส้นทาง R3A ที่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเข้าสู่เมืองบ่อหาน เมืองเชียงรุ้ง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้) และเส้นทางเชียงใหม่-หลวงพระบาง(จากเชียงใหม่ ข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 ที่อำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย เข้าสู่เส้นทาง R3A ที่เมืองห้วยทรายและเมืองหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว(สปป.ลาว)

- การคมนาคมทางอากาศ จังหวัดเชียงราย มีสนามบินพาณิชย์ 1 แห่ง คือ ท่าอากาศยานนานาชาติแม่ฟ้าหลวงเชียงราย มีสายการบินทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีเส้นทางบินมายังจังหวัดเชียงรายรวม 8 สายการบิน ผู้โดยสารมากกว่า 700,000 คนต่อปี มีเที่ยวบินให้บริการวันละ 18 เที่ยวบิน (ไป-กลับ) อาคารคลังสินค้าสามารถรองรับการขนถ่ายสินค้าได้มากกว่า 5,000 ตันต่อปี
- การคมนาคมทางน้ำ จังหวัดเชียงรายมีเส้นทางคมนาคมขนส่งทางน้ำที่สำคัญ คือ เส้นทางเดินเรือพาณิชย์ในแม่น้ำล้านช้าง-แม่น้ำโขงเชื่อมโยง 4 ประเทศ คือ ประเทศไทย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศสหภาพเมียนม่าร์ โดยมีท่าเรือพาณิชย์เชียงแสนแห่งที่ 1 และแห่งที่ 2 เป็นศูนย์กลางการขนส่งสินค้า ส่วนเส้นทางคมนาคมทางน้ำเพื่อการท่องเที่ยวมีเส้นทางเดินเรือในแม่น้ำกกระหว่างเชียงราย-เชียงใหม่

จังหวัดเชียงรายมีทรัพยากรท่องเที่ยวหลากหลายประเภท แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในระดับโลก อาทิ สามเหลี่ยมทองคำ พระตำหนักดอยตุง ไร่แม่ฟ้าหลวง วัดร่องขุ่น วัดพระสิงห์ วัดพระแก้ว ดอยแม่สลอง พิพิธภัณฑ์บ้านดำ ฯลฯ เป็นต้น เนื่องจากจังหวัดเชียงรายเป็นต้นกำเนิดของอาณาจักรล้านนาจึงมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีความเก่าแก่และทรงคุณค่าจำนวนมากมาก ทั้งแหล่งประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดี โบราณสถาน วัดและศิลปวัตถุ ฯลฯ ซึ่งเป็นต้นทุนในการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่นำเสนอไว้ อาทิ เส้นทางนมัสการ “พระธาตุ 9 จอม”

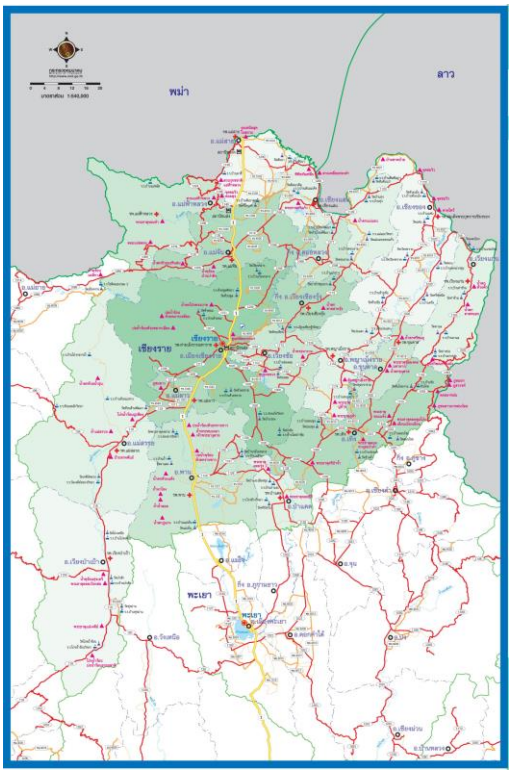

รูปที่ ย่อย 3: 2-2 แผนที่จังหวัดเชียงรายและโครงข่ายคมนาคม

2.2.3 จังหวัดลำพูน เป็นที่ตั้งศูนย์กลางการปกครองของ “อาณาจักรหริภุญไชย” ในอดีต ต่อมาตกอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรล้านนาในสมัยพระยามังรายและอยู่ภายใต้การปกครองของสยามในเวลาต่อมา เมื่อมีการปรับปรุงการปกครองในปี พ.ศ.2476 จังหวัดลำพูนจึงมีสถานะเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย เมืองลำพูนมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องยาวนานถึงกว่า 1,300 ปี จึงเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตและเป็นแหล่งรวมมรดกทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มรดกทางวัฒนธรรมประเภทพระเครื่องและผ้าทอยกดอก

จังหวัดลำพูน อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 689 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่เพียง 22 กิโลเมตร มีพื้นที่ 4,505.08 ตารางกิโลเมตร เป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็กที่สุดของภาคเหนือ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับอำเภอสารภี และอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
ทิศใต้	ติดกับอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง และอำเภอสามเงา จังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	ติดกับอำเภอห้างฉัตร อำเภอสบปราบ และอำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง
ทิศตะวันตก	ติดกับอำเภอฮอด อำเภอจอมทอง อำเภอหางดง และอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย รายงานว่า ณ เดือนธันวาคม พ.ศ.2557 จังหวัดลำพูนมีประชากรรวมทั้งสิ้น 405,468 คน ประชากรส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากชาวไทลื้อ ภาษาพูดที่ชาวลำพูนใช้สื่อสารกัน คือ ภาษายอง ซึ่งมีสำเนียงแตกต่างจากภาษาไทยวนที่คนภาคเหนือ

ตอนบนใช้สื่อสารกัน ด้านบริการการศึกษา จังหวัดลำพูนมีสถานศึกษา 61 แห่ง สถานพยาบาลและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพกระจายอยู่ทุกตำบล ส่วนบริการด้านการคมนาคมขนส่ง มีเส้นทางคมนาคมขนส่งทางรถยนต์และรถไฟเชื่อมโยงกับจังหวัดใกล้เคียงรวมถึงกรุงเทพมหานคร ดังนี้

- การคมนาคมขนส่งทางรถยนต์ มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1(ถนนพหลโยธิน) และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 เป็นเส้นทางหลักที่เชื่อมโยงจังหวัดลำพูนกับจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือ ภาคกลาง รวมถึงกรุงเทพมหานคร โดยมีรถสาธารณะให้บริการทั้งในเส้นทางกรุงเทพฯ – ลำพูน และเส้นทางเชื่อมโยงในจังหวัดลำพูนและระหว่างจังหวัด
- การคมนาคมทางรถไฟ มีรถไฟให้บริการทุกวันในเส้นทางเชียงใหม่-กรุงเทพ โดยมีขบวนรถไฟขึ้นและล่องผ่านสถานีรถไฟลำพูน เป็นขบวนรถสินค้า 6 ขบวน และขบวนรถโดยสาร 16 ขบวน ซึ่งจะจอดรับ-ส่งผู้โดยสารที่สถานีรถไฟลำพูนทุกขบวน

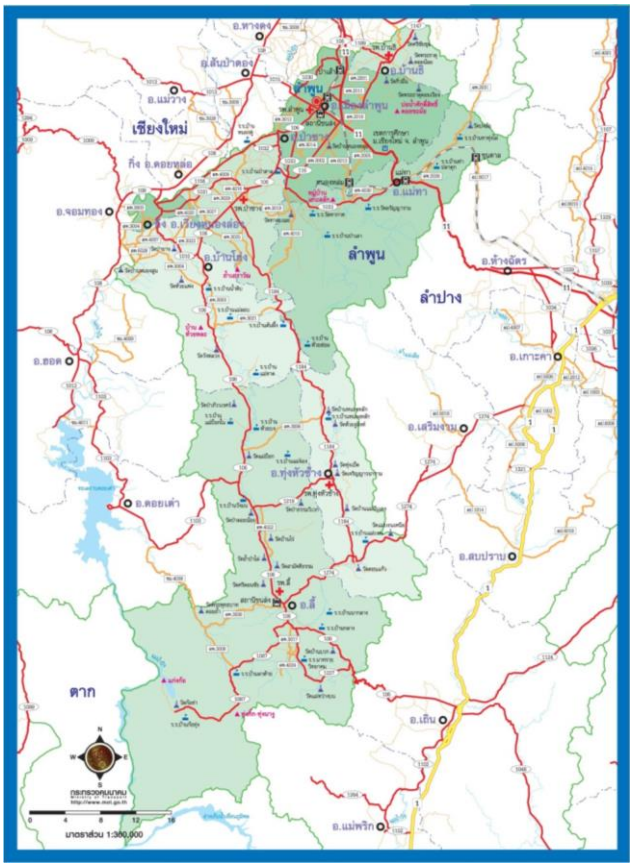

รูปที่ ย่อย 3: 2-3 แผนที่จังหวัดลำพูนและโครงข่ายคมนาคม

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดลำพูน คือ วัด โบราณสถาน และชุมชนดั้งเดิม เนื่องจากเป็นเมืองที่มีอายุยืนนานถึงกว่า 1,300 ปีและการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก จึงเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตและมีมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านงานหัตถศิลป์ พุทธศิลป์ และประเพณี วัฒนธรรม

2.2.4 จังหวัดลำปาง ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.1223 ในพงศาวดารโยนกกล่าวว่า “สุพรหมฤาษี” สร้างเมือง “นครเขลางค์” ให้เจ้าอนันตยศ โอรสของพระนางจามเทวีปกครอง เมืองลำปางมีชื่อเรียกหลายชื่อ ได้แก่ กุกกุฏนคร ลัมภกับปะนคร นครเวียงคอกวัว เวียงดิน เขลางค์นคร นครลำปาง คำเขลางค์ อาลัมภางค์ เมืองนครฯ ภายหลังตกอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรล้านนาและตกอยู่ภายใต้การปกครองของสยามตั้งแต่สมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ต่อมาเมื่อมีการปรับปรุงการปกครองในปี พ.ศ.2476 จังหวัดลำปางจึงมีสถานะเป็นจังหวัดของประเทศไทยมาจนถึงปัจจุบัน

จังหวัดลำปางมีเนื้อที่ 12,533.961 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 602 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดพะเยา
ทิศใต้	ติดกับจังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	ติดกับจังหวัดแพร่ และจังหวัดสุโขทัย
ทิศตะวันตก	ติดกับจังหวัดลำพูน

สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดลำปางเป็นที่ราบล้อมรอบด้วยภูเขา มีลักษณะเป็นแอ่งแผ่นดินที่ยาวและกว้างที่สุดในภาคเหนือคล้ายก้นกะทะ เรียกว่า “อ่างลำปาง” ทำให้มีสภาพอากาศร้อนอบอ้าวเกือบตลอดปีบริเวณตอนกลางของพื้นที่จังหวัดลำปางมีที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำซึ่งเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญ ส่วนบริเวณตอนใต้เป็นป่าไม้รังและบางส่วนเป็นทุ่งหญ้า

จำนวนประชากรจังหวัดลำปาง ณ เดือนธันวาคม พ.ศ.2557 รวมทั้งสิ้น 753,013 คน ด้านการบริการสังคม มีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน 10 แห่ง โรงเรียนระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาของรัฐบาล 37 แห่ง ด้านสาธารณสุขมีสถานพยาบาล 14 แห่ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล 141 แห่งกระจายอยู่ทุกตำบล บริการด้านการคมนาคมขนส่ง มีโครงข่ายเส้นทางคมนาคมขนส่งและบริการรถสาธารณะเข้าถึงทุกตำบลและเชื่อมโยงจังหวัดใกล้เคียงรวมถึงกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ ยังมีเส้นทางรถไฟซึ่งมีขบวนรถไฟสายกรุงเทพฯ-เชียงใหม่ให้บริการทุกวัน ส่วนการคมนาคมขนส่งทางอากาศมีสายการบินให้บริการที่สนามบินลำปาง 2 สายการบิน คือ สายการบินบางกอกแอร์เวย์วันละ 3 เที่ยวบิน สายการบินนกแอร์วันละ 3 เที่ยวบิน

ด้านการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดลำปาง คือ แหล่งโบราณคดีเนื่องจากมีการค้นพบหลักฐานการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์โบราณ “มนุษย์เกาะคา” ซึ่งเป็นมนุษย์โฮโมอีเรคตัสที่มีอายุกว่า 500,000 ปีหรือสมัยก่อนประวัติศาสตร์ และการค้นพบเมืองโบราณร่วมสมัยกับอาณาจักรหริภุญชัย รวมถึงค้นพบโบราณวัตถุที่แสดงเอกลักษณ์ของสกุลช่าง “ศิลปะล้านนาลำปาง”

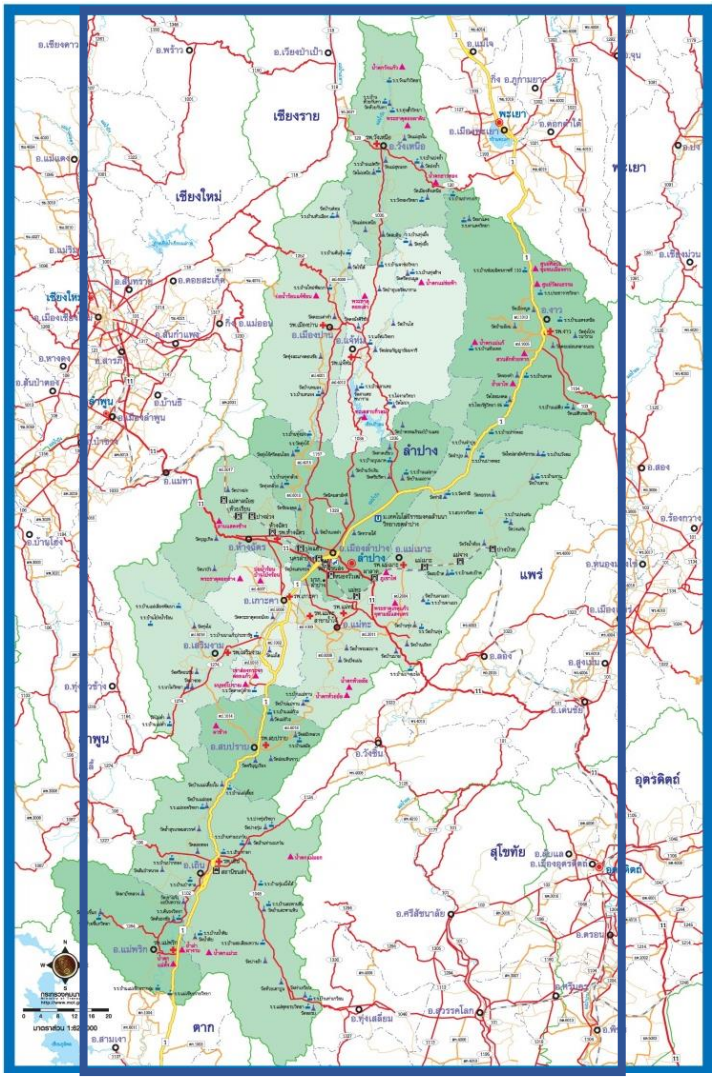

รูปที่ ย่อย 3: 2-4 แผนที่จังหวัดลำปางและโครงข่ายคมนาคม

2.2.5 จังหวัดแพร่ ไม่มีประวัติการสร้างเมืองที่ชัดเจน มีเพียงข้อมูลจากตำนาน พงศาวดาร และจารึกที่พบในที่ต่างๆ กล่าวถึงชื่อ“เมืองพล” ซึ่งสันนิษฐานว่า คือ เมืองแพร่ โดยหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราชหลักที่ 1 ที่สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 1826 จารึกไว้ว่า “..เบื้องตีนนอน รอดเมืองแพล เมืองน่าน เมือง...เมืองพลัว พ้นฝั่งของเมืองชวา เป็นที่แล้ว...”ข้อความนี้ทำให้เข้าใจว่า เมืองแพล คือ เมืองแพร่ และเป็นสิ่งยืนยันว่า เมืองแพร่ตั้งขึ้นมาก่อนเมืองเชียงใหม่ ต่อมาถึงสมัยที่อาณาจักรล้านนาเรืองอำนาจ เมืองแพร่ตกอยู่ใต้การปกครองของอาณาจักรล้านนาและสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ก็ตกอยู่ภายใต้การปกครองของสยาม และเมืองแพร่ได้เปลี่ยนสถานะเป็นจังหวัดแพร่ในปี พ.ศ.2476

จังหวัดแพร่อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 555 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 6,538.59 ตารางกิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดพะเยาและจังหวัดลำปาง
ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดน่าน
ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดอุตรดิตถ์และจังหวัดสุโขทัย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัย

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดแพร่เป็นพื้นที่ราบมีภูเขาล้อมรอบทั้งสี่ทิศ โดยภูเขาที่สูงที่สุด คือ ดอยขุนสถาน (บางชื่อเรียกว่า ดอยธง) ซึ่งสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 1,630 เมตร จังหวัดแพร่แบ่งการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ มีประชากร ณ เดือนธันวาคม 2557 จำนวนรวมทั้งสิ้น 454,542 คน ด้านบริการสงคมมีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา 7 แห่ง สถาบันอาชีวศึกษา 8 แห่ง สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา 17 แห่ง และระดับประถมศึกษา 18 แห่ง ด้านบริการสาธารณสุขมีโรงพยาบาล 8 แห่ง การเดินทางสู่จังหวัดแพร่ทำได้ทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และทางอากาศ

- การคมนาคมขนส่งทางรถยนต์ ตำแหน่งที่ตั้งจังหวัดแพร่เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงการคมนาคมขนส่งทางรถยนต์ที่สำคัญภาคเหนือ ถือได้ว่าเป็น “ประตูสู่ล้านนา” การเดินทางจากกรุงเทพมหานครและจังหวัดต่างๆ ในภาคเหนือเข้าสู่จังหวัดแพร่จึงมีเส้นทางคมนาคมให้เลือกใช้หลายเส้นทาง มีบริการรถโดยสารสาธารณะให้บริการการเดินทางทั้งภายในจังหวัดและระหว่างจังหวัดรวมถึงกรุงเทพมหานคร
- การคมนาคมขนส่งทางรถไฟ มีเส้นทางรถไฟสายเหนือผ่านชุมทางเด่นชัย (อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่) ซึ่งอยู่ห่างจากอำเภอเมืองแพร่ประมาณ 20 กิโลเมตร มีขบวนรถไฟให้บริการเดินรถทุกวัน
- การคมนาคมขนส่งทางอากาศ มีสายการบินในประเทศเปิดให้บริการที่ท่าอากาศยานจังหวัดแพร่ 1 สายการบิน โดยเปิดบริการในเส้นทางกรุงเทพฯ-แพร่ วันละ 1 เที่ยวบิน

ด้านการท่องเที่ยว มีการค้นพบโบราณวัตถุที่แสดงถึงการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในพื้นที่จังหวัดแพร่มานานกว่า 4,000 ปี รวมถึงค้นพบร่องรอยของชุมชนโบราณหลายแห่ง ซึ่งล้วนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ทั้งยังเป็นที่ตั้งของพระธาตุช่อแฮซึ่งเป็นพระธาตุประจำปีเกิดของคนเกิดปีขาล (เสือ)ตามความเชื่อเรื่อง “ชุธาตุ” ของชาวล้านนา แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดแพร่ ได้แก่ แหล่งหัตถกรรมทางภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทผ้าทอ และผ้าหม้อฮ่อมแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิต อาทิ วัดพระบาทมิ่งเมือง วัดจอมสวรรค์ วัดพระธาตุสุโทนมงคลคีรี วัดหลวง วัดสระบ่อแก้ว คุ้มเจ้าหลวงเมืองแพร่ บ้านประทับใจ บ้านวงศ์บุรี พิพิธภัณฑ์เงินตราสยามเวียงสรองฯ เป็นต้น

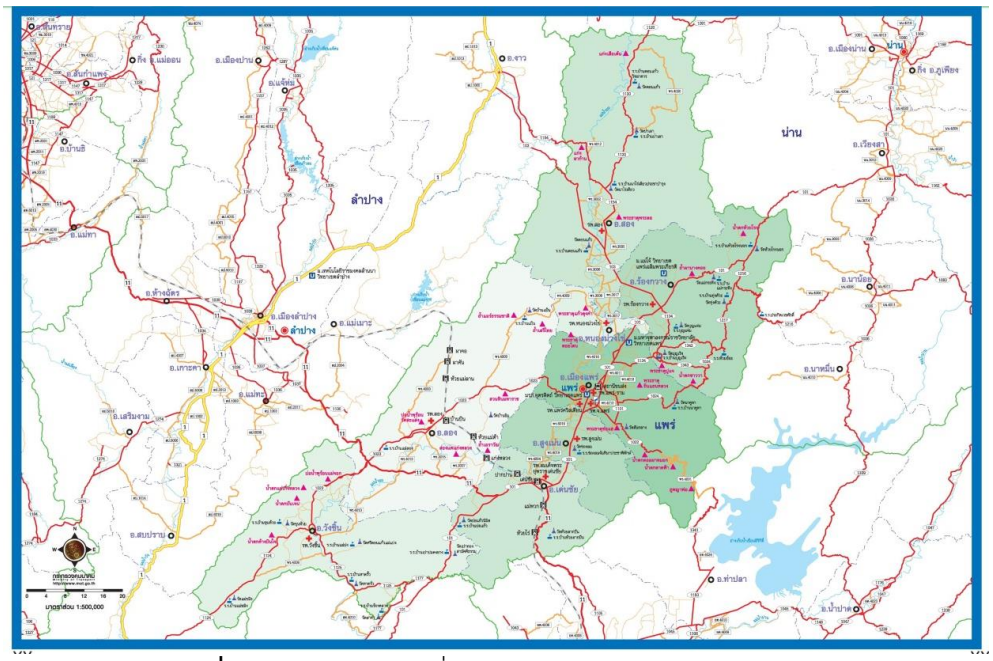

รูปที่ ย่อย 3: 2-5 แผนที่จังหวัดแพร่และโครงข่ายคมนาคม

2.2.6 จังหวัดน่าน ในพงศาวดารปรากฏชื่อเรียกว่า เมืองนันทบุรี โดยหลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวว่า กลางพุทธศตวรรษที่ 18 (ประมาณ ปี พ.ศ.1825) พญาภูคาชาวเมืองเงินยางได้ก่อตั้งนครรัฐเล็ก ๆ ขึ้นบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำน่าน ซึ่งต่อมาได้ขยายอาณาเขตปกครองออกไปโดยให้ราชบุตรบุญธรรมชื่อ ขุนฟอง ไปสร้างเมืองใหม่ขึ้น คือ เมืองวรนคร(ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอปัว) ในช่วงสมัยที่เมืองปัวมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเมืองสุโขทัย พญาการเมืองผู้ครองเมืองวรนครได้รับพระราชทานพระธาตุ 7 องค์ พระพิมพ์ทองคำ 20 องค์ พระพิมพ์เงิน 20 องค์จากพระมหาธรรมราชาลิไทเจ้าเมืองสุโขทัย จึงก่อสร้างพระธาตุแช่แห้งขึ้นที่บนภูเพียงแช่แห้งเพื่อบรรจุพระธาตุและได้อพยพผู้คนจากเมืองปัวมาสร้างเมืองใหม่ที่บริเวณพระธาตุแช่แห้งใน ปี พ.ศ.1902 เนื่องจากเมืองน่านมีแหล่งเกลือ(แหล่งเกลือบ่อมาง ปัจจุบันอยู่ในอำเภอบ่อเกลือ) ซึ่งเป็นทรัพยากรที่หายากของภาคเหนือ พระเจ้าติโลกราชผู้ครองนครเชียงใหม่จึงส่งกองทัพเข้ายึดครองเมืองน่าน ในช่วงที่พม่ายึดครองอาณาจักรล้านนา เมืองน่านตกเป็นเมืองร้างถึง 2 ครั้ง จนถึงปี พ.ศ.2331 สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เจ้าอัตถวรปัญโญแห่งเมืองน่านได้ขอเป็นข้าขอบขัณฑสีมาของสยามโดยมีฐานะเป็นหัวเมืองประเทศราชมีเจ้าผู้ครองนครเป็นผู้ปกครองจนถึง ปี พ.ศ.2474 เจ้ามหาพรหมสุรธาดาผู้ครองนครน่านถึงแก่พิราลัย ตำแหน่งเจ้าผู้ครองนครจึงถูกยุบเลิก ภายหลังจากประเทศไทยมีการปรับปรุงการปกครอง เมืองน่านก็มีสถานะเป็นจังหวัดน่านมาจนถึงปัจจุบัน

จังหวัดน่านอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 668 กิโลเมตร มีพื้นที่ 11,472.076 ตารางกิโลเมตร มีเขตแดนด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เป็นระยะทางยาว 227 กิโลเมตร และติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับเขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงฮ่อน-หงสา ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับแขวงไชยบุรี ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดจังหวัดแพร่ และจังหวัดอุตรดิตถ์
ทิศตะวันตก	ติดต่อจังหวัดพะเยาและจังหวัดแพร่

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดน่านบริเวณชายแดนด้านเหนือและตะวันออกซึ่งติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นพื้นที่ภูเขาสูง ส่วนบริเวณตอนกลางของจังหวัดเป็นที่ราบแคบ ๆ ระหว่างหุบเขาตามแนวลุ่มน้ำ อาทิ ลุ่มน้ำน่าน ลุ่มน้ำสา ลุ่มน้ำว้า ลุ่มน้ำปัว และลุ่มน้ำกอน การคมนาคมขนส่งระหว่างจังหวัดน่านกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือรวมถึงกรุงเทพมาหานครถูกจำกัดด้วยสภาพภูมิประเทศ เส้นทางหลักในการเดินทางมายังจังหวัดน่าน คือ ทางถนน ซึ่งมีโครงข่ายทางหลวงแผ่นดินเชื่อมโยงพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง นอกจากนี้ สามารถเดินทางจากกรุงเทพมหานครหรือจังหวัดเชียงใหม่มายังจังหวัดน่านได้โดยทางอากาศ ซึ่งมีสายการบินในประเทศให้บริการที่ท่าอากาศยานน่านนครทุกวัน

ประชากรจังหวัดน่าน ณ เดือนธันวาคม 2557 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 478,264 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยวน(คนเมือง) รองลงมาคือ กลุ่มชาวไทลื้อและไทยอง(จากสิบสองปันนาและหัวเมืองต่าง ๆ บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง) ชาวไทพวน(ลาวพวน) ชาวไทเขินหรือชาวขึน(จากเชียงตุง) ชาวไทใหญ่หรือ ไตโหลง (จากรัฐฉาน และเชียงตุง) นอกจากนี้ มีกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ได้แก่ ม้ง เมี่ยน ลัวะหรือถิ่น ขมุ และมาลบรี(ผีตองเหลือง) ด้านบริการสังคมมีสถานศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษารวม 327 แห่ง สถาบันอุดมศึกษา 5 แห่ง สถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา 4 แห่ง ส่วนบริการสาธารณสุขมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล จำนวน 124 และศูนย์บริการสาธารณสุขจำนวน 147 แห่ง

ด้านการท่องเที่ยว จังหวัดน่านมีแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท สำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ ได้แก่ วัดพระธาตุแช่แห้ง วัดภูมินทร์ วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร วัดหนองบัว วัดมิ่งเมือง วัดหัวข่วง วัดพระธาตุเขาน้อย วัดศรีพันต้น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติน่าน คุ้มเจ้าราชบุตร บ่อเกลือโบราณ ชุมชนตีมีด ชุมชนไทยลื้อฯลฯ เป็นต้น

รูปที่ ย่อย 3: 2-6 แผนที่จังหวัดน่านและโครงข่ายคมนาคม

2.2.7 จังหวัดพะเยา เดิมเป็นที่ตั้งของเมืองภูกามยาวหรือ พยาว ซึ่งเป็นรัฐอิสระที่ก่อตั้งขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 16 ก่อนเกิดอาณาจักรล้านนา ต่อมาอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรล้านนาและกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง เมืองพะเยาถูกรวมอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายในฐานะอำเภอพะเยา จนถึงวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ.2520 จึงถูกยกฐานะขึ้นเป็นจังหวัดโดยเป็นจังหวัดที่ 72 ของประเทศไทย

จังหวัดพะเยาอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ 735 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 6,335 ตารางกิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดและประเทศข้างเคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอพาน อำเภอป่าแดด และอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับแขวงไชยบุรี ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และอำเภอบ้านหลวง อำเภอท่าวังผา อำเภอสองแคว อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอวังเหนือจังหวัดลำปาง และอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภองาว จังหวัดลำปาง และอำเภอสอง จังหวัดแพร่

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดพะเยาล้อมรอบไปด้วยเทือกเขา มีที่ราบระหว่างลำน้ำ โดยมีแม่น้ำสำคัญ 3 สาย คือ แม่น้ำอิง แม่น้ำลาว และแม่น้ำยม จังหวัดพะเยาแบ่งการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ มีประชากร ณ เดือน ธันวาคม พ.ศ.2557 รวมทั้งสิ้น 484,454 คน ด้านบริการสังคมมีสถานศึกษาระดับอนุบาลถึงอุดมศึกษารวม 327 แห่ง มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลและศูนย์บริการสาธารณสุขกระจายอยู่ทั่วทุกพื้นที่ มีโครงข่ายเส้นทางเชื่อมโยงทั่วทุกพื้นที่ในจังหวัดและระหว่างจังหวัด การเดินทางเข้าสู่จังหวัดพะเยาทำได้ทั้งรถยนต์ส่วนตัวและรถสาธารณะ

จังหวัดพะเยามีแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อาทิ วัดศรีโคมคำ วัดอนาลโยทิพยาราม(ดอยบุษราคัม) วัดติโลกอาราม วัดพระเจ้านั่งดิน พระธาตุสบแวน บ้านสันป่าม่วงแหล่งผลิตสินค้าจากผักตบชวาฯ เป็นต้น

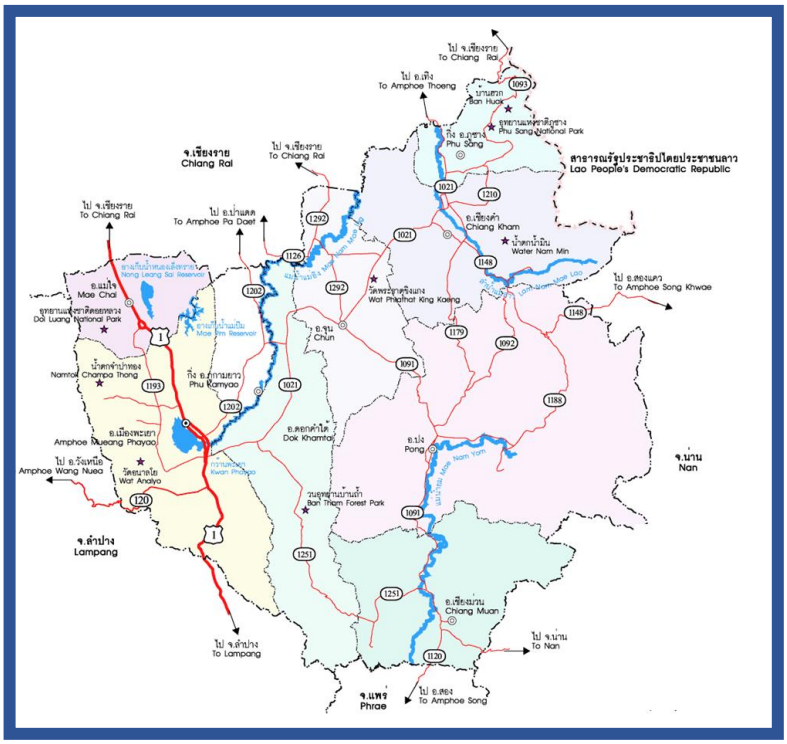
จ.เชียงราย
Chiang Rai
จ.พะเยา
Phayao
จ.แพร่
Phrae
จ.น่าน
Nan
จ.ลำปาง
Lampang
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
Lao People's Democratic Republic
อ.เชียงคำ
Chiang Kham
อ.ปง
Pong
อ.เชียงม่วน
Chiang Muan
อ.จุน
Chun
อ.แม่ใจ
Mae Chai
อ.ดอกคำใต้
Dok Khamtai
อ.เมืองพะเยา
Amphoe Mueang Phayao
อ.ภูซาง
Phu Sang
อ.ภูกามยาว
Phu Kamyao
อ.ป่าแดด
Amphoe Pa Daet
อ.เชียงม่วน
Amphoe Chiang Muan
อ.สองแคว
Amphoe Song Khwae
อ.วังเหนือ
Amphoe Wang Nuea
ไป อ.เชียงคำ
To Amphoe Chiang Kham
ไป อ.ปง
To Amphoe Pong
ไป อ.สอง
To Amphoe Song
ไป อ.เชียงม่วน
To Amphoe Chiang Muan
ไป จ.น่าน
To Nan
ไป จ.ลำปาง
To Lampang
ไป อ.เชียงคำ
To Amphoe Chiang Kham
ไป อ.ปง
To Amphoe Pong
ไป อ.สองแคว
To Amphoe Song Khwae
ไป อ.ภูซาง
To Amphoe Phu Sang
ไป อ.เชียงราย
To Chiang Rai
ไป อ.ป่าแดด
To Amphoe Pa Daet
ไป อ.เชียงราย
To Chiang Rai
ไป อ.เชียงคำ
To Amphoe Chiang Kham
ไป อ.ปง
To Amphoe Pong
ไป อ.สอง
To Amphoe Song
ไป จ.น่าน
To Nan
ไป จ.ลำปาง
To Lampang
ไป อ.วังเหนือ
To Amphoe Wang Nuea
ไป อ.เมืองพะเยา
To Amphoe Mueang Phayao
ไป อ.เชียงราย
To Chiang Rai

ของเมืองเชียงใหม่ โดยมี “พญาสิงหนาทราชา” เป็นพ่อเมืองคนแรก เมืองแม่ฮ่องสอนอยู่ภายใต้การปกครองของสยามในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ และเปลี่ยนสถานะเป็นจังหวัดแม่ฮ่องสอนหลังประเทศไทยปรับปรุงการปกครอง

จังหวัดแมฮองสอน มีพื้นที่ 12,681.26 ตารางกิโลเมตร อยู่หางจากกรุงเทพมหานคร 924 กิโลเมตร มีพรมแดนที่ติดต่อกับประเทศสหภาพเมียนม่าร์ เป็นระยะทางยาว 483 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดตอกับจังหวัดใกลเคียง และประเทศสหภาพเมียนม่าร์ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับรัฐฉาน รัฐคะยา ของประเทศสหภาพเมียนม่าร์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอเวียงแหง อำเภอแม่แตง อำเภอแม่แจ่ม อำเภอฮอด และอำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับรัฐคะยา รัฐคอทูเล ประเทศสหภาพเมียนม่าร์

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดแม่ฮ่องสอนล้อมรอบด้วยภูเขาสูงสลับซับซ้อนจึงมีสภาพเป็นเมืองในหุบเขา ทำให้กลางวันมีอากาศร้อน ซึ่งเมื่ออากาศร้อนลอยตัวขึ้นปะทะกับความชื้นในตอนกลางคืนจึงทำให้อากาศเย็นลงอย่างรวดเร็วและกลายเป็นหมอกปกคลุม ซึ่งสภาพเช่นนี้เกิดขึ้นตลอดปี แม่ฮ่องสอนจึงได้ชื่อว่าเป็น “เมืองสามหมอก”

การเดินทางเข้าสู่จังหวัดแม่ฮ่องสอนทางรถยนต์สามารถใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 (เชียงใหม่-แม่สะเรียง-แม่ฮ่องสอน) ซึ่งเป็นเส้นทางขึ้นเขาสูงและคดเคี้ยวถึง 1,864 โค้งและเป็นความท้าทายของนักเดินทาง นอกจากนี้ ยังมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1095(เชียงใหม่–แม่มาลัย–แม่ฮ่องสอน) ซึ่งเป็นเส้นทางขึ้นเขาสูงชัน โดยมีรถโดยสารสาธารณะให้บริการทั้งสองเส้นทางส่วนการเดินทางทางโดยทางอากาศ มีสายการบินภายในประเทศเปิดให้บริการที่สนามบินจังหวัดแม่ฮ่องสอน 3 สายการบินโดยมีเที่ยวให้บริการทุกวัน สำหรับการเดินทางติดต่อระหว่างประเทศ จากบ้านห้วยต้นนุ่นซึ่งอยู่ชายแดนไทยสามารถเดินทางไปเมืองเนปิดอร์ ประเทศสหภาพเมียนม่าร์ ได้โดยใช้สะพานข้ามแม่น้ำสาละวิน

จังหวัดแม่ฮ่องสอนแบ่งการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ มีประชากร ณ เดือน ธันวาคม พ.ศ 2557 รวมทั้งสิ้น 248,178 คน ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทใหญ่(คนไต) และไทยวน (คนเมือง) นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ได้แก่ จีนฮ่อ ม้ง ลีซู ล่าหู่ ลัวะ และปกาเกอะญอ ด้านบริการสังคม มีสถานศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงอุดมศึกษาโดยมีสถาบันระดับอุดมศึกษา 3 แห่ง และสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา 2 แห่ง ด้านบริการสาธารณสุขมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลและศูนย์บริการสาธารณสุขกระจายทั่วทุกพื้นที่

ทรัพยากรท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและแตกต่างจากจังหวัดอื่นในภาคเหนือตอนบน คือ สภาพอากาศที่มีหมอกปกคลุมตลอดทั้งปี จนได้รับการกล่าวขานว่าเป็น “สวิตเซอร์แลนด์” ของประเทศไทย และความหลากหลายทางวัฒนธรรมทำให้มีทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมากมาย อาทิ วัดพระธาตุดอยกองมู วัดจองคำ วัดจองกลาง วัดต่อแพ วัดก๊ำก่อชุมชนเมืองปอน ชุมชนต่อแพ ฯลฯ

รูปที่ ย่อย 3: 2-8 แผนที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนและโครงข่ายคมนาคม

2.3 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.3.1 ความหมายของ“วัฒนธรรม” พระราชบัญญัติวัฒนธรรม พ.ศ.2485 ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า “ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน ทางวิทยาการ หมายถึงพฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่ผลิตสร้างขึ้นด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใช้อยู่ในหมู่ของตน” และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 อธิบายว่า “วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ วิถีชีวิตของหมู่คณะ” โดยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ขยายความเพิ่มเติม ว่า “วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา”

พระยาอนุมานราชธน ได้สรุปไว้ว่า วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือผลิตสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงาม ในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวม วัฒนธรรมคือ วิถีทางแห่งชีวิตมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เรียกกันได้ เอาอย่างกันได้ กล่าวโดยสรุป วัฒนธรรมจึง หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์คิดค้นและสร้างขึ้นมา ได้แก่ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีศาสนา กฎหมาย ศิลปะจริยธรรม ดนตรี วรรณกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม การละครและภาพยนตร์ ตลอดจนวิทยาการ

และเทคโนโลยีต่าง ๆ ดังนั้น เมื่อกล่าวถึง แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงหมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับ “วัฒนธรรม”

2.3.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้มีผู้ให้คำนิยามเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และประเภทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

1) นิยามเกี่ยวกับ “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม”

- กระทรวงวัฒนธรรม นิยามไว้ว่า “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” เป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์ อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าหรือสภาพแวดล้อมอย่างธรรมชาติที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากธรรมชาติ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี
- ราณี อิสิชัยกุล (2546: 83) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่า หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อชมหรือสัมผัสศิลปวัฒนธรรมแขนงต่างๆ ได้แก่ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ภาษาและวรรณกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์และดนตรี รวมทั้งงานเทศกาล ประเพณี
- รสิกา อังกูร (2549: 80) ได้ให้คำจำกัดความว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต และความงดงามศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีความวิจิตรอลังการ และแตกต่างจากชาติอื่น เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยว
- สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบหนึ่งที่ให้ความสำคัญกับองค์ความรู้และภูมิปัญญาของผู้คนที่สั่งสม สืบสาน ภายใต้เงื่อนไขของพื้นที่และบริบทของสังคมวัฒนธรรม ซึ่งหมายรวมไปถึงการให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์และพัฒนาการของชุมชน
- พะยอม ธรรมบุตร(2548: 1) ได้ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวซึ่งให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่เป็นจุดหมายปลายทางของการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะสนใจวิถีชีวิต มรดกวัฒนธรรม ศิลปะ อุตสาหกรรม และกิจกรรมนันทนาการของชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวจะเยี่ยมชมและศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์ ศิลปะ มหกรรมและงานแสดงสินค้าหัตถกรรม พิพิธภัณฑ์ทุกประเภท ศิลปะการแสดงและทัศนศิลป์ ตลอดจนแหล่งมรดกต่างๆ

2) ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

- มรดกโลก หมายถึง สิ่งที่บ่งบอกถึงคุณค่าของสิ่งที่มนุษยชาติหรือธรรมชาติสร้างขึ้นมา ควรแก่การอนุรักษ์ปกป้องให้ตกทอดไปยังชนรุ่นหลังและเป็นสิ่งที่ทุกคนในโลกปัจจุบันนี้เป็นเจ้าของร่วมกัน แบ่งออกเป็นมรดกแห่งความทรงจำของโลก มรดกโลกทางวัฒนธรรม และมรดกโลกทางธรรมชาติ
- อุทยานประวัติศาสตร์ หมายถึง บริเวณที่มีหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์สมัยใดสมัยหนึ่งของประเทศ หลักฐานและความสำคัญดังกล่าวอาจเป็นทางวัฒนธรรม การเมือง และสังคมวิทยาก็ได้
- พิพิธภัณฑ์ หมายถึง หน่วยงานที่ไม่หวังผลกำไร เป็นสถาบันที่ถาวรในการรวบรวม สงวนรักษา ศึกษาวิจัย สื่อสาร และจัดแสดงนิทรรศการ ให้บริการแก่สังคมเพื่อการพัฒนา โดยมีความมุ่งหมายเพื่อการค้นคว้าการศึกษา และความเพลิดเพลิน โดยแสดงหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับมนุษย์และสภาพแวดล้อม สิ่งซึ่งสงวนรักษาและจัดแสดงนั้นไม่ใช่เป็นเพียงวัตถุ แต่ได้รวมถึงสิ่งที่มีชีวิตด้วยโดยรวมไปถึง สวนสัตว์ สวนพฤกษชาติ วนอุทยาน สถานที่สงวนสัตว์น้ำ และสถานที่อันจัดเป็นเขตสงวนอื่น ๆ รวมทั้งโบราณสถานและแหล่งอนุสรณ์สถาน ศูนย์วิทยาศาสตร์และท้องฟ้าจำลอง "
- แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ตรงกับข้ามกับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เมืองขนาดใหญ่ ๆ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเที่ยวชมสิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน สถานที่ที่รัฐบาลก่อสร้างขึ้น เช่น พระราชวัง หรือ อาคารเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมาที่สำคัญ
- แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เกิดจากสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ประกอบด้วย สภาพภูมิอากาศ (Climate) ทิวทัศน์ที่สวยงาม (Scenery) และสัตว์ป่า(Wildlife) นับได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จในการดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด แต่แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวเหล่านี้จะต้องได้รับการดูแลและบำรุงรักษาเป็นอย่างดีจากทุก ๆ ฝ่าย เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ อาจทำลายความสวยงามอันทรงคุณค่าเหล่านี้ลงได้

3) องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กาญจนาและศรันยา(มปป.) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยจะมีการบอกเล่าเรื่องราวการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม หรือขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งนอกเหนือจากสถานที่แล้ว ยังรวมถึงงานเทศกาลและสินค้าพื้นเมือง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีองค์ประกอบในแหล่งท่องเที่ยวหลายอย่างหรืออย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์

- โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์
- งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิม
- ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้นและแกะสลัก
- ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่างๆทางศาสนา
- ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์
- ภาษาและวรรณกรรม
- วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อาหาร
- ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน เทศกาลต่าง ๆ
- ลักษณะงานและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

2.3.3 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการจัดการทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาควบคู่กัน เนื่องจากการจัดการมรดกวัฒนธรรมมุ่งเน้นการรักษาประโยชน์ด้านองค์ความรู้และคุณค่าทางวัฒนธรรม ขณะที่การท่องเที่ยวมุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้ของชุมชน ดังนั้น การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงต้องประกอบด้วยแนวคิดการจัดการทางวัฒนธรรม แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และแนวคิดเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

งานศึกษาเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดย Ivanovic (2008) และ Cooper Fletcher Fyall Gilbert และ Wanhill (2008) กล่าวว่า วัฒนธรรมและมรดกทางวัฒนธรรมเป็นรูปแบบการพัฒนาในการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่ โดยแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวและผู้เข้าชมซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะเน้นการเดินทางไปสู่ประสบการณ์และกิจกรรมการมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตที่อาจจะพบเห็นได้ยากในชีวิตประจำวัน (Goeldner & Ritchie, 2009) ทั้งนี้ Ismail (2008) เสนอแบบจำลองเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนโดยมุ่งเน้นทั้งประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ชุมชนจะได้รับจากการจ้างงานและรายได้ที่สูงขึ้นควบคู่ไปกับการคงไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมวิถีชีวิตแบบเดิมที่สามารถสนองความต้องการของชุมชนทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ Ximba (2009) ซึ่งเสนอว่า พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรเน้นความเข้าใจวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในประสบการณ์ทางวัฒนธรรมทั้งทางด้านภูมิปัญญา ความงามจิตวิทยา และความรู้สึก ภายใต้แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จะมุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างความประทับใจพร้อมกับสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเป็นแรงผลักดันให้ช่วยกันอนุรักษ์สืบทอดและถ่ายทอดศิลปะวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นการคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชน

ด้านปัญหาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลการศึกษาของ จิราวรรณ กาวิละ (2544) และประกอบศิริ ภักดีพินิจ (2545) พบว่า มีปัญหาการจัดการด้านกายภาพ เช่น การสัญจร การทิ้งขยะ ที่จอดรถฯ ปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงปัญหาการขาดกิจกรรมและสิ่งดึงดูดใจ ส่วนการศึกษาของสุดชีวัน นันทวัน ณ อยุธยา (2551) พบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีศักยภาพในการให้บริการนำชม

2.4 แนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

2.4.1 ความหมายของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว นักวิชาการทางด้านการท่องเที่ยวได้ให้ความหมายของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ไว้ดังนี้

1) นิคม จารุมณี (2536:68) กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวว่า การที่จะสร้างหรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพื้นที่ที่ไม่น่าสนใจให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้นั้น จะต้องคำนึงถึงจุดสำคัญในด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติทั้งในแง่กายภาพหรือภูมิภาค ตำแหน่งที่ตั้ง หรือชื่อเสียงของสถานที่ที่กระจายไปสู่โลกภายนอก

2) มนัส สุวรรณ (2538:128) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ประสบผลสำเร็จมีสิ่งสำคัญที่ต้องนำมาประเมินประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาได้แก่ ความปรารถนาของผู้ท่องเที่ยว ความสามารถในการใช้บริการของผู้ท่องเที่ยว ความสะดวกในการเดินทางและการเข้าถึง และความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่ ประกอบด้วยความสามารถที่จะรับได้เชิงกายภาพ ความสามารถที่จะรับได้เชิงสังคม และความสามารถที่จะรับได้เชิงนิเวศวิทยา

3) โศรยา สิ่งชูวงศ์ (2546:28) ให้ความหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวว่าเป็นการดำเนินงานพัฒนาสภาพชุมชนด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกหรือโครงสร้างพื้นฐาน โดยมีการวางแผนการจัดการจากภาครัฐ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอันจะทำให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งจะควบคู่ไปกับการรักษาทรัพยากรให้คงความดึงดูดใจ ทั้งนี้จำเป็นต้องสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชน และเกิดการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม

4) สมาพร คล้ายวิเชียร และคณะ (2550:24) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้ประสบผลสำเร็จต้องประกอบด้วยความสามารถในการใช้บริการของผู้ท่องเที่ยว ความสะดวกในการเดินทางและการเข้าถึง และความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่ ชื่อเสียงของสถานที่ที่กระจายไปสู่โลกภายนอก

2.4.2 การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548:28) อธิบายว่าการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวตามหลักทางวิชาการนั้น ไม่ใช่เพียงการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมให้ดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังเป็นการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีสภาพดีอยู่แล้วให้ดีขึ้นกว่าเดิมด้วย จึงต้องมีขั้นตอนการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว ดังนี้

1) ขั้นการจัดแบ่งเขตพื้นที่ในทรัพยากรท่องเที่ยว
2) ขั้นการกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวในแต่ละเขตของทรัพยากรท่องเที่ยว
3) ขั้นการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมเสริมในทรัพยากรท่องเที่ยว
4) ขั้นการประเมินขีดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวแต่ละเขตพื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว
5) ขั้นการให้การศึกษาถึงผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยว ต่อสิ่งแวดล้อมแก่เจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าหน้าที่ทรัพยากรท่องเที่ยวและผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวในทรัพยากรท่องเที่ยว
6) ขั้นการจัดให้มีข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการรู้

7) ขั้นการจัดหางบประมาณในการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวให้เพียงพอ

2.5 แนวคิดการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

2.5.1 จารุจน์ กลิ่นดีปลี (2541: 32-33) อธิบายถึงหลักเกณฑ์การพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวว่า จะต้องครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน คือ

1) เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านพื้นที่ คือ การดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะหรือมีความเป็นเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์โบราณวัตถุสถานที่มีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น รวมทั้งต้องมีปัจจัยอื่นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ลักษณะภูมิทัศน์ ความยากง่ายในการเข้าถึง เช่น สภาพของเส้นทาง ฤดูกาล ระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นต้น

2) เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการจัดการ คือ ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้น และบริเวณใกล้เคียง การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก ในการเข้าถึง เช่น ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำ การจัดการควบคุมนักท่องเที่ยว ในพื้นที่ท่องเที่ยว ไม่ให้เกินขีดความสามารถในการรองรับ (Over carrying capacity) การจัดการควบคุมกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่

3) เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ คือ การพิจารณาถึงความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ โอกาสในการสร้างจิตสำนึกและการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม

4) เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาว่า องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบใดบ้าง และประชาชนในท้องถิ่นมีความพอใจ หรือสนใจที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่

2.5.2 สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2550) ได้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนา โดยมีหลักเกณฑ์สำคัญ คือ

1) หลักเกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความสำคัญ ประกอบด้วย

- ความมีชื่อเสียง การเป็นที่รู้จักของชุมชน/ท้องถิ่น/จังหวัด/ภูมิภาค/จังหวัด/ประเทศ
- เอกลักษณ์/คุณค่าเฉพาะเชิงการท่องเที่ยว โดยพิจารณาตามประเภทของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ความสวยงามตามธรรมชาติ คุณค่าทางโบราณคดี คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ
- การสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น/จังหวัด/ประเทศ
- การสร้างเสริมความสามัคคี/ความภาคภูมิใจให้กับท้องถิ่น/ความผูกพันต่อชุมชนท้องถิ่น และความเข้มแข็งในการดำรงรักษาเอกลักษณ์เฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภท

- การสร้างความเจริญให้ชุมชนด้านสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา ฯลฯ
- การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม/การเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ
- การดูแล ทำนุบำรุงรักษา การบูรณะและการอนุรักษ์สิ่งก่อสร้างทางโบราณคดี/ประวัติศาสตร์ให้เกิดความสมบูรณ์
- การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การแต่งกาย ภาษา การเล่นการแสดง และวิถีชีวิตของท้องถิ่น
- การเป็นแหล่งทางวิชาการและการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์/สิ่งแวดล้อม/ศิลปวัฒนธรรม/วิทยาศาสตร์
- ระดับการให้บริการ

2) หลักเกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความเสื่อมโทรม ประกอบด้วย

- ด้านกายภาพ ได้แก่
  - เส้นทางที่เข้าถึงจากภายนอก โดยพิจารณาจากความชำรุด/เหมาะสมทุกฤดูกาล
  - เส้นทางการเที่ยวชมภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากความชำรุด/ความเพียงพอของเส้นทางเข้าชมภายในแหล่งท่องเที่ยว
  - ป้ายสื่อความหมาย โดยพิจารณาจากความเพียงพอ/ความชัดเจนของป้ายบอกเส้นทางสู่แหล่งท่องเที่ยว
- ด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ ได้แก่ ที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขา ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่จอดรถ ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปา โทรคมนาคม
- คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว และทรัพยากรการท่องเที่ยว ได้แก่
  - ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
  - ความสุนทรีย์และความสวยงามของธรรมชาติสิ่งก่อสร้างทางประวัติศาสตร์และโบราณสถาน
  - คุณค่าทางประวัติศาสตร์
  - คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม/ภูมิปัญญาท้องถิ่น
  - คุณค่าทางวิชาการและการเรียนรู้
- ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่
  - การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอาชีพของชุมชน
  - ผลกระทบต่อรายได้ชุมชน

- ปัญหาสังคม โดยพิจารณาจากปัญหาอาชญากรรม/ค่าครองชีพ/เพศพาณิชย์
- ความขัดแย้งของชุมชนในสังคม การทำลายจิตสำนึกชุมชน

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

2.6.1 กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (2550: ออนไลน์) ระบุว่า การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว มีกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นตอนการศึกษา สำรวจข้อมูล และจัดหมวดหมู่ข้อมูล ในขั้นตอนนี้จะเป็นการดำเนินงานสำรวจเก็บข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด ได้แก่

- การสำรวจข้อมูลทั่วไป เป็นขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อให้ได้ภาพระดับกว้างของพื้นที่ที่จะวางแผนการท่องเที่ยว และแผนพัฒนาด้านอื่นๆ
- การสำรวจข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางด้านธรรมชาติ ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม กิจกรรม งานประเพณี กีฬา การละเล่นสาคัญ เอกลักษณ์ของท้องถิ่น และหัตถกรรมสินค้าที่ระลึก
- การสำรวจข้อมูลด้านตลาดการท่องเที่ยว ได้แก่ จำนวนและที่มาของนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว และฯลฯ
- การสำรวจข้อมูลด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ เส้นทางและโครงข่ายการคมนาคม ระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการ เช่น ระบบไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ฯ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ร้านค้า สถานบริการ ร้านอาหาร ที่พักฯ

2) ขั้นตอนการวิเคราะห์ เป็นการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยการเปรียบเทียบกับพื้นที่ใกล้เคียงว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่สามารถแข่งขันกับพื้นที่อื่นได้หรือไม่ อย่างไร

3) การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งจะต้องสอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาของประเทศ ของจังหวัด ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

4) การเขียนแผนงานและโครงการ แผนงานและโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จัดทำจะต้องสอดคล้องกับนโยบายและโครงการของประเทศ ของจังหวัด รวมถึงต้องคำนึงถึงมาตรฐานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

5) การดำเนินการตามแผนงานและโครงการ ควรจะดำเนินการให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ มีการใช้งบประมาณได้อย่างเหมาะสม มีการอำนวยการและประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2.6.2 สมาพร คล้ายวิเชียร และคณะ (2550:26) อธิบายว่า การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวควรมีการกำหนดระยะเวลาดำเนินการแบ่งเป็นระยะสั้นและระยะยาว ควรมีการกำหนดแผนงานหรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมทั้งด้านตัวแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาบริการทางการท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาการตลาด นอกจากนี้ควรกำหนดแผนงานพัฒนาระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการที่มีมาตรฐานและเพียงพอต่อความต้องการ

ในอนาคต รวมทั้งมีการกำหนดแผนงานหรือโครงการอนุรักษ์และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยแผนงานและโครงการต่างๆ ที่กำหนดจะต้องได้รับการยอมรับจากประชาชนทุกระดับ

2.7 แนวคิดการจัดเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

2.7.1 CIIC of ICOMOS (2008) กล่าวว่า สภาการโบราณสถานระหว่างประเทศได้นิยามความหมายของเส้นทางวัฒนธรรมว่า “เส้นทางที่มีลักษณะทางกายภาพ มีขอบเขต มีประวัติศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน” การจัดการเส้นทางวัฒนธรรมสากล จึงสามารถแบ่งเส้นทางวัฒนธรรมตามประเด็นที่นิยามไว้ เช่น เส้นทางวัฒนธรรมตามเขตแดน เส้นทางวัฒนธรรมตามเขตวัฒนธรรม เส้นทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม เส้นทางวัฒนธรรมตามช่วงของเวลาฯ

1) แนวคิดการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของยุโรป ปี 1987คณะกรรมาธิการแห่งยุโรป (Council of Europe) ได้ริเริ่มจัดทำโปรแกรมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Routes Programme) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสาธิตรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวแบบย้อนเวลากลับไปยังยุคกลางของยุโรปให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยง 9 เมือง ใน 7 ประเทศของยุโรปเริ่มจากประเทศฝรั่งเศสตอนใต้ไปจนถึงประเทศสเปน โดยมีจุดขายสำคัญคือ มรดกทางศิลปะและสถาปัตยกรรมแบบโรมาเนสก์ ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมและมรดกทางศิลปะที่สะท้อนลักษณะร่วมกันแห่งยุโรป(shared European asset) ที่แม้ว่าปัจจุบันจะอยู่คนละประเทศแต่ก็มีลักษณะร่วมเชิงศาสนาและวัฒนธรรมเหมือนกัน เส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่พัฒนาขึ้นเพื่อสาธิตนี้ รู้จักกันในชื่อ TRANSROMANICA ซึ่งต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ 2007 คณะกรรมาธิการแห่งยุโรปได้รับรองอย่างเป็นทางการให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวหลักทางวัฒนธรรมของยุโรป (Major European Cultural Route)

รูปที่ ย่อย 3: 2-9 TRANSROMANICA

2.8 ผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.8.1 การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการใช้มรดกและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นและภูมิภาคเพื่ออนาคตทางเศรษฐกิจตามแนวคิด “เมื่อวานและวันพรุ่ง(Yester-Morrow)” ซึ่งได้ผลสำเร็จมาแล้วในหลายเมือง หลายประเทศ และหลายภูมิภาคของโลก โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ

การพัฒนาพื้นที่เพื่อเป็นจุดหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำเป็นต้องมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย หลายภาคส่วน โดยแต่ละภาคส่วนต่างมีบทบาทที่แตกต่างกัน ได้แก่

1) ภาครัฐมีบทบาทและทำหน้าที่กำหนดนโยบายการท่องเที่ยว กำหนดกรอบทิศทางการพัฒนา ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์/บริการทางการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมทั้งเป็นผู้ให้บริการในที่เป็นความรับผิดชอบของภาครัฐ

2) ภาคเอกชนมีบทบาทและทำหน้าที่พัฒนาผลิตภัณฑ์/บริการทางการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำการตลาดและประชาสัมพันธ์เพื่อสื่อสารและจูงใจนักท่องเที่ยวสร้างเครือข่ายธุรกิจเพื่อประสานการโลจิสติกส์นักท่องเที่ยว

3) ภาคท้องถิ่นและชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่และวัฒนธรรม มีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ตลอดจนทำหน้าที่เป็นเจ้าของบ้านที่ดีต้อนรับนักท่องเที่ยวในฐานะแขกผู้มาเยือน

2.8.2 การศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในอดีตการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยว เป็นตลาดย่อยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กโดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษาสูงและมีกำลังจ่ายสูงจึงไม่สร้างปัญหาให้แก่พื้นที่ท่องเที่ยวและผู้คนที่อาศัยในพื้นที่ ต่อมาเมื่อการท่องเที่ยวทั่วโลกเติบโตและขยายตัวขึ้น ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวมีหลากหลายมากขึ้น แต่ความต้องการกิจกรรมท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกลับเพิ่มขึ้นกว่าเดิม จนเกิดปรากฏการณ์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเติบโตจากตลาดย่อยสู่ตลาดใหญ่

เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่ไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว มีแรงจูงใจต่างกันในการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ขณะที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต้องการการจัดการอย่างรับผิดชอบและต้องการการจัดการต่อผลกระทบเชิงลบที่รวดเร็ว การหลั่งไหลของนักท่องเที่ยวไปยังโบราณสถานแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม ชุมชนท้องถิ่นและหมู่บ้านพื้นเมือง จึงมักเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวในหลายประเด็น ดังนี้

1) ผลกระทบด้านการรบกวนพื้นที่และวิถีชีวิต ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือเปราะบางอย่างมาก ซึ่งชุมชนท้องถิ่นอาศัยอยู่ด้วยกันในวิถีดั้งเดิมที่อบอุ่น ใกล้ชิดกันเสมือนเป็นครอบครัวใหญ่การนำนักท่องเที่ยวแปลกหน้าเข้าไปในชุมชนอาจกลายเป็นการบุกรุกและแบ่งแยกชุมชนที่เคยกลมเกลียวเหนียวแน่นให้แตกแยกกันได้ ดังนั้น การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำเป็นต้องได้รับการยินยอมหรืออนุญาตจากชุมชนท้องถิ่นที่จะกลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวด้วยโดยการให้โอกาสชุมชนได้ตัดสินใจว่า จะเปิดรับนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยียนพื้นที่เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตของเขาหรือไม่ เขาสบายใจหรือไม่ที่จะทำหน้าที่เจ้าบ้าน ในการสร้างความบันเทิง เป็นผู้แสดงศิลปวัฒนธรรมอวดนักท่องเที่ยว ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงต้องจำกัดขอบเขตการขยายตัวของการท่องเที่ยว และควรควบคุมอย่างเข้มงวด

2) ผลกระทบจากการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมักจะเร่งพัฒนาด้านความพร้อมทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนได้อย่างเหมาะสม โดยหวังว่าจะสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและประเทศ

ซึ่งการพัฒนาความพร้อมดังกล่าว มักจะคำนึงถึงแต่ความต้องการนักท่องเที่ยวโดยไม่ได้ใส่ใจกับมุมมองของคนในชุมชนว่า จะมีความรู้สึกหรือความคิดเห็นอย่างไร ทั้งที่การพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวอาจทำให้ประชาชนถูกรบกวนหรือได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวได้

3) ผลกระทบด้านนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความอ่อนไหวอย่างยิ่ง ดังนั้นการที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้รับความนิยมสูงขึ้นและมุมมองของการบริโภควัฒนธรรมถูกขยายออกไปอย่างกว้างขวางและหลากหลายตามประเภทและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ การที่ไม่สามารถคัดเลือกหรือคัดสรรนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ ทำให้ไม่อาจทราบได้ว่านักท่องเที่ยวแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มที่มาท่องเที่ยวหรือเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีแรงจูงใจ หรือมีความเข้าใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในลักษณะใดหรืออย่างไร มีความใส่ใจหรือให้ความสำคัญต่อการดูแล รักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือไม่ และจะสร้างปัญหาต่อวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ อย่างไร

4) ผลกระทบด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเจ้าบ้านและโครงสร้างของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีแรงจูงใจทางวัฒนธรรมสูง มีการศึกษาสูง มีประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งขยายตัวไปสู่กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปที่อาจไม่มีแรงจูงใจ ไม่ให้ความสนใจ ไม่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม จึงมักจะพบว่านักท่องเที่ยวซึ่งเป็นแขกผู้มาเยี่ยมเยือนมักมีการแสดงออกหรือมีปฏิสัมพันธ์ต่อคุณค่าทางวัฒนธรรมในลักษณะที่สร้างความขุ่นเคืองใจให้กับประชาชนในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็นเจ้าของบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการเข้าไปเยี่ยมเยือนสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ การเข้าร่วมพิธีกรรมที่จัดขึ้นเฉพาะกลุ่ม การปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมที่ผิดจากจารีตประเพณีหรือวิถีชีวิตในชุมชน ซึ่งเป็นประเด็นเหล่านี้ รัฐบาลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องจะต้องนำเสนอข้อมูลหรือให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวก่อนที่จะเดินทางไปเยี่ยมเยือนชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ความเข้าใจข้อห้ามหรือข้อควรปฏิบัติในพื้นที่หรือในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

5) ผลกระทบต่อชุมชนตามวงจรการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว บัทเลอร์ (R.W. Butler) ได้ศึกษาวงจรการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวในปี ค.ศ.1980 และพบว่าช่วงเวลาการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวมี 5 ช่วง ซึ่งแต่ละช่วงของการพัฒนามีผลกระทบต่อสภาพแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว และการท่องเที่ยว แตกต่างกันดังนี้

- ช่วงการสำรวจพื้นที่ท่องเที่ยว ในช่วงนี้ จำนวนนักท่องเที่ยวมีน้อย โครงสร้างพื้นฐานเพื่อบริการนักท่องเที่ยวมีจำกัด และผลกระทบจากการท่องเที่ยวมีน้อย
- ช่วงความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ท่องเที่ยวมากขึ้น ในช่วงนี้จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น สิ่งอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวถูกพัฒนาเพิ่มมากขึ้น และคนในพื้นที่ถูกดึงเข้ามาร่วมในกระบวนการพัฒนา
- ช่วงการพัฒนาพื้นที่ในช่วงนี้พื้นที่มีความพร้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้ามาสู่พื้นที่ และมีองค์กรภายนอก ภาครัฐ ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่

- ช่วงรวมทรัพยากรการท่องเที่ยวเข้าด้วยกันและหยุดการพัฒนา ในช่วงนี้การพัฒนาพื้นที่ขยายขึ้นจนสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างสมบูรณ์ พื้นที่มีศักยภาพในการให้บริการอย่างเต็มที่ แต่คุณภาพของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเริ่มลดลง
- ช่วงความนิยมในแหล่งท่องเที่ยวถดถอยหรือฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวอีกครั้ง ในช่วงนี้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ถูกปล่อยให้เสื่อมโทรมลง ซึ่งหากยังมีโอกาสทางการตลาดอาจฟื้นฟูทรัพยากรท่องเที่ยวให้พร้อมบริการนักท่องเที่ยวอีกครั้งในรอบวงจรต่อไป

2.8.3 กฤษดา ขุ่ยอาภัย (2552) ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่บ้านลวงเหนือ ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยเห็นว่าปัจจัยทางการตลาดการท่องเที่ยวมีอิทธิพลมากที่สุดคือในการตัดสินใจมาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่คือแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีความเห็นว่าปัจจัยที่มีผลมากคือศิลปวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิต ในด้านศักยภาพและความพร้อมของชุมชนพบว่ามีความพร้อมค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ การคมนาคมขนส่ง ที่พัก ความปลอดภัย ประกอบกับผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งซึ่งสามารถผลักดันโครงการนี้ได้ ทั้งนี้ควรรอจังหวะที่เหมาะสมก่อน สำหรับปัญหาสามารถวิเคราะห์เป็น 3 ส่วนคือ 1) ปัญหาภายนอกชุมชน ได้แก่ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการเมือง 2) ปัญหาภายในชุมชน เช่น การขาดความเข้มแข็งของชุมชนในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรและภาษาอังกฤษ 3) ปัญหาจากภาครัฐคือ การขาดการสนับสนุนที่ดีจากภาครัฐเท่าที่ควร สำหรับผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบ่งได้สองส่วนคือ ผลกระทบด้านบวกทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นรายได้ การประชาสัมพันธ์ชุมชน ส่วนผลกระทบด้านลบคือ อาจเกิดปัญหาด้านอาชญากรรม ยาเสพติด และโรคระบาด และแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านลวงเหนือคือ การพัฒนาในรูปแบบของโฮมสเตย์ และการสร้างแหล่งความรู้ชุมชน

2.8.4 กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน” จากวิจัยชิ้นนี้ได้ผลการศึกษาว่า การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกทางวัฒนธรรมเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่ต้องพัฒนาในประเทศไทย เพราะนอกจากการท่องเที่ยวจะเป็นอุตสาหกรรมหลักที่สร้างรายได้และนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทยแล้วการท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดการสร้างอาชีพสืบเนื่องจากการท่องเที่ยว เช่น การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านหรือการให้บริการด้านต่าง ๆ นับได้ว่าการท่องเที่ยวมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและการนำทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด อย่างไรก็ดี สถานการณ์ตลาดการท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการแข่งขันอย่างรุนแรงประเทศไทยจึงควรส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยให้ความสำคัญกับการใช้วัฒนธรรม เป็นจุดขายในการแข่งกับแหล่งท่องเที่ยวทั่วโลก ทั้งนี้หัวใจสำคัญของการวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีการเติบโตอย่างยั่งยืน คือ การรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษณ์มรดกทางวัฒนธรรม และการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะสำเร็จลุล่วงไปได้จะต้องอาศัยความร่วมมือกันจากทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรอิสระ และชุมชน

2.8.5 ศูนย์วิจัยป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2542) ได้ศึกษาแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบบชุมชนมีส่วนร่วม บริเวณเขานอจู้จี้ จังหวัดกระบี่ ผลการศึกษาด้านกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวนั้น พบว่า กลยุทธ์ด้านการตลาดที่ควรนำมาใช้ จะต้องอยู่บนพื้นฐานของการจัดการที่มีคุณภาพ ก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างปริมาณความต้องการ และความสามารถในการรองรับของพื้นที่เป็นหลัก เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างปริมาณนักท่องเที่ยว กับการรองรับของพื้นที่และยังพบอีกว่า การประชาสัมพันธ์ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์หนึ่งด้านการตลาดจะต้องมีการดำเนินการที่ก่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม และต้องมีการตรวจสอบข้อมูลการท่องเที่ยวเป็นประจำ เพื่อติดตามความเคลื่อนไหว ซึ่งจะได้นำมาประเมินผลและนำมาปรับปรุงแผนการตลาดของพื้นที่ต่อไป

2.8.6 จิราวรรณ กาวิละ (2544) ศึกษาทางเลือกของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่หมู่บ้านวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า หมู่บ้านวัวลายเป็นถิ่นที่อยู่ของช่างฝีมือเครื่องเงินที่ถูกกวาดต้อนมาจากลุ่มแม่น้ำสาละวินในประเทศพม่า ปรากฏหลักฐานดังกล่าวตั้งแต่ ปี พ.ศ.2342 ในสมัยพระเจ้ากาวิละ และตั้งบ้านเรือนอยู่โดยรอบวัดหมื่นสาร ประกอบอาชีพหัตถกรรมเครื่องเงินสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้านวัวลายจนถึงปัจจุบัน และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางมาเยี่ยมชมและเลือกซื้อเครื่องเงินในหมู่บ้าน สำหรับปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า ปัญหาสภาพถนนที่คับแคบมีสิ่งกีดขวางไม่สะดวกในการสัญจร การทิ้งขยะบริเวณที่รกร้างขาดการเอาใจใส่ดูแล การขาดแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่เป็นสิ่งดึงดูดใจ และแหล่งท่องเที่ยวกระจายตัวอยู่ตามจุดต่าง ๆ เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ปัญหาด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ที่จอดรถ ข้อจำกัดของคนท้องถิ่นในการสื่อสารภาษาต่างประเทศ ฯลฯ เป็นต้น ในการเสนอกิจกรรมที่เป็นทางเลือกได้แก่ การจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดตั้งศูนย์ศิลปหัตถกรรม การจัดงานเทศกาลเครื่องเงิน การจัดท่องเที่ยวแบบถีบจักรยาน และการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เป็นต้น

2.8.7 ประกอบศิริ ภักดีพินิจ (2545) ได้ศึกษาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนริมกว๊านพะเยา ในพื้นที่ชุมชนบ้านร่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่าด้านศักยภาพชุมชนมีองค์ประกอบที่เหมาะสมสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน 2 ด้าน คือด้านสิ่งดึงดูดใจและการเข้าถึง ส่วนองค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวกยังจะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป สำหรับความต้องการของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการมากในด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัยและด้านการบริหารจัดการภายในชุมชนและด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ในส่วนแนวทางการจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมี 6 แผนงาน คือ 1) แผนงานการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) แผนงานพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน 3) แผนงานพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว 4) แผนงานพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน 5) แผนงานรักษาความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว และ 6) แผนงานพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน

2.8.8 ส่งศรี วงษ์เวช (2545) ได้ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิง พบว่า สองฝั่งแม่น้ำปิงมีองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ครบถ้วน จึงเป็นสิ่งดึงดูดใจ

ในการท่องเที่ยวให้สามารถจัดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เป็น 2 รูปแบบหลัก ๆ คือ การท่องเที่ยวทางน้ำและทางบก ซึ่งได้กลยุทธ์และแนวทางในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

1) กลยุทธ์การจัดการ เช่น จัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

2) กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ เช่น สนับสนุนการจัดระบบข้อมูล ข่าวสาร และการสื่อสารมวลชน

3) กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดและบริการท่องเที่ยว เช่น นำเอกลักษณ์หรือจุดแข็งและโอกาสผนวกกับกิจกรรมที่น่าสนใจเสนอขาย

4) กลยุทธ์การจัดโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม เช่น ให้ทุกหน่วยงานปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ว่าด้วยการควบคุมอาคาร และการบำบัดน้ำเสียลงสู่แม่น้ำ

5) กลยุทธ์การสร้างจิตสำนึก เช่น สนับสนุนให้มีการศึกษาในประวัติศาสตร์ล้านนาแก่เยาวชนและชุมชนท้องถิ่น เพื่อจะได้ตระหนักถึงคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ของตน

6) กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เช่น เปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และติดตามประเมินผล ตลอดจนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.8.9 พูนทรัพย์ สวนเมืองตุลาพันธ์ (2546) ศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีทัศนคติที่ไม่ดีกับการท่องเที่ยวที่ผ่านมาเนื่องจากชุมชนเชื่อว่า การท่องเที่ยวที่ผ่านมาทำลายความเข้มแข็งและวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนี้รัฐยังเข้ามามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวแทนประชาชน ชุมชนโดยส่วนใหญ่ไม่รู้จักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนแต่ก็คาดหวังการท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชนจะช่วยอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ ถ้าชุมชนจะจัดการท่องเที่ยวด้วยตัวเอง วัตถุประสงค์อันดับแรกที่ชุมชนต้องการคือการสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน อันดับที่สองคือ การอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ส่วนการเผยแพร่ของดีของชุมชนและการศึกษาร่วมกันของชุมชนเป้าหมายกับนักท่องเที่ยวเป็นวัตถุประสงค์อันดับรองลงมา

2.8.10 ธันยา นวลละออง(2547) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานี พบว่า กลุ่มวัดและชุมชนริมน้ำมีอุปสงค์การท่องเที่ยวสูงสุด รองลงมาคือ กลุ่มแหล่งโบราณคดี กลุ่มวัฒนธรรมมอญสามโคก และกลุ่มเมืองปทุมธานี ด้านความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความพร้อมสูงสุด พบว่า เมืองปทุมธานีมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานสูง ปัญหาคือแหล่งคมนาคมทางน้ำไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ รองลงมาคือ กลุ่มสามโคกซึ่งมีศิลปวัฒนธรรมประเพณีวิถีชีวิตของชุมชนมอญเป็นจุดแข็ง ปัญหาคือ โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ ผลการศึกษาศักยภาพของตลาดท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานี มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยองค์ประกอบต่าง ๆ คือ ด้านการเข้าถึง ด้านแหล่งศิลปวัฒนธรรม ด้านอุปสงค์การท่องเที่ยว และด้านจินตภาพของแหล่งท่องเที่ยว

2.8.11 ศรชัย ไทรชมพู (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน วิถีชีวิตวัฒนธรรมไทยและมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ได้ศึกษาศักยภาพ

ของทรัพยากรท่องเที่ยววัฒนธรรมไทยและมอญในพื้นที่ศึกษามีศักยภาพทั้งทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์มีความเก่าแก่ ด้านธรรมชาติมีเอกลักษณ์ดึงดูดใจ และเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมเหล่านี้มากที่สุด สามารถจัดรูปแบบการท่องเที่ยวทางจักรยานได้อย่างเหมาะสมกับพื้นที่มากเนื่องจากมีความร่มรื่น มีวัฒนธรรมของท้องถิ่นและมีจุดบริการที่แวะพัก ป้ายบอกทาง ทั้งนี้ในส่วนองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอ และจังหวัด ควรให้การสนับสนุนชมรมจักรยานในท้องถิ่นและสนับสนุนเรื่องเส้นทางจักรยาน และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ยังขาด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมไทยและมอญให้คนรุ่นหลังต่อไปได้ศึกษา

2.8.12 สุดชีวัน นันทวัน ณ อยุธยา (2551) ได้ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลางในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ยังมีปัจจัยดึงดูดทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบางประการ เช่น พิพิธภัณฑ์ ดนตรีพื้นบ้าน และวรรณกรรมท้องถิ่นที่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนให้เป็นปัจจัยดึงดูดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยพบปัญหาทั้งทางด้านบุคลากรที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมีอยู่น้อยและไม่ได้รับการสนับสนุนทั้งทางด้านนโยบายและงบประมาณ คนในชุมชนและเยาวชนคนรุ่นใหม่ยังคงเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าวน้อย สำหรับแนวทางการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางได้ ดังนี้คือ

1) การกำหนดนโยบายการศึกษาของรัฐเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และเป็นเครื่องมือในการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

2) คือการกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐ จำเป็นต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่น

3) เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการประเมิน และที่สำคัญคือมีส่วนร่วมในผลประโยชน์มากยิ่งขึ้น

4) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภาครัฐ องค์กรที่เกี่ยวข้อง และคนในชุมชนไม่ควรมุ่งเน้นประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวเป็นสำคัญ ควรมุ่งเน้นวัตถุประสงค์และความต้องการของเจ้าของชุมชนและประโยชน์ที่ชุมชนพึงจะได้รับอย่างยั่งยืนในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านคุณภาพชีวิต ความมั่นคงทางสังคม ความงามทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนด้วย

2.8.13 ปิ่นรัชฎ์ กาญจนัษฐิติ (2552) กล่าวว่า องค์ประกอบหลักที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์พื้นที่สำคัญทางวัฒนธรรม ประกอบไปด้วย ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ชุมชน และธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งพบว่า การวางแผนการจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวมีหลายหน่วยงานร่วมดำเนินการจึงมีความต้องการที่หลากหลาย ดังนั้น จึงเสนอแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่สำคัญทางวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

1) การพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนจะต้องคำนึงถึงคุณค่าทางด้านกายภาพ และด้านวัฒนธรรม ที่ทำให้ชุมชนแต่ละแห่งมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะก่อนที่จะทำโครงการอนุรักษ์ หรือพัฒนาชุมชน จำเป็นต้องมีความเข้าใจ ความสำคัญและคุณค่าของสถานที่นั้นอย่างถ่องแท้การ

ตัดสินใจใด ๆ ก็ตามที่เนื่องกับการพัฒนาหรือการอนุรักษ์ จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจในคุณค่าเหล่านั้น

2) การพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวและการกำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยวในชุมชน จะต้องคำนึงถึงศักยภาพด้านการรองรับนักท่องเที่ยว ทั้งในแง่กายภาพชุมชน ระบบและบริการต่าง ๆ ที่รองรับนักท่องเที่ยว และความเปราะบางทางวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของพื้นที่

3) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน จะต้องยึดความสมดุลทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนเป็นหลัก การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจะต้องไม่เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตของชุมชนนั้น

4) ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการพัฒนาและจัดการอย่างยั่งยืน (sustainable development) เพื่อให้มรดกทางวัฒนธรรมใช้ได้ทั้งปัจจุบันและอนาคต

5) ชุมชนควรจะมีบทบาทในการวางแผนเพื่อการอนุรักษ์ และพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง การวางแผนจะต้องเคารพความต้องการของชุมชน ถึงแม้ว่าความต้องการนั้นอาจเป็นข้อจำกัดในการจัดการพื้นที่

6) ประชาชนในชุมชนควรจะได้รับประโยชน์โดยตรงจากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างเท่าเทียมกันในทุก ๆ ระดับ โดยประโยชน์ที่ได้รับอาจอยู่ในรูปแบบที่แตกต่างกัน

2.8.14 กิตติชัย เตชะวีรากร (2553) ได้ศึกษาธุรกิจเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพส่วนใหญ่จะเลือกพักที่โรงแรม ในการซื้อสินค้าที่ระลึกส่วนใหญ่จะเลือกซื้อที่ตลาดวโรรส และเลือกซื้อสินค้าประเภทเสื้อผ้ามากที่สุด การเดินทางมายังจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่ใช้รถยนต์ส่วนตัว และการบริการสุขภาพส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะเลือกนวดแผนไทย เมื่อประมาณรายได้จากธุรกิจที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว พบว่า ถ้าในปีหนึ่ง ๆ จังหวัดเชียงใหม่มีนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำนวน 739,356 คน และมีนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจำนวน 314,895 คน ธุรกิจที่พักจะมีรายได้ประมาณ 2,533 ล้านบาท ธุรกิจขายของที่ระลึกจะมีรายได้ประมาณ 789 ล้านบาท ธุรกิจขนส่งจะมีรายได้ประมาณ 4,845 ล้านบาท และธุรกิจสปาจะมีรายได้ประมาณ 357 ล้านบาท รวมเป็น 8,524 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 16.37 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดเชียงใหม่

2.8.15 พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล (2553) ได้ศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี ควรเน้นการพัฒนาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญ อนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญา และองค์ความรู้ให้คงอยู่อย่างต่อเนื่อง และแนวทางการพัฒนาด้านกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนชาวมอญ ควรพัฒนาการคมนาคม ตลอดจนบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก

2.8.16 จรินทร์ ยอดมิ่ง และคณะ (2555) ทำการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยพวนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก จากการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยได้ศึกษาบริบทในมิติต่าง ๆ ตลอดจนแนวทางการสืบสานวิถีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละชุมชน และศึกษาสถานการณ์การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนไทยพวนตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัด

นครนายก ตลอดจนค้นหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยจัดการองค์ความรู้และวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชาวไทยพวนในภาพรวม เก็บรวบรวมมงคลภูมิปัญญาของชุมชน รวม 7 ด้าน ได้แก่ ภาษา การแต่งกาย อาหารพื้นบ้าน การแสดง ศิลปะการต่อสู้ และช่างฝีมือ รวมถึงการทดลองจัดการท่องเที่ยว

2.8.17 วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง และคณะ (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง เส้นทางท่องเที่ยวสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์ พบว่า เส้นทางในเมืองเชียงใหม่มีเส้นทางสถาปัตยกรรมเชิงประวัติสาสตร์ จำนวน16 เส้นทาง จากการจำลองเส้นทางการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงวิธีการสัญจรและการคมนาคมที่เหมาะสม โดยเชื่อมโยงเรื่องราวของประวัติศาสตร์กับการท่องเที่ยว ตามแนวทางการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวซึ่งจะประกอบไปด้วยข้อมูลแผนที่ เส้นทาง ซึ่งสามารถอำนวยความสะดวกในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และมีการเผยแพร่ให้ความรู้กับมัคคุเทศก์และผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการ ได้นำเอาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวต่อไป

2.8.18 วุฒิชัย สันธิ และ วรลัญจก์ บุณยสุรัตน์ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการเส้นทางเรียนรู้ทางวัฒนธรรมลุ่มน้ำกก จังหวัดเชียงราย และนำเสนอบทความวิจัยในการประชุมหาดใหญ่วิชาการ ครั้งที่ 4 เรื่อง “การวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมไทย” เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2556 ดังนี้

1) ทรัพยากรวัฒนธรรม บริบททางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนลุ่มน้ำกกและมรดกวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถแบ่งประเภทของทรัพยากรวัฒนธรรมได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

- กลุ่มที่ 1 ทรัพยากรทางโบราณคดี ได้แก่ โบราณสถาน เจดีย์ วิหาร อุโบสถ และ โบราณวัตถุที่เป็นศิลปวัตถุที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาและเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาที่มีความเก่าแก่ในวัดบริเวณลุ่มน้ำกก จังหวัดเชียงราย
- กลุ่มที่ 2 ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้หรือภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นภูมิปัญญาด้านงานหัตถกรรม พิธีกรรมทางศาสนาความเชื่อ การรักษาโรคด้วยยาโบราณ อาหารพื้นบ้าน
- กลุ่มที่ 3 ศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ งานพุทธศิลป์ จิตกรรม สถาปัตยกรรม อาคารศาสนาสถาน ที่พบตามเส้นทางถนนสายสำคัญในเชียงราย มีลักษณะเก่าแก่ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ร่วมสมัย ศิลปกรรม อาคารศูนย์ราชการที่เป็นศิลปะร่วมสมัย การแสดงศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น เช่น ฟ้อนสาวไหมเชียงราย ฟ้อนเล็บเชียงราย ดนตรีพื้นเมือง พิธีกรรม ประเพณีที่ถือปฏิบัติกันมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน โดยพิธีกรรมส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา

2) คุณค่าวัฒนธรรม คุณค่าและศักยภาพของวิถีชีวิตตลอดจนมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนลุ่มน้ำกก พบคุณค่าวัฒนธรรมใน 3 ด้าน คือ

- คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ประวัติการแสดงหลักฐานการสร้างบ้านแปงเมืองในแต่ละบนพื้นที่ลุ่มน้ำกก จังหวัดเชียงราย ความเป็นมา ตำนาน จารึก และสถานที่สำคัญที่ปรากฏในตำนาน เช่น ตำนานการสร้างเมือง

เชียงราย ตำนานพระแก้วมรกต ตำนานการสร้างเมืองตามแบบทักษา มีเสาสะดือเมืองจุดศูนย์กลาง

- คุณค่าเชิงศิลปะและสถาปัตยกรรม ได้แก่ งานพุทธศิลป์ที่มีรูปแบบเฉพาะตัวในแต่ละยุคสมัยในการสร้างบ้านแปงเมือง โดยเฉพาะศิลปะงานปูนปั้น เจดีย์ พระพุทธรูป และบริเวณอาการศาสนาต่าง ๆ ที่มีความเก่าแก่และสวยงาม อาคารสถาปัตยกรรมราชการที่มีรูปทรงล้านนาผสมยุโรปแบบโคโลเนียล นาฏศิลป์และการแสดงดนตรี เช่น ฟ้อนสาวไหมเชียงราย ฟ้อนเล็บเชียงราย
- คุณค่าเชิงภูมิปัญญาพื้นบ้านและความเชื่อ ได้แก่ ความรู้ ความคิด พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น ศิลปหัตถกรรม เครื่องสักการะล้านนา รวมถึงพิธีกรรมเกี่ยวข้องกับความเชื่อคนเชียงราย เช่น ประเพณีไหว้สาพญามังราย ป๋าเวณีใส่ขันดอก ไหว้สาป๋าระมีเสาหลักเมืองเชียงราย ประเพณีสรงน้ำพระธาตุดอยทอง เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชาวเมืองเชียงราย

3) เส้นทางการเรียนรู้วัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนลุ่มน้ำกกและจัดการข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรม จึงใช้การจัดเส้นทางการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเป็นรูปแบบในการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม เพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้เห็นความสำคัญและเกิดความสนใจที่จะเข้ามาศึกษาเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมตามเส้นทางลุ่มน้ำกกในท้องถิ่นของตนเอง รวมไปถึงส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงราย โดยแต่ละเส้นทางนักท่องเที่ยวจะได้เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ และความสัมพันธ์ระหว่างมรดกทางวัฒนธรรมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม โดยเส้นทางการเรียนรู้วัฒนธรรมที่เสนอมี 5 เส้นทาง คือ

- เส้นทางเรียนรู้วัฒนธรรมประวัติสาสตร์การตั้งถิ่นฐาน การบูรณะเมืองเชียงราย
- เส้นทางเรียนรู้ความเชื่อศาสนาสถานตามทักษา เกตุเมืองเชียงราย
- เส้นทางเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมชาติพันธุ์ลุ่มน้ำกก
- เส้นทางเรียนรู้สถาปัตยกรรมล้านนา-โคโลเนียล
- เส้นทางเรียนรู้วัฒนธรรมพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำกก

บทที่ 3
ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 กระบวนการและขั้นตอนการวิจัย

การดำเนินการวิจัยของโครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีกรอบแผนการวิจัย (Research Design) ดังรูป

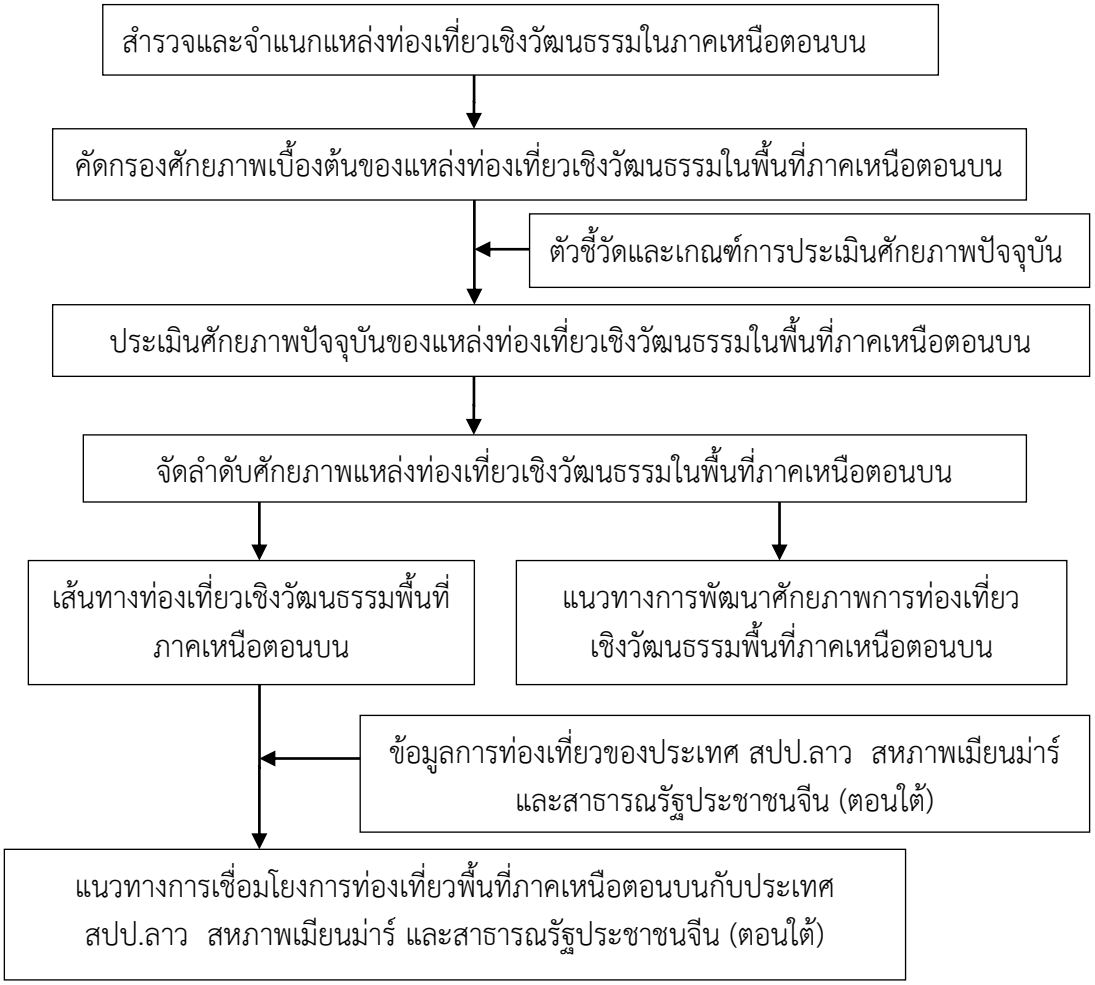

รูปที่ ย่อย 3: 3-1 กรอบแผนงานวิจัย(Research Design)

สำหรับกระบวนการดำเนินงานวิจัยในโครงการนี้ มีขั้นตอนและรายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้

3.1.1 การสำรวจข้อมูลและจำแนกแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนมีจำนวนมากและยังไม่มีจัดทำรายชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้อย่างเป็นระบบ ในการศึกษานี้จึงทำการรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดในภาคเหนือตอนบนโดยสำรวจข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากฐาน

ข้อมูลจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนบน ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากฐานข้อมูลหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากเอกสารการท่องเที่ยว ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากฐานข้อมูลโครงการวิจัยของสถาบันวิจัยสังคมฯ โดยข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนที่รวบรวมได้จะนำมาทำการจำแนกเพื่อหาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาหาความรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตมนุษย์ในยุคสมัยต่างๆ[1] ดังนั้นองค์ประกอบสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ต่างจากแหล่งท่องเที่ยวทั่วไป คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทรัพยากรเชิงวัฒนธรรม และการบริการหรือการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวหรือสื่อสารให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเกิดความเข้าใจเรื่องราวหรือคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ตัวชี้วัดที่ใช้ในการจำแนกแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด คือ

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวที่ถูกจำแนกเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้ [2]

- โบราณสถาน – แหล่งประวัติศาสตร์ – แหล่งสถาปัตยกรรม
- ศาสนสถาน
- พิพิธภัณฑ์ หรือสถานที่เก็บรักษามรดกทางวัฒนธรรม
- สถานที่แสดงศิลปะแขนงต่าง ๆ
- สถานที่การจัดเทศกาล – งานประเพณีประจำปี
- แหล่งผลิตสินค้า – ของที่ระลึกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ชุมชนที่ยังดำรงรักษาวิถีชีวิตและการปฏิบัติตามวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

2) กิจกรรมที่จัดบริการในแหล่งท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวที่ถูกจำแนกเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องมีบริการหรือกิจกรรมที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และเข้าใจถึงคุณค่าของทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมที่มีในแหล่งท่องเที่ยว อาทิ นิทรรศการ วีดิทัศน์ การบรรยายความรู้ กิจกรรมการฝึกทำงานหัตถกรรมฯ

แหล่งท่องเที่ยวทุกประเภทในภาคเหนือตอนบนที่สำรวจและรวบรวมได้จากแหล่งทุติยภูมิ ปี 2557 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 660 แห่ง เมื่อทำการจำแนกประเภททรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแล้ว พบว่า พื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 412 แห่ง **(ตารางที่ ย่อย 3: 3-1)** โดยเชียงใหม่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือจังหวัดเชียงราย

[1] อ้างถึงบทที่ 2 หน้า 3

[2] อ้างถึงบทที่ 2 หน้า 21

ตารางที่ ย่อย 3: 3-1 แสดงจำนวนแหล่งท่องเที่ยวแยกรายจังหวัด ปี 2557

ลำดับ	จังหวัด	แหล่งท่องเที่ยวรวมทุกประเภท(จำนวนแหล่ง)	แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม(จำนวนแหล่ง)
1	เชียงใหม่	161	113
2	เชียงราย	173	107
3	ลำพูน	56	45
4	ลำปาง	69	42
5	แพร่	33	15
6	น่าน	43	13
7	พะเยา	37	27
รวม 7 จังหวัดกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา		**572**	**362**
8	แม่ฮ่องสอน	88	50
รวม 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน		**660**	412

3.1.2 การคัดกรองศักยภาพเบื้องต้นของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำนวน 412 แหล่งจะทำการคัดกรองศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเบื้องต้นโดยใช้ข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ สำหรับตัวชี้วัดที่ใช้ในการเพื่อคัดกรองศักยภาพเบื้องต้นในการรองรับการท่องเที่ยวพัฒนาจากหลักเกณฑ์การพิจารณาองค์ประกอบการท่องเที่ยว[3] และหลักเกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา[4] ประกอบด้วย ตัวชี้วัดศักยภาพขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยว 5 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านกิจกรรมที่ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งบริการในแหล่งท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว โดยการประเมินจะแบ่งแบ่งระดับศักยภาพทุกตัวชี้วัดของทุกด้านเป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง และต่ำ ผลการคัดกรองศักยภาพขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวเบื้องต้น พบว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือตอนบนที่มีค่าคะแนนการประเมินศักยภาพระดับสูงมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 120 แหล่ง **(ตารางที่ ย่อย 3: 3-2)**

[3] อ้างถึงบทที่ 2 หน้า 23

[4] อ้างถึงบทที่ 2 หน้า 23

ตารางที่ ย่อย 3: 3-2 ผลการคัดกรองศักยภาพเบื้องต้นในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคเหนือตอนบน

ลำดับ	จังหวัด	จำนวนแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด	จำนวนแหล่งท่องเที่ยวแยกตามระดับศักยภาพเบื้องต้น		
			ศักยภาพสูง	ศักยภาพปานกลาง	ศักยภาพต่ำ
1	เชียงใหม่	113	83	29	1
2	เชียงราย	107	11	76	20
3	ลำพูน	45	4	29	12
4	ลำปาง	42	6	23	13
5	แพร่	15	7	7	1
6	น่าน	13	3	9	1
7	พะเยา	27	5	16	6
รวม 7 จังหวัดกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา		**362**	**119**	**189**	**54**
8	แม่ฮ่องสอน	50	1	30	19
รวม 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน		**412**	120	**219**	**73**

3.1.3 การพัฒนาตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินศักยภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การประเมินศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใช้กรอบแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม[5] หลักเกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา[6] และหลักเกณฑ์การพิจารณาองค์ประกอบการท่องเที่ยว[7] โดยมีตัวชี้วัดศักยภาพขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยว 8 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านการจัดกิจกรรมเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์/การให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และด้านการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว โดยเกณฑ์การให้คะแนนประเมินทุกตัวชี้วัดในแต่ละกลุ่มศักยภาพแบ่งเป็น 3 ระดับคือ สูง ปานกลาง และต่ำ

3.1.4 การสำรวจและประเมินศักยภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน การเดินทางท่องเที่ยวหรือการจัดบริการการท่องเที่ยวโดยทั่วไปจะใช้เส้นทางคมนาคมสายหลักในการวางแผนจัดการการท่องเที่ยว ดังนั้น วิธีการสำรวจและประเมินศักยภาพปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงใช้เส้นทางคมนาคมขนส่งเป็นข้อมูลประกอบในการกำหนด

[5] อ้างถึงบทที่ 2 หน้า 25

[6] อ้างถึงบทที่ 2 หน้า 23

[7] อ้างถึงบทที่ 2 หน้า 23

แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในสำรวจประเมินศักยภาพ โดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ผ่านการประเมินศักยภาพเบื้องต้นว่า มีศักยภาพขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวในระดับสูงทั้ง 120 แหล่งจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเริ่มต้นในการสำรวจและทำการสำรวจประเมินแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทุกแหล่งที่ตั้งอยู่บนเส้นทางคมนาคมสายเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่จะนำไปใช้ได้จริงในการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินศักยภาพปัจจุบันในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ แบบสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย การตัวชี้วัดศักยภาพขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยว 8 ด้าน

3.1.5 การจัดลำดับศักยภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ตัวชี้วัดทุกตัวจะมีค่าคะแนนการประเมินศักยภาพสูงสุด คือ 2 คะแนนและคะแนนต่ำสุด คือ 0 คะแนน ซึ่งเมื่อรวมคะแนนทุกตัวชี้วัดในแต่ละกลุ่มศักยภาพแล้ว จะนำมาหาค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพแต่ละด้าน และคะแนนเฉลี่ยรวมศักยภาพทุกด้าน โดยจะแบ่งระดับคะแนนศักยภาพออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ จากนั้นจะนำผลคะแนนเฉลี่ยมาจัดเรียงลำดับ ซึ่งจะทำให้ทราบว่า ศักยภาพรวมในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ละแหล่งอยู่ในระดับใด และศักยภาพแต่ละด้านของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ละแหล่งอยู่ในระดับใด

3.1.6 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา วัตถุประสงค์ของการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวในเส้นทางอารยธรรมล้านนาและการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ดังนั้น เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวในเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบนจึงต้องเป็นเส้นทางที่สามารถตอบสนองความสนใจของนักท่องเที่ยวด้วย การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน จึงมีองค์ประกอบในการพิจารณาเพื่อจัดเส้นทาง ดังนี้

- ระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวจากผลการประเมิน
- ความสนใจของนักท่องเที่ยว
- ศักยภาพการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- ศักยภาพการบริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

โดยเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพื้นที่ภาคเหนือตอนบนจะถูกจัดเป็น 2 ระดับคือ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัด และเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดภาคเหนือตอนบน(กลุ่มจังหวัด)

3.1.7 การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลการประเมินศักยภาพองค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือตอนบน และผลการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงข้อมูลนโยบายและแผนการพัฒนาท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนและหน่วยงานที่

เกี่ยวข้องจะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนา

3.1.8 การวิเคราะห์แนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบนกับประเทศ สปป.ลาว สหภาพเมียนม่าร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) จะทำการรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โครงข่ายการคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศ และแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศ สปป.ลาว ประเทศสหภาพเมียนม่าร์ และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน (ตอนใต้) เพื่อเคราะห์และนำเสนอแนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างภาคเหนือตอนบนกับสปป.ลาว สหภาพเมียนม่าร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน (ตอนใต้)

3.2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ผ่านการประเมินเบื้องต้นว่า มีศักยภาพขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวระดับสูงจำนวน 120 แหล่ง และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทุกแหล่งที่ตั้งอยู่บนเส้นทางคมนาคมสายเดียวกัน ทำให้มีจำนวนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับการสำรวจประเมินศักยภาพขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวรวมทั้งสิ้น 291 แหล่ง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้สำรวจประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ แบบสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ภาคผนวก ก) ซึ่งประกอบด้วย การสำรวจข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และการสำรวจศักยภาพขององค์ประกอบในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 8 กลุ่มศักยภาพ ดังนี้

- กลุ่มศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว(สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว)ในแหล่งท่องเที่ยว
- กลุ่มศักยภาพด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว
- กลุ่มศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- กลุ่มศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว
- กลุ่มศักยภาพด้านการประชาสัมพันธ์/การให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว
- กลุ่มศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
- กลุ่มศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
- กลุ่มศักยภาพด้านการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ประเมินศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งพัฒนาจากหลักเกณฑ์การพิจารณาองค์ประกอบการท่องเที่ยว หลักเกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการประเมินศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) การ

ประเมินเพื่อคัดกรองศักยภาพเบื้องต้นในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งประเมินโดยใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ และ 2) การประเมินศักยภาพปัจจุบันในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งประเมินโดยการสำรวจภาคสนาม

3.3.3 เครื่องมือคัดกรองเบื้องต้นศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเบื้องต้นของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย ตัวชี้วัดศักยภาพขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวโดยทั่วไป 5 กลุ่มศักยภาพ ได้แก่ 1) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) ด้านกิจกรรมที่ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว 3) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 4) ด้านสิ่งบริการในแหล่งท่องเที่ยวและ 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว โดยแต่ละด้านมีตัวชี้วัด ดังนี้

- ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย ตัวชี้วัดย่อย 1 ตัวชี้วัด คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว
- ด้านกิจกรรมที่ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ตัวชี้วัดย่อย 1 ตัวชี้วัด คือ กิจกรรมที่จัดไว้บริการในแหล่งท่องเที่ยว
- ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ตัวชี้วัดย่อย 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ ระยะทางจากตัวอำเภอที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ สภาพเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พาหนะเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว บริการการเดินทางโดยรถสาธารณะ สิ่งบริการบนเส้นทาง
- ด้านสิ่งบริการในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ตัวชี้วัดย่อย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ บริการด้านที่พักแรม บริการสื่อสาร
- ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ตัวชี้วัดย่อย 7 ตัวชี้วัด ได้แก่ บริการด้านศูนย์ข้อมูล ป้ายสื่อความหมาย บริการด้านร้านค้า/ร้านขายของที่ระลึก บริการด้านร้านขายอาหาร – เครื่องดื่ม ห้องน้ำ ที่จอดรถ

3.3.4 เครื่องมือประเมินศักยภาพปัจจุบันในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย ตัวชี้วัดศักยภาพขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวโดยทั่วไป 5 กลุ่มศักยภาพและตัวชี้วัดศักยภาพของเป็นองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3 กลุ่มศักยภาพ รวมเป็น 8 กลุ่มศักยภาพ ดังนี้

- ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย ตัวชี้วัดย่อย 1 ตัวชี้วัด คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งครอบคลุมทรัพยากรเชิงวัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ ได้แก่ แหล่งโบราณสถาน/แหล่งประวัติศาสตร์/แหล่งสถาปัตยกรรม พิพิธภัณฑ์/สถานที่เก็บรักษามรดกทางวัฒนธรรม ศาสนสถานสถานที่แสดงศิลปะแขนงต่าง ๆ งานเทศกาล/งานประเพณี ชุมชนดั้งเดิม/ชุมชนวัฒนธรรม แหล่งผลิต–แหล่งจำหน่ายสินค้าทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงการหลวง แหล่งผลิตการเกษตร
- ด้านกิจกรรมที่ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ตัวชี้วัดย่อย 1 ตัวชี้วัด คือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดไว้บริการในแหล่งท่องเที่ยว
- ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การประเมินศักยภาพด้านเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในการศึกษานี้มุ่งเน้นการเข้าถึงจากภายในพื้นที่ โดยมีตัวชี้วัดย่อย 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ ระยะทางจากตัวอำเภอที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ สภาพเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สภาพถนนถึงแหล่งท่องเที่ยว

พาหนะที่สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว บริการรถสาธารณะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งบริการบนเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

- ด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว การประเมินศักยภาพด้านสิ่งบริการในการศึกษานี้ให้ความสำคัญทั้งสิ่งบริการภายในแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งบริการรอบแหล่งท่องเที่ยวในรัศมี 5 กิโลเมตร โดยมีตัวชี้วัดย่อย 9 ตัวชี้วัด ได้แก่ บริการรักษาความปลอดภัย บริการรักษาพยาบาลเบื้องต้น/ฉุกเฉิน บริการด้านที่พักแรม บริการด้านพาหนะ/อุปกรณ์ทำกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว บริการฝึกปฏิบัติ/ทำกิจกรรม บริการนำชม/ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว บริการสื่อสาร บริการสัญญานอินเตอร์เนต และบริษัทนำเที่ยว
- ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ตัวชี้วัดย่อย 11 ตัวชี้วัด ได้แก่ บริการด้านศูนย์ข้อมูล/ศูนย์ประชาสัมพันธ์ ป้ายสื่อความหมาย บริการด้านร้านขายอาหาร – เครื่องดื่ม บริการอาหาร บริการด้านร้านค้า/ร้านขายของที่ระลึก บริการซักรีด บริการแลกเปลี่ยนเงินตรา บริการตู้ ATM บริการห้องน้ำ บริการด้านที่จอดรถ และการออกแบบอารยสถาปัตย์
- ด้านการประชาสัมพันธ์/การให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ตัวชี้วัดย่อย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ การจัดทำเอกสารแนะนำประวัติ/ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และการจัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว
- ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ประกอบด้วย ตัวชี้วัดย่อย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ ผู้ดำเนินกิจกรรมและบริการการท่องเที่ยว ผู้กำหนดนโยบายและวางแผนการบริการท่องเที่ยว การส่งเสริมและสนับสนุนของหน่วยงานรัฐ
- ด้านการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ตัวชี้วัดย่อย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ การได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยว และการได้รับการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว

3.3.5 เกณฑ์การให้คะแนนศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การสำรวจศักยภาพขององค์ประกอบในการรองรับการท่องเที่ยวทุกตัวชี้วัดย่อยจะทำการประเมินและให้ค่าคะแนนศักยภาพตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนด**(ตารางที่ย่อย 3: 3-3)** โดยมีค่าคะแนนศักยภาพตั้งแต่ 0 - 2 ตามระดับศักยภาพ คือ คะแนน 2 หมายถึง มีศักยภาพระดับสูง คะแนน 1 หมายถึง มีศักยภาพปานกลาง และคะแนน 0 หมายถึง มีศักยภาพต่ำ

ตารางที่ ย่อย 3: 3-3 เกณฑ์การประเมินศักยภาพขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

กลุ่มศักยภาพ และตัวชี้วัด	ศักยภาพระดับสูง (คะแนน = 2)	ศักยภาพระดับปานกลาง (คะแนน = 1)	ศักยภาพระดับต่ำ(คะแนน = 0)
ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม			
ทรัพยากรท่องเที่ยว	4 ประเภทขึ้นไป	1-3 ประเภท	ไม่มี
ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว			
กิจกรรมที่จัดให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว	มีกิจกรรมให้ความรู้ / ฝึกปฏิบัติกิจกรรม	ทดลองชิม–ใช้ และจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง – สินค้าภูมิปัญญา – อาหารท้องถิ่น ฯ	ไม่มีกิจกรรมการเรียนรู้
ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว			
ระยะทางจากอำเภอ	ต่ำกว่า 10 กม.	10-30 กม.	มากกว่า 30 กม.
สภาพเส้นทางจากอำเภอถึงแหล่งท่องเที่ยว	ใช้การได้ดีตลอดปี	ใช้ได้บางฤดู	ใช้การไม่ได้
ประเภทถนนจากอำเภอถึงแหล่งท่องเที่ยว	ถนนลาดยาง/ถนนคอนกรีต	ถนนลูกรังบดอัดแน่น	ถนนดิน
พาหนะเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	รถยนต์ และยานพาหนะทุกประเภท	รถขับเคลื่อนสี่ล้อ / จักรยานยนต์	รถจักรยาน/เรือ/เดินเท้า
ประเภทบริการรถสาธารณะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	รถโดยสารสาธารณะ/รถสองแถว	รถแท็กซี่/รถตุ๊กตุ๊ก/จักยานยนต์รับจ้าง	ไม่มีรถสาธารณะให้บริการ
สิ่งบริการบนเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	สถานีบริการน้ำมัน - ก๊าซรถยนต์ / ห้องน้ำ/ ป้ายบอกเส้นทาง / ร้านสะดวกซื้อ /ร้านอาหาร / ที่พักริมทาง	สถานีบริการน้ำมัน - ก๊าซรถยนต์ / ห้องน้ำ / ป้ายบอกเส้นทาง	มีเฉพาะป้ายบอกเส้นทาง
ศักยภาพด้านสิ่งบริการในแหล่งท่องเที่ยว			
● **สิ่งบริการในแหล่งท่องเที่ยว**			
บริการรักษาความปลอดภัย	สถานีตำรวจ/เจ้าหน้าหน่วยงาน/ ชรบ.อพปร.	บริษัทเอกชนรักษาความปลอดภัย	ไม่มีระบบรักษาความปลอดภัย

กลุ่มศักยภาพ และตัวชี้วัด	ศักยภาพระดับสูง (คะแนน = 2)	ศักยภาพระดับปานกลาง (คะแนน = 1)	ศักยภาพระดับต่ำ(คะแนน = 0)
บริการรักษาพยาบาลเบื้องต้น/ฉุกเฉิน	โรงพยาบาลรัฐ-เอกชน/รพสต./รถฉุกเฉินของ อปท.	อสม./หน่วยปฐมพยาบาล	ไม่มีระบบรักษาพยาบาลเบื้องต้น/ฉุกเฉิน
บริการให้เช่าพาหนะ/อุปกรณ์	ให้ยืมใช้โดยไม่คิดค่าบริการ	มีบริการให้เช่า	ไม่มีสิ่งบริการ
บริการฝึกปฏิบัติ/ทำกิจกรรม	มีบริการให้นักท่องเที่ยวฝึกปฏิบัติ/ทำกิจกรรม	-	ไม่มีการฝึกปฏิบัติหรือทำกิจกรรม
ผู้ให้บริการนำชมแหล่งท่องเที่ยว	มัคคุเทศก์/ผู้นำชมที่เป็นคนในชุมชน	มัคคุเทศก์จากนอกชุมชน	ไม่มีมัคคุเทศก์ให้บริการ
บริการด้านที่พักแรม	โรงแรม/รีสอร์ท/เกสท์เฮ้าส์/โฮมสเตย์	ที่พักแรมของวัด- หน่วยงาน/บ้านพักเกษตรกร(Farm stay)/ พื้นที่กางเต็นท์	ไม่มีบริการด้านที่พักแรม
บริการการสื่อสาร	ที่ทำการไปรษณีย์/ร้านอินเตอร์เน็ต	ตู้ไปรษณีย์/โทรศัพท์สาธารณะ	ไม่มีบริการสื่อสาร
● สิ่งบริการในรัศมี 5 กิโลเมตรรอบแหล่งท่องเที่ยว			
บริษัทนำเที่ยว/บริการนำเที่ยว	มีบริษัทนำเที่ยว และโปรแกรมท่องเที่ยวให้เลือกซื้อหรือใช้บริการ	มีเฉพาะผู้ให้บริการนำเที่ยว (มัคคุเทศก์)	ไม่มีบริการ
บริการด้านพาหนะเดินทาง	มีบริการรถสาธารณะ และบริการให้เช่าพาหนะ / บริการรถรับจ้าง	มีบริการให้เช่าพาหนะ / บริการรถรับจ้าง	ไม่มีบริการ
บริการด้านที่พักแรม	โรงแรม/รีสอร์ท/เกสท์เฮ้าส์/โฮมสเตย์	ที่พักแรมของวัด- หน่วยงาน/บ้านพักเกษตรกร(Farm stay)/ พื้นที่กางเต็นท์	ไม่มีบริการด้านที่พักแรม
บริการการสื่อสาร	ที่ทำการไปรษณีย์/ร้านอินเตอร์เน็ต	ตู้ไปรษณีย์/โทรศัพท์สาธารณะ	ไม่มีบริการสื่อสาร
สัญญานอินเตอร์เนต	มีบริการไวไฟฟรี(Free Wi-Fi) และมีสัญญานอินเตอร์เนตครอบคลุม	มีสัญญานอินเตอร์เนตครอบคลุม	ไม่มีสัญญานอินเตอร์เนต
ศักยภาพด้านการประชาสัมพันธ์ /การให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว			
การจัดทำเอกสารแนะนำประวัติ/ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว	มีเอกสารประชาสัมพันธ์ / ให้ข้อมูลแจกจ่ายแก่นักท่องเที่ยว	มีเอกสาร - ป้ายประชาสัมพันธ์ / ให้ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยวอ่านแต่ไม่ได้แจกจ่ายแก่	ไม่มีเอกสาร

กลุ่มศักยภาพ และตัวชี้วัด	ศักยภาพระดับสูง (คะแนน = 2)	ศักยภาพระดับปานกลาง (คะแนน = 1)	ศักยภาพระดับต่ำ(คะแนน = 0)
		นักท่องเที่ยว	
การแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว	มีห้องจัดแสดงนิทรรศการในรูปแบบสื่อวิดีทัศน์ และรูปแบบอื่น ๆ	มีการจัดแสดงนิทรรศการในรูปแบบโปสเตอร์ ภาพถ่าย แบบจำลอง	ไม่มีการจัดแสดงนิทรรศการ
ศักยภาพด้านสิ่งบริการอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว			
ศูนย์ข้อมูล/ศูนย์ประชาสัมพันธ์	มีศูนย์ข้อมูลและมีผู้ให้บริการข้อมูล	มีเอกสารแจกที่ศูนย์ข้อมูลแต่ไม่มีผู้ให้ข้อมูล	ไม่มีศูนย์ข้อมูล
ป้ายสื่อความหมาย	มีป้ายสื่อความหมายติดตั้งตามจุดต่างๆ ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตนได้ถูกต้องเหมาะสม	มีป้ายสื่อความหมายติดตั้งเฉพาะทางเข้าแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มีป้ายสื่อความหมาย
ร้านอาหาร/เครื่องดื่ม	มีพื้นที่ตั้งร้านอาหาร/เครื่องดื่มเป็นสัดส่วน และมีการจัดการขยะ เศษอาหาร น้ำเสียอย่างเหมาะสม ทำให้เกิดความเป็นระเบียบ สะอาด	มีร้านอาหาร/เครื่องดื่ม ตั้งกระจายตามจุดต่าง ๆในแหล่งท่องเที่ยว และไม่มีการจัดการขยะ เศษอาหาร น้ำเสียอย่างเหมาะสม	ไม่มีบริการหรือมีเฉพาะบริการน้ำดื่ม
ร้านอาหารเฉพาะกลุ่ม	มีบริการทั้งอาหารทั่วไปและอาหารเฉพาะกลุ่ม (ฮาลาล /เจ /มังสวิรัติ ฯ)	มีบริการเฉพาะอาหารทั่วไป เท่านั้น	ไม่มีบริการร้านอาหาร
ร้านค้า/ร้านขายของที่ระลึก	มีร้านค้า/ร้านขายของที่ระลึกจากพื้นที่ต่าง ๆ และสินค้าพื้นเมือง - สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยว	มีร้านค้า/ร้านขายของที่ระลึกจากพื้นที่ต่าง ๆ แต่ไม่มีสินค้าพื้นเมือง - สินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มีร้านค้า/ร้านขายของที่ระลึก
บริการซักรีด	มีร้านให้บริการซัก - อบ - รีด	มีตู้หยอดเหรียญให้บริการซัก -อบ	ไม่มีบริการ
บริการแลกเปลี่ยนเงินตรา	มีธนาคาร และสถานที่ให้บริการและแลกได้ตามร้านค้า หรือใช้เงินได้ทุกสกุล	มีร้านค้า – พ่อค้าให้บริการ	ไม่มีบริการ

กลุ่มศักยภาพ และตัวชี้วัด	ศักยภาพระดับสูง (คะแนน = 2)	ศักยภาพระดับปานกลาง (คะแนน = 1)	ศักยภาพระดับต่ำ(คะแนน = 0)
ตู้ ATM	มีให้บริการทุกธนาคาร	มีให้บริการบางธนาคาร	ไม่มีบริการ
ห้องน้ำสาธารณะ	มีห้องน้ำสำหรับคนทั่วไป และสำหรับผู้สูงอายุ - คนพิการ	มีเฉพาะห้องน้ำสำหรับคนทั่วไป	ไม่มีบริการห้องน้ำ
ที่จอดรถ	มีที่จอดแยกประเภทรถยนต์-จักรยานยนต์ส่วนบุคคล /รถนำเที่ยวขนาดใหญ่	มีที่จอดรถแต่ไม่แยกประเภท	ไม่มีที่จอดรถ
การออกแบบอารยสถาปัตย์	มีทางลาดสำหรับรถเข็น/ มีราวจับบันได /มีพื้นกันลื่น/มีทางเดินแยกจากทางรถ/ มีพื้นทางเท้าที่ออกแบบเพื่อคนตาบอดที่ใช้ไม้เท้า ฯลฯ	มีเฉพาะทางลาดสำหรับรถเข็น หรือราวจับบันได	ไม่มีการออกแบบอารยสถาปัตย์
ศักยภาพของชุมชนด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว			
ผู้ดำเนินกิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้	ดำเนินการโดยชุมชน	ชุมชนดำเนินการโดยมีเอกชนหรือหน่วยงานรัฐสนับสนุน	ชุมชนไม่มีส่วนร่วมดำเนินการ
ผู้กำหนดนโยบายและวางแผนการบริการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว	ชุมชนเป็นผู้กำหนดนโยบายและวางแผน	ชุมชนวางแผนโดยมีรัฐหรือเอกชนให้การสนับสนุน	ชุมชนไม่มีส่วนในการกำหนดนโยบายและวางแผน
การส่งเสริมและสนับสนุนของหน่วยงานรัฐ	รัฐสนับสนุนทุกด้านทั้งงบประมาณ / การพัฒนาศักยภาพ/ ประชาสัมพันธ์และร่วมดำเนินงาน	รัฐช่วยพัฒนาศักยภาพ / ช่วยประชาสัมพันธ์	รัฐไม่ให้การสนับสนุน / รัฐดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเอง
ศักยภาพด้านการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว			
รางวัลด้านการท่องเที่ยว	ได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยวต่างประเทศ	ได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยวในประเทศ	ไม่เคยได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยว
การได้รับการรับรองมาตรฐานการ	ได้รับการรับรองมาตรฐานการ	ได้รับการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวใน	ไม่เคยได้รับการรับรองมาตรฐาน

กลุ่มศักยภาพ และตัวชี้วัด	ศักยภาพระดับสูง (คะแนน = 2)	ศักยภาพระดับปานกลาง (คะแนน = 1)	ศักยภาพระดับต่ำ(คะแนน = 0)
ท่องเที่ยว	ท่องเที่ยวจากต่างประเทศ	ประเทศ	การท่องเที่ยว

3.4 การสำรวจเก็บข้อมูล

3.4.1 การรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพื้นที่ภาคเหนือตอนบน ทำการรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนจากแหล่งทุติยภูมิ ได้แก่ ฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด ฐานข้อมูลของหน่วยงานท่องเที่ยว ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากเอกสารการท่องเที่ยว ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากระบบอินเตอร์เนต ฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากโครงการวิจัยของสถาบันวิจัยสังคม และทำการคัดกรองให้เหลือเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3.4.2 การสำรวจประเมินศักยภาพปัจจุบันในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ผ่านการประเมินศักยภาพเบื้องต้นว่ามีศักยภาพขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวในระดับสูงทั้ง 120 แหล่งจะเป็นกลุ่มตัวอย่างแรกที่การสำรวจประเมินศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยว นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทุกแหล่งที่ตั้งอยู่บนเส้นทางคมนาคมสายเดียวกันจะได้รับการสำรวจประเมินศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วย ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนที่ได้รับการสำรวจประเมินศักยภาพขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 291 แหล่ง

3.4.3 การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศ “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” เพื่อที่จะทราบถึงความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” คณะนักวิจัยได้ทำการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองหลวงพระบาง ประเทศ สปป.ลาว และเมืองเชียงตุงประเทศสหภาพเมียนม่าร์

รูปที่ ย่อย 3: 3-2 การสำรวจเพื่อประเมินศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

รูปที่ ย่อย 3: 3-3 การสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยว ณ เมืองหลวงพระบาง ประเทศ สปป.ลาว

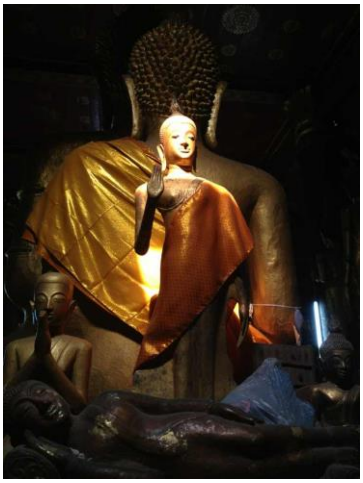

รูปที่ ย่อย 3: 3-4 การสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการจัดการท่องเที่ยว ณ เมืองเชียงตุงประเทศสหภาพเมียนม่าร์

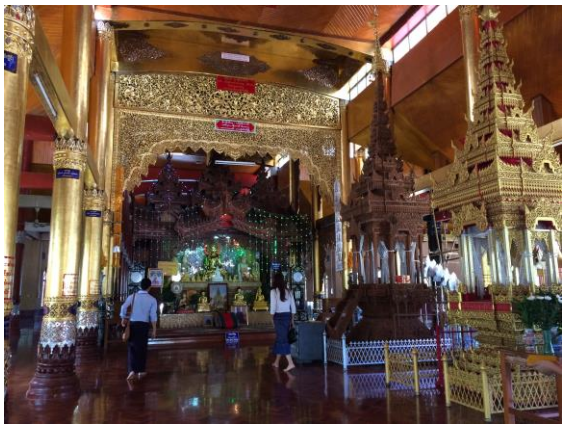

3.5 การจัดลำดับศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3.5.1 วิธีการประมวลผลและแบ่งระดับศักยภาพ คะแนนการประเมินศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของทุกตัวชี้วัดย่อยจะนำมาหาคะแนนรวมและหาค่าคะแนนเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มศักยภาพจากนั้นจะคูณด้วยค่าถ่วงน้ำหนักของแต่ละศักยภาพ แล้วจึงทำการหาค่าคะแนนเฉลี่ยเพื่อจัดลำดับศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การศึกษานี้กำหนดให้แต่ละกลุ่มศักยภาพมีค่าถ่วงน้ำหนักไม่เท่ากัน ทั้งนี้มาจากกรอบแนวคิด “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม”และแนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่อธิบายว่า เป้าหมายและวัตถุประสงค์หลักของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและคุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงต้องให้ความสำคัญด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการจัดบริการท่องเที่ยว ดังนั้น การคำนวณค่าคะแนนเพื่อจัดระดับศักยภาพปัจจุบันในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงกำหนดให้ศักยภาพแต่ละกลุ่มมีค่าน้ำหนักที่ไม่เท่ากัน โดยศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวมีค่าถ่วงน้ำหนักสูงกว่าศักยภาพด้านอื่น ๆ **(ตารางที่ ย่อย 3: 3- 4)**

ค่าคะแนนศักยภาพแต่ละกลุ่มตัวชี้วัดหลักที่คูณด้วยค่าถ่วงน้ำหนักของแต่ละศักยภาพแล้วจะนำมารวมกันเป็นค่าคะแนนศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง โดยมีคะแนนเต็มเท่ากับ 200 คะแนน ซึ่งเมื่อนำไปคำนวณเป็นค่าร้อยละและทำการปรับคะแนนให้เป็นค่าที่อยู่ในช่วงคะแนน 0 - 2 คะแนนแล้ว จะได้เป็นค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพรวมในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ละแห่ง โดยการแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยของศักยภาพรวมแต่ละระดับ ทำโดยการนำค่าคะแนนสูงสุด (คือ 2 คะแนน) ลบด้วยค่าคะแนนต่ำสุด(คือ 0 คะแนน) และหารด้วยจำนวนระดับศักยภาพที่กำหนด คือ 3 ระดับ ดังสูตร

$$\frac{\text{(ค่าคะแนนสูงสุด – ค่าคะแนนต่ำสุด)}}{\text{จำนวนกลุ่มระดับชั้น (ในการศึกษานี้ คือ 3 กลุ่มระดับชั้น)}}$$

ผลการคำนวณที่ได้คือ 0.66 ซึ่งค่าคะแนนเฉลี่ย 0.66 ที่คำนวนได้นี้จะใช้เป็นค่าคะแนนในการแบ่งกลุ่มระดับศักยภาพ โดยนำคะแนน 0.66 บวกกับค่าคะแนนเฉลี่ยเริ่มต้นของแต่ละกลุ่ม จะได้เป็นช่วงคะแนนเฉลี่ยที่ใช้ในการแบ่งระดับกลุ่มศักยภาพ โดยคะแนนเฉลี่ยเริ่มต้นของกลุ่มศักยภาพที่ต่ำที่สุดคือ 0 คะแนน ดังนั้น ช่วงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพแต่ละระดับ จึงเป็นดังนี้

- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 0.00 - 0.66 หมายถึง มีศักยภาพระดับต่ำ
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 0.67 - 1.33 หมายถึง มีศักยภาพระดับปานกลาง
- ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.34 - 2.00 หมายถึง มีศักยภาพระดับสูง

ตารางที่ ย่อย 3: 3-4 แสดงค่าคะแนนถ่วงน้ำหนักแต่ละกลุ่มศักยภาพ

กลุ่มศักยภาพ	ค่าถ่วงน้ำหนัก (ร้อยละ)
1. ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	20
2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว	20
3. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	10
4. ด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	10
5. ด้านการประชาสัมพันธ์ /การให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	10
6. ด้านสิ่งบริการอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	10

กลุ่มศักยภาพ	ค่าถ่วงน้ำหนัก (ร้อยละ)
7. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน	10
8. ด้านการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว	10

ผลการประเมินและจัดระดับศักยภาพปัจจุบันในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมส่วนใหญ่(จำนวน 270 แหล่งจากทั้งหมด 291แหล่งที่สำรวจ) มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง โดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพรองรับการท่องเที่ยวในระดับสูงมีจำนวน 5 แหล่งและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพรองรับการท่องเที่ยวในระดับต่ำมีจำนวน 6 แหล่ง

บทที่ 4
ผลการศึกษาวิจัย

4.1 ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน

4.1.1 ผลการคัดกรองศักยภาพเบื้องต้นเพื่อหาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่จะเป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการสำรวจรวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบนจากแหล่งทุติยภูมิต่าง ๆ พบว่า ปี พ.ศ.2557 ภาคเหนือตอนบนมีแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภทรวมทั้งสิ้น 660 แหล่ง ซึ่งเมื่อทำการคัดเลือกเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำนวน 412 แหล่ง โดยจังหวัดเชียงใหม่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากที่สุด คือ 113 แหล่ง รองลงมา คือ จังหวัดเชียงราย 107 แหล่ง จังหวัดแม่ฮ่องสอน 50 แหล่ง จังหวัดลำพูน 45 แหล่ง จังหวัดลำปาง 42 แหล่ง จังหวัดพะเยา 27 แหล่ง จังหวัดแพร่น 15 แหล่ง และจังหวัดน่าน 13 แหล่ง

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 412 แหล่งถูกทำการคัดกรองศักยภาพเบื้องต้นเพื่อหาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวระดับสูง ซึ่งจะใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการสำรวจและประเมินศักยภาพปัจจุบัน โดยการคัดกรองใช้เกณฑ์ประเมินศักยภาพขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยว 5 กลุ่มศักยภาพและใช้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากแหล่งทุติยภูมิ ผลการคัดกรองศักยภาพเบื้องต้นพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวในระดับสูงมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 120 แหล่ง

4.1.2 การสำรวจประเมินแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา การศึกษานี้มีเป้าหมายที่จะจัดเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้น การสำรวจประเมินศักยภาพปัจจุบันในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงทำการสำรวจประเมินแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทุกแหล่งที่ตั้งอยู่บนเส้นทางคมนาคมสายเดียวกันกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับการสำรวจและประเมินศักยภาพปัจจุบันจึงเพิ่มจาก 120 แหล่งเป็น 291 แหล่ง โดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะได้รับการสำรวจและประเมินโดยใช้แบบประเมินศักยภาพของทุกองค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งการประเมินศักยภาพทุกตัวชี้วัดจะให้เป็นคะแนนตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนด โดยค่าคะแนนที่ได้จากการประเมินจะนำมาประมวลผลและจัดระดับศักยภาพโดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ศักยภาพระดับสูง ศักยภาพระดับปานกลาง และศักยภาพระดับต่ำ

4.1.3 ผลประเมินศักยภาพปัจจุบันในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคเหนือตอนบน เพื่อที่จะทราบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้ยทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบนมีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวในระดับใด และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะต้องทำการพัฒนาองค์ประกอบการท่องเที่ยวด้านใดบ้าง การศึกษานี้จึงสำรวจประเมินศักยภาพขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 8 กลุ่มศักยภาพประกอบด้วย ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว(สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว)ในแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์/การให้ข้อมูลในแหล่ง

ท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และด้านการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว ผลการประเมินจะแสดงให้เห็นว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ละแหล่งมีศักยภาพโดยรวมในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับใด และองค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ละด้านของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ละแหล่งมีศักยภาพในระดับใด โดยผลการสำรวจประเมิน เป็นดังนี้

1) ศักยภาพโดยรวมในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคเหนือตอนบน ผลการประเมินและจัดระดับศักยภาพ พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือตอนบนเกือบทั้งหมด(จำนวน 280 แหล่งจาก 291 แหล่ง หรือร้อยละ 96.22 ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำรวจประเมิน) มีศักยภาพโดยรวมในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระดับปานกลาง(คะแนนเฉลี่ย 0.67 – 1.33 คะแนน) โดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพโดยรวมในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระดับสูงมีเพียง 5แหล่ง (ร้อยละ 1.72 ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำรวจประเมิน)คือ วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน(คะแนนเฉลี่ย 1.56 คะแนน) โฮมสเตย์บ้านต่อแพ จังหวัดแม่ฮ่องสอน(คะแนนเฉลี่ย 1.44 คะแนน) โฮมสเตย์บ้านโปง จังหวัดเชียงใหม่ (คะแนนเฉลี่ย 1.39 คะแนน) วัดศรีสุพรรณ จังหวัดเชียงใหม่ (คะแนนเฉลี่ย 1.37 คะแนน) และวัดเกตุการาม จังหวัดเชียงใหม่(คะแนนเฉลี่ย 1.35 คะแนน) สำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพโดยรวมในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระดับต่ำ (คะแนนเฉลี่ย 0.00 - 0.66 คะแนน) มีจำนวน 6 แหล่ง(ร้อยละ 2.06 ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำรวจประเมิน) **(ตารางที่ ย่อย 3: 4-1)**

ตารางที่ ย่อย 3: 4-1 แสดงระดับศักยภาพโดยรวมในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคเหนือตอนบนแยกรายจังหวัด

จังหวัด	**จำนวนแหล่งท่องเที่ยวที่สำรวจ**	**จำนวนแหล่งท่องเที่ยวแยกตามระดับศักยภาพปัจจุบัน**		
		ศักยภาพสูง	**ศักยภาพปานกลาง**	**ศักยภาพต่ำ**
เชียงใหม่	88	3	85	0
เชียงราย	71	0	67	4
ลำพูน	22	0	22	0
ลำปาง	27	0	27	0
แพร่	15	0	15	0
น่าน	13	1	11	1
พะเยา	29	0	28	1
แม่ฮ่องสอน	26	1	25	0
รวม 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน	**291**	**5**	**280**	**6**

แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-1 แสดงศักยภาพโดยรวมในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคเหนือตอนบนแยกรายจังหวัด

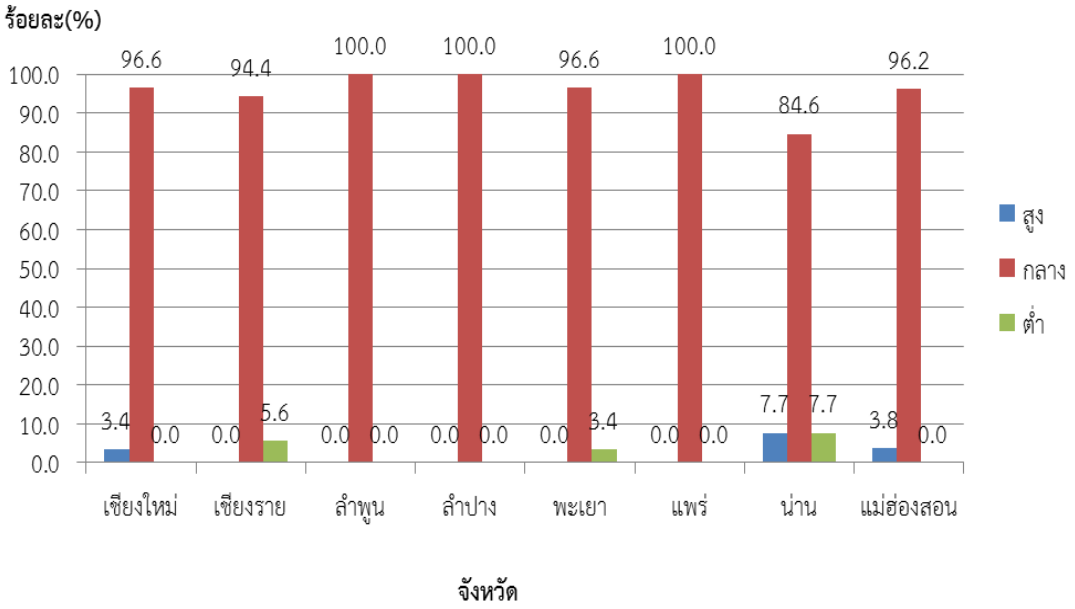

2) ศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคเหนือตอนบนแยกรายองค์ประกอบ องค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ทำการสำรวจประเมินทั้ง 8 ด้าน ซึ่งผลการประเมินพบว่าองค์ประกอบที่มีศักยภาพระดับสูง คือ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว **(แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-2)** ส่วนองค์ประกอบที่มีศักยภาพระดับปานกลาง ได้แก่ ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้บริการ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน สิ่งบริการการท่องเที่ยว โดยองค์ประกอบที่มีศักยภาพระดับต่ำ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว โดยผลการประเมินศักยภาพรายองค์ประกอบ เป็นดังนี้

- **ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว** การสำรวจประเมินศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในระดับพื้นที่(อำเภอที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่) มีตัวชี้วัดย่อยประกอบด้วย ระยะทางจากตัวอำเภอที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ สภาพเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สภาพถนนถึงแหล่งท่องเที่ยว พาหนะที่สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว บริการรถสาธารณะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งบริการบนเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยผลการประเมินพบว่า เป็นองค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในระดับสูง (คะแนนเฉลี่ย 1.68 คะแนน) แสดงถึงศักยภาพด้านการคมนาคมขนส่งภายในจังหวัดที่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ มีโครงข่ายการคมนาคมเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและศูนย์กลางการบริการอย่างทั่วถึง และการมีระบบคมนาคมขนส่งที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลอย่างสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม **(แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-11)**

- **ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม** ทรัพยากรท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนเป็นประเภทแหล่งโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ ซึ่งการดำเนินงานพัฒนา

หรือปรับปรุงให้เหมาะสมกับการรองรับการท่องเที่ยวต้องดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบและมาตรการที่กำหนดและโดยหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบ ซึ่งจากการสำรวจประเมิน พบว่า ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทแหล่งโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ฯ ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพที่ควรต้องได้รับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู นอกจากนี้ ยังพบว่า มีแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาใช้เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม **(ภาคผนวก ค)** ผลการประเมินศักยภาพขององค์ประกอบด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงมีคะแนนเฉลี่ยระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 1.18 คะแนน)

- **ศักยภาพด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดไว้บริการ** กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดไว้บริการเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากต่อความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดไว้บริการจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส และเกิดความรู้ ความเข้าใจคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว เข้าใจวิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาล้านนา การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือตอนบน ซึ่งผลการสำรวจประเมินพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือตอนบนยังขาดการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว ผลการประเมินศักยภาพขององค์ประกอบด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้บริการจึงมีคะแนนศักยภาพระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 1.10 คะแนน)

- **ศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน** การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเป็นกลุ่มศักยภาพที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนถึงความยั่งยืนในการจัดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลการสำรวจประเมิน พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือตอนบนมีศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนระดับปานกลาง(คะแนนเฉลี่ย 1.05 คะแนน) ดังนั้น หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาคเหนือตอนบน จึงควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทุกแห่งเข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่เกิดประโยชน์ทั้งด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการกระจายรายได้สู่ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ทั้งนี้จากการสำรวจในพื้นที่พบว่า จังหวัดที่มีขนาดเล็ก คือ จังหวัดน่าน จังหวัดลำพูน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนสูงกว่าจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ **(แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-11)**

- **ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว** องค์ประกอบสำคัญที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้ประกอบในการตัดสินใจเดินทางมาเยี่ยมเยือนแหล่งท่องเที่ยว คือ สิ่งบริการการท่องเที่ยว ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร ฯลฯ ซึ่งการศึกษานี้ทำการสำรวจประเมินศักยภาพสิ่งบริการการท่องเที่ยวทั้งสิ่งบริการที่มีในแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งบริการที่มีในรัศมี 5 กิโลเมตรรอบแหล่งท่องเที่ยว ผลการสำรวจประเมินพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือตอนบนมีศักยภาพด้านการสิ่งบริการการท่องเที่ยวระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 0.94 คะแนน) ซึ่งควรปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพด้านสิ่งบริการให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วน โดยจังหวัดแพร่และจังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพด้านสิ่งบริการสูงกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือตอนบน **(แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-11)**

- **ศักยภาพด้านการประชาสัมพันธ์และการให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว** ความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การประชาสัมพันธ์และการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและทันเวลาแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และมีความเข้าใจในคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวอาจมีหลายรูปแบบ เช่น การสื่อสารทางตรงแบบเผชิญหน้า(Face to face) การใช้เครื่องมือสื่อสาร เช่น สื่อวีดีทัศน์ นิทรรศการ เอกสารประชาสัมพันธ์ ฯ ซึ่งผลการสำรวจศักยภาพด้านการประชาสัมพันธ์และการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือตอนบน พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพระดับต่ำ(คะแนนเฉลี่ย 0.53 คะแนน) จึงควรเร่งรัดพัฒนาศักยภาพด้านนี้ให้มากขึ้น

- **ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว** องค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างมากในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาในแหล่งท่องเที่ยวที่เนิ่นนานขึ้นทั้งยังมีส่วนสำคัญในการสร้างความพึงพอใจ ความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวและส่งผลให้นักท่องเที่ยวอยากกลับมาเที่ยวซ้ำหรือบอกต่อให้นักท่องเที่ยวคนอื่นได้มาเยี่ยมชม ซึ่งเป็นผลดีต่อการสร้างรายได้แก่ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น ผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว จึงควรจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบถ้วนและเหมาะสมกับการใช้บริการของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มและทุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือหรือการดูแลเป็นพิเศษ อาทิ เด็กเล็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ ซึ่งผลการสำรวจประเมินศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือตอนบน พบว่า มีศักยภาพระดับต่ำ (คะแนนเฉลี่ย 0.49 คะแนน) จึงควรเร่งรัดปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกตามแนวคิด Universal Design เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ในตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

- **ศักยภาพด้านการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว** รางวัลหรือการได้รับการรับรองมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวจากหน่วยงานและองค์กรด้านการท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่แสดงว่า แหล่งท่องเที่ยวนั้นได้รับการยอมรับด้านคุณภาพ ซึ่งอาจจะเป็นคุณภาพด้านแหล่งท่องเที่ยว คุณภาพด้านการให้บริการการท่องเที่ยว คุณภาพด้านการบริหารจัดการ ฯ รางวัลหรือการรับรองมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวจึงส่งผลเชิงบวกสูงมากต่อแหล่งท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ผลการสำรวจประเมินแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือตอนบน พบว่า ศักยภาพด้านการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวอยู่ในระดับต่ำมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพียง 0.08 คะแนนเท่านั้น ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่ประเทศไทยยังไม่มีเกณฑ์การประเมินคุณภาพและการรับรองมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในการศึกษานี้ จึงได้พัฒนาเกณฑ์การประเมินศักยภาพการรับรองการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขึ้นเพื่อใช้เป็นฐานในการสร้างเกณฑ์ประเมินคุณภาพและการรับรองมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคต ซึ่งจะทำให้สามารถพัฒนาและยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการและการจัดบริการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม และเกิดผลดีต่อการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประเทศไทยและภาคเหนือตอนบน

แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-2 แสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคเหนือตอนบนแยกรายองค์ประกอบ

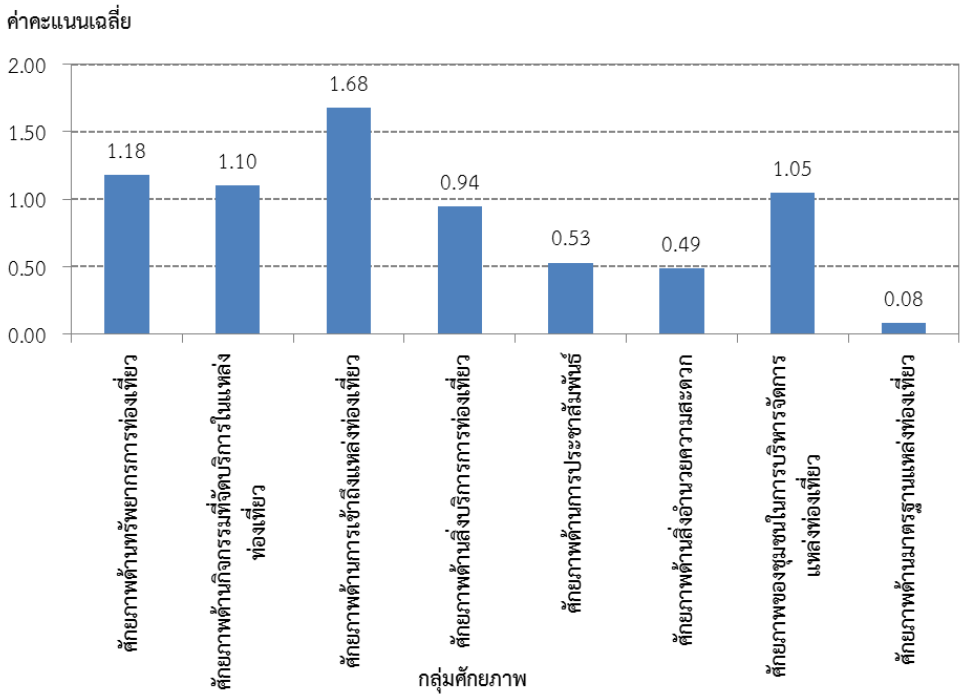

แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-3 แสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รายจังหวัดภาคเหนือตอนบน

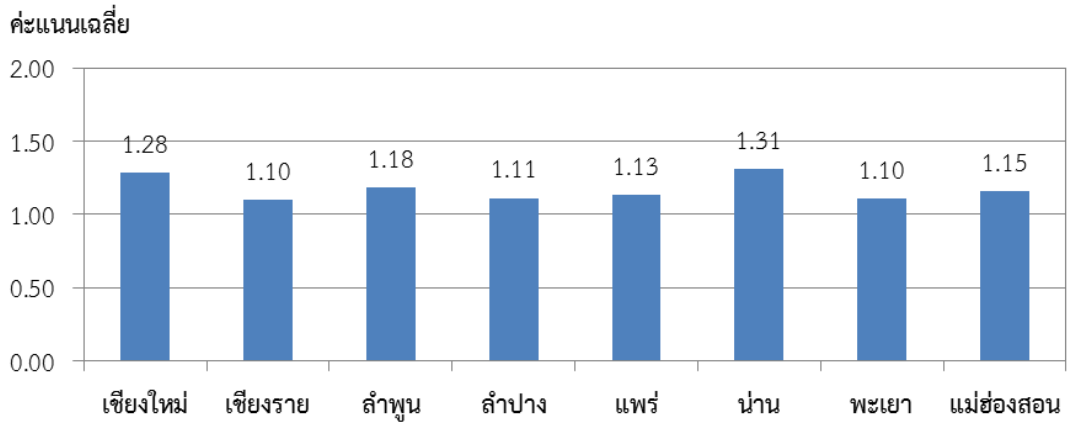

แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-4 แสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รายจังหวัดภาคเหนือตอนบน

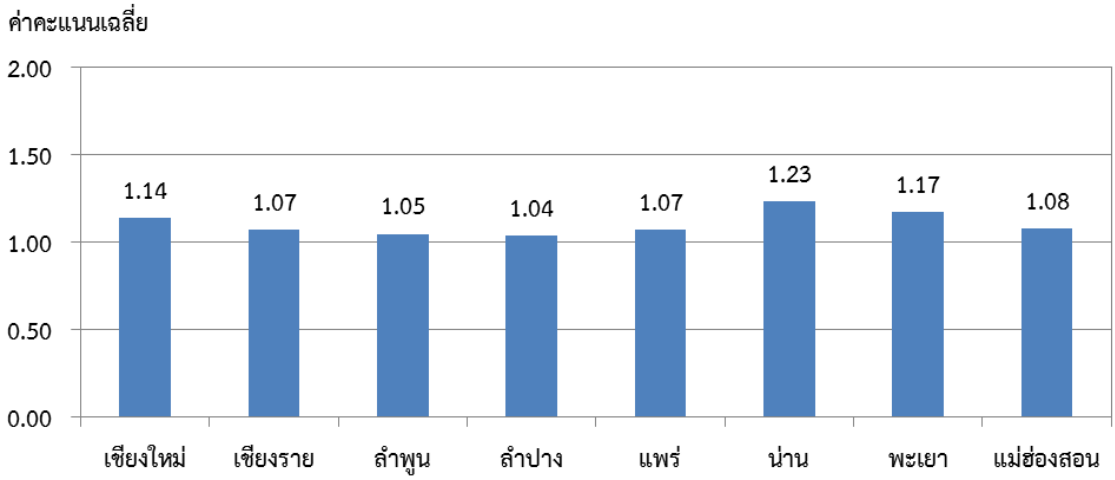

แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-5 แสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รายจังหวัดภาคเหนือตอนบน

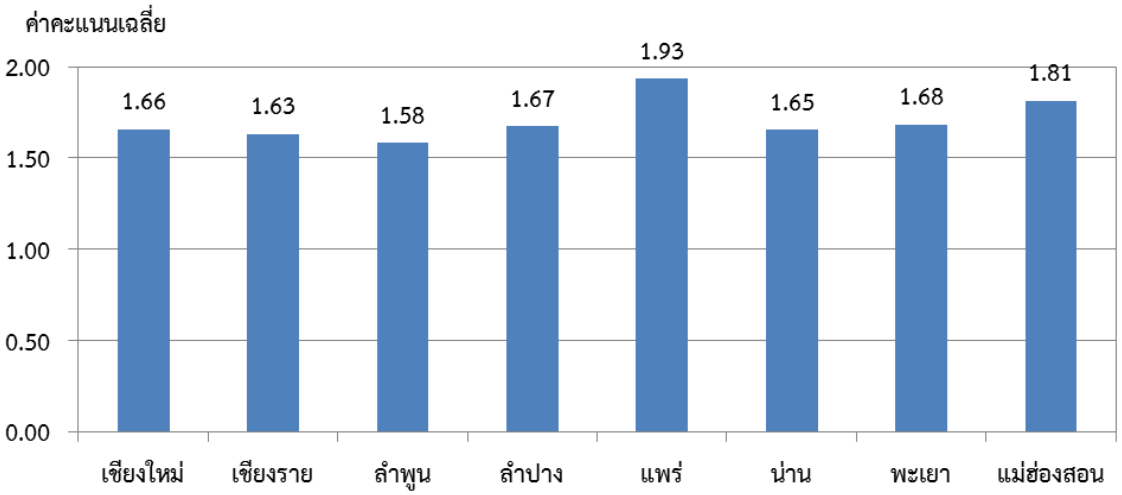

แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-6 แสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รายจังหวัดภาคเหนือตอนบน

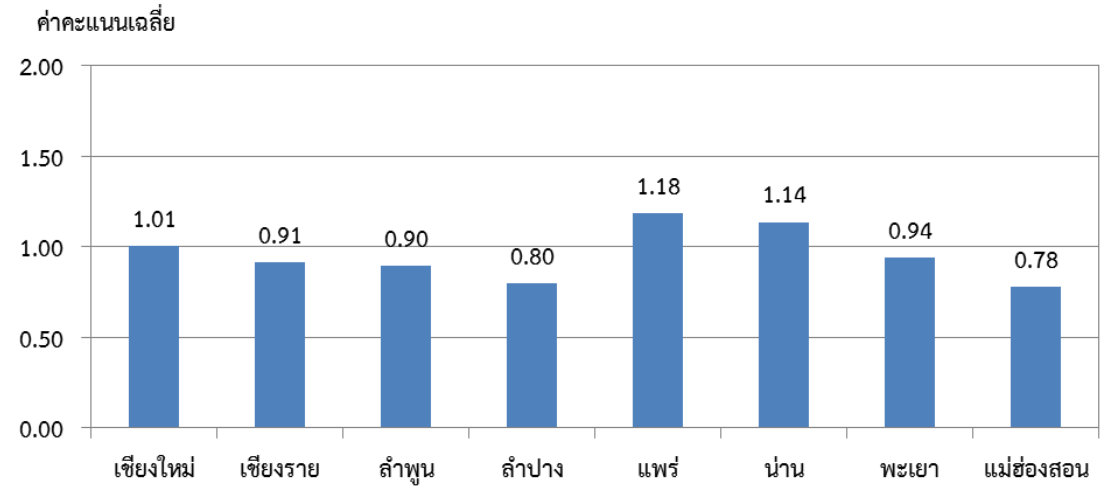

แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-7 แสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพด้านการประชาสัมพันธ์/การให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รายจังหวัดภาคเหนือตอนบน

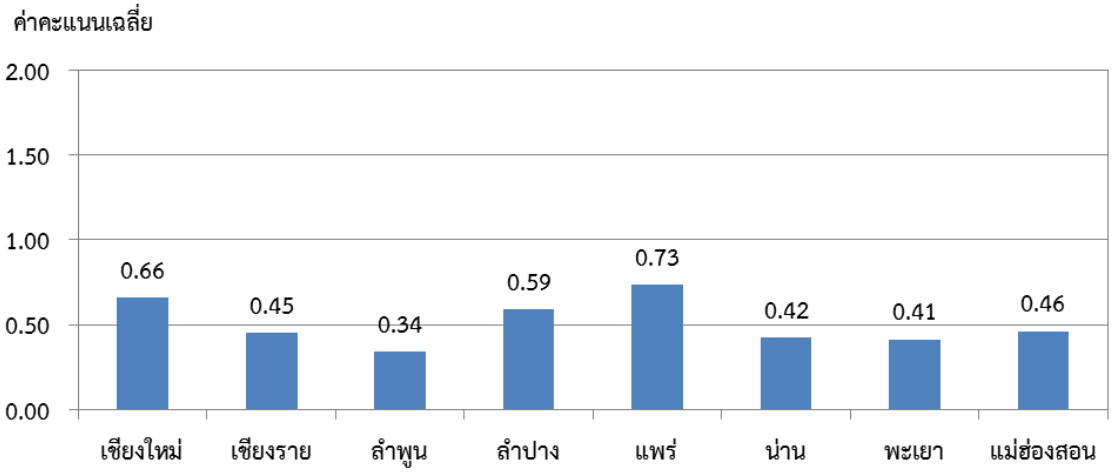

แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-8 แสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รายจังหวัดภาคเหนือตอนบน

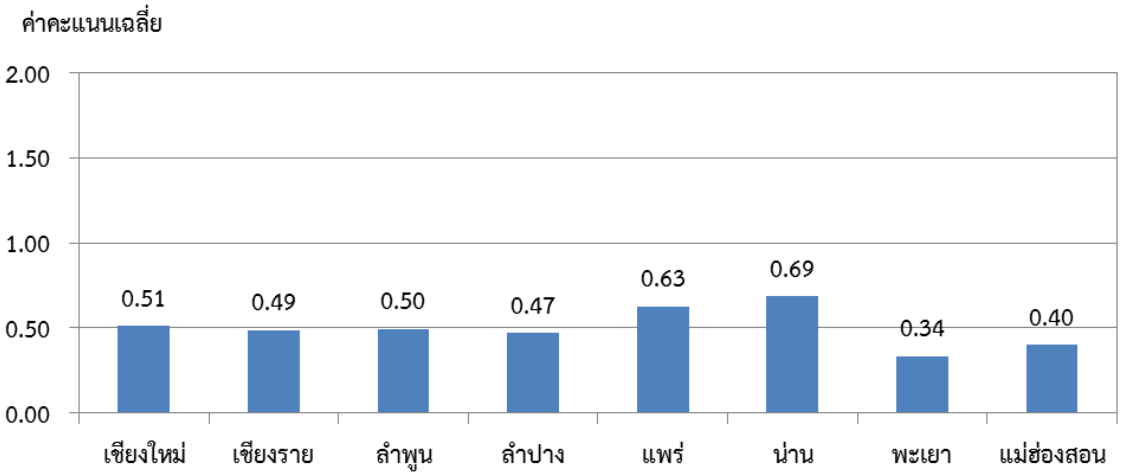

แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-9 แสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รายจังหวัดภาคเหนือตอนบน

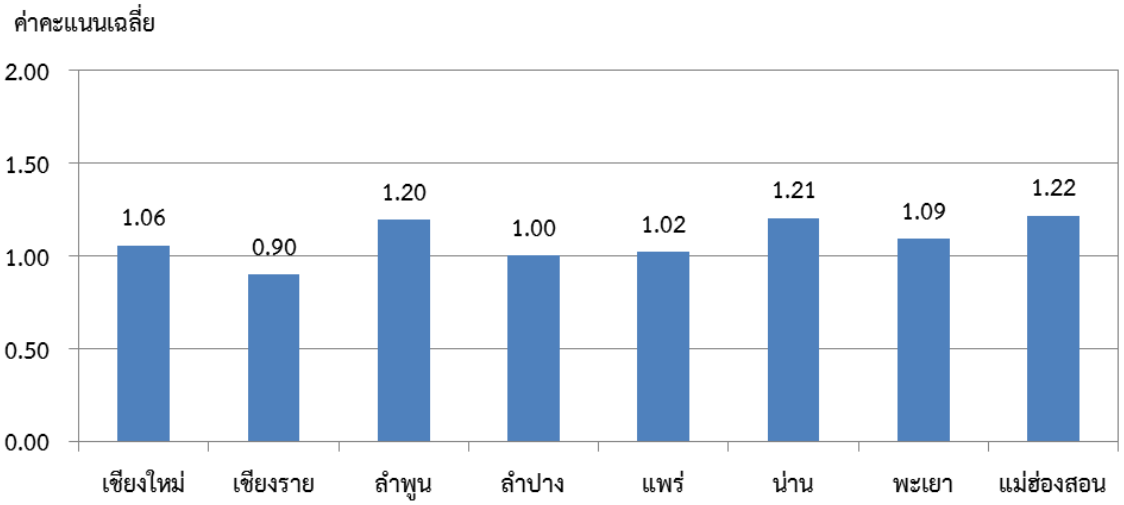

แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-10 แสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพด้านมาตรฐานการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รายจังหวัดภาคเหนือตอนบน

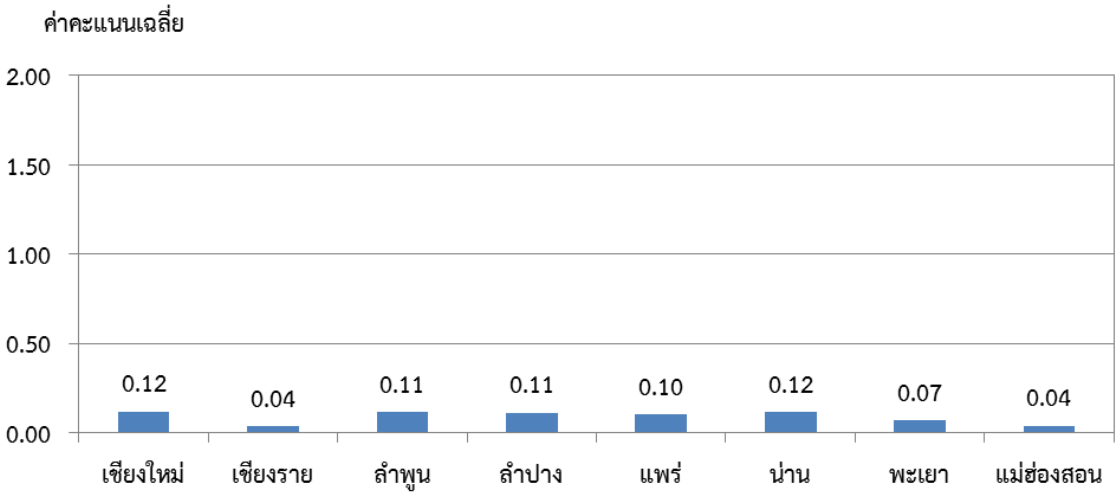

แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-11 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยรายกลุ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดภาคเหนือตอนบน

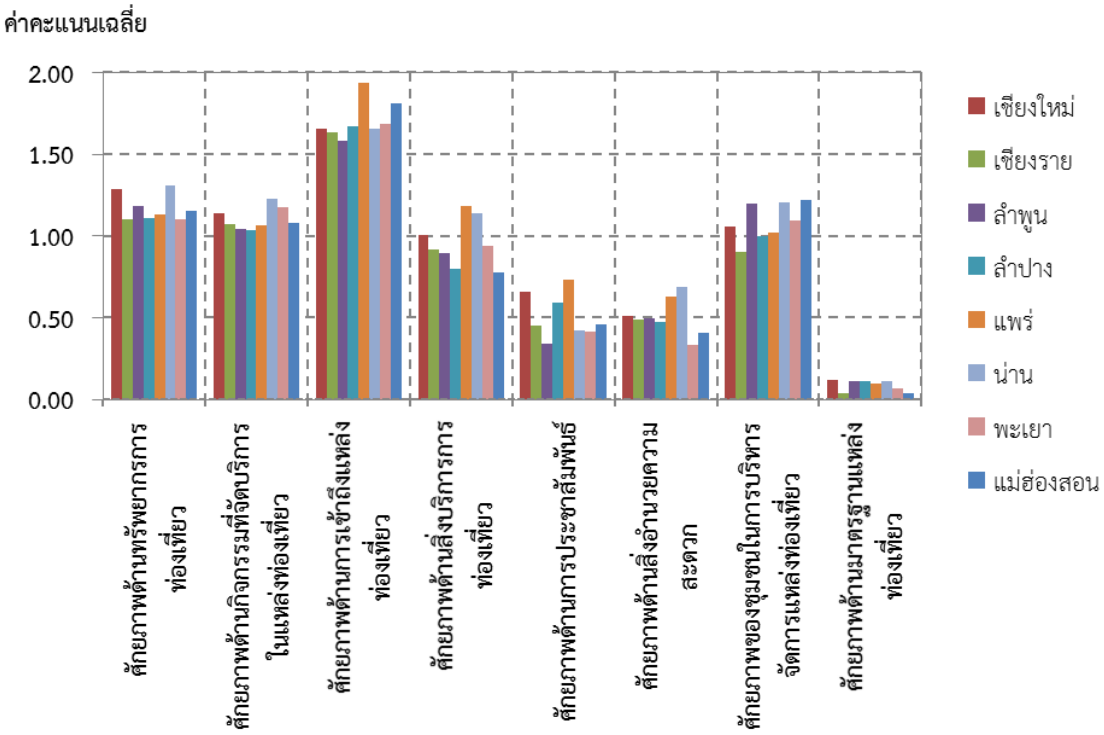

ตารางที่ ย่อย 3: 4-2 แสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือตอนบน แยกรายองค์ประกอบ

จังหวัด	คะแนนเฉลี่ยศักยภาพขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว
	ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน	ด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว	
เชียงใหม่	1.28	1.14	1.66	1.01	0.66	0.51	1.06	0.12	0.98
เชียงราย	1.10	1.07	1.63	0.91	0.45	0.49	0.90	0.04	0.88
ลำพูน	1.18	1.05	1.58	0.90	0.34	0.50	1.20	0.11	0.91
ลำปาง	1.18	1.05	1.58	0.90	0.34	0.50	1.20	0.11	0.91
แพร่	1.13	1.07	1.93	1.18	0.73	0.63	1.02	0.10	1.00
น่าน	1.31	1.23	1.65	1.14	0.42	0.69	1.21	0.12	1.03
พะเยา	1.10	1.17	1.68	0.94	0.41	0.34	1.09	0.07	0.91
แม่ฮ่องสอน	1.15	1.08	1.81	0.78	0.46	0.40	1.22	0.04	0.92
ภาคเหนือตอนบน	1.18	1.10	1.68	0.94	0.53	0.49	1.05	0.08	0.93

หมายเหตุ : คะแนนเฉลี่ยศักยภาพ ระหว่าง 0.00 - 0.66 หมายถึง มีศักยภาพระดับต่ำ
คะแนนเฉลี่ยศักยภาพ ระหว่าง 0.67 - 1.33 หมายถึง มีศักยภาพระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยศักยภาพ ระหว่าง 1.34 - 2.00 หมายถึง มีศักยภาพระดับสูง

โครงการย่อย 3 บทที่ 4 - 11

3) ศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรายจังหวัด

- ศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่ที่ทำการสำรวจประเมินศักยภาพปัจจุบันในการรองรับการท่องเที่ยวทั้ง 88 แหล่ง พบว่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพรวมในการรองรับการท่องเที่ยวในระดับสูงเพียง 3 แหล่ง คือ โฮมสเตย์บ้านโปง อำเภอสันทราย (คะแนนเฉลี่ย 1.39 คะแนน) วัดศรีสุพรรณ อำเภอเมืองเชียงใหม่ (คะแนนเฉลี่ย 1.37 คะแนน) และวัดเกตุการาม อำเภอเมืองเชียงใหม่(คะแนนเฉลี่ย 1.35 คะแนน) อีก 85 แหล่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง**(ภาคผนวก ข)** โดยองค์ประกอบรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพระดับสูงคือ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว(คะแนนเฉลี่ย 1.66 คะแนน) แสดงถึง การมีระบบคมนาคมขนส่งที่ดีและมีประสิทธิภาพ สำหรับองค์ประกอบรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพระดับปานกลาง ได้แก่ ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้บริการ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน สิ่งบริการการท่องเที่ยว ส่วนองค์ประกอบที่มีศักยภาพในระดับต่ำ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว **(แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-12)**

แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-12 แสดงคะแนนเฉลี่ยรายศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่

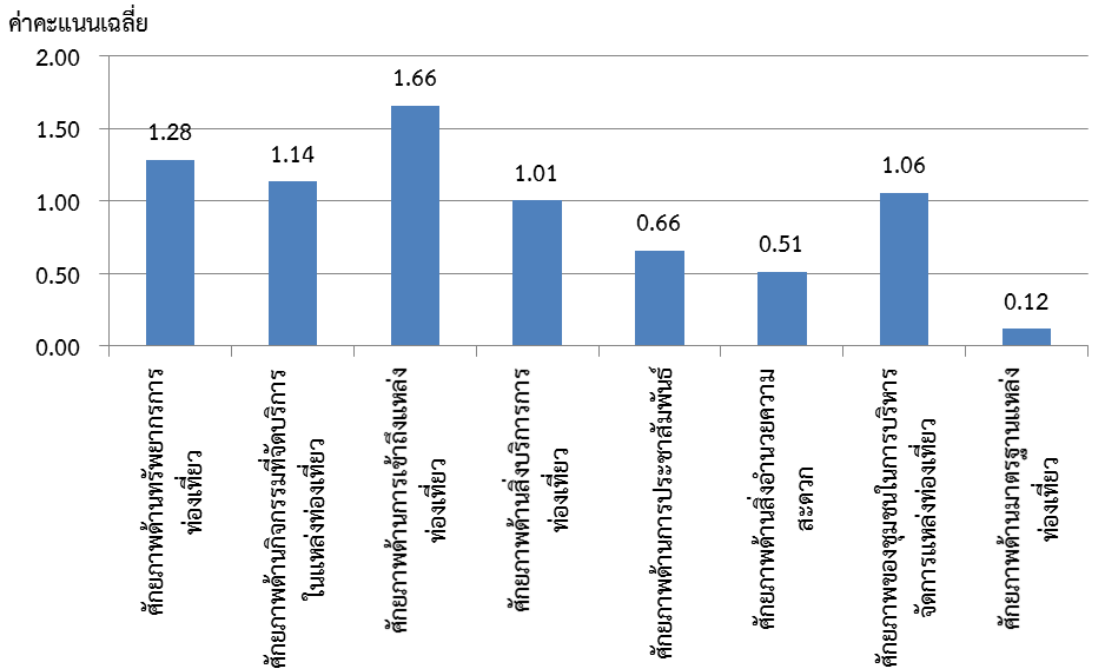

- ศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงรายที่ทำการสำรวจประเมินศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวทั้ง 71 แหล่ง พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 67 แหล่งมีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพรวมใน

การรองรับการท่องเที่ยวระดับปานกลาง และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคะแนนศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวระดับต่ำมีจำนวน 4 แหล่ง **(ภาคผนวก ข)** โดยองค์ประกอบรองรับการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพระดับสูงมีเพียงองค์ประกอบเดียว คือ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว(คะแนนเฉลี่ย 1.63 คะแนน) องค์ประกอบ สำหรับองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพระดับปานกลาง ได้แก่ ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้บริการ สิ่งบริการการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ส่วนองค์ประกอบที่มีศักยภาพในระดับต่ำซึ่งควรเร่งปรับปรุงและพัฒนาให้มีศักยภาพที่ดีขึ้น ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว และการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว**(แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-13)**

แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-13 แสดงคะแนนเฉลี่ยรายศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย

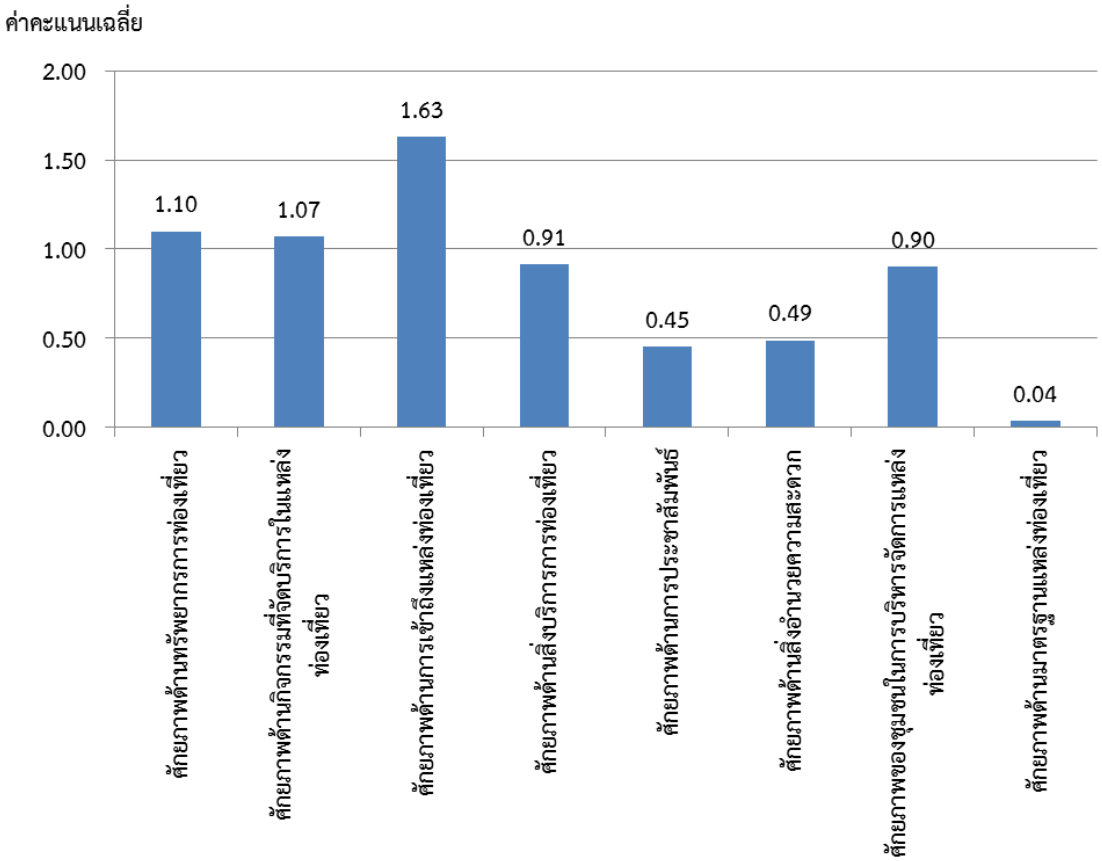

- ศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดลำพูนที่ทำการสำรวจประเมินศักยภาพปัจจุบันในการรองรับการท่องเที่ยวทั้ง 22 แหล่งมีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพรวมในการรองรับการท่องเที่ยวระดับปานกลาง **(ภาคผนวก ข)** โดยองค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพระดับสูง คือ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (คะแนนเฉลี่ย 1.58 คะแนน) โดยองค์ประกอบรองรับการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพระดับปานกลาง ได้แก่ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ทรัพยากร

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้บริการ และสิ่งบริการการท่องเที่ยว ส่วนองค์ประกอบที่มีศักยภาพในระดับต่ำ ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว และการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว **(แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-14)**

แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-14 แสดงคะแนนเฉลี่ยรายศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน

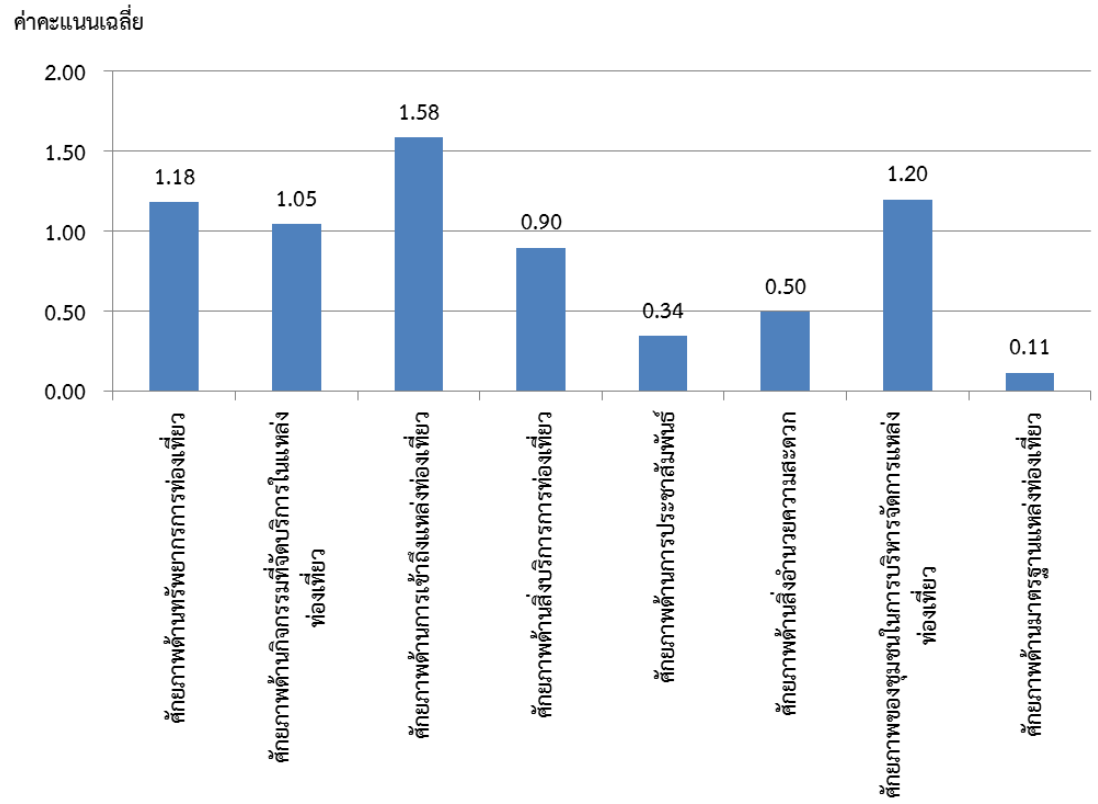

- ศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดลำปางที่ทำการสำรวจประเมินศักยภาพปัจจุบันในการรองรับการท่องเที่ยวจำนวน 27 แหล่งมีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพรวมในการรองรับการท่องเที่ยวระดับปานกลาง **(ภาคผนวก ข)** โดยองค์ประกอบรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพระดับสูง คือ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (คะแนนเฉลี่ย 1.67 คะแนน) สำหรับองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพระดับปานกลาง ได้แก่ ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้บริการ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน สิ่งบริการการท่องเที่ยว ส่วนองค์ประกอบที่มีศักยภาพในระดับต่ำซึ่งควรได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพที่ดีขึ้น ได้แก่ การประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว **(แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-15)**

แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-15 แสดงคะแนนเฉลี่ยรายศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง

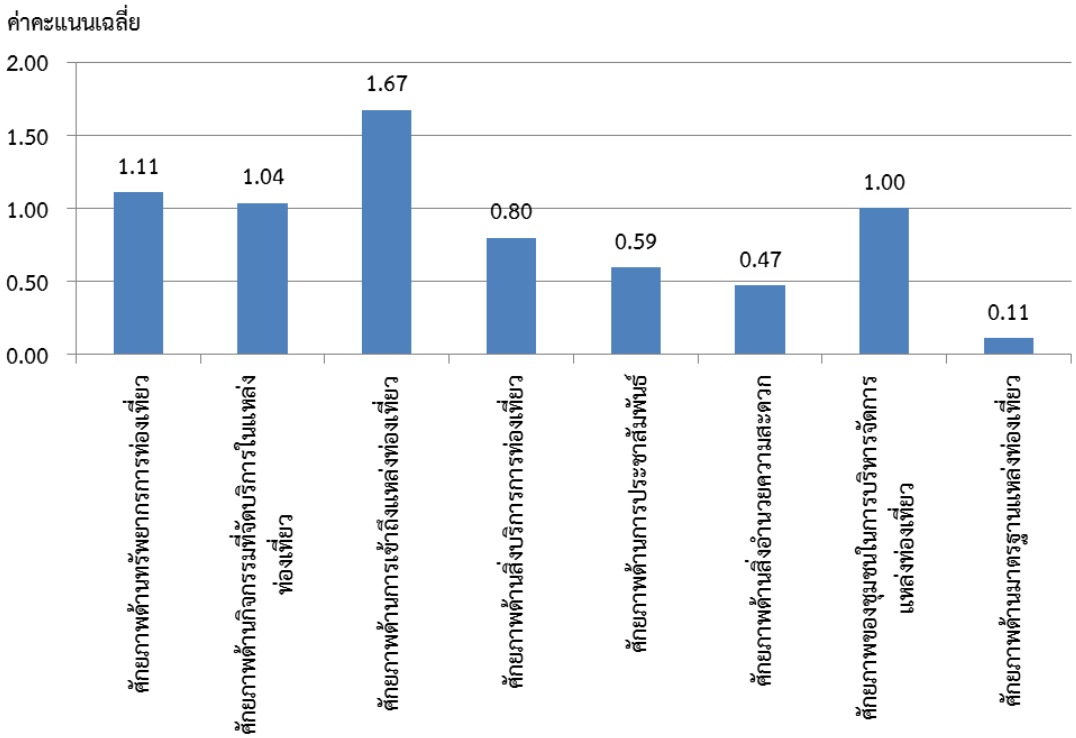

- ศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดแพร่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดแพร่ที่ทำการสำรวจประเมินศักยภาพปัจจุบันในการรองรับการท่องเที่ยวจำนวน 15 แหล่งมีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพระดับปานกลาง **(ภาคผนวก ข)** โดยองค์ประกอบรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีศักยภาพในระดับสูง คือ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว(คะแนนเฉลี่ย 1.93 คะแนน) ส่วนองค์ประกอบรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพระดับปานกลาง ได้แก่ สิ่งบริการการท่องเที่ยว ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้บริการ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และการประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว ส่วนองค์ประกอบที่มีศักยภาพในระดับต่ำที่ควรปรับปรุงและพัฒนาให้มีศักยภาพที่ดีขึ้นคือ สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว **(แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-16)**

แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-16 แสดงคะแนนเฉลี่ยรายศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดแพร่

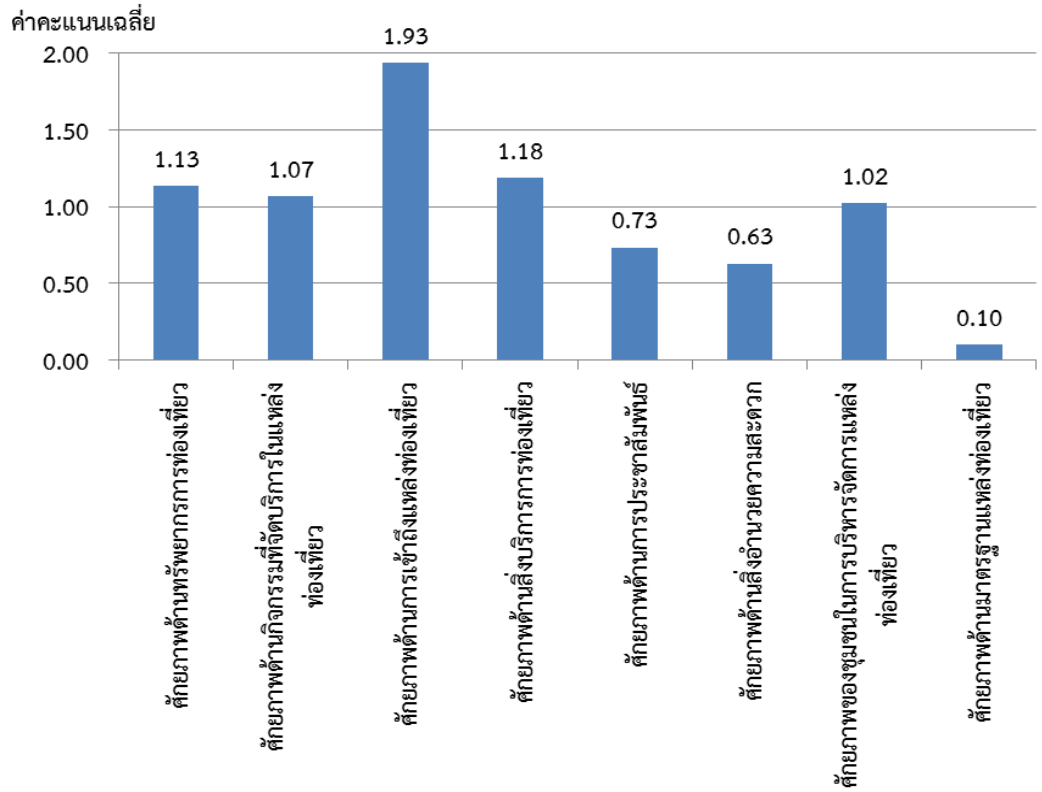

- ศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดน่าน

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดน่านที่ทำการสำรวจและประเมินศักยภาพปัจจุบันในการรองรับการท่องเที่ยวทั้ง 13 แหล่ง พบว่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพรวมในการรองรับการท่องเที่ยวระดับสูง 1 แหล่ง คือ วัดภูมินทร์(คะแนนเฉลี่ย 1.56 คะแนน) ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสูงที่สุดในภาคเหนือตอนบน ส่วนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวระดับปานกลางมีจำนวน 11 แหล่ง และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวระดับต่ำมี 1 แหล่ง**(ภาคผนวก ข)** ด้านองค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า องค์ประกอบที่มีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพระดับสูง คือ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว(คะแนนเฉลี่ย 1.65 คะแนน) ส่วนองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพระดับปานกลาง ได้แก่ ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้บริการ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน สิ่งบริการการท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ส่วนองค์ประกอบที่มีศักยภาพในระดับต่ำและต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพ คือ การประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว และการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว **(แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-17)**

แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-17 แสดงคะแนนเฉลี่ยรายศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดน่าน

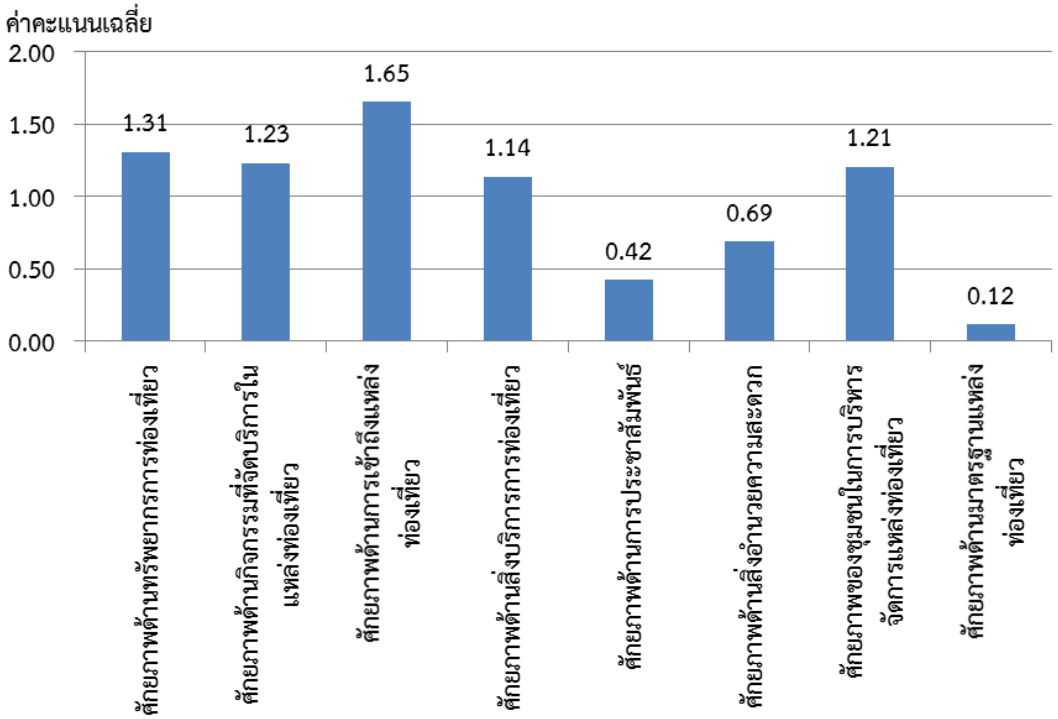

- ศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพะเยาจำนวน 29 แหล่งที่ทำการสำรวจประเมินศักยภาพปัจจุบันในการรองรับการท่องเที่ยว พบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 28 แหล่งมีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพรวมในการรองรับการท่องเที่ยวระดับปานกลาง**(ภาคผนวก ข)** โดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพรวมในการรองรับการท่องเที่ยวระดับต่ำมี 1 แหล่ง คือ พระธาตุภูปอ(คะแนนเฉลี่ยศักยภาพ 0.60 คะแนน) ด้านองค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพะเยา พบว่า การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบเดียวที่มีศักยภาพในระดับสูง (คะแนนเฉลี่ย 1.68 คะแนน) ส่วนองค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพระดับปานกลาง ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้บริการ ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และสิ่งบริการการท่องเที่ยว โดยองค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพระดับต่ำ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว **(แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-18)**

แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-18 แสดงคะแนนเฉลี่ยรายศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา

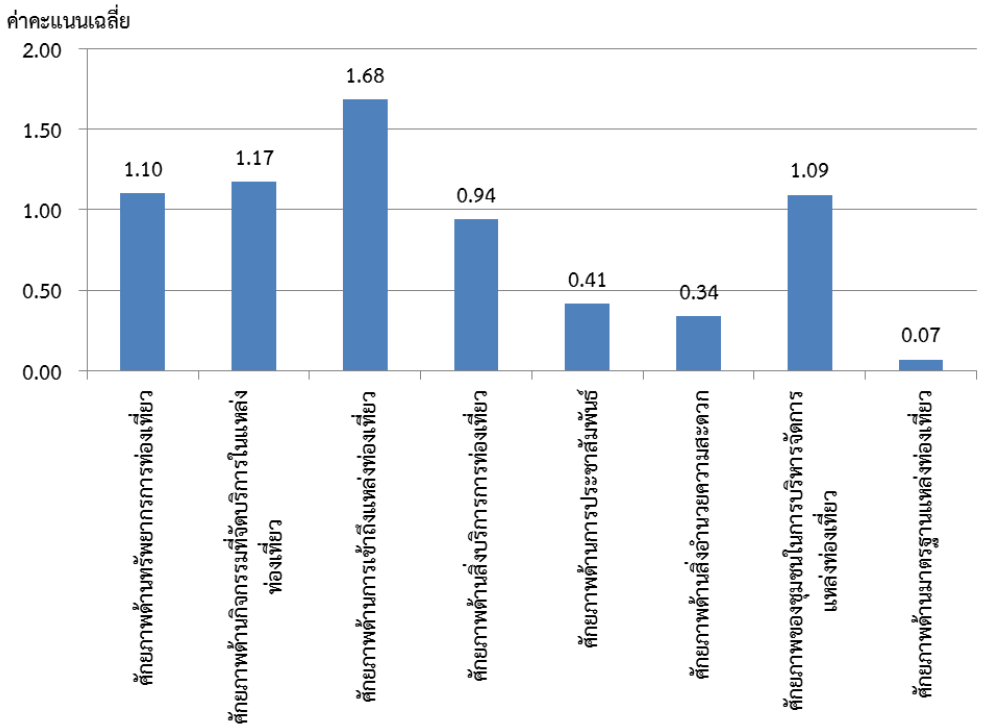

- ศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่ทำการสำรวจประเมินศักยภาพปัจจุบันในการรองรับการท่องเที่ยวจำนวน 26 แหล่ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพรวมในการรองรับการท่องเที่ยวระดับสูง 1 แหล่งคือ โฮมสเตย์บ้านต่อแพ ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม (คะแนนเฉลี่ย 1.44 คะแนน) ส่วนแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพรวมในการรองรับการท่องเที่ยวระดับปานกลางมีจำนวน 25 แหล่ง **(ภาคผนวก ข)** ด้านองค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า องค์ประกอบที่มีคะแนนศักยภาพระดับสูง คือ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (คะแนนเฉลี่ย 1.81 คะแนน) ส่วนองค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคะแนนศักยภาพระดับปานกลาง ได้แก่ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้บริการ และสิ่งบริการการท่องเที่ยว โดยองค์ประกอบที่มีคะแนนศักยภาพระดับต่ำซึ่งต้องเร่งรัดพัฒนา ได้แก่ การประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว **(แผนภูมิที่ ย่อย 3 : 4-19)**

แผนภูมิที่ ย่อย 3: 4-19 แสดงคะแนนเฉลี่ยรายศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

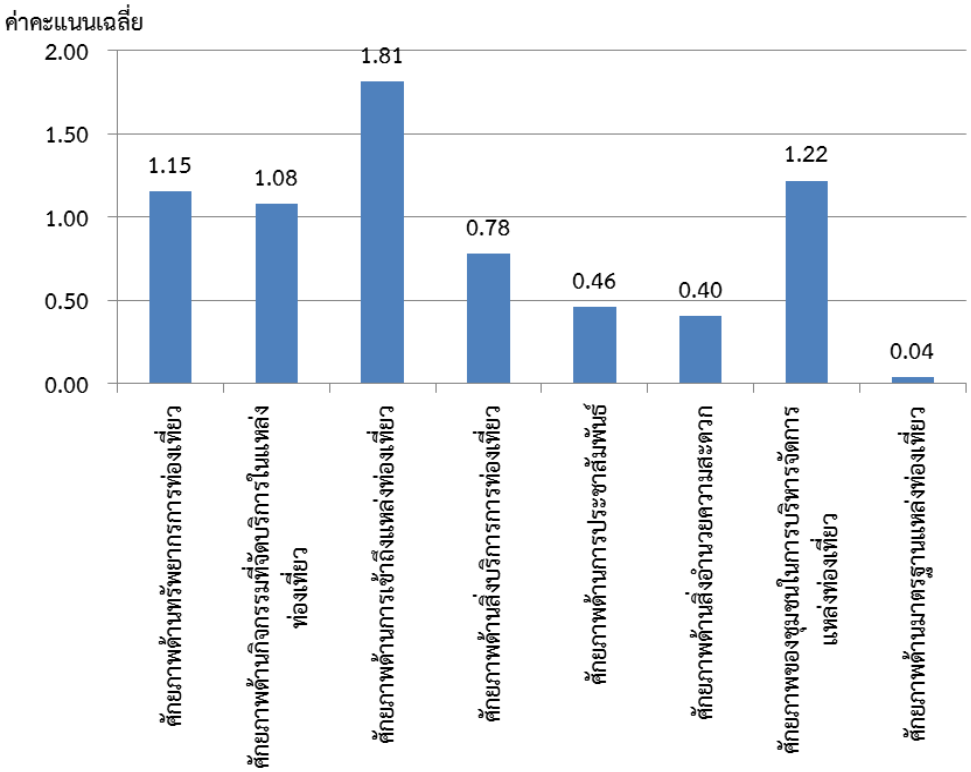

4.2 ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน

4.2.1 ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดในการพัฒนาศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือตอนบนเกือบทั้งหมดมีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในระดับปานกลาง กล่าวคือ มีศักยภาพที่จะรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้แต่อาจจะยังไม่สามารถตอบสนองการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งควรต้องได้รับการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสามารถรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื่องจาก หน่วยงานและองค์กรที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 8 ด้าน มีจำนวนมาก ทั้งหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาคเอกชน และองค์กรชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

1) องค์ประกอบด้านการคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ สภาพเส้นทางและสิ่งบริการบนเส้นทาง บริการรถสาธารณะ และ ฯลฯ มีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ คือ กรมทางหลวงแผ่นดิน กรมทางหลวงชนบท กรมการขนส่งทางบก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้ประกอบธุรกิจบริการ ดังนั้น แนวทางการปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพการคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง

จึงขึ้นอยู่กับนโยบาย แผนงาน และโครงการของแต่ละหน่วยงานซึ่งอาจไม่ตอบสนองการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่

2) องค์ประกอบด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ แหล่งโบราณสถาน-แหล่งประวัติศาสตร์-แหล่งสถาปัตยกรรม พิพิธภัณฑ์หรือสถานที่เก็บรักษามรดกทางวัฒนธรรม วัดและศาสนสถาน ชุมชนวัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ละประเภทมีหน่วยงานรับผิดชอบจำนวนมาก ทั้งหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และภาคประชาชน นอกจากนี้ การปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังเกี่ยวข้องกับกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ อีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรประเภทแหล่งโบราณสถาน แหล่งประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดี ศาสนาสถาน พิพิธภัณฑ์ ฯ

3) องค์ประกอบด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งต้องการใช้บุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจและมีประสบการณ์ในการจัดการความรู้ในการดำเนินงานจัดกิจกรรมและต้องใช้งบประมาณที่ค่อนข้างสูง ซึ่งจากการสำรวจพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีหน่วยงานภาครัฐส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาครับผิดชอบสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับเป้าหมายการให้ความรู้ความเข้าใจต่อคุณค่าเชิงวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว แต่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมส่วนใหญ่ยังขาดทั้งบุคลากรผู้เชี่ยวชาญขาดงบประมาณและบุคลากรที่ให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว

4) องค์ประกอบด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว ประกอบด้วย สิ่งบริการต่าง ๆ ที่จัดไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวทั้งในแหล่งท่องเที่ยวและรอบแหล่งท่องเที่ยวมีผลต่อการสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวอยากมาเยี่ยมเยือนแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสิ่งบริการการท่องเที่ยวแต่ละประเภท(อาทิ บริการด้านพาหนะ บริการด้านที่พักแรม บริการนำเที่ยว บริการด้านการรักษาพยาบาล บริการด้านความปลอดภัย บริการสื่อสารและสัญญานอินเตอร์เนตฯ) อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงาน องค์กร และเอกชนผู้ให้บริการที่หลากหลายซึ่งต่างฝ่ายต่างทำตามแผนงานและงบประมาณของตนโดยไม่ได้มีการวางแผนและประสานงานกัน ทำให้การปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพสิ่งบริการไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือสอดคล้องกับการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

5) องค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว อาทิ ป้ายสื่อความหมาย ที่จอดรถ ห้องน้ำ ร้านอาหาร–เครื่องดื่ม ร้านค้า/ร้านขายของที่ระลึก บริการซักรีด บริการแลกเปลี่ยนเงินตรา ตู้ ATM การออกแบบอารยสถาปัตย์ฯลฯ เป็นสิ่งบริการที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกสบายและเกิดความประทับใจในการท่องเที่ยวส่งผลให้นักท่องเที่ยวอยากมาเที่ยวซ้ำหรือเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวอื่นๆ มาเยี่ยมเยือนแหล่งท่องเที่ยวนั้น ซึ่งผู้รับผิดชอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว อาทิ วัด ชุมชน ผู้ประกอบธุรกิจรายย่อย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯ ส่วนใหญ่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณและความรู้และความเข้าใจในการบริหารจัดการ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาศักยภาพด้านสิ่งบริการอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

6) องค์ประกอบด้านการประชาสัมพันธ์และการให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว เป้าหมายหลักของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น การประชาสัมพันธ์และการให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวทั้งในรูปแบบเอกสารเผยแพร่ ป้ายสื่อความหมาย การจัดนิทรรศการ การฉายวีดีทัศน์ และการบรรยายโดยบุคลากรประจำ จึงมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม รูปแบบการประชาสัมพันธ์และการให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิผลต่อการจัดการความรู้จำเป็นต้องมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์รวมทั้งต้องมีงบประมาณในการดำเนินการ

7) องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยวมีผลโดยตรงต่อความยั่งยืนของท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากประชาชนในชุมชนเป็นเจ้าของวัฒนธรรมหรือ “ผู้รู้เรื่องราว(strory)” ในแหล่งท่องเที่ยว ทั้งยังเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์และผลกระทบเชิงลบจากการท่องเที่ยว จึงพบว่า กุญแจสำคัญที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประสบความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยว คือ การที่คนในชุมชนท่องเที่ยวมีส่วนหรือมีบทบาทในการริเริ่มพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงมีบทบาทในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว [1] หน่วยงานหรือองค์กรตามกฎหมายที่มีหน้าที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (อาทิ กระทรวงวัฒนธรรม กรมศิลปากร สภาวัฒนธรรม ฯลฯ) จึงควรเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนเข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งระดับนโยบาย การวางแผนพัฒนา และการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

8) องค์ประกอบด้านการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว รางวัลจากหน่วยงานหรือองค์กรชั้นนำด้านท่องเที่ยวทั้งระดับประเทศและระดับนานาชาติหรือการได้รับการรับรองมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวมีผลต่อตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว แต่สำรวจพบว่า ประเทศไทยยังขาดการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยยังไม่มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและระบบการตรวจประเมินแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้การส่งเสริมและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประเทศไทยและภาคเหนือตอนบนยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

4.2.2 ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบเฉพาะที่แตกต่างจากรูปแบบการท่องเที่ยวที่เจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวมีความคุ้นเคย เนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้และการสร้างคุณค่าทรัพยากรทางวัฒนธรรม ทุกฝ่ายที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างถูกต้อง รวมทั้งเข้าใจถึงความสนใจและความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างชัดเจน จึงจะสามารถพัฒนาศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม และบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดประสิทธิผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลจากการสำรวจของโครงการ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมภาคเหนือตอนบน คือ บุคลากรทุก

[1] ผลการศึกษาจากโครงการย่อยที่ 2 “การศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม”

ฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงประชาชนในชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” จึงไม่สามารถจัดบริการท่องเที่ยวและบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวัฒนธรรมฯ ต้องเร่งพัฒนาศักยภาพด้านความรู้เกี่ยวกับ “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” และพัฒนาทักษะการจัดบริการท่องเที่ยวและบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้แก่บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

4.3 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน

4.3.1 องค์ประกอบการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “เส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน” เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง เส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลายๆ แหล่งที่ตั้งอยู่บนเส้นทางคมนาคมสายเดียวกันเข้าไว้ด้วยกัน โครงข่ายเส้นทางคมนาคมจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ในการศึกษานี้ แนวคิดในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน และการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้น องค์ประกอบการการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน นอกจากองค์ประกอบด้านโครงข่ายเส้นทางคมนาคมแล้ว ยังพิจารณาองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแรงดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและทำให้เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถ “ขายได้” ในตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยองค์ประกอบที่ใช้ในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “เส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน” ประกอบด้วย

1) ทรัพยากรทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึง ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นและสามารถนำเสนอเพื่อการท่องเที่ยว ได้แก่ โบราณสถาน–ประวัติศาสตร์-สถาปัตยกรรม/ศาสนสถาน/พิพิธภัณฑ์- สถานที่เก็บรักษามรดกทางวัฒนธรรม/สถานที่แสดงศิลปะแขนงต่างๆ /งานเทศกาล - งานประเพณี/สินค้า-ของที่ระลึกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น/ชุมชนดั้งเดิม–ชุมชนวัฒนธรรม โดยผลการสำรวจของโครงการ พบว่า พื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน มีทรัพยากรทางวัฒนธรรม 6 ประเภท ดังนี้ **(ตารางที่ ย่อย 3: 4-3)**

- ร้อยละ 53.26 ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำรวจ มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมประเภทแหล่งโบราณสถาน/แหล่งประวัติศาสตร์/แหล่งสถาปัตยกรรม
- ร้อยละ 47.42 ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำรวจ มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมประเภทศาสนสถาน
- ร้อยละ 27.49 ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำรวจ มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมประเภทพิพิธภัณฑ์หรือสถานที่เก็บรักษามรดกทางวัฒนธรรม

- ร้อยละ 27.15 ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำรวจ มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมประเภทสินค้า–ของที่ระลึกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา
- ร้อยละ 19.93 ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำรวจ มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมประเภท ชุมชนดั้งเดิม/ชุมชนวัฒนธรรม
- ร้อยละ 19.59 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำรวจ มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมประเภทงานเทศกาล/งานประเพณี

การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “เส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน” จะใช้ประเภททรัพยากรทางวัฒนธรรมจะเป็นตัวกำหนด “กลุ่มเส้นทาง” โดยแบ่งเป็น 6 กลุ่มเส้นทาง คือ กลุ่มเส้นทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี

- กลุ่มเส้นทางประวัติศาสตร์ร่วมสมัย
- กลุ่มเส้นทางสถาปัตยกรรม
- กลุ่มเส้นทางหัตถกรรมล้านนา
- กลุ่มเส้นทางเทศกาล งานประเพณีล้านนา
- กลุ่มเส้นทางวิถีชีวิตล้านนา

ตารางที่ ย่อย 3: 4-3 แสดงจำนวนและสัดส่วนทรัพยากรท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพื้นที่ภาคเหนือตอนบนแยกรายประเภททรัพยากรท่องเที่ยว และแยกรายจังหวัด

ประเภททรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	โบราณสถาน/ ประวัติศาสตร์/ สถาปัตยกรรม	งานเทศกาล/ งานประเพณี	ศาสนสถาน	พิพิธภัณฑ์/สถานที่เก็บรักษามรดกทางวัฒนธรรม	สถานที่แสดงศิลปะแขนงต่างๆ	ชุมชนดั้งเดิม/ ชุมชนวัฒนธรรม	สินค้า - ของที่ระลึกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา	อุทยานวิทยาศาสตร์	สวนพฤกษศาสตร์/อุทยานแห่งชาติ	โครงการหลวง	แหล่งผลิตการเกษตร	สวนดอกไม้ อุทยานดอกไม้/รีสอร์ท)	อื่นๆ (ท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์, ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ)	N=
รวม 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน	**155**	**57**	**138**	**80**	**33**	**58**	**79**	**1**	**6**	**3**	**26**	**4**	**3**	**291**
ร้อยละของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่	**53.26**	**19.59**	**47.42**	**27.49**	**11.34**	**19.93**	**27.15**	**0.34**	**2.06**	**1.03**	**8.93**	**1.37**	**1.03**	**100.00**
จังหวัดเชียงใหม่	54	29	49	28	14	24	33	0	2	1	8	2	3	88
ร้อยละของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่	61.36	32.95	55.68	31.82	15.91	27.27	37.50	0.00	2.27	1.14	9.09	2.27	3.41	100.00
จังหวัดเชียงราย	43	12	36	15	6	10	15	0	2	1	6	1	0	71
ร้อยละของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่	60.56	16.90	50.70	21.13	8.45	14.08	21.13	0.00	2.82	1.41	8.45	1.41	0.00	100.00
จังหวัดลำพูน	13	4	13	8	3	6	6	0	0	0	2	0	0	22
ร้อยละของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่	59.09	18.18	59.09	36.36	13.64	27.27	27.27	0.00	0.00	0.00	9.09	0.00	0.00	100.00
จังหวัดลำปาง	18	1	12	9	1	3	5	1	1	0	4	0	0	27

แหล่งที่มา: ผู้รับจ้างดำเนินการสำรวจข้อมูลภาคสนามและจัดทำฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ปี ๒๕๖๕

ประเภททรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	โบราณสถาน/ ประวัติศาสตร์/ สถาปัตยกรรม	งานเทศกาล/ งานประเพณี	ศาสนสถาน	พิพิธภัณฑ์/สถานที่เก็บรักษามรดกทางวัฒนธรรม	สถานที่แสดงศิลปะแขนงต่างๆ	ชุมชนดั้งเดิม/ ชุมชนวัฒนธรรม	สินค้า - ของที่ระลึกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา	อุทยานวิทยาศาสตร์	สวนพฤกษศาสตร์/อุทยานแห่งชาติ	โครงการหลวง	แหล่งผลิตการเกษตร	สวนดอกไม้ อุทยานดอกไม้/รีสอร์ท)	อื่นๆ (ท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์, ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ)	N=
ร้อยละของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่	66.67	3.70	44.44	33.33	3.70	11.11	18.52	3.70	3.70	0.00	14.81	0.00	0.00	100.00
จังหวัดแพร่	3	1	6	10	2	4	8	0	0	0	1	0	0	15
ร้อยละของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่	20.00	6.67	40.00	66.67	13.33	26.67	53.33	0.00	0.00	0.00	6.67	0.00	0.00	100.00
จังหวัดน่าน	8	7	6	3	5	7	6	0	0	0	2	0	0	13
ร้อยละของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่	61.54	53.85	46.15	23.08	38.46	53.85	46.15	0.00	0.00	0.00	15.38	0.00	0.00	100.00
จังหวัดแม่ฮ่องสอน	16	3	16	7	2	4	6	0	1	1	3	1	0	26
ร้อยละของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่	61.54	11.54	61.54	26.92	7.69	15.38	23.08	0.00	3.85	3.85	11.54	3.85	0.00	100.00

2) โครงข่ายเส้นทางคมนาคมขนส่งในพื้นที่ การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลาย ๆ แหล่งเพื่อจัดเส้นทางท่องเที่ยว ต้องคำนึงถึงความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทุกแหล่งซึ่งต้องใช้ข้อมูลโครงข่ายเส้นทางคมนาคมทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัดและระดับภาคในการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3) ผลการประเมินศักยภาพการองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ใน “เส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน” แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่จะถูกเชื่อมร้อยในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องมีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะพิจารณาจากผลการประเมินศักยภาพการองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

4) ความโดดเด่น ความชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน “เส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน” โดยทุกเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่กำหนดจะต้องมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างน้อย 1 แหล่งที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายหรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หน่วยงานหรือองค์กรท่องเที่ยวชั้นนำ เช่น Trip adviser ฯ แนะนำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมเยือน

4.3.2 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “เส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน” เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกิดผลในทางปฏิบัติได้โดยเร็ว และผู้ประกอบการท่องเที่ยวรวมถึงนักท่องเที่ยวที่สนใจสามารถใช้ประโยชน์จากผลการศึกษาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ได้โดยสะดวก การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “เส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน” จึงแบ่งเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมออกเป็น 2 ระดับพื้นที่ คือ

- **เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัด** ซึ่งเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลายๆ แหล่งในเขตตัวเมืองหรือเขตการปกครองภายในจังหวัดเดียวกันเข้าไว้ด้วยกัน
- **เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างจังหวัด** เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลายๆ แหล่งในกลุ่มจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียงกันเข้าไว้ด้วยกัน

1. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัด

การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “เส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน” ภายในจังหวัด เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดทั้ง 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนแบ่งเป็น 6 กลุ่มเส้นทางตามประเภททรัพยากรทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มเส้นทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี กลุ่มเส้นทางประวัติศาสตร์ร่วมสมัย กลุ่มเส้นทางสถาปัตยกรรม กลุ่มเส้นทางหัตถกรรมล้านนา กลุ่มเส้นทางเทศกาลงานประเพณีล้านนา และกลุ่มเส้นทางวิถีชีวิตล้านนา

- **เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่**

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 6 กลุ่มเส้นทางมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละเส้นทาง ดังนี้

ตารางที่ ย่อย 3: 4-4 เส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	แหล่งท่องเที่ยวในเส้นทาง	
สายประวัติศาสตร์ และโบราณคดี เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดีของอาณาจักรล้านนา	1.หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ 2. เมืองเก่าเชียงใหม่ 3. เวียงกุมกาม 4. วัดเชียงมั่น	5.วัดสวนดอก 6. วัดพระธาตุดอยสุเทพ 7.วัดเจดีย์หลวง 8.วัดสะดือเมือง 9.อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ 10. ครูบาศรีวิชัย
สายประวัติศาสตร์ร่วมสมัย เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของชาวล้านนาในยุคสมัยต่าง ๆ	1.หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ 2.กาดหลวง 3.ถนนคนเดินท่าแพ	4.ย่านวัวลายและถนนคนเดินวัวลาย 5.ย่านวัดเกต
สายสถาปัตยกรรม เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถาปัตยกรรม สิ่งก่อสร้างทางศาสนา อาคาร บ้านเรือน ร้านค้า ฯ ที่สะท้อนเรื่องราวและวิถีชีวิตล้านนายุคสมัยต่าง ๆ	1. วัดพระธาตุดอยสุเทพ 2. วัดเจดีย์หลวง 3. วัดเชียงมั่น 4. วัดสวนดอก 5. วัดปราสาท 6. วัดกู่เต้า	7. เวียงกุมกาม 8. วัดแสนฝาง 9. วัดเจ็ดยอด 10. วัดอุโมงค์ 11. วัดพระสิงห์ 12. วัดเกต ย่านวัดเกต
สายหัตถกรรมล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวชื่นชมงานหัตถศิลป์ล้านนา เพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนาและเยี่ยมชมแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมพื้นถิ่น	1.กาดหลวง 2.ถนนคนเดินท่าแพ 3.ถนนคนเดินวัวลาย 4.บ้านถวาย 5.ย่านวัวลาย 6.พิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นล้านนา	7.บ่อสร้าง 8.ไนท์บาซ่าร์ 9.บ้าน 100 อัน 1,000 อย่าง 10.บ้านไร่ไผ่งาม 11.หมู่บ้านทอผ้าซิ่นตีนจก
สายทางเทศกาล งานประเพณีล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมและร่วมกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่นล้านนาในเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งมีช่วงเวลาการจัดกิจกรรมต่างกันในแต่ละชุมชนท้องถิ่น	1เมืองเก่าเชียงใหม่ 2.วัดกู่เต้า 3.วัดป่าเป้า 4.วัดเจดีย์หลวง 5.วัดเชียงมั่น	6.ถนนท่าแพ 7.ดอยสุเทพ 8.วัดเกต 9.บ้านถวาย 10.อ.แม่แจ่ม
สายวิถีชีวิตล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเยี่ยมเยือนชุมชนดั้งเดิมที่ยังคง	1.กาดหลวง 2.วัดเกตุ	5.ย่านวัวลาย-ศรีสุพรรณ -นันทาราม -หมื่นสาร

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	แหล่งท่องเที่ยวในเส้นทาง	
รักษาวิถีชีวิตชาวล้านนาเพื่อเรียนรู้และซึมซับความงาม ความสงบสุขตามวิถีล้านนา	3.ถนนคนเดินท่าแพ 4.ถนนคนเดินวัวลาย	6. ตลาดประตูเชียงใหม่ (พระปกเกล้าซอย2) 7. อำเภอแม่แจ่ม

แผนที่ ย่อย 3: 4-1 แสดงเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ จังหวัดเชียงใหม่

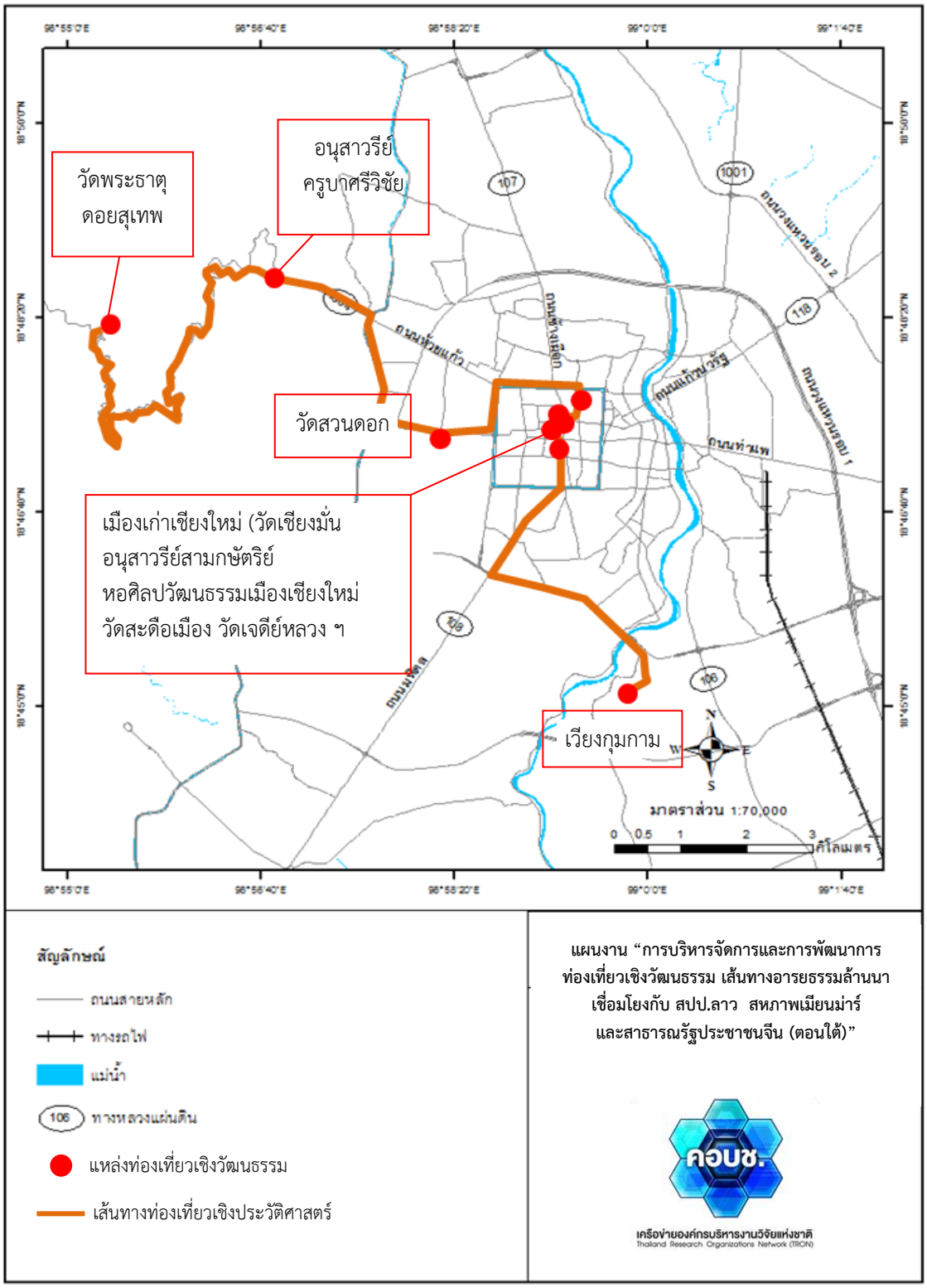

แผนที่ย่อย 3: 4-2 แสดงเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ร่วมสมัย จังหวัดเชียงใหม่

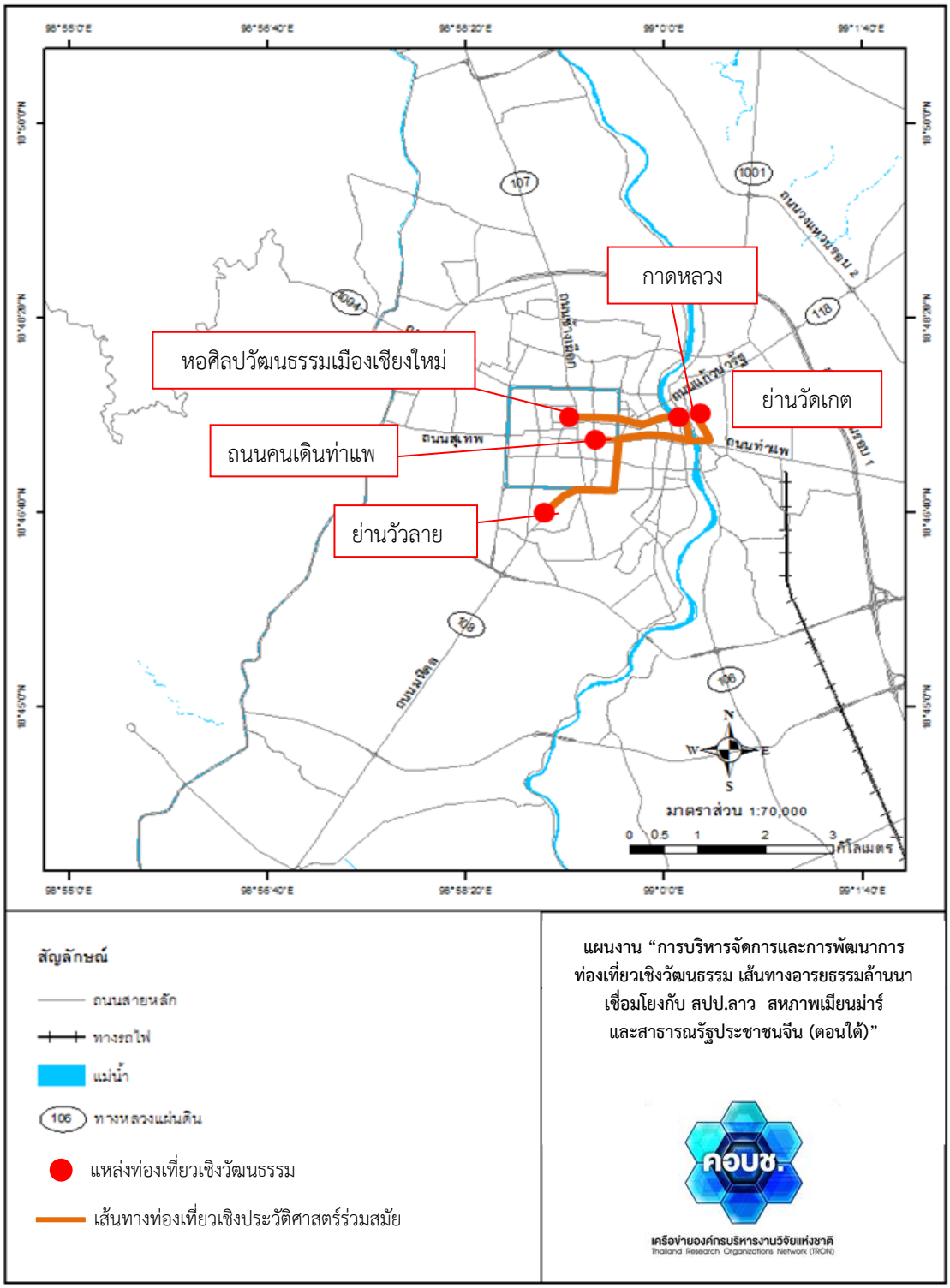

แผนที่ย่อย 3: 4-3 แสดงเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม จังหวัดเชียงใหม่

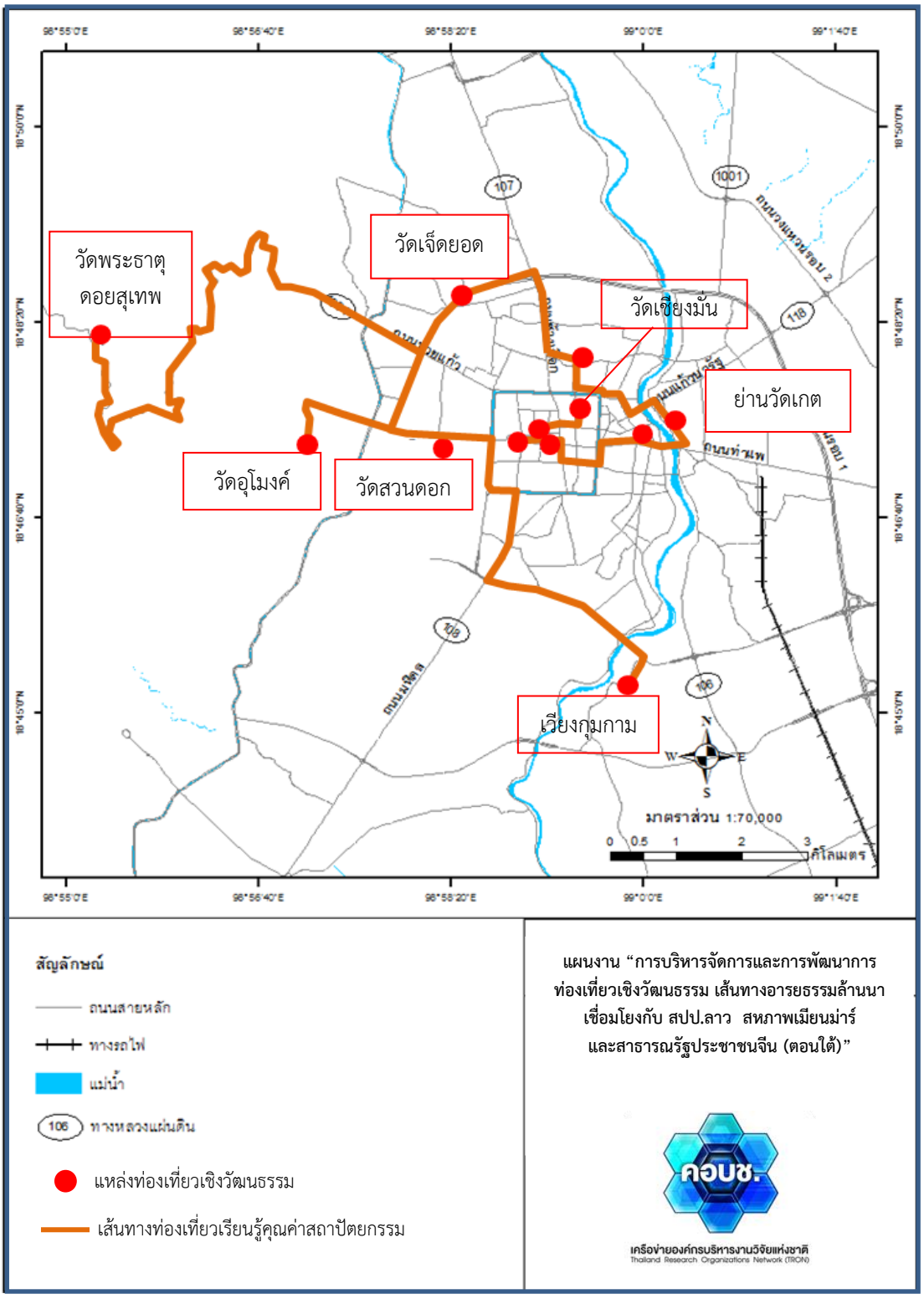

แผนที่ย่อย 3: 4-4 แสดงเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางชื่นชมหัตถกรรมท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ (เส้นทางในเขตเมือง)

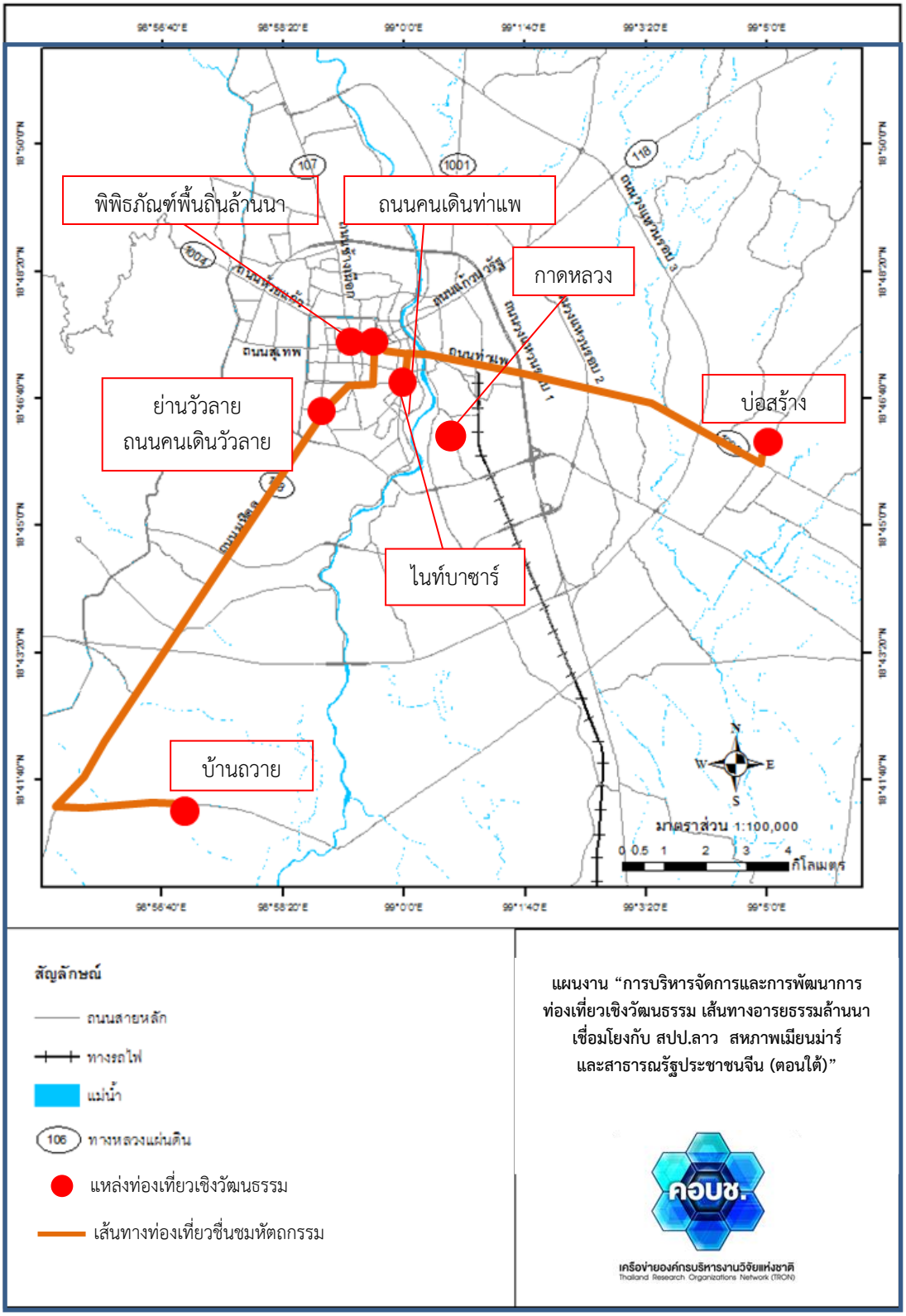

แผนที่ย่อย 3: 4-5 แสดงเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางชื่นชมหัตถกรรมท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่ (เส้นทางนอกเขตเมือง)

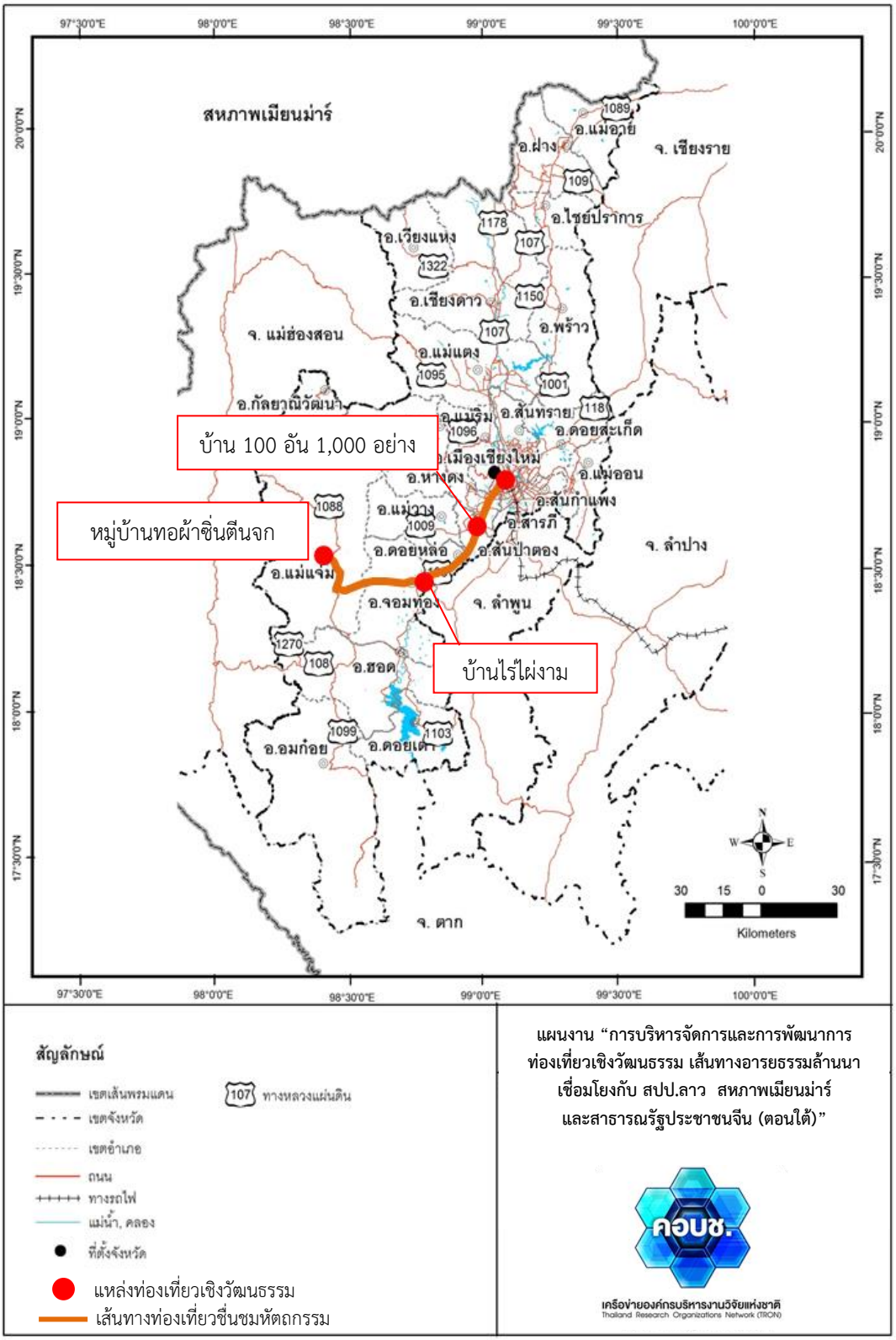

แผนที่ย่อย 3: 4-6 แสดงเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งประทับใจในวิถีชีวิต จังหวัดเชียงใหม่

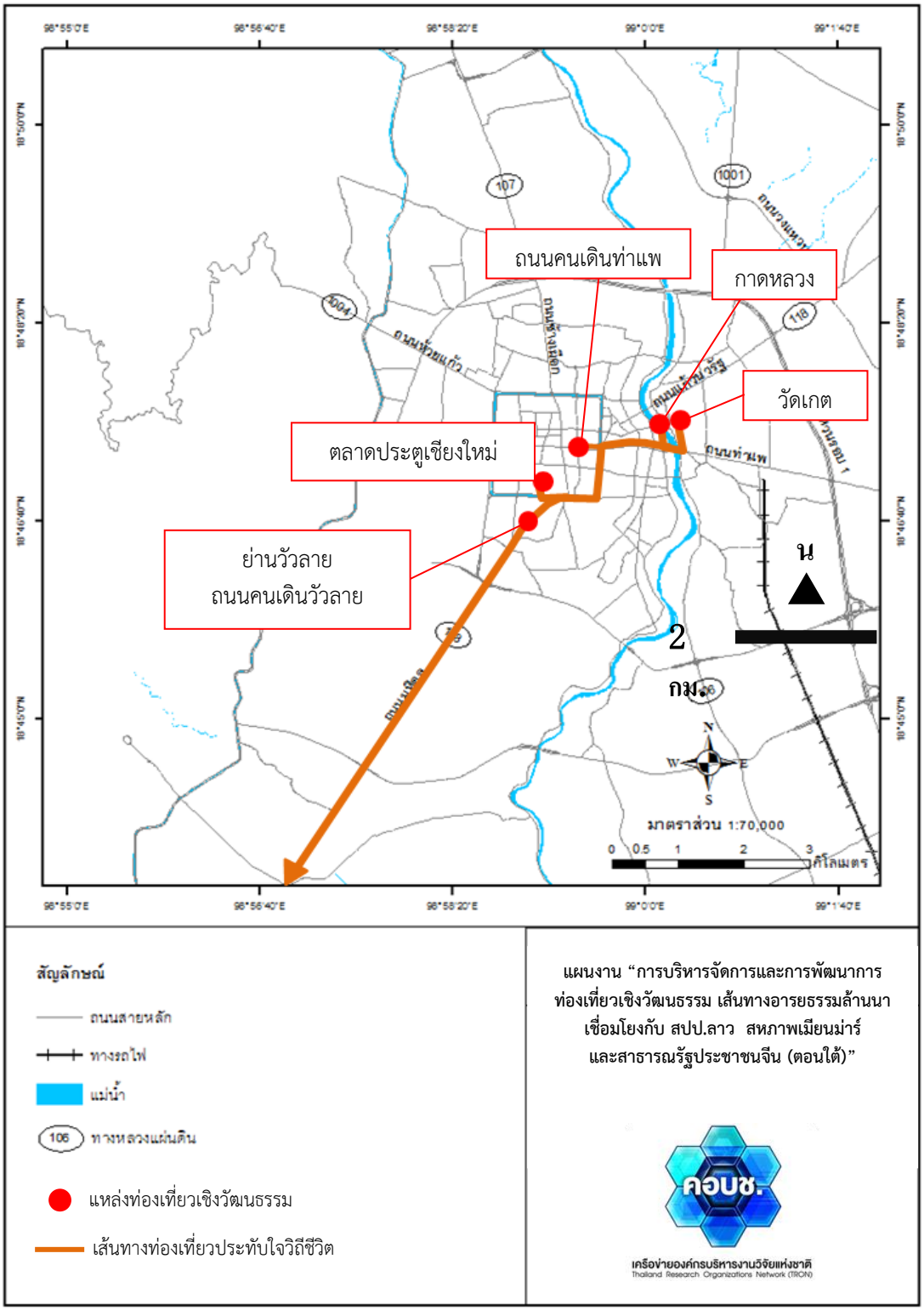

- **เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย**

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 5 กลุ่มเส้นทางมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละเส้นทาง ดังนี้

ตารางที่ ย่อย 3: 4-5 เส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงราย

เส้นทางท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยวในเส้นทาง	
สายประวัติศาสตร์ และโบราณคดี เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดีของอาณาจักรล้านนา	1. พระธาตุดอยตุง 2.พระตำหนักดอยตุงและสวนแม่ฟ้าหลวง 3. วัดพระสิงห์	4. พิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นเวียงหนองหล่ม 5. พิพิธภัณฑ์อูบคำ 6. หอประวัติเมืองเชียงราย
สายสถาปัตยกรรม เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถาปัตยกรรม สิ่งก่อสร้างทางศาสนา บ้านเรือน ร้านค้าฯ ที่สะท้อนเรื่องราวและวิถีชีวิตล้านนาในยุคสมัยต่าง ๆ	1. วัดร่องขุ่น 2. วัดพระสิงห์ 3. บ้านดำ 4. วัดพระแก้ว	5. วัดพระธาตุเจดีย์หลวง (เชียงแสน) 6. วัดป่าสัก (เชียงแสน)
สายหัตถกรรมล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรม โดยเส้นทางนี้จะเป็นการเดินทางเพื่อชื่นชมงานหัตถศิลป์ล้านนา เพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนาและการพัฒนาหัตถกรรมพื้นถิ่น เพื่อตอบสนองการดำเนินชีวิตปัจจุบัน	1. ไนท์บาร์ซ่า 2. ผ้าไทลื้อบ้านศรีดอนชัย 3. หมู่บ้านไหมไทยเฉลิมพระเกียรติ 4. เครื่องเคลือบดินเผา เวียงกาหลง	
สายทางเทศกาล งานประเพณีล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมและร่วมกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่นล้านนาในเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งมีช่วงเวลาการจัดกิจกรรมต่างกันในแต่ละชุมชนท้องถิ่น	1.อนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งรายมหาราช 2.วัดพระธาตุดอยจอมทอง 3.วัดพระธาตุดอยเวา 4.กาดหลวง 5.วัดพระธาตุดอยตุง 6.พระธาตุจอมคีรี 7.พระธาตุจอมผ่อ 8.โบราณสถานพระเจ้ากือนา 9.วัดกลางเวียง	10.คุ้มพญาเม็งราย 11.วัดพระธาตุจอมจ้อ 12.วัดพระธาตุสามดวง 13.วัดพระธาตุดอยเขาควาย 14.วัดพระธาตุจอมแจ้ง 15.วัดพระธาตุจอมแว่ 16.วัดพระธาตุเจดีย์หลวง (เชียงแสน) 17.วัดมิ่งเมือง 18.วัดพระธาตุผาเงา 19.วัดมิ่งเมือง 20.วัดท่าข้ามศรีดอนไชย (ผ้าไทลื้อบ้านศรีดอนชัย)

เส้นทางท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยวในเส้นทาง
สายวิถีชีวิตล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเยี่ยมเยือนชุมชนดั้งเดิมที่ยังคงรักษาวิถีชีวิตของชาวล้านนาเพื่อเรียนรู้และซึมซับความงาม ความสงบสุขตามวิถีล้านนา	1. ตลาดแม่สาย

แผนที่ ย่อย 3: 4-7 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ จังหวัดเชียงราย

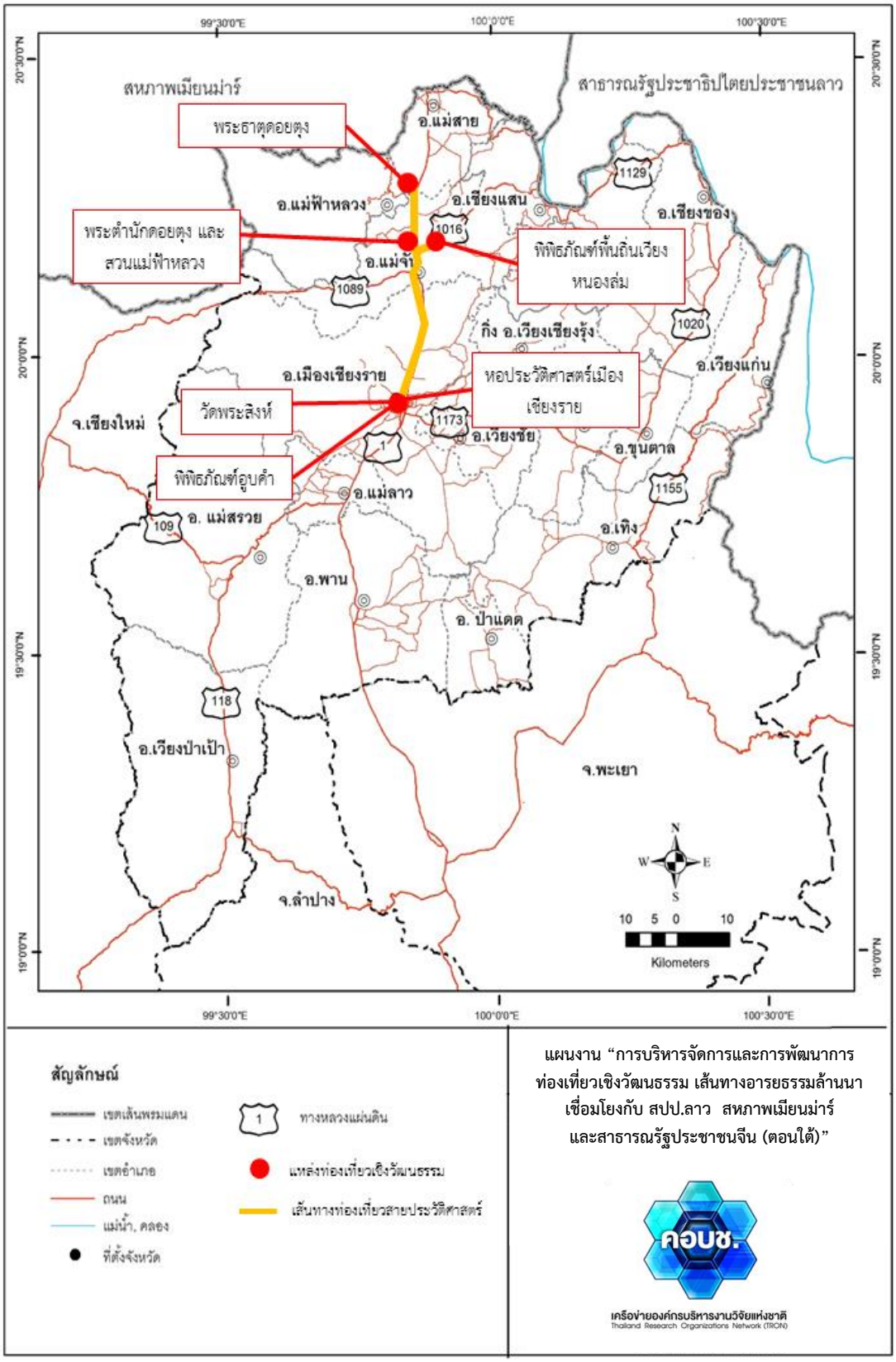

แผนที่ ย่อย 3: 4-8 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ จังหวัดเชียงราย

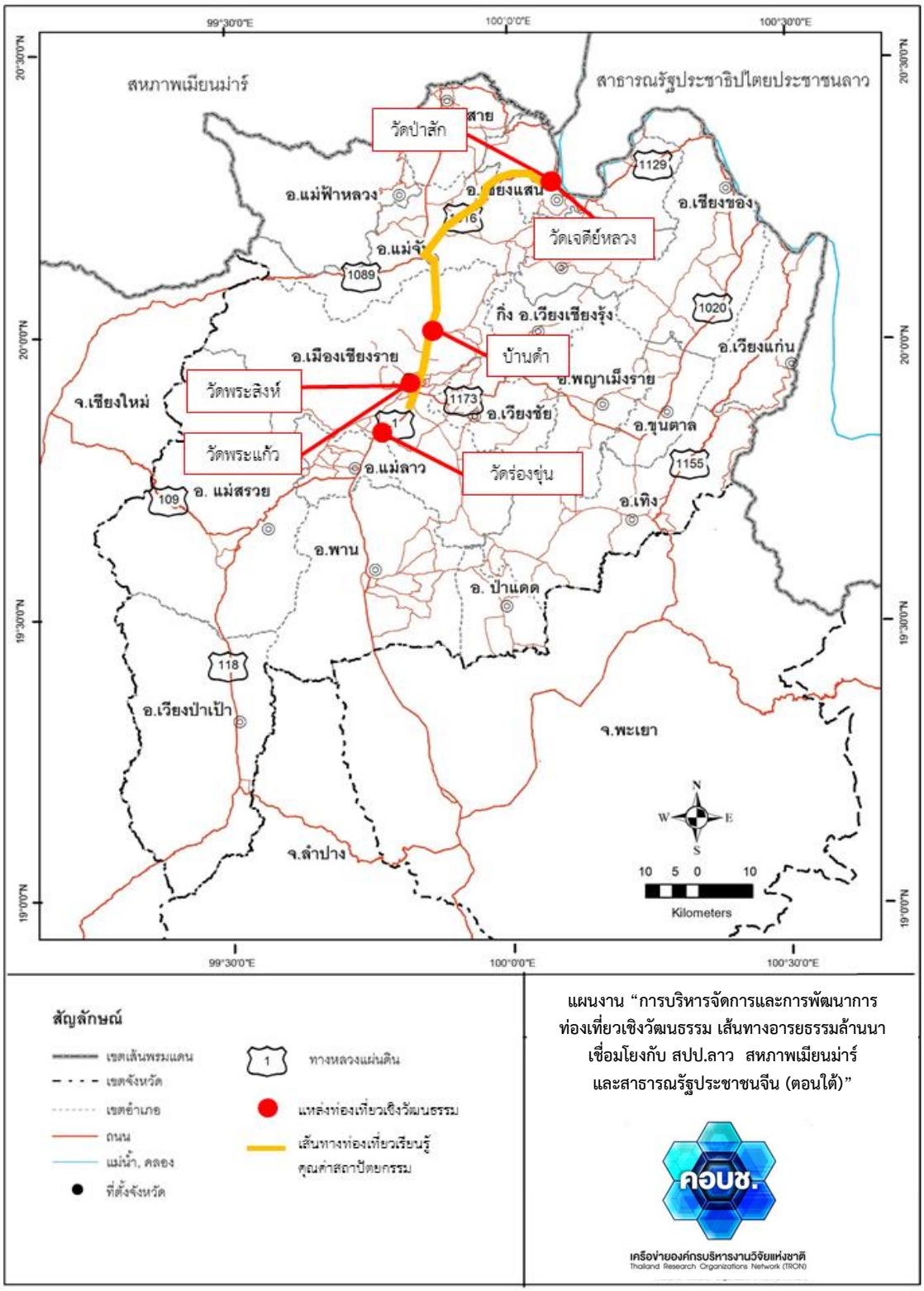

แผนที่ ย่อย 3: 4-9 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเส้นทางชื่นชมหัตถกรรมท้องถิ่น จังหวัดเชียงราย

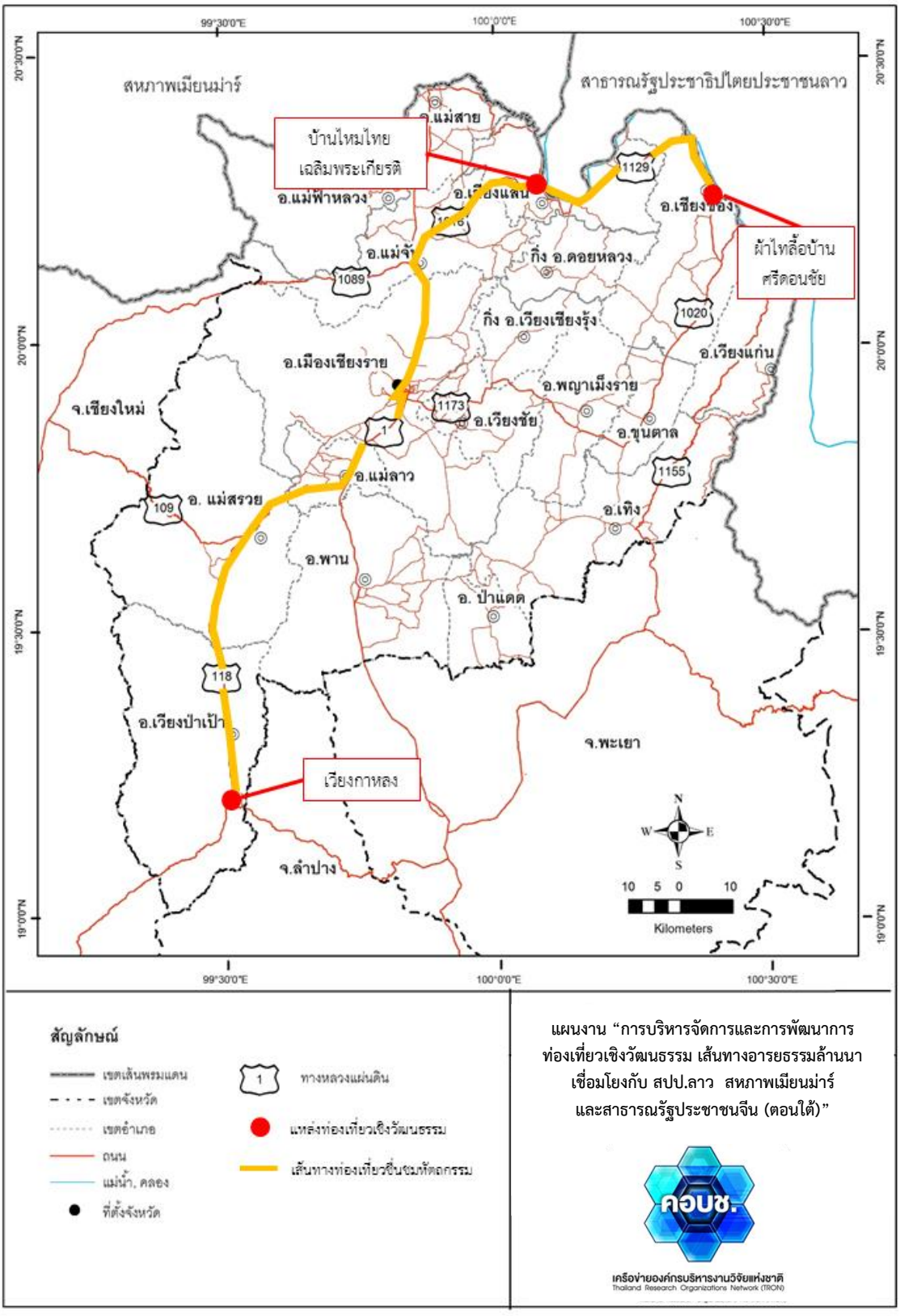

- **เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดลำพูน**

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 6 กลุ่มเส้นทางมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละเส้นทาง ดังนี้

ตารางที่ ย่อย 3: 4-6 เส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดลำพูน

เส้นทางท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยวในเส้นทาง	
สายประวัติศาสตร์ และโบราณคดี เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดีของอาณาจักรล้านนา	1.พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหริภุญไชย 2.พิพิธภัณฑ์ชุมชนเมืองลำพูน	3.วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร 4.วัดจามเทวี 5.อนุสาวรีย์พระนางจามเทวี
สายประวัติศาสตร์ร่วมสมัย เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของชาวล้านนาในยุคสมัยต่าง ๆ	1.พิพิธภัณฑ์ชุมชนเมืองลำพูน 2.Trip รถรางชมเมืองลำพูน	
สายสถาปัตยกรรม เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมสิ่งก่อสร้างทางศาสนา อาคาร บ้านเรือนร้านค้า ฯ ที่สะท้อนเรื่องราวและวิถีชีวิตล้านนายุคสมัยต่าง ๆ	1.วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร 2.วัดจามเทวี 3.วัดพระยืน	4.พิพิธภัณฑ์ชุมชนเมืองลำพูน 5.Trip รถรางชมเมืองลำพูน 6. วัดประตูลี้ 7. วัดมหาวัน
สายหัตถกรรมล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวชื่นชมงานหัตถศิลป์ล้านนา เพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนาและเยี่ยมชมแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมพื้นถิ่น	1.กาดขัวมุงท่าสิงห์เทศบาลเมืองลำพูน 2.หมู่บ้านหัตถกรรมแกะสลัก อ.แม่ทา 3.หมู่บ้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายเวียงยอง อ.เมือง	4.หมู่บ้านหัตถกรรมบ้านดอนหลวง อ.เมือง 5.แหล่งทอผ้าบ้านหนองเงือก อ.ป่าซาง
สายทางเทศกาล งานประเพณีล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมและร่วมกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่นล้านนาในเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งมีช่วงเวลาการจัดกิจกรรมต่างกันในแต่ละชุมชนท้องถิ่น	1.ประเพณีสรงน้ำพระธาตุวัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร 2.ประเพณีการทานสลากย้อมวัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร 3.ประเพณียี่เป็ง	
สายวิถีชีวิตล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเยี่ยมเยือนชุมชนดั้งเดิมที่ยังคงรักษาวิถีชีวิตชาวล้านนาเพื่อเรียนรู้และซึมซับความงามความสงบสุขตามวิถีล้านนา	1.Trip รถรางชมเมืองลำพูน 2.กาดขัวมุงท่าสิงห์เทศบาลเมืองลำพูน	

แผนที่ ย่อย 3: 4-10 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ จังหวัดลำพูน

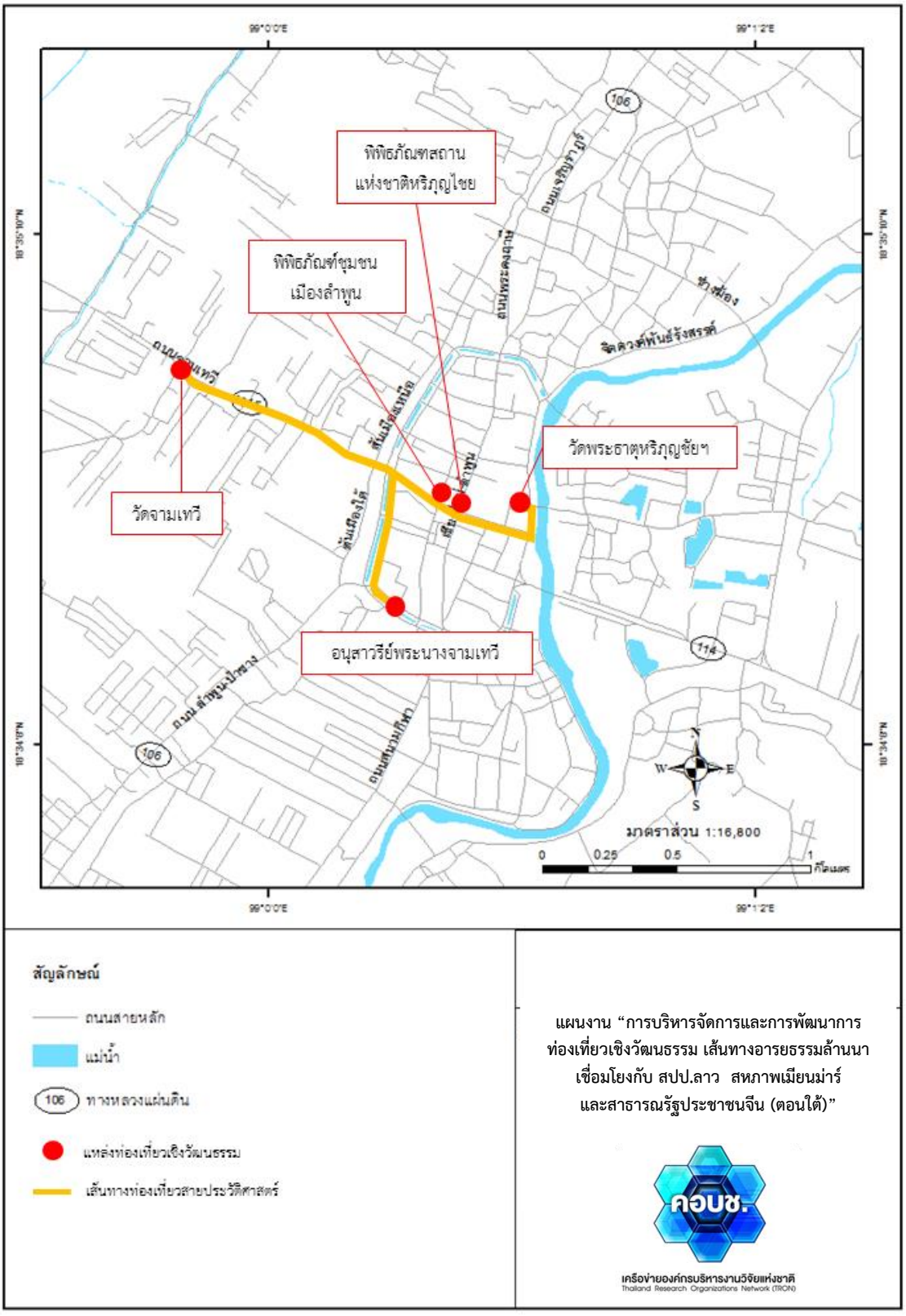

แผนที่ ย่อย 3: 4-11 แผนที่เส้นทางประวัติศาสตร์ร่วมสมัย จังหวัดลำพูน

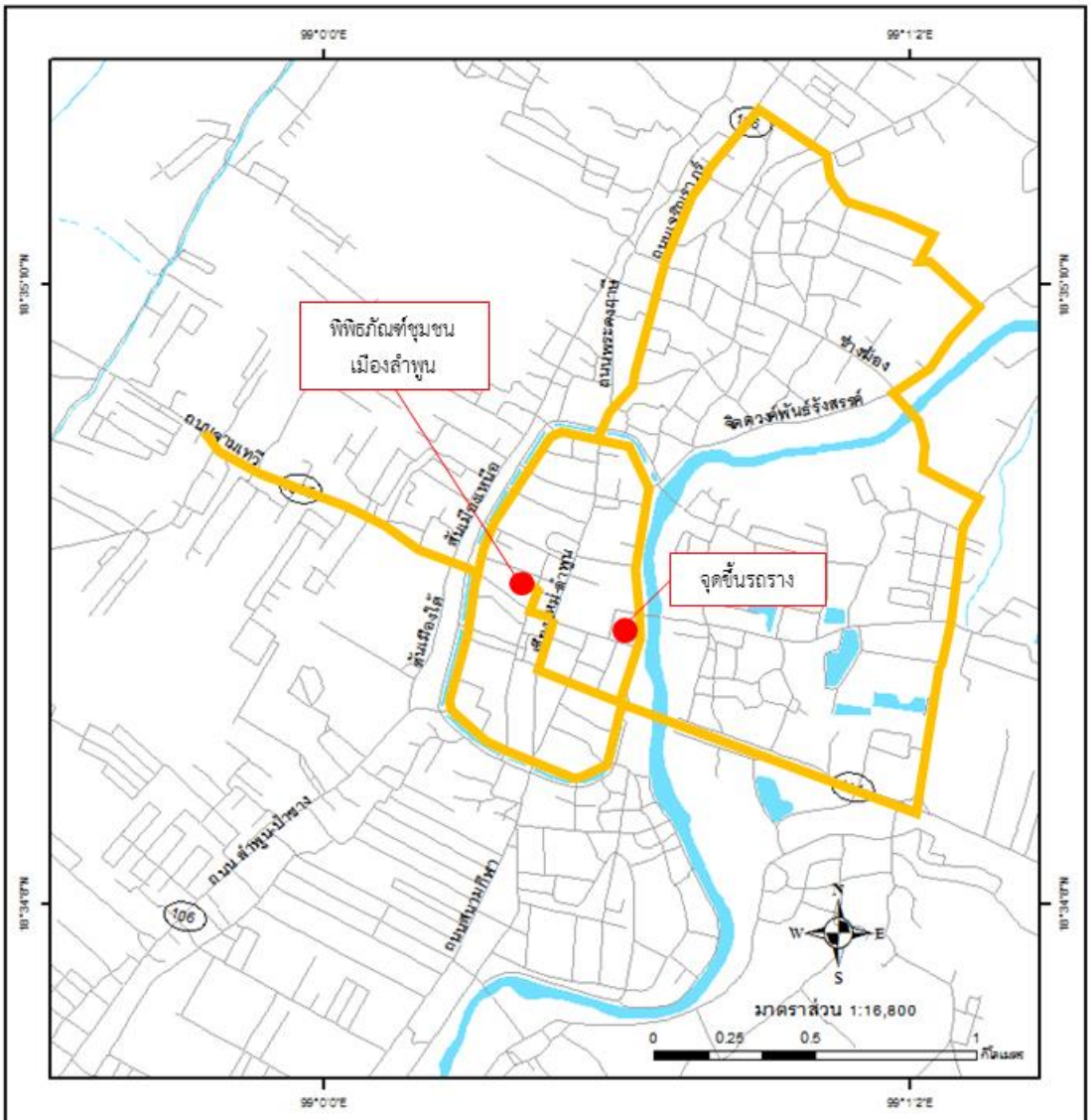

แผนที่ ย่อย 3: 4-12 แผนที่เส้นทางเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม จังหวัดลำพูน

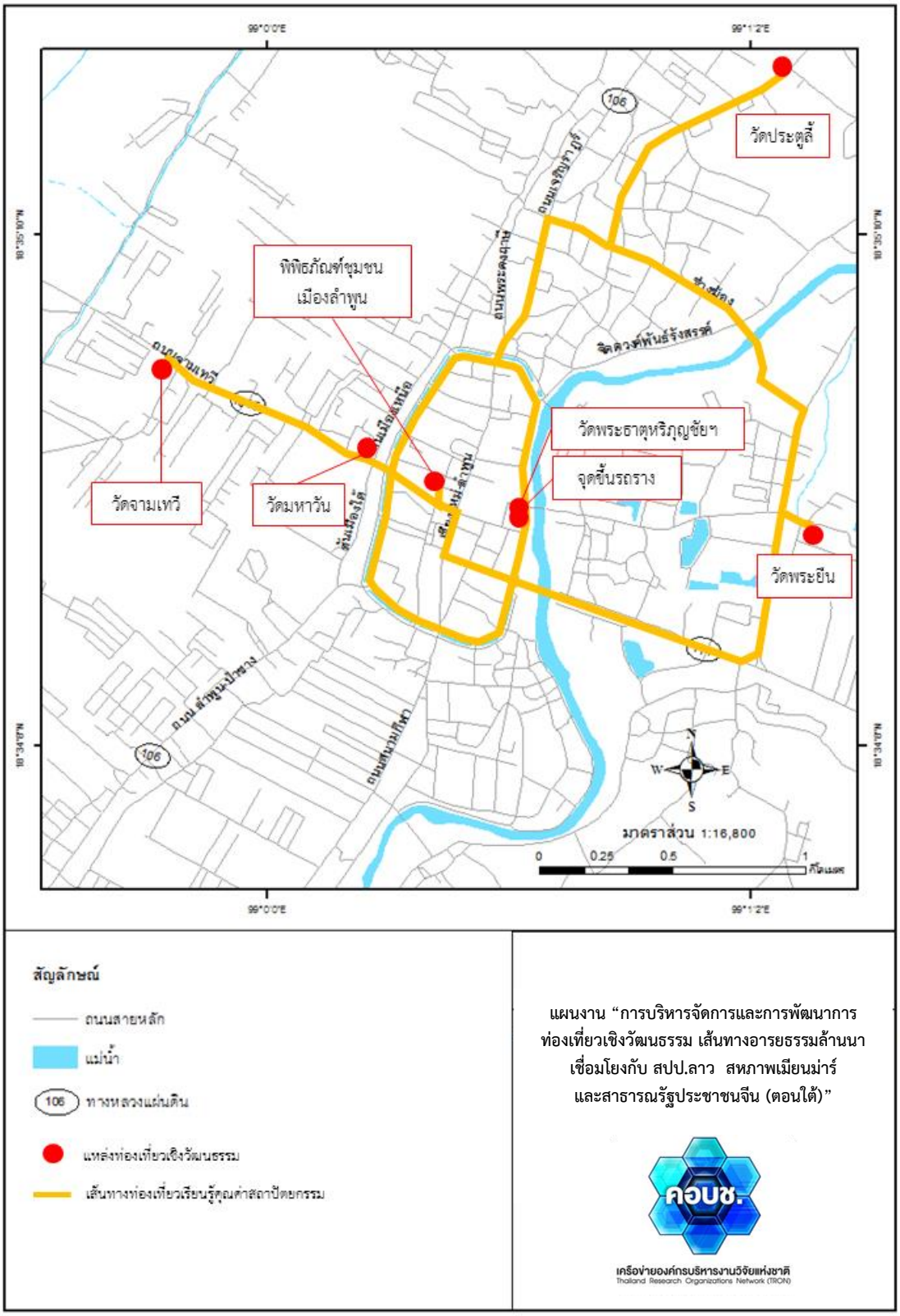

แผนที่ ย่อย 3: 4-13 แผนที่เส้นทางหัตถกรรมท้องถิ่น จังหวัดลำพูน

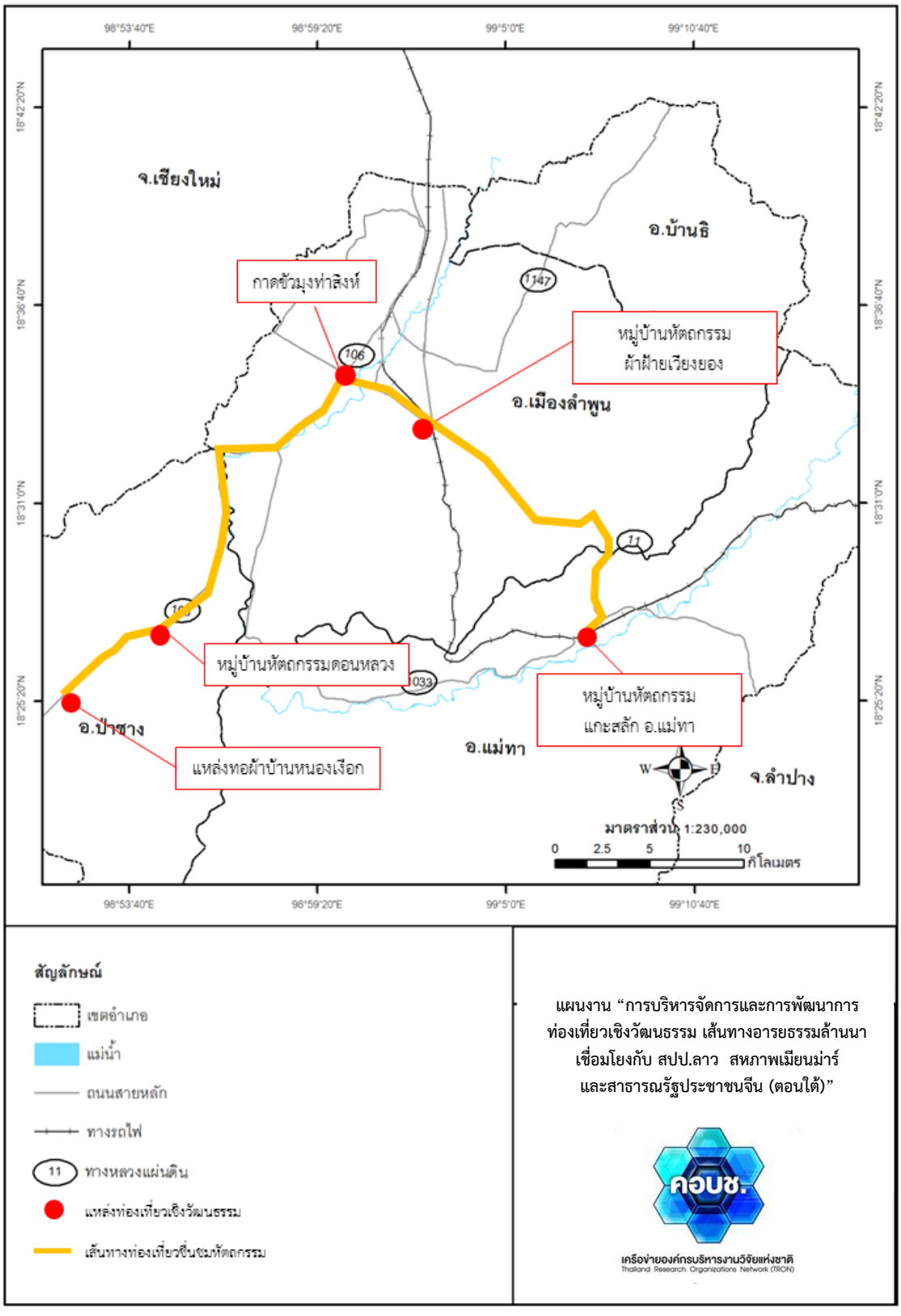

แผนที่ ย่อย 3: 4-14 แผนที่เส้นทางประทับใจวิถีชีวิต จังหวัดลำพูน

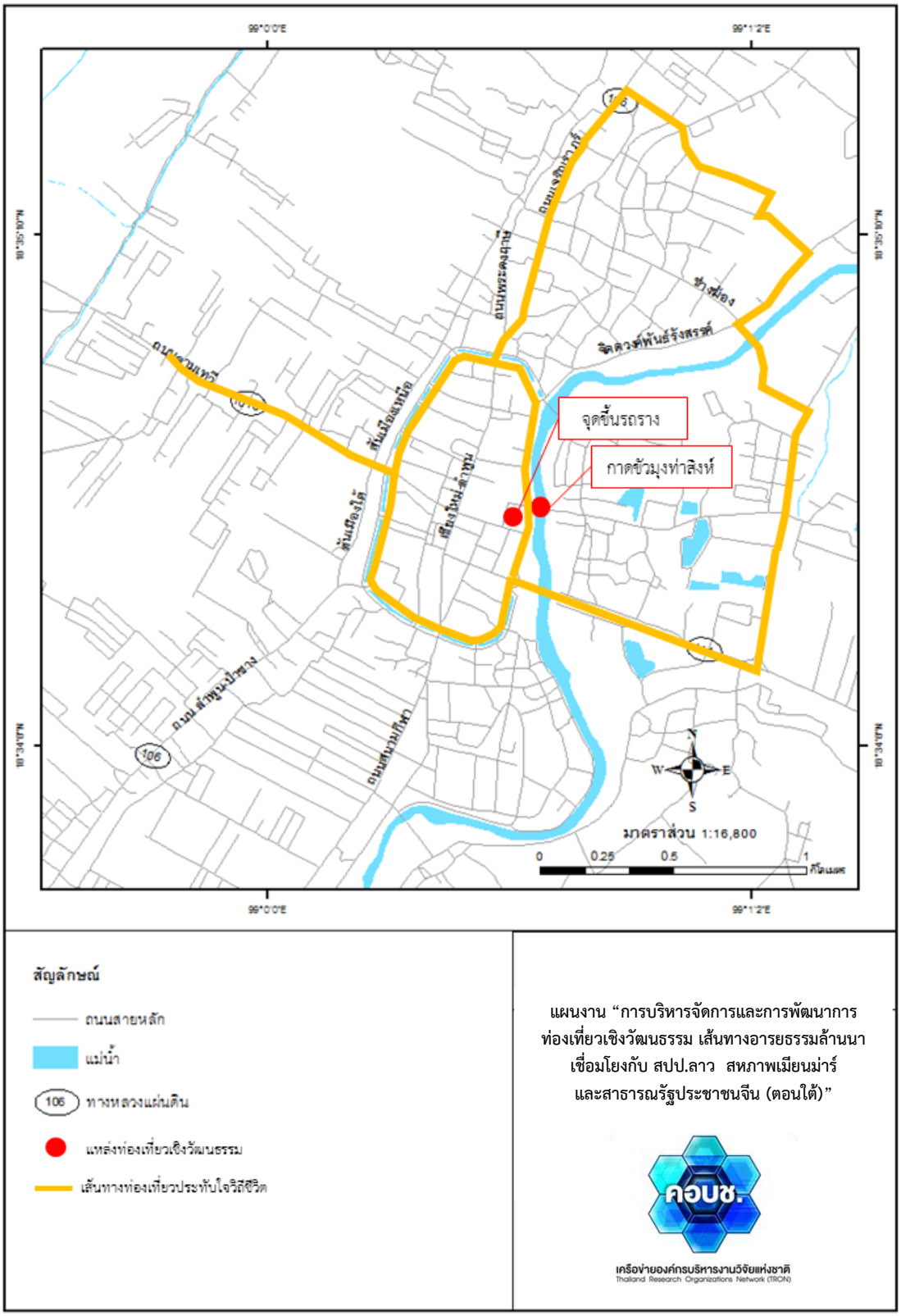

- **เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดลำปาง**

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 6 กลุ่มเส้นทางมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละเส้นทาง ดังนี้

ตารางที่ ย่อย 3: 4-7 เส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดลำปาง

เส้นทางท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยวในเส้นทาง	
สายประวัติศาสตร์ และโบราณคดี เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดีของอาณาจักรล้านนา	1.วัดพระธาตุลำปางหลวง 2.วัดปงสนุกเหนือ	
สายประวัติศาสตร์ร่วมสมัย เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของชาวล้านนาในยุคสมัยต่าง ๆ	1.กาดกองต้า 2.ทริปรถม้ารองเมืองเก่าลำปาง	
สายสถาปัตยกรรม เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถาปัตยกรรม สิ่งก่อสร้างทางศาสนา อาคารบ้านเรือนร้านค้า ฯ ที่สะท้อนเรื่องราวและวิถีชีวิตล้านนายุคสมัยต่างๆ	1.วัดพระธาตุลำปางหลวง 2.วัดปงสนุกเหนือ 3.กาดกองต้า 4.วัดไหล่หิน 5. วัดเจดีย์ซาว	6. วัดศรีชุม 7. สถานีรถไฟลำปาง 8.สะพานรัษฎาภิเศก 9.บ้านเสานัก 10. วัดพระแก้วดอนเต้า
สายหัตถกรรมล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวชื่นชมงานหัตถศิลป์ล้านนาเพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนาและเยี่ยมชมแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมพื้นถิ่น	1.บ้านเซรามิคธนบดี 2.ร้านอินทราเซรามิค 3.กระดาษสาบ้านท่าล้อ	4.เครื่องปั้นดินเผาบ้านม่อนเขาแก้ว 5.หมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านหลุกใต้ OTOP
สายทางเทศกาล งานประเพณีล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมและร่วมกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่นล้านนาในเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งมีช่วงเวลาการจัดกิจกรรมต่างกันในแต่ละชุมชนท้องถิ่น	1.งานสลุงหลวง (สงกรานต์) ณ ข่วงนครลำปาง 2.งานเมืองสะเปาเวียงละกอน (ลอยกระทง) 3.งานเซรามิคแฟร์	4.งานรถไฟรถม้าลำปาง ณ ลานสถานีรถไฟลำปาง 5.งานหลวงเวียงละกอน
สายวิถีชีวิตล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเยี่ยมเยือนชุมชนดั้งเดิมที่ยังคงรักษาวิถีชีวิตชาวล้านนาเพื่อเรียนรู้และซึมซับความงาม ความสงบสุขตามวิถีล้านนา	1.กาดกองต้า (ถนนตลาดเก่า) 2.ทริปรถม้ารอบเมืองเก่าลำปาง	

แผนที่ ย่อย 3: 4-15 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ จังหวัดลำปาง

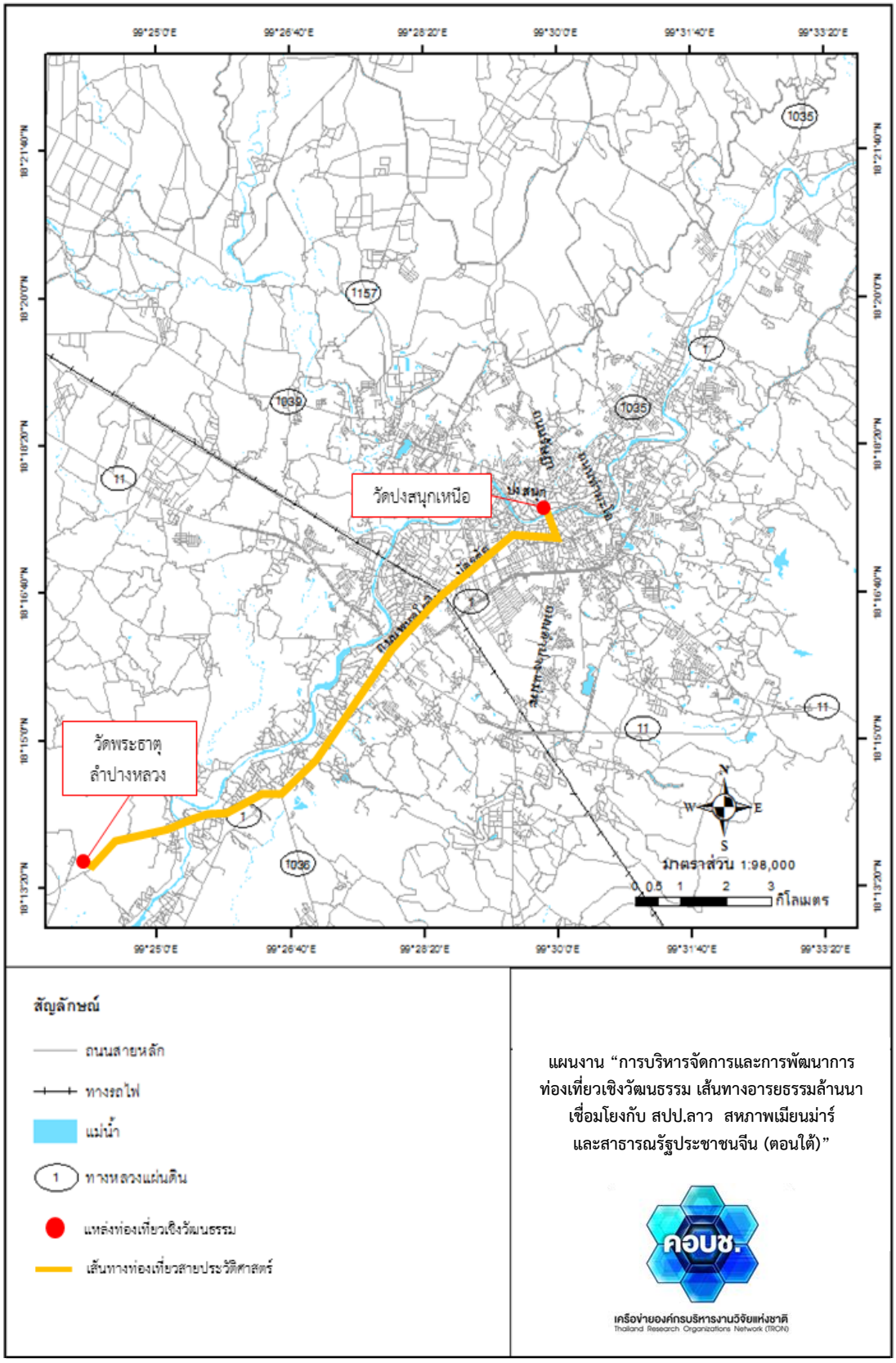

แผนที่ ย่อย 3: 4-16 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ร่วมสมัย จังหวัดลำปาง

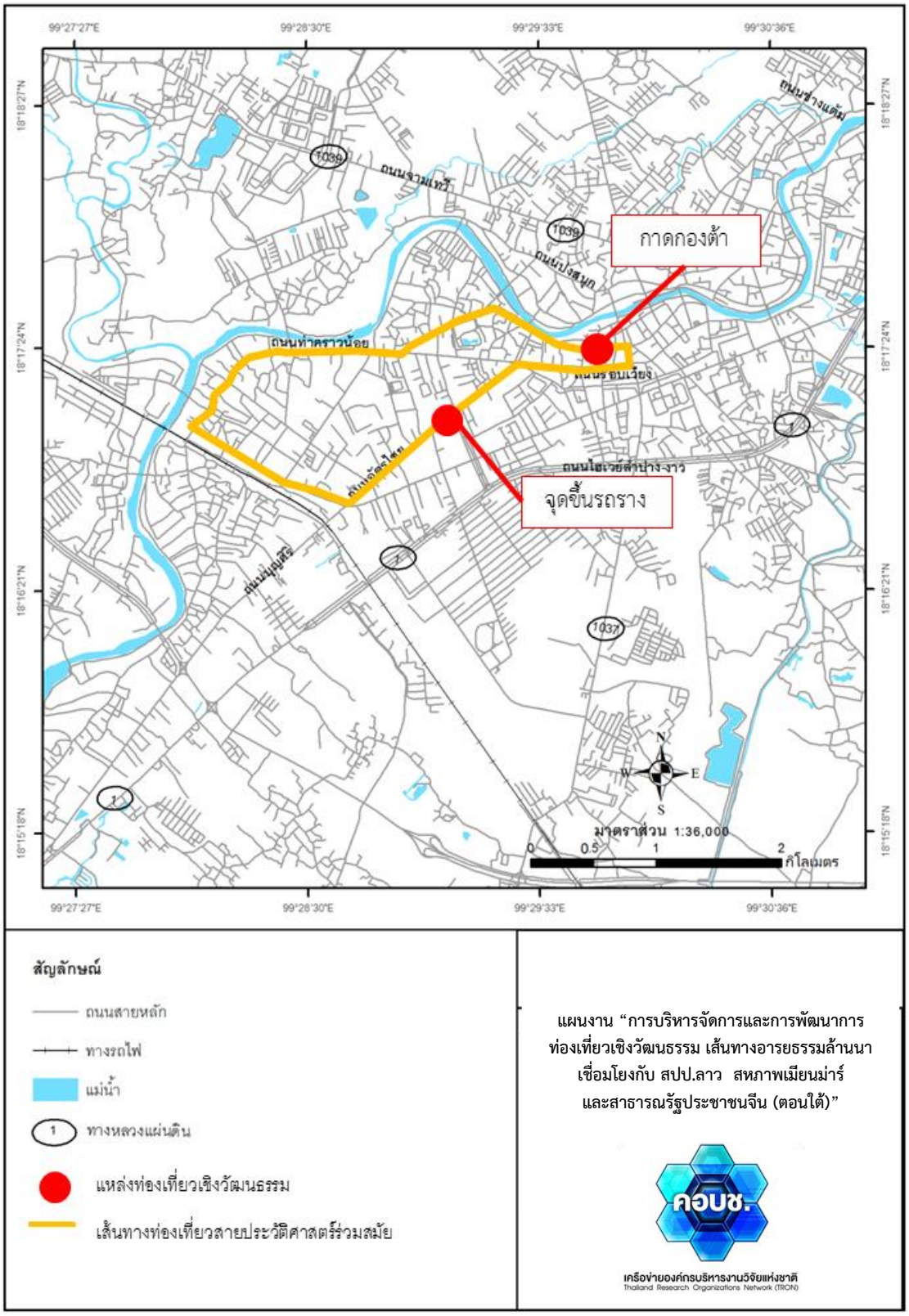

แผนที่ ย่อย 3: 4-17 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม จังหวัดลำปาง

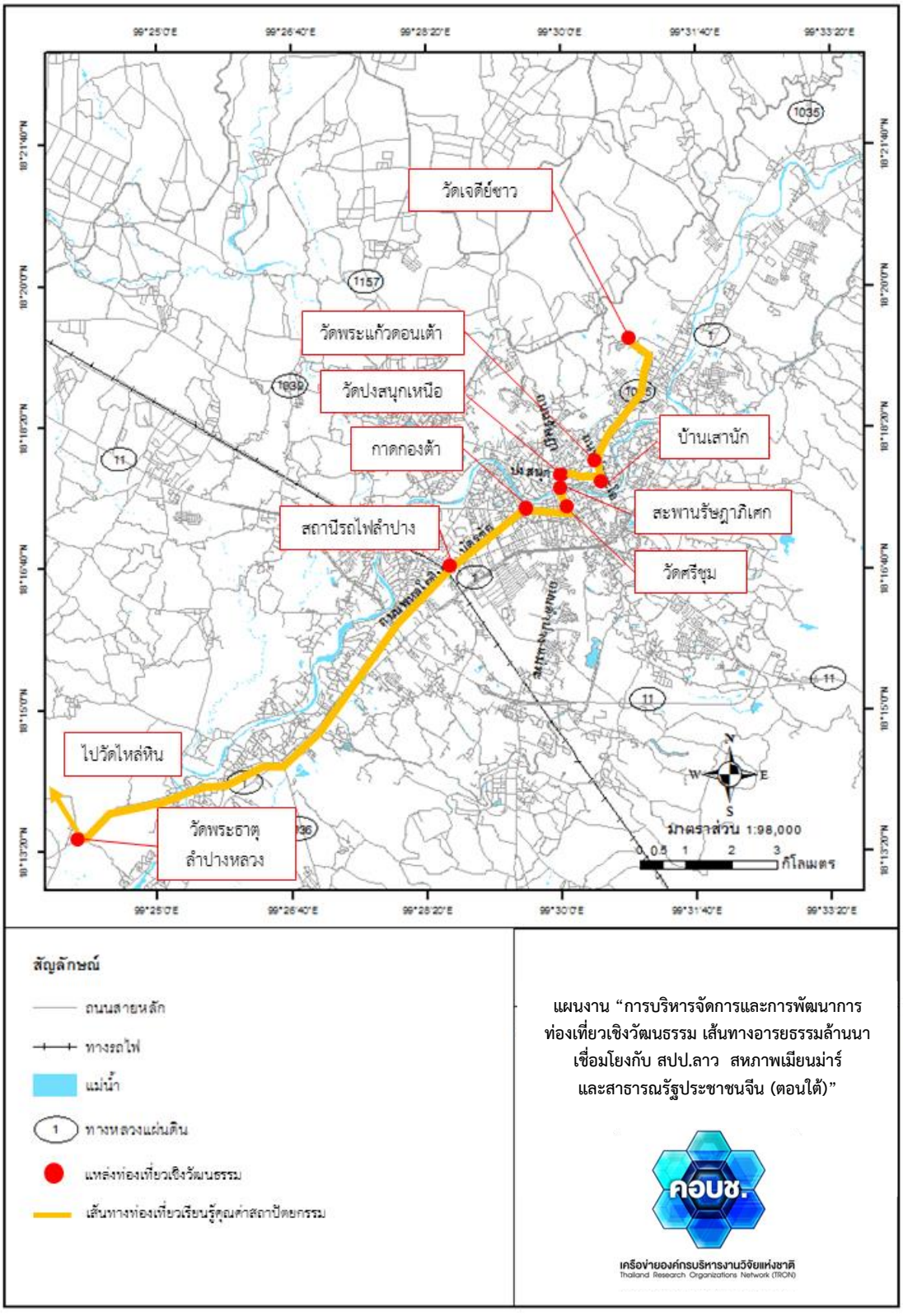

แผนที่ ย่อย 3: 4-18 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเส้นทางชื่นชมหัตถกรรมท้องถิ่น จังหวัดลำปาง

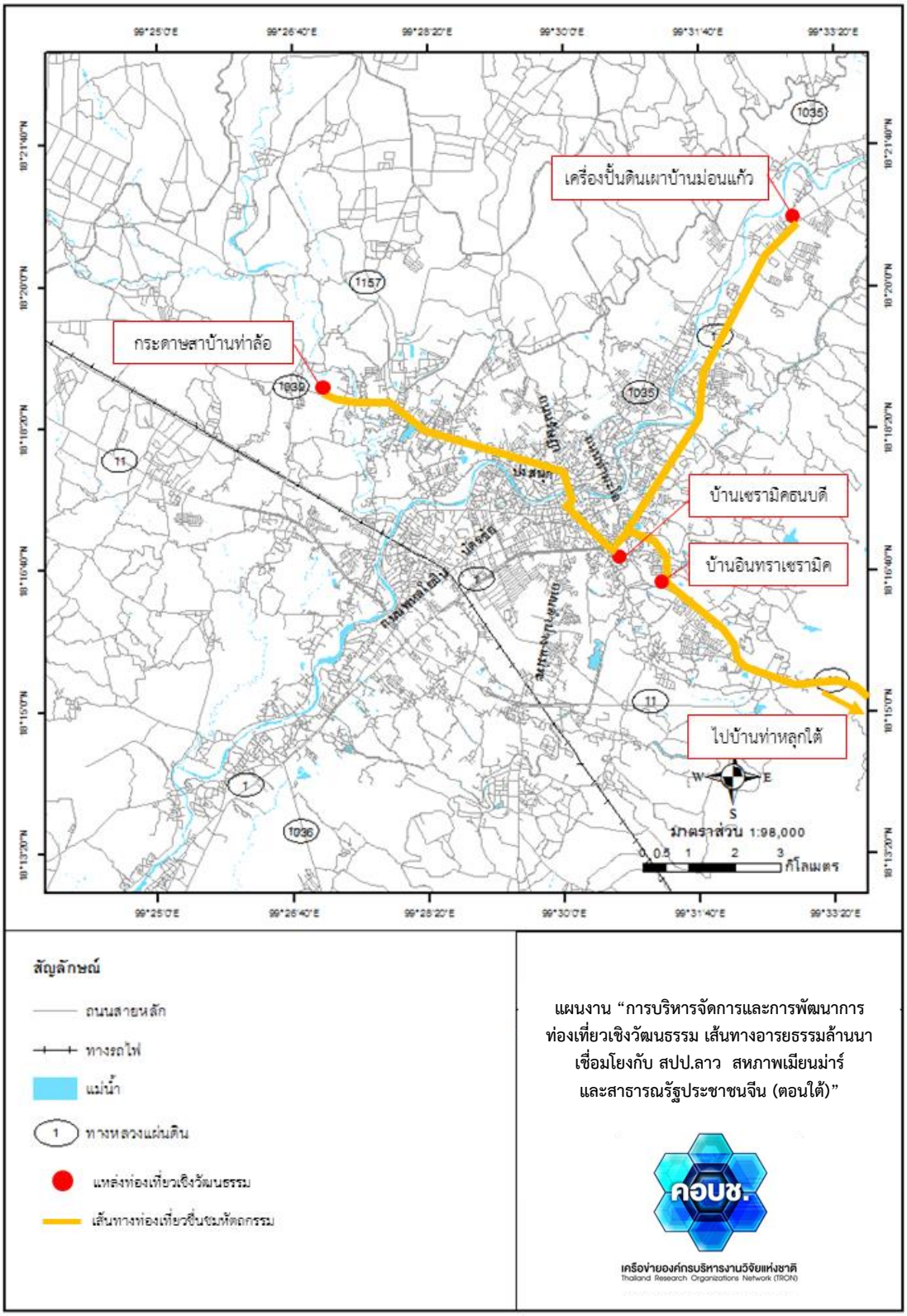

แผนที่ ย่อย 3: 4-19 แผนที่เส้นทางประทับใจวิถีชีวิต จังหวัดลำปาง

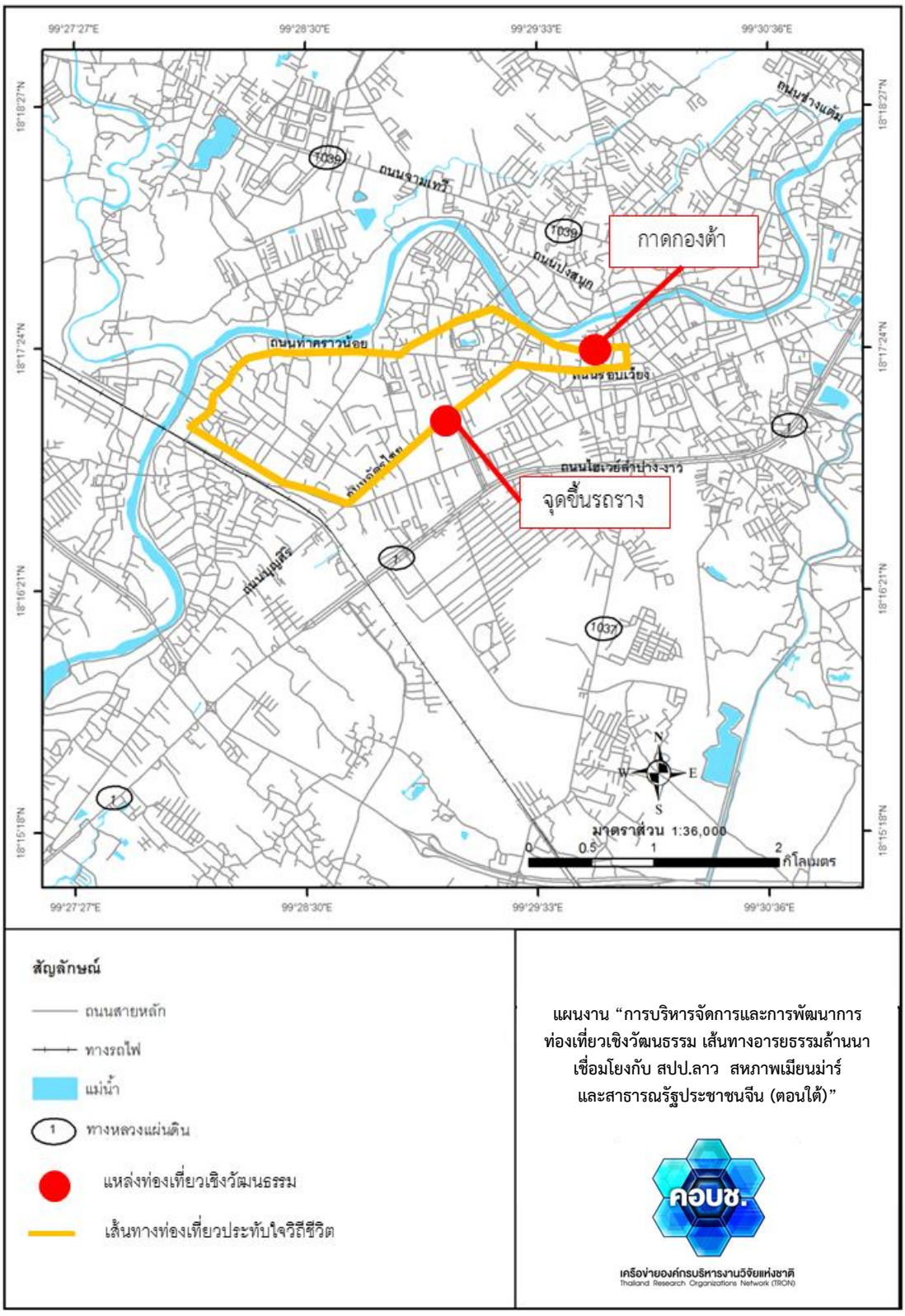

- **เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดแพร่**

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 6 กลุ่มเส้นทางมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละเส้นทาง ดังนี้

ตารางที่ ย่อย 3: 4-8 เส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดแพร่

เส้นทางท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยวในเส้นทาง	
สายประวัติศาสตร์ และโบราณคดี เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดีของอาณาจักรล้านนา	1.เมืองเก่าแพร่ 2.วัดพระธาตุช่อแฮ 3.บ้านวงศ์บุรี 4.วัดพระบาทมิ่งเมือง	
สายประวัติศาสตร์ร่วมสมัย เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของชาวล้านนาในยุคสมัยต่างๆ	1.กาดกองเก่า (กาดพระนอน) 2.พิพิธภัณฑ์เสรีไทยอนุสรณ์	3.บ้านประทับใจ 4.พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน (บ้านฝ้าย)
สายสถาปัตยกรรม เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถาปัตยกรรม สิ่งก่อสร้างทางศาสนา อาคาร บ้านเรือน ร้านค้า ฯ ที่สะท้อนเรื่องราวและวิถีชีวิตล้านนายุคสมัยต่าง ๆ	1.บ้านวงศ์บุรี 2.วัดพระธาตุช่อแฮ 3.วัดจอมสวรรค์ 4.วัดพระธาตุสุโทนมงคลคีรี	5. บ้านประทับใจ 6. วัดพระนอน 7. วัดพระธาตุจอมแจ้ง 8.คุ้มเจ้าหลวงเมืองแพร่
สายหัตถกรรมล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวชื่นชมงานหัตถศิลป์ล้านนาเพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนาและเยี่ยมชมแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมพื้นถิ่น	1.บ้านทุ่งโฮ้ง 2.หมู่บ้านทอผ้าตีนจก 3.บ้านร่องฟอง 4.โกมลผ้าโบราณ	
สายทางเทศกาล งานประเพณีล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมและร่วมกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่นล้านนาในเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งมีช่วงเวลาการจัดกิจกรรมต่างกันในแต่ละชุมชนท้องถิ่น	1.พระธาตุจองแจ้ง 2.วัดพระธาตุช่อแฮ 3.บ้านทุ่งโฮ้ง	
สายวิถีชีวิตล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเยี่ยมเยือนชุมชนดั้งเดิมที่ยังคงรักษาวิถีชีวิตชาวล้านนาเพื่อเรียนรู้และซึมซับความงาม ความสงบสุขตามวิถีล้านนา	1. ตลาดหัวดง 2.กาดกองเก่า (กาดพระนอน) 3.บ้านทุ่งโฮ้ง	

แผนที่ ย่อย 3: 4-20 แผนที่เส้นทางสายประวัติศาสตร์ จังหวัดแพร่

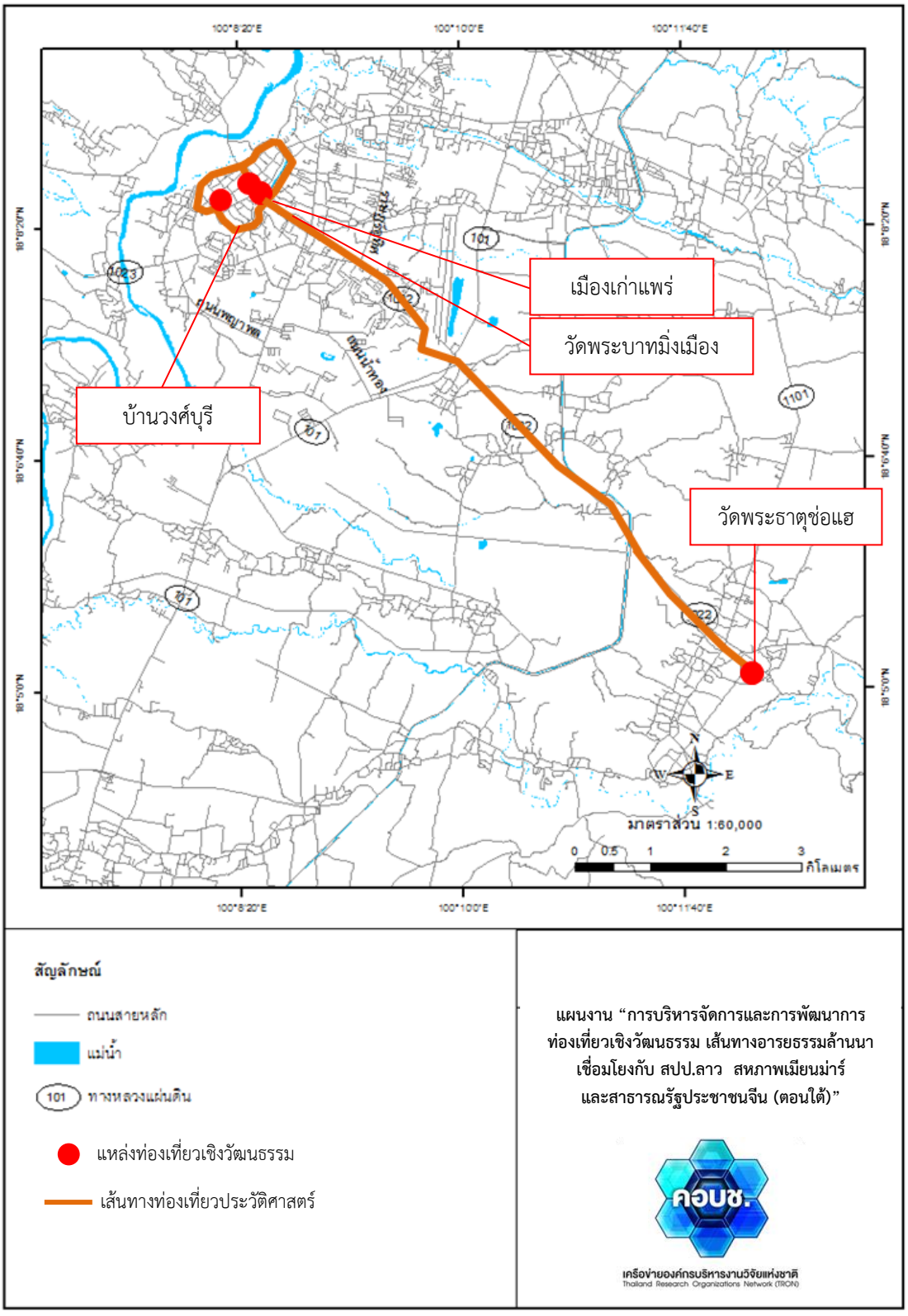

แผนที่ ย่อย 3 : 4-21 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ร่วมสมัย จังหวัดแพร่

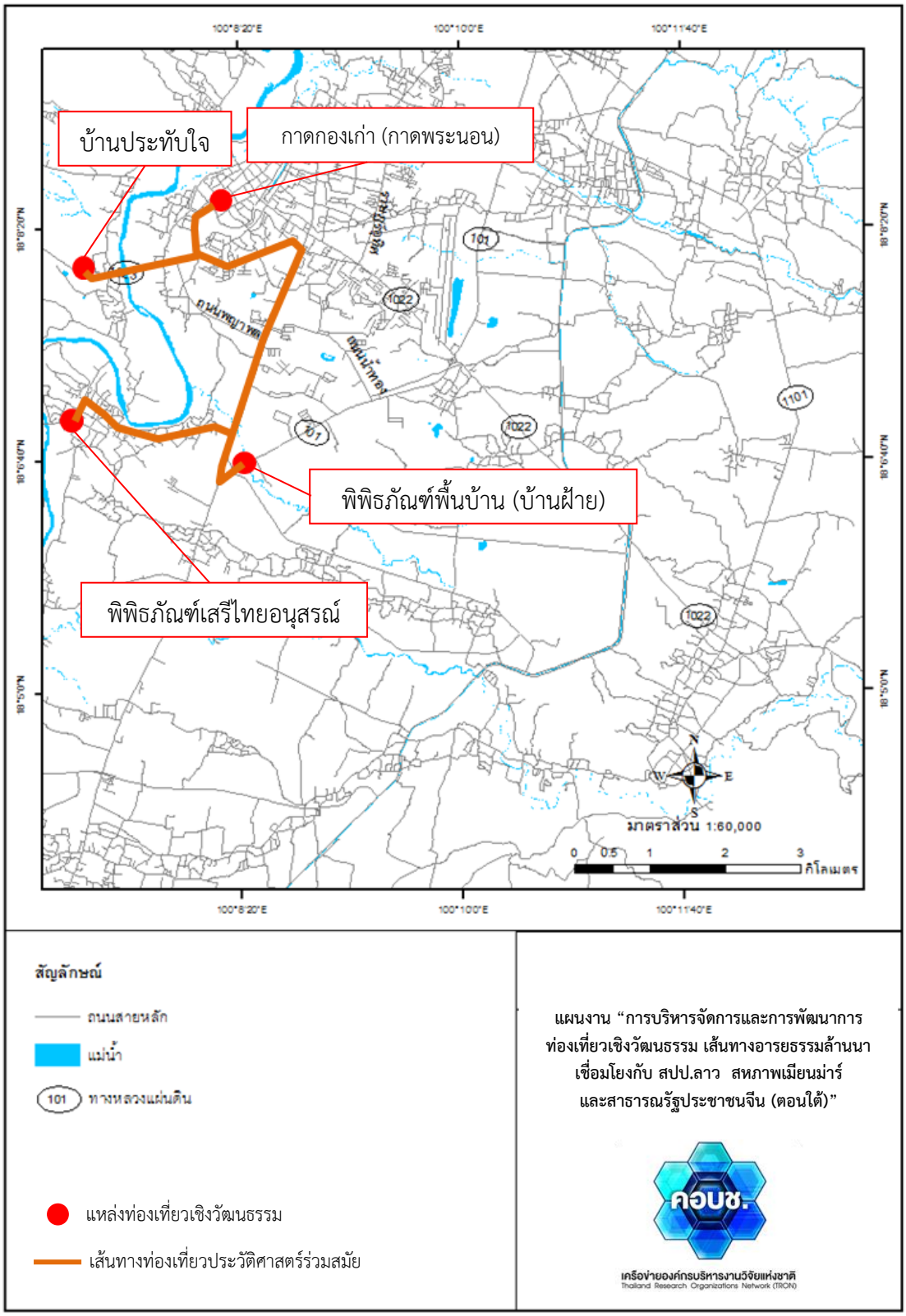

แผนที่ ย่อย 3: 4-22 แผนที่เส้นทางเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม จังหวัดแพร่

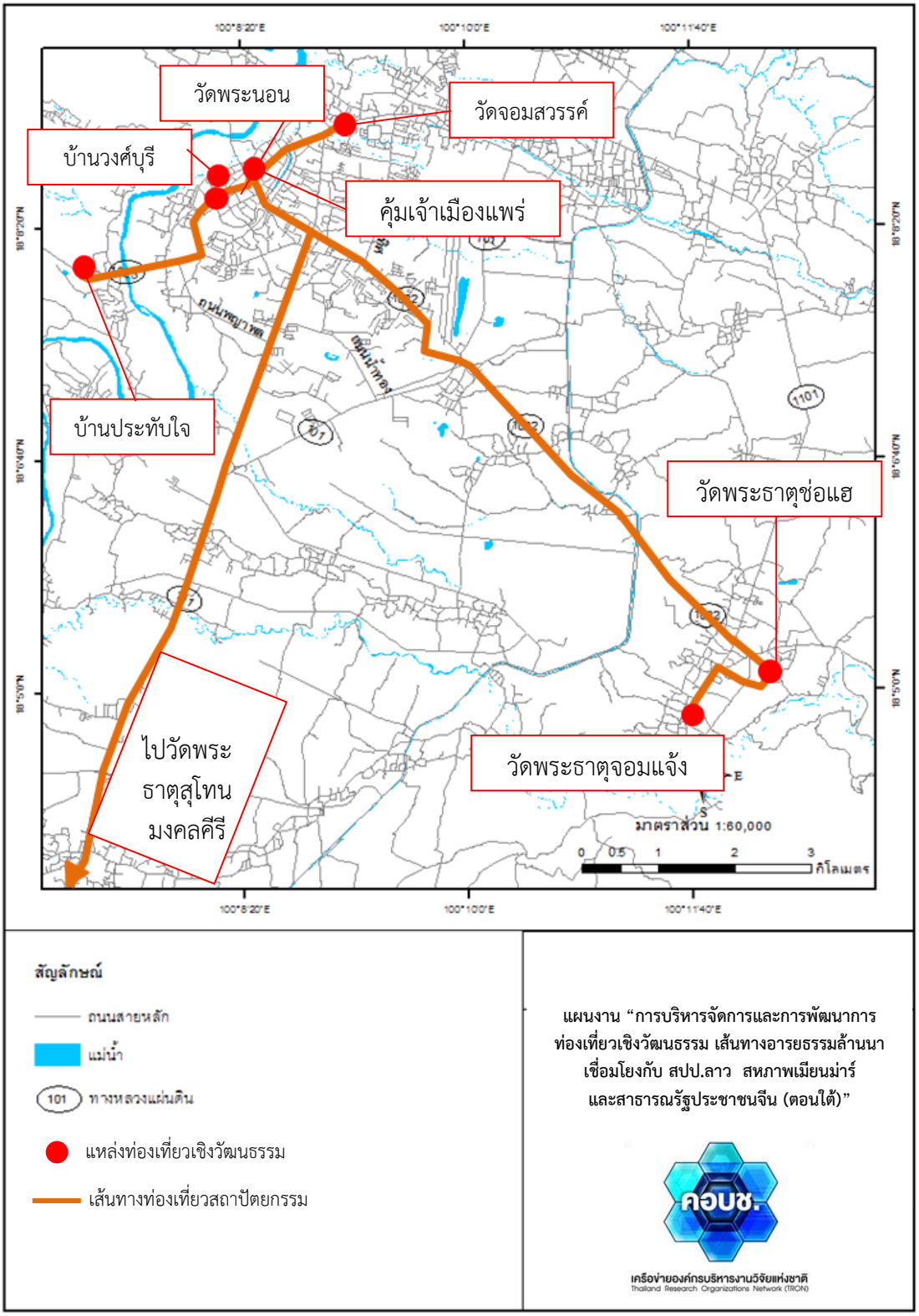

แผนที่ ย่อย 3: 4-23 แผนที่เส้นทางชื่นชมหัตถกรรมท้องถิ่น จังหวัดแพร่

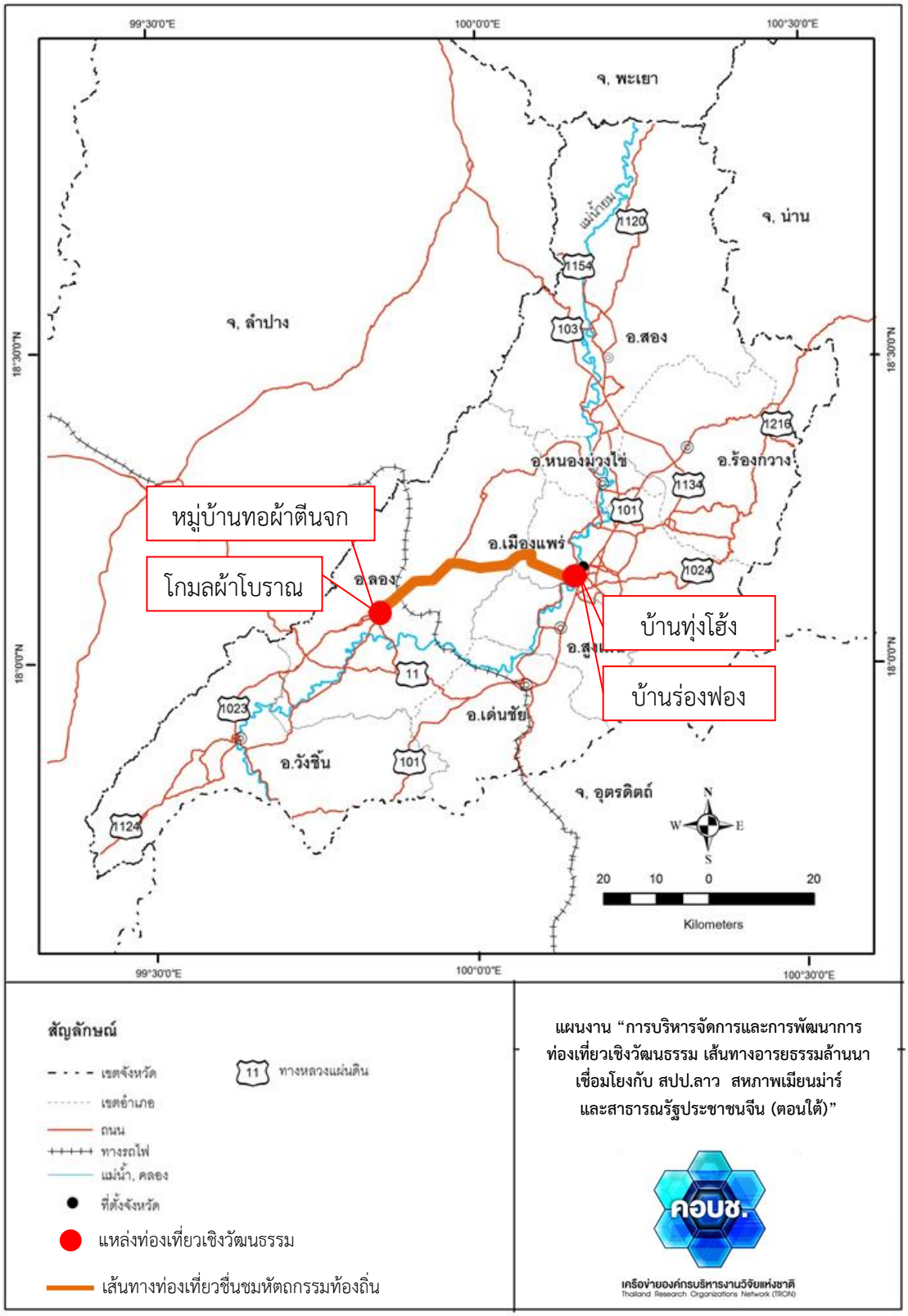

แผนที่ ย่อย 3: 4-24 แผนที่เส้นทางประทับใจวิถีชีวิต จังหวัดแพร่

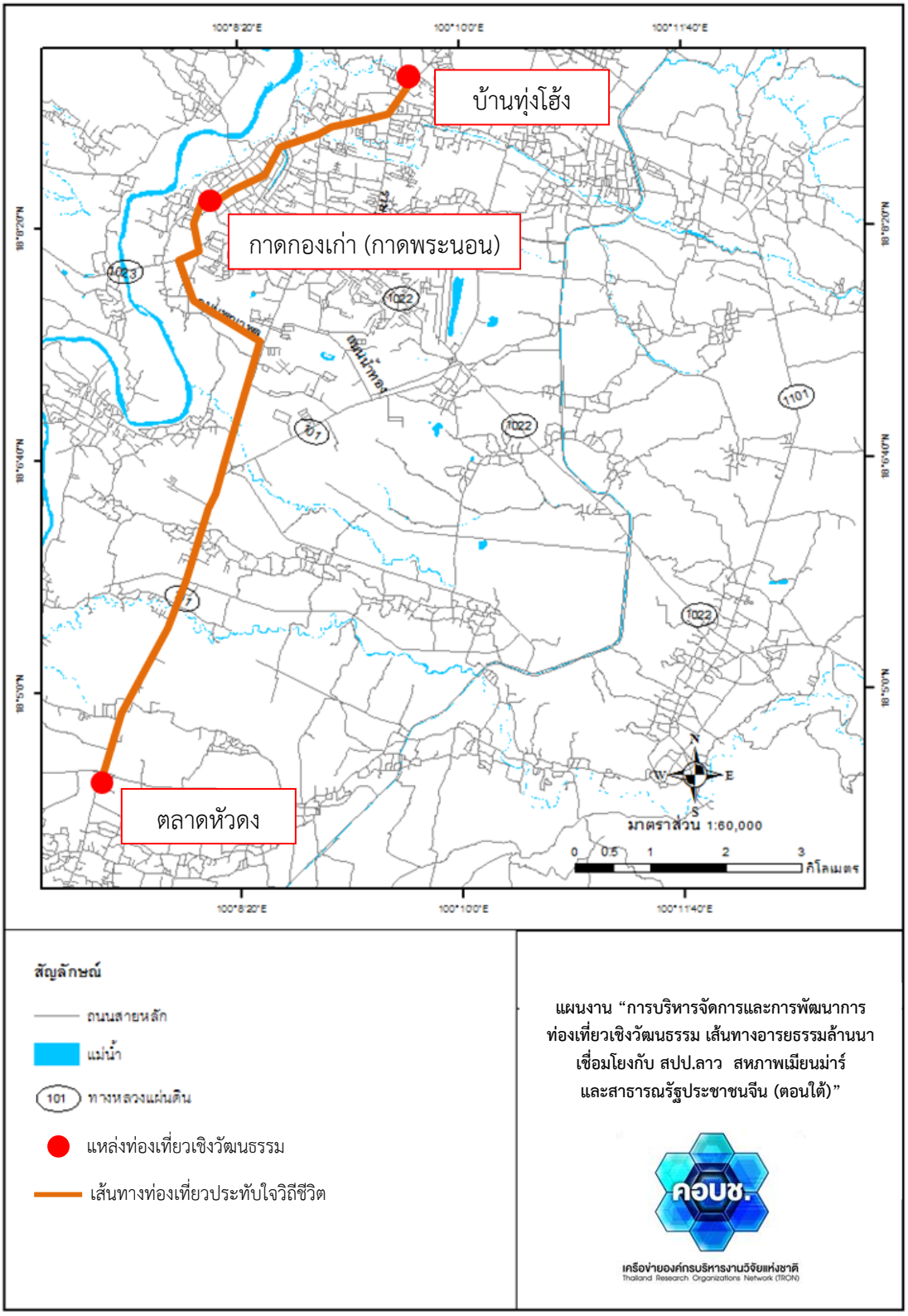

- **เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดน่าน**

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 6 กลุ่มเส้นทางมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละเส้นทาง ดังนี้

ตารางที่ ย่อย 3: 4-9 เส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดน่าน

เส้นทางท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยวในเส้นทาง	
สายประวัติศาสตร์ และโบราณคดี เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดีของอาณาจักรล้านนา	1.พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติน่าน 2.วัดพระธาตุแช่แห้ง 3. Trip รถรางเที่ยงเมืองเก่าน่าน	4.วัดภูมินทร์ 5.บ้านบ่อสวก 6.บ่อเกลือสินเธาว์
สายประวัติศาสตร์ร่วมสมัย เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของชาวล้านนาในยุคสมัยต่าง ๆ	1. Trip รถรางเที่ยงเมืองเก่าน่าน 2. ถนนคนเดินหัวเวียงใต้	3. หอศิลป์ริมน่าน 4. วัดภูมินทร์ 5. พิพิธภัณฑ์คริสเตียนน่าน
สายสถาปัตยกรรม เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมสิ่งก่อสร้างทางศาสนา อาคารบ้านเรือนร้านค้า ฯ ที่สะท้อนเรื่องราวและวิถีชีวิตล้านนายุคสมัยต่าง ๆ	1.วัดภูมินทร์ 2.วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร 3. วัดหัวข่วง 4. วัดพระธาตุแช่แห้ง 5. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติน่าน	6. วัดสวนตาล 7. วัดมิ่งเมือง 8. วัดศรีพันต้น 9. วัดหนองบัว 10. Trip รถรางเที่ยงเมืองเก่าน่าน ดูคุ้มและบ้านเก่าในเมือง
สายหัตถกรรมล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวชื่นชมงานหัตถศิลป์ล้านนาเพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนาและเยี่ยมชมแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมพื้นถิ่น	1.ถนนคนเดินหัวเวียงใต้ ผ้าซิ่นลายน้ำไหล 2.หมู่บ้านไทลื้อหนองบัว 3.Trip รถรางเที่ยงเมืองเก่าน่าน 4.วัดพระเกิด	
สายทางเทศกาล งานประเพณีล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมและร่วมกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่นล้านนาในเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งมีช่วงเวลาการจัดกิจกรรมต่างกันในแต่ละชุมชนท้องถิ่น	1.วัดพระธาตุแช่แห้ง 2.ประเพณีการแข่งเรือ 3.ประเพณีสงกรานต์	
สายวิถีชีวิตล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเยี่ยมเยือนชุมชนดั้งเดิมที่ยังคงรักษาวิถีชีวิตชาวล้านนาเพื่อเรียนรู้และซึมซับความงาม ความ	1.ถนนสุมนเทวราช (ตลาดเช้า) 2.ถนนคนเดินหัวเวียงใต้ 3.Trip รถรางเที่ยงเมืองเก่าน่าน	

เส้นทางท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยวในเส้นทาง
สงบสุขตามวิถีล้านนา	

แผนที่ ย่อย 3: 4-25 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ จังหวัดน่าน

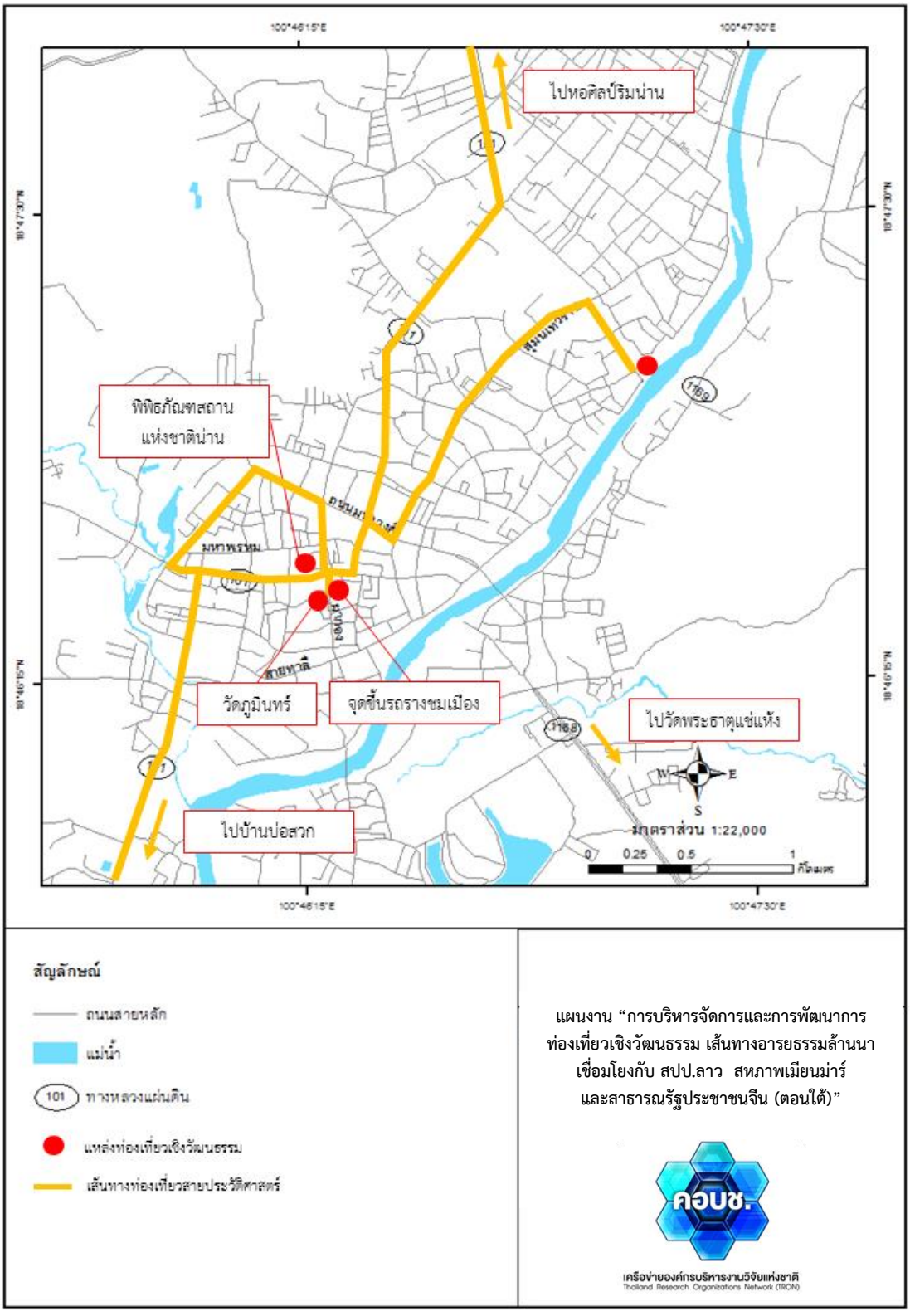

แผนที่ ย่อย 3: 4-26 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ร่วมสมัย จังหวัดน่าน

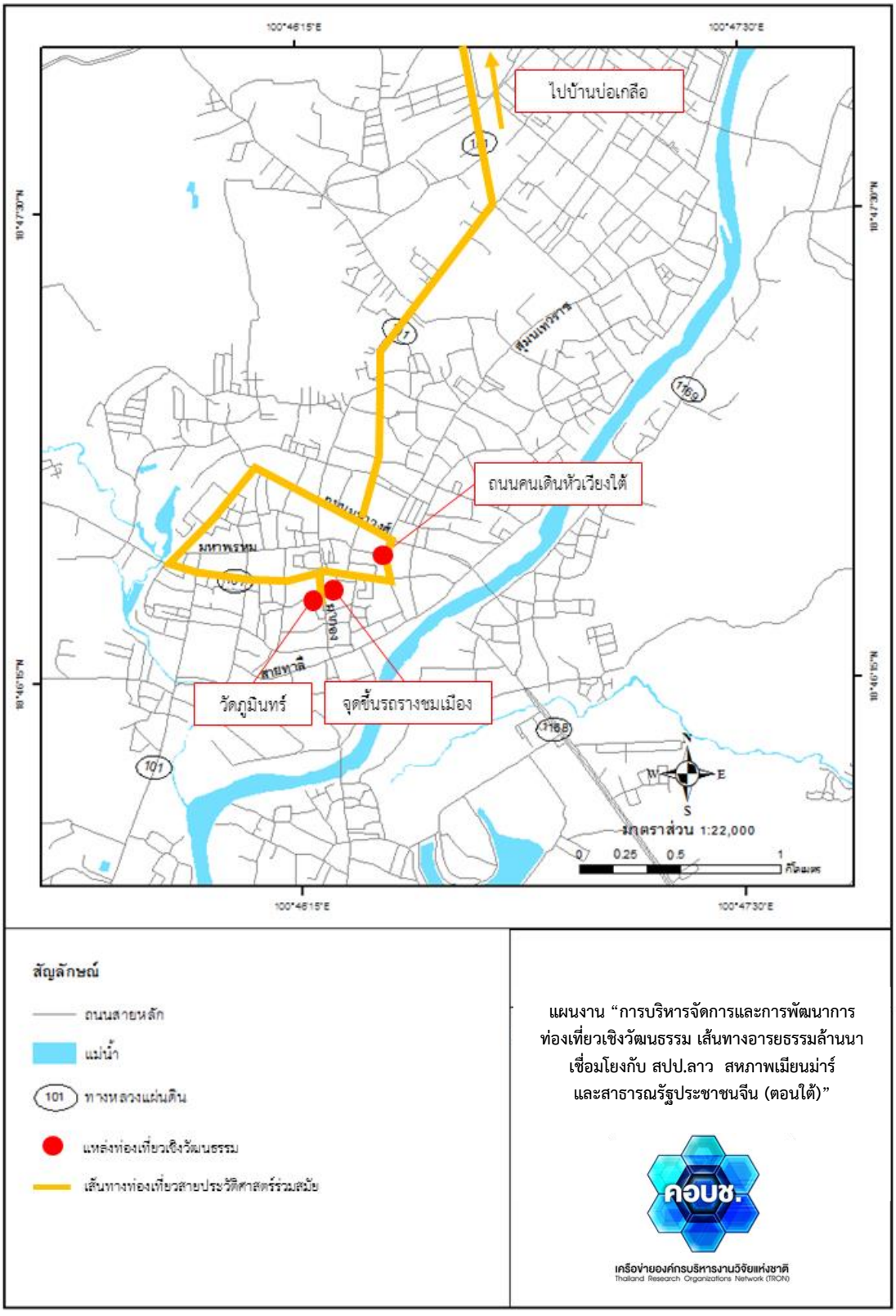

แผนที่ ย่อย 3: 4-27 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม จังหวัดน่าน

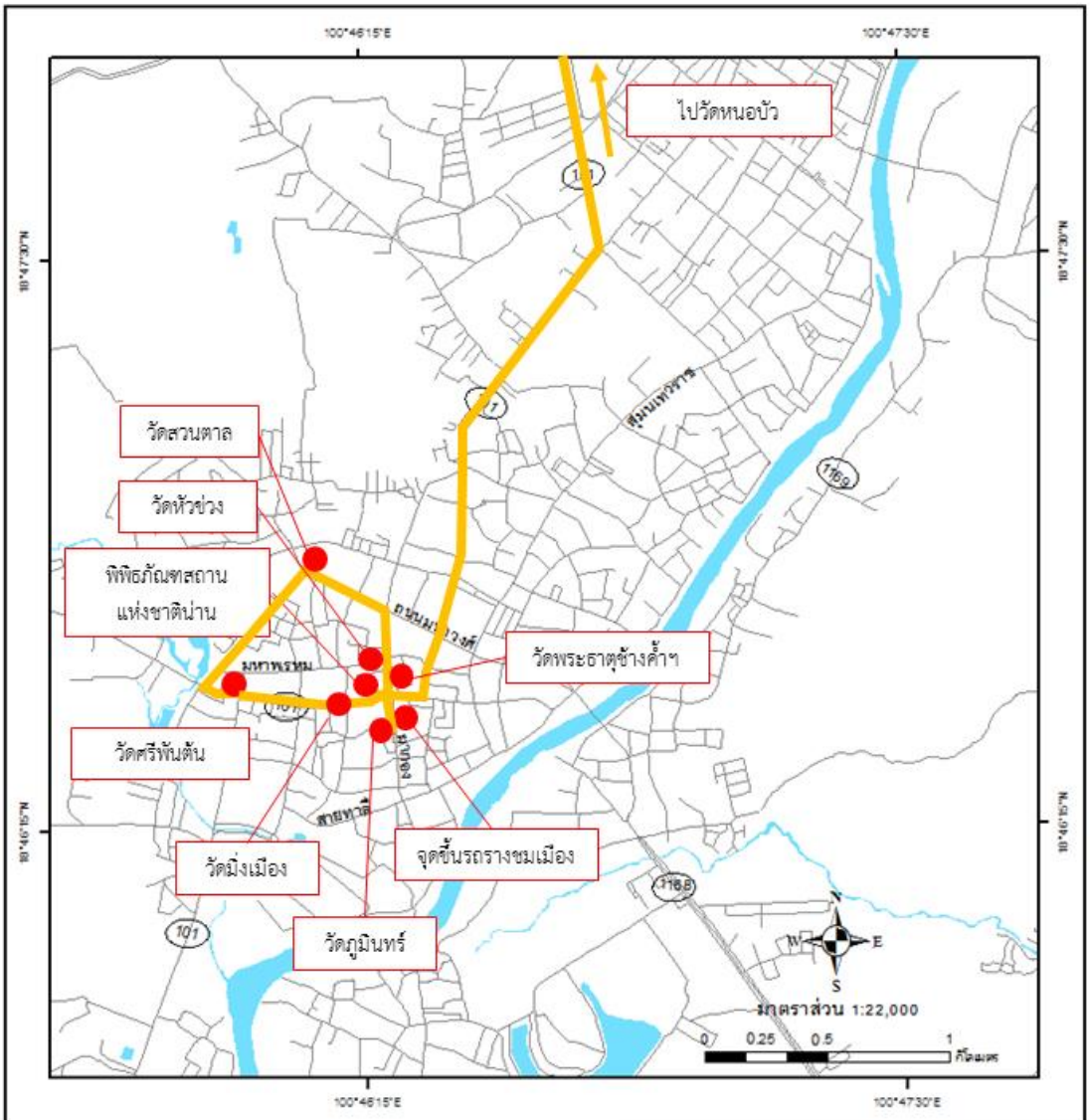

สัญลักษณ์

- ถนนสายหลัก
- แม่น้ำ
- 101 ทางหลวงแผ่นดิน
- แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- เส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม

แผนงาน “การบริหารจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เส้นทางอารยธรรมล้านนา เชื่อมโยงกับ สปป.ลาว สหภาพเมียนม่าร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน (ตอนใต้)”

คอบช.
เครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ
Thailand Research Organizations Network (TRON)

แผนที่ ย่อย 3: 4-28 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเส้นทางชื่นชมหัตถกรรมท้องถิ่น จังหวัดน่าน

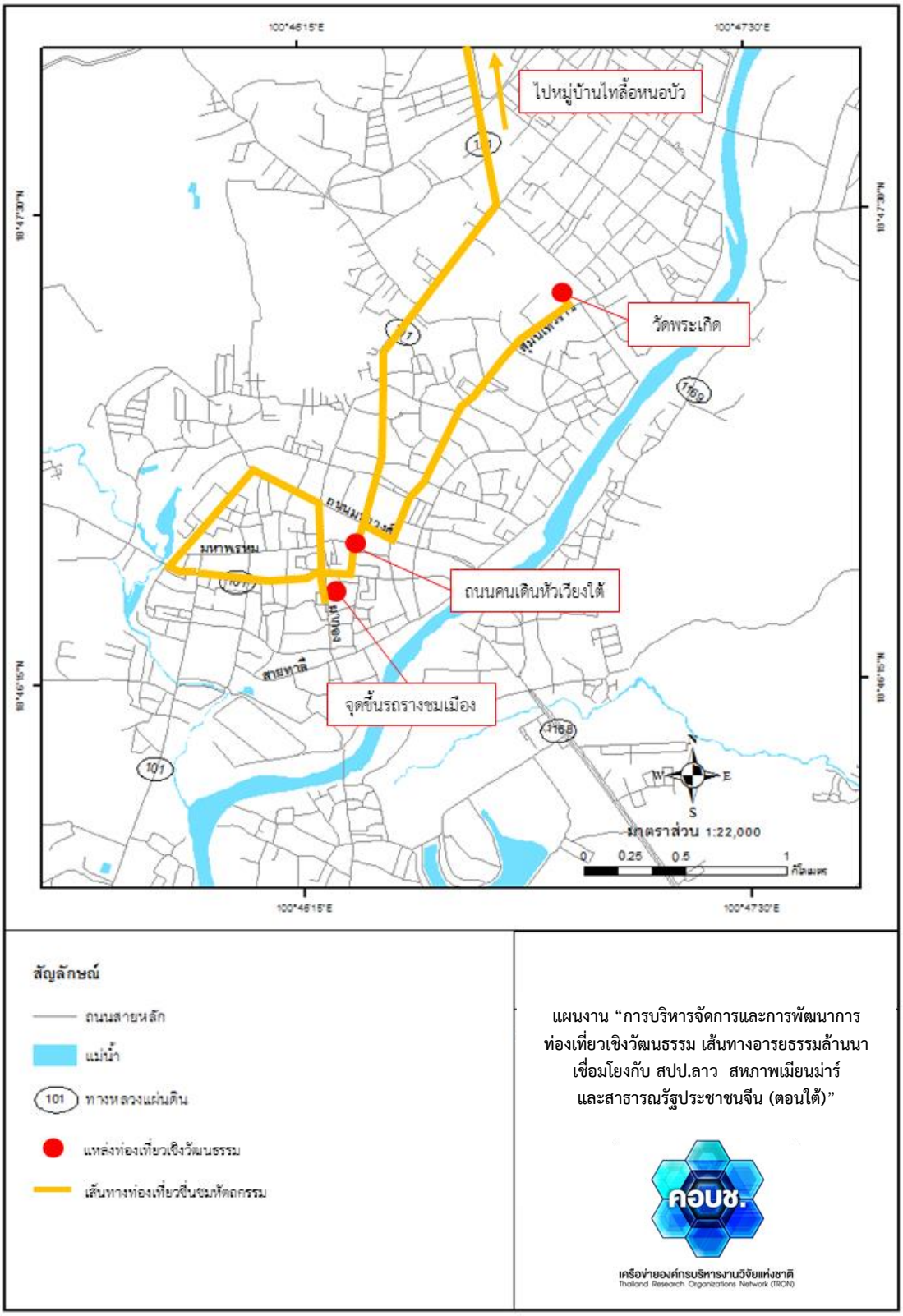

แผนที่ ย่อย 3: 4-29 แผนที่เส้นทางประทับใจวิถีชีวิต จังหวัดน่าน

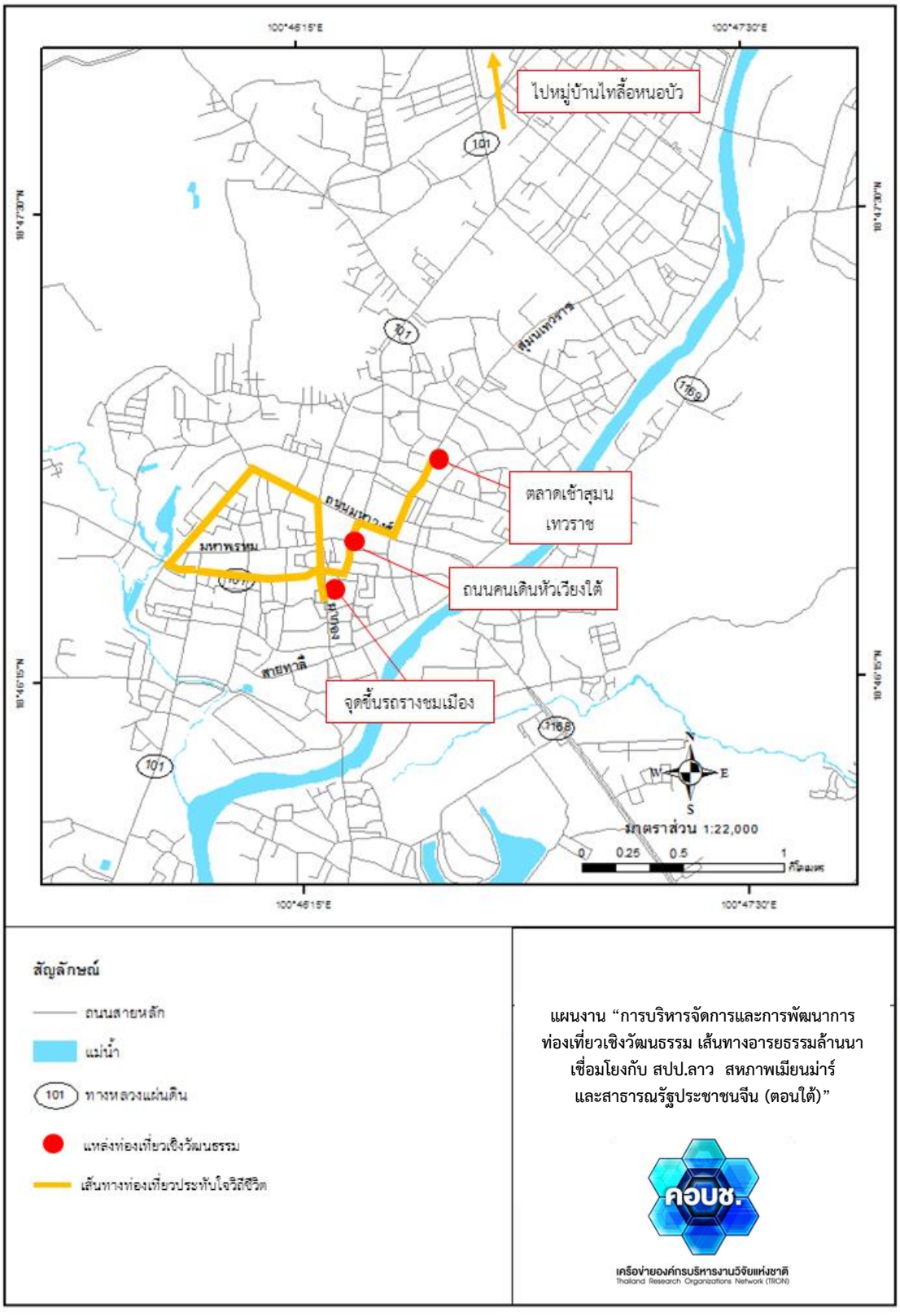

- **เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพะเยา**

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 6 กลุ่มเส้นทางมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละเส้นทาง ดังนี้

ตารางที่ ย่อย 3: 4-10 เส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพะเยา

เส้นทางท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยวในเส้นทาง	
สายประวัติศาสตร์ และโบราณคดี เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดีของอาณาจักรล้านนา	1.โบราณสถานเวียงลอ 2.วัดติโลกอาราม 3. วัดศรีโคมคำ	4.หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ 5.วัดลี
สายประวัติศาสตร์ร่วมสมัย เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของชาวล้านนาในยุคสมัยต่าง ๆ	1.ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ	
สายสถาปัตยกรรม เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมสิ่งก่อสร้างทางศาสนา อาคาร บ้านเรือนร้านค้า ฯ ที่สะท้อนเรื่องราวและวิถีชีวิตล้านนายุคสมัยต่าง ๆ	1.วัดติโลกอาราม 2.วัดศรีโคมคำ พระเจ้าล้านตื้อ พระเจ้าแข้งคม 3.หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ	4.วัดพระธาตุจอมทอง 5. วัดหลวงราชสัณฐาน
สายหัตถกรรมล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวชื่นชมงานหัตถศิลป์ล้านนา เพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนาและเยี่ยมชมแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมพื้นถิ่น	1.ศูนย์เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมหน้าวัดศรีโคมคำ 2. กลุ่มจักสานผลิตภัณฑ์ผักตบชวา ต.สันป่าม่วง อำเภอเมือง	
สายทางเทศกาล งานประเพณีล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมและร่วมกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่นล้านนาในเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งมีช่วงเวลาการจัดกิจกรรมต่างกันในแต่ละชุมชนท้องถิ่น	1.ประเพณีไหว้พระธาตุจอมทอง 2.ประเพณีไหว้พระเจ้าตนหลวง	3.พิธีบวงสรวงพระยางำเมือง
สายวิถีชีวิตล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเยี่ยมเยือนชุมชนดั้งเดิมที่ยังคงรักษาวิถีชีวิตชาวล้านนาเพื่อเรียนรู้และซึมซับความงาม ความสงบสุขตามวิถีล้านนา	1.กว๊านพะเยา 2.พระตำหนักกว๊านพะเยา	

แผนที่ ย่อย 3: 4-30 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ จังหวัดพะเยา

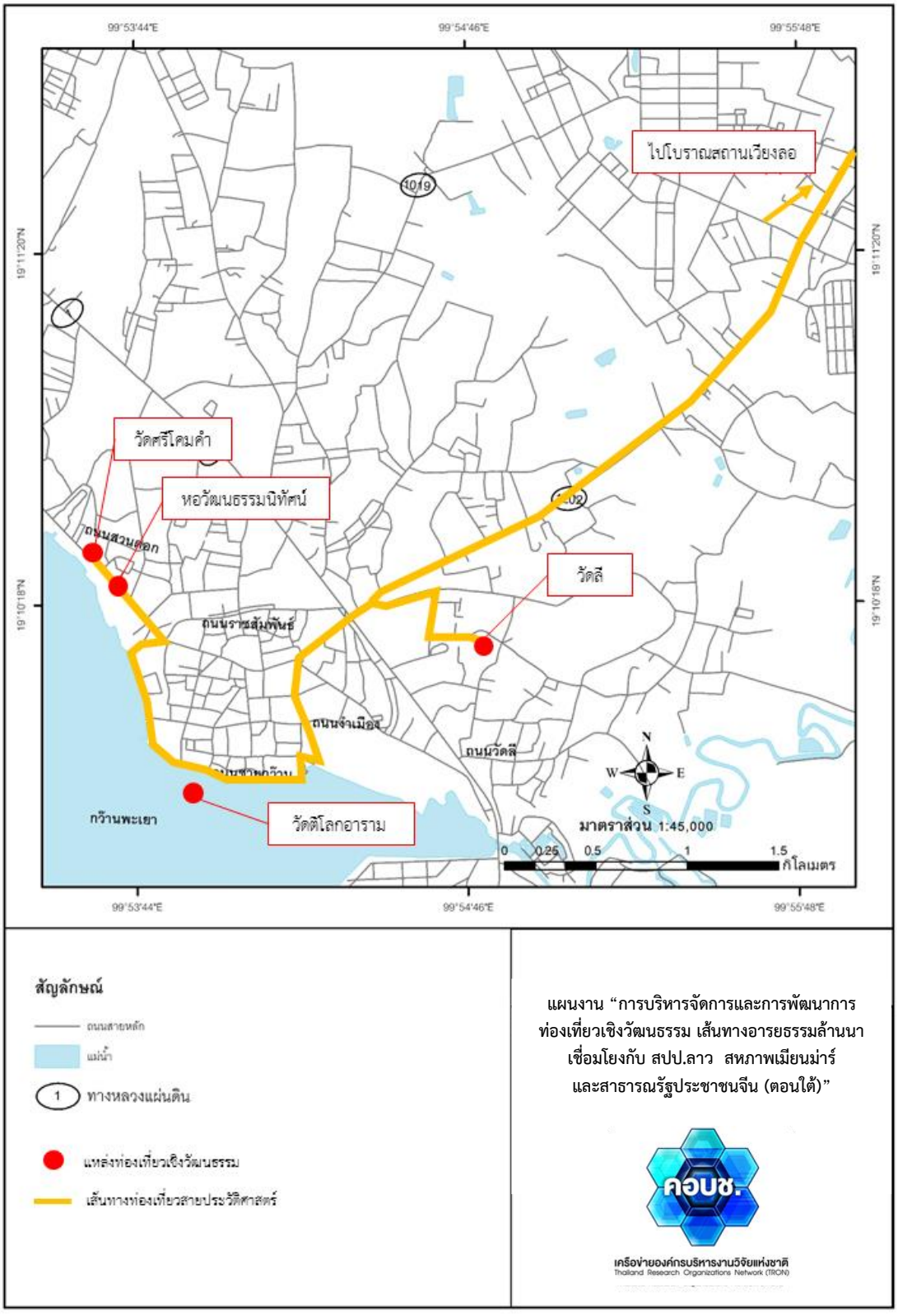

แผนที่ ย่อย 3: 4-31 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม จังหวัดพะเยา

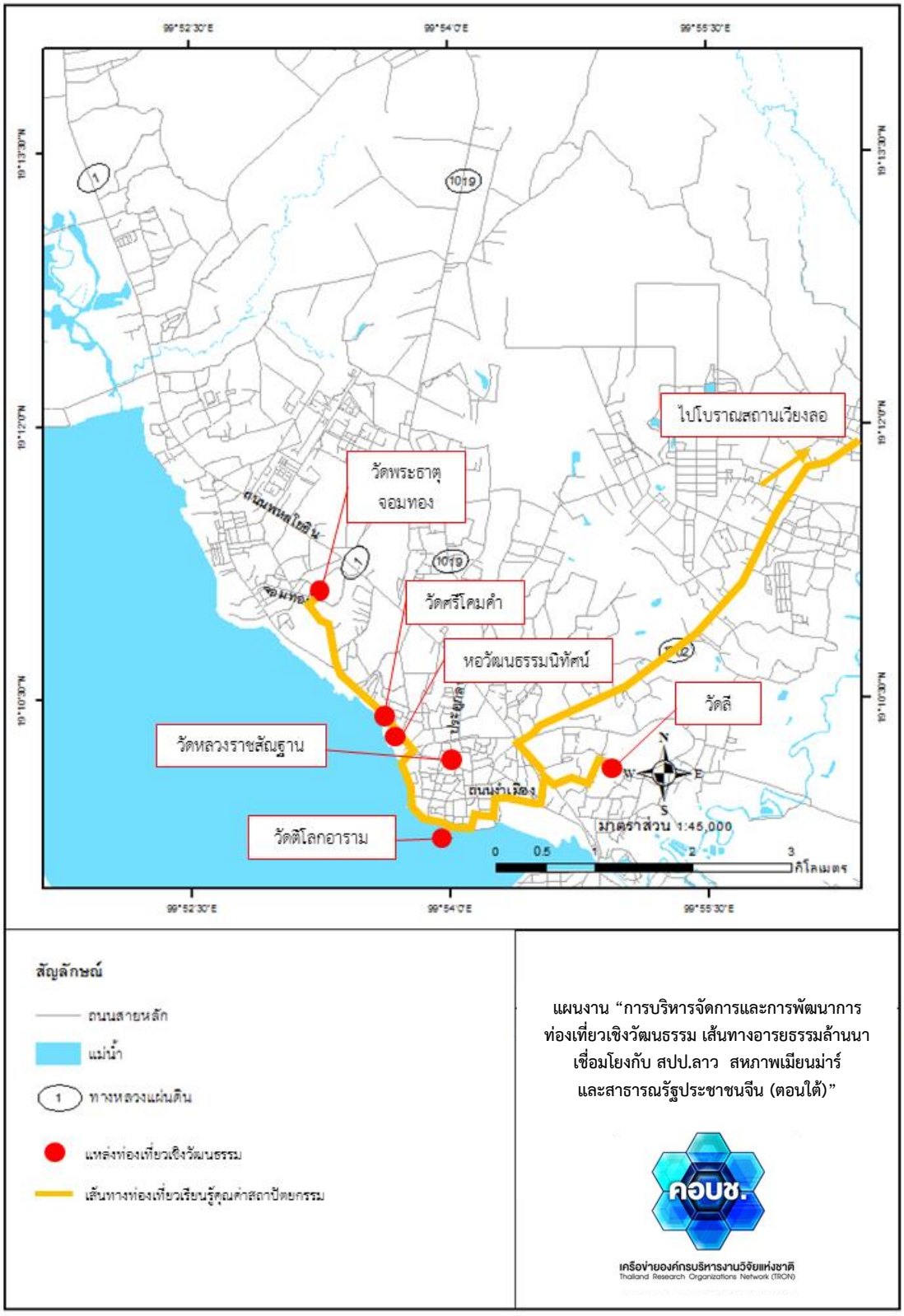

- **เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน**

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 6 กลุ่มเส้นทางมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละเส้นทาง ดังนี้

ตารางที่ ย่อย 3: 4-11 เส้นทางท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

เส้นทางท่องเที่ยว	แหล่งท่องเที่ยวในเส้นทาง	
สายประวัติศาสตร์ และโบราณคดี เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดีของอาณาจักรล้านนา	1.วัดพระธาตุดอยกองมู 2.วัดจองคำ-จองกลาง 3. อนุสาวรีย์พระยาสิงหนาทราชา 4.หมู่บ้านรักไทย 5. สะพานซูตองเป้	6.พิพิธภัณฑ์อนุสรณ์สถานมิตรภาพไทย-ญี่ปุ่น (ขุนยวม)หรือศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอขุนยวม 7. วัดต่อแพ
สายประวัติศาสตร์ร่วมสมัย เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของชาวล้านนาในยุคสมัยต่าง ๆ	1. ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นอำเภอขุนยวม 2. พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน	
สายสถาปัตยกรรม เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถาปัตยกรรม สิ่งก่อสร้างทางศาสนา อาคาร บ้านเรือน ร้านค้า ฯ ที่สะท้อนเรื่องราวและวิถีชีวิตล้านนายุคสมัยต่าง ๆ	1.วัดดอยกองมู 2.วัดจองคำ-จองกลาง 3. วัดพระธาตุแม่เย็น (ปาย) 4. วัดพระนอน 5. วัดหัวเวียง	6. วัดศรีบุญเรือง 7. วัดต่อแพ 8. วัดจองสูง 9. วัดก้ำก่อ
สายหัตถกรรมล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวชื่นชมงานหัตถศิลป์ล้านนาเพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนาและเยี่ยมชมแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมพื้นถิ่น	1. หมู่บ้านสันติชล 2. ศูนย์ศิลปาชีพบ้านกระเหรี่ยงแม่ปิง 3. ศูนย์ศิลปาชีพ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	4. โฮมสเตย์บ้านเมืองปอน 5. โฮมสเตย์บ้านต่อแพ
สายทางเทศกาล งานประเพณีล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมและร่วมกิจกรรมตามประเพณีท้องถิ่นล้านนาในเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งมีช่วงเวลาการจัดกิจกรรมต่างกันในแต่ละชุมชนท้องถิ่น	1. กาดพืดเหลินสิบเอ็ด 2.ปอยส่างลอง 3.ออกพรรษา 4. สรงน้ำพระธาตุดอยกองมู	
สายวิถีชีวิตล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเยี่ยมเยือนชุมชนดั้งเดิมที่ยังคงรักษาวิถีชีวิตชาวล้านนาเพื่อเรียนรู้และซึมซับความงาม ความสงบสุขตามวิถีล้านนา	1. ตลาดสายหยุด 2. พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน 3. ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอขุนยวม 4. สะพานซูตองเป้	

แผนที่ ย่อย 3: 4-32 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

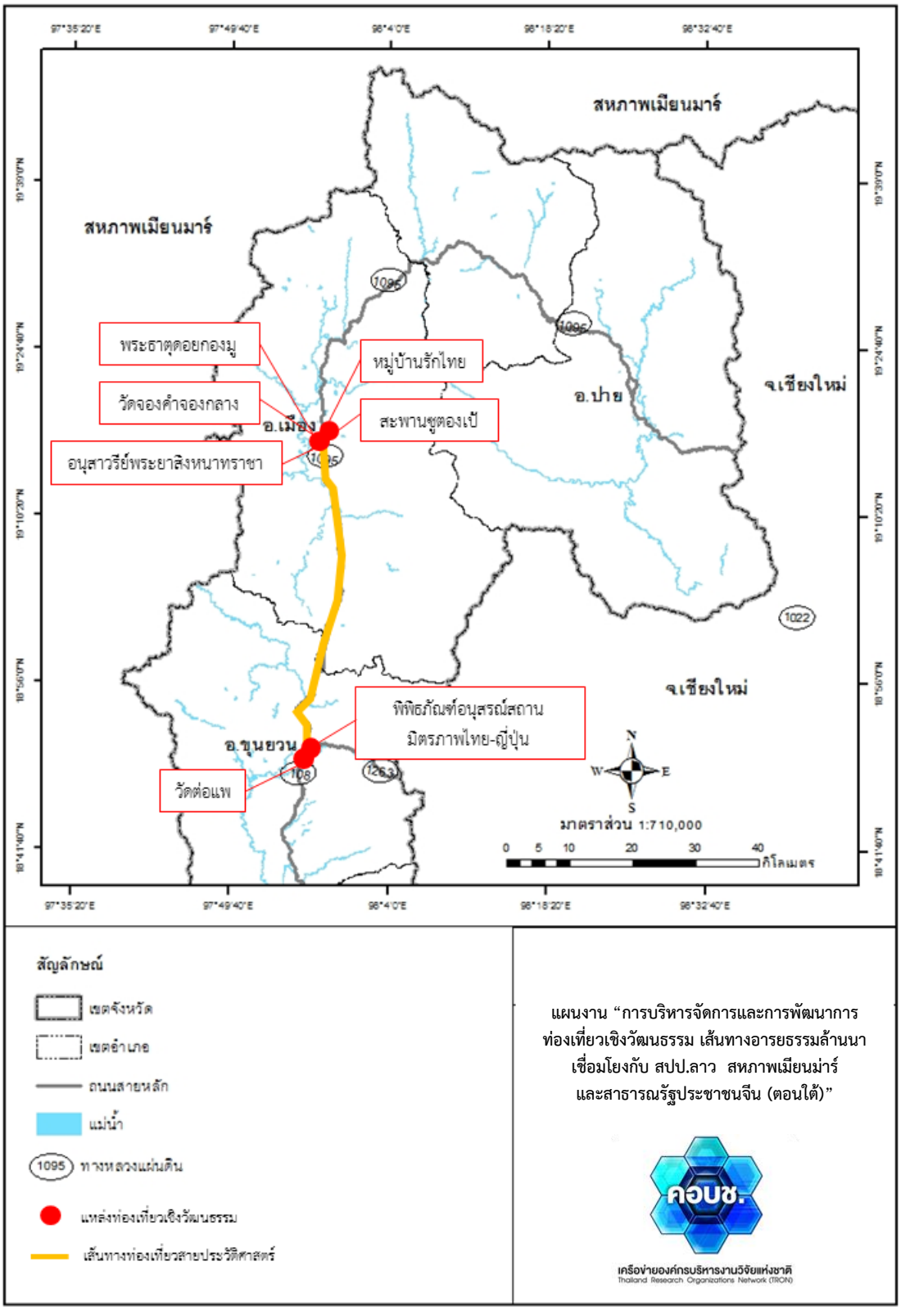

แผนที่ ย่อย 3: 4-33 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวสายประวัติศาสตร์ร่วมสมัย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

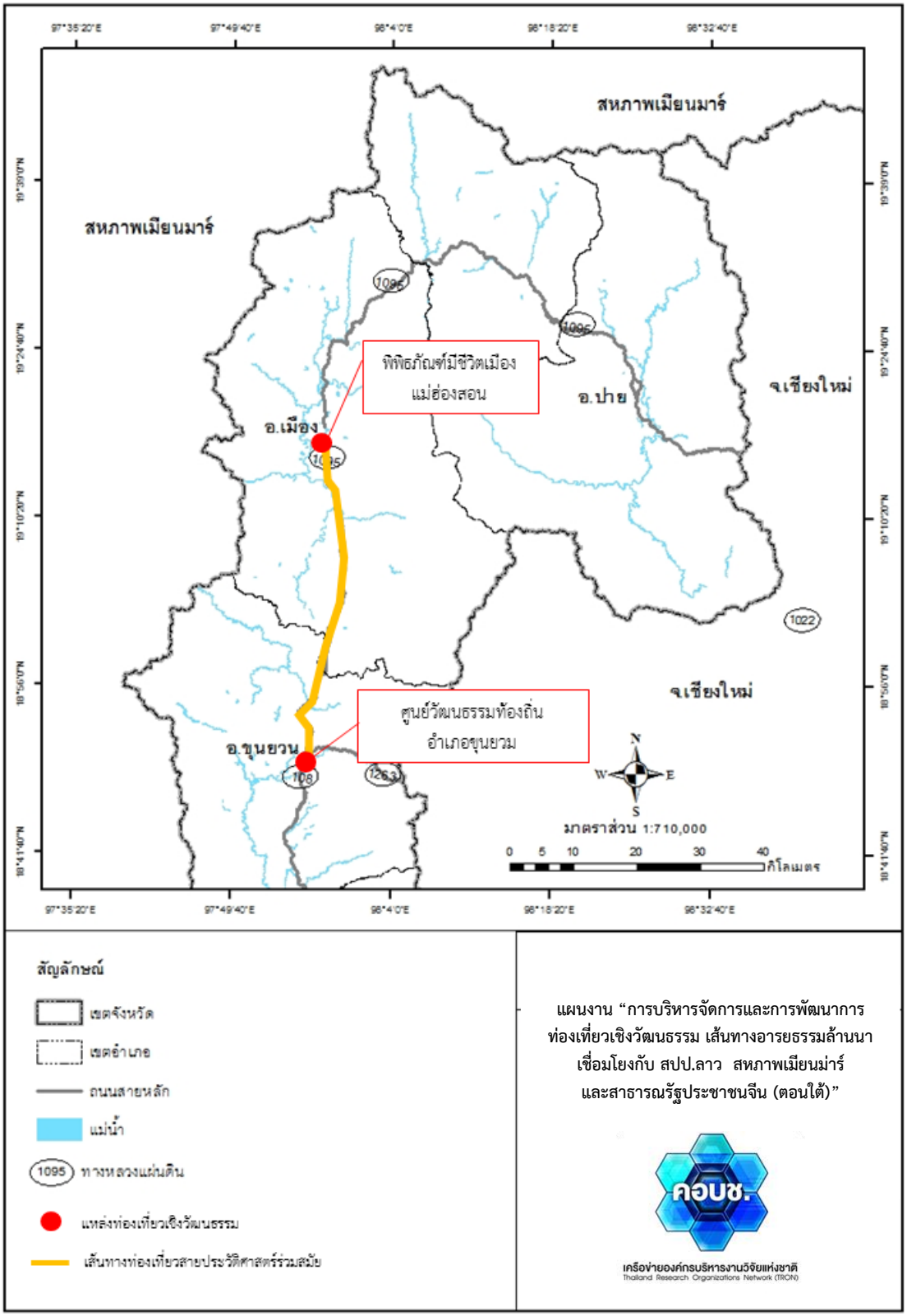

แผนที่ ย่อย 3: 4-34 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

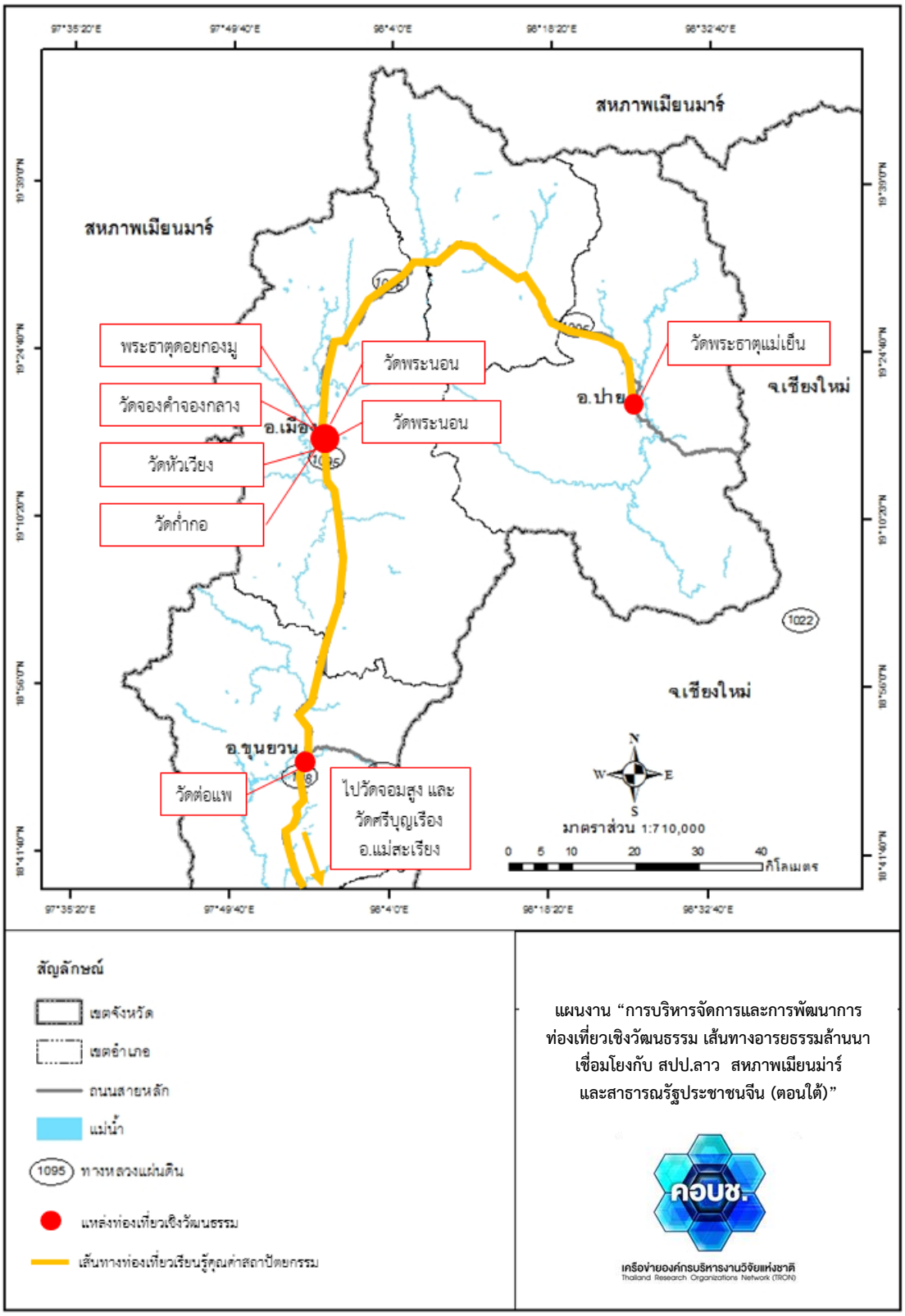

แผนที่ ย่อย 3: 4-35 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเส้นทางชื่นชมหัตถกรรมท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน

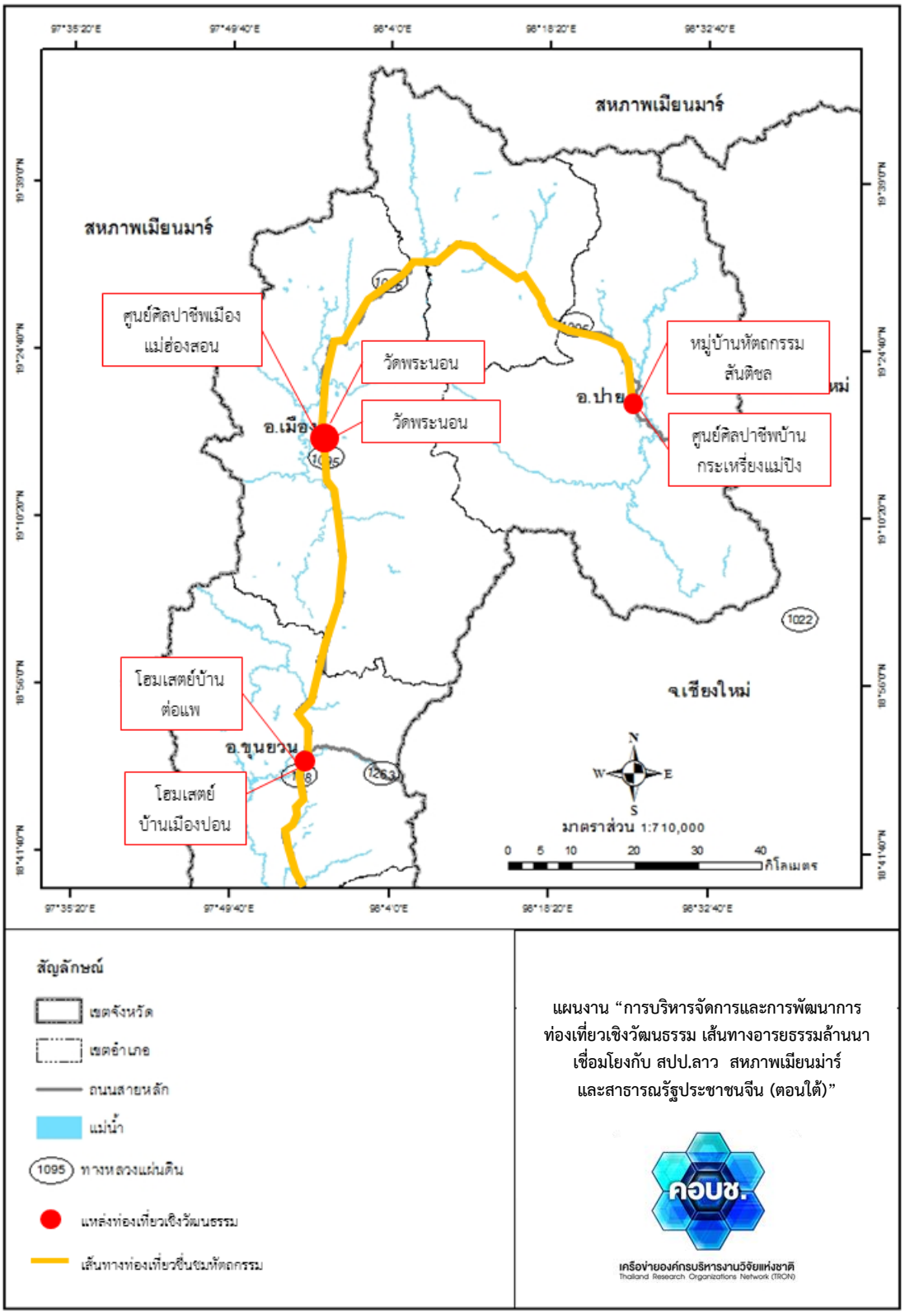

แผนที่ ย่อย 3: 4-36 แผนที่เส้นทางประทับใจวิถีชีวิต จังหวัดแม่ฮ่องสอน

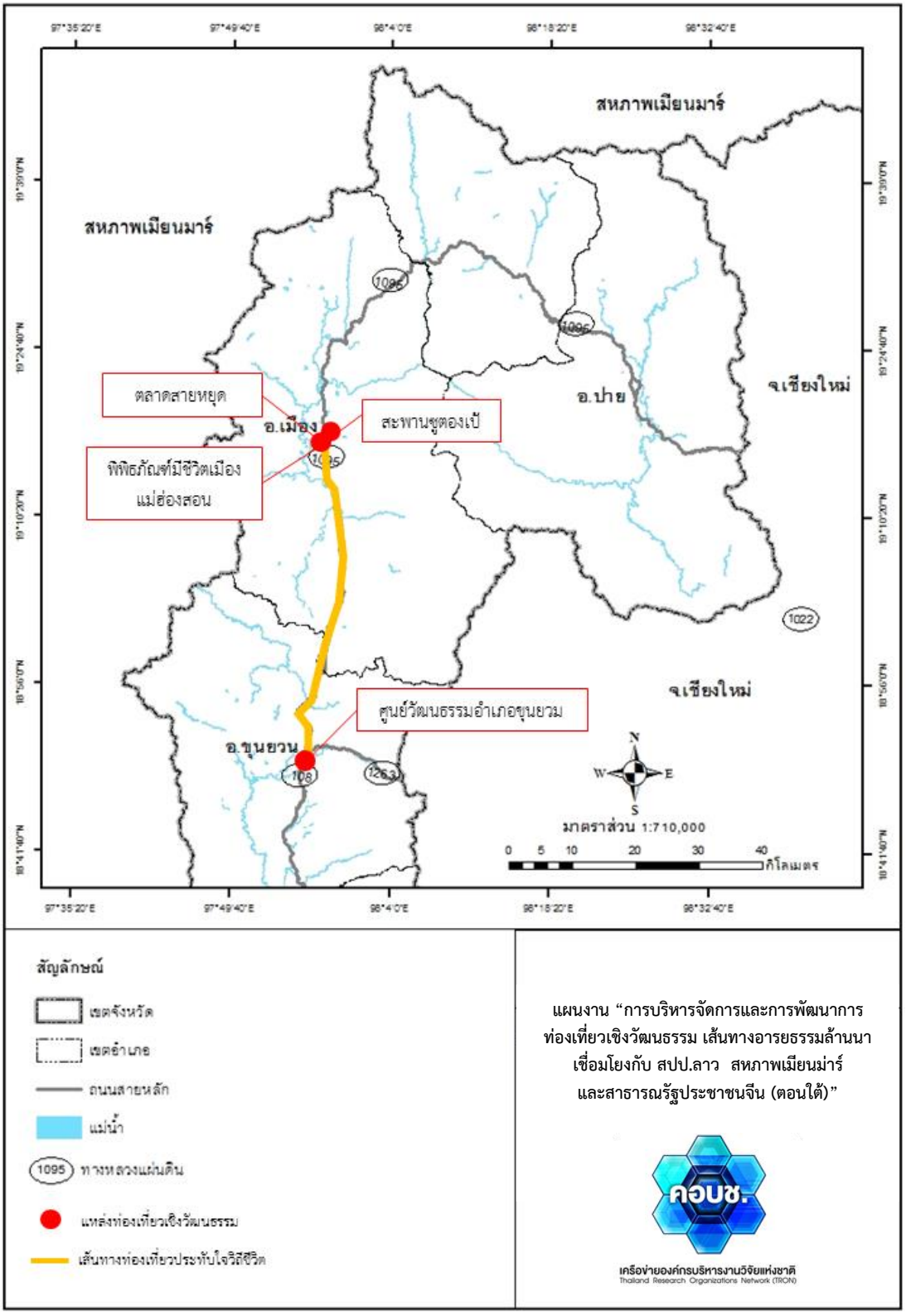

2. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างจังหวัด

เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลาย ๆ แหล่งในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบนที่อยู่ใกล้เคียงกันเข้าไว้ด้วยกัน โดยมีกลุ่มเส้นทาง ดังนี้

- **เส้นทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี** เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีในช่วงการก่อตั้งอาณาจักรล้านนาของพระญามังราย ซึ่งเป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อตามรอย “การสถาปนาอาณาจักรล้านนาของพระญามังราย” โดยมีจุดเริ่มต้นจากจังหวัดเชียงรายเชื่อมต่อกับจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน ดังนี้

ตารางที่ ย่อย 3: 4-12 รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละจังหวัดบนเส้นทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี “ตามรอยการสถาปนาอาณาจักรล้านนาของพระญามังราย”

แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย	
1. เมืองเก่าเชียงแสน	5. อนุเสาวรีย์พระญามังราย
2. เมืองเก่าเชียงราย	6. วัดพระธาตุเจดีย์หลวง (เชียงแสน)
3. วัดพระธาตุจอมทอง	7. วัดป่าสัก (เชียงแสน)
4. วัดพระแก้ว	
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่	
1. หอศิลปะวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่	5. วัดเจดีย์หลวง
2. หอประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่	6. วัดสวนดอก
3. เมืองเก่าเชียงใหม่	7. วัดพระธาตุดอยสุเทพ
4. วัดเชียงมั่น	8. เวียงกุมกาม
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำพูน	
1. วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร	5. Trip รถรางชมเมืองลำพูน
2. วัดจามเทวี	6. วัดประตูลี้
3. วัดพระยืน	7. วัดมหาวัน
4. พิพิธภัณฑ์ชุมชนเมืองลำพูน	

- **เส้นทางประวัติศาสตร์ร่วมสมัย** เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนบนในห้วงเวลา 100 ปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน คือ การค้าไม้ การเข้ามาของชาติตะวันตก และการเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา โดยมีจังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสายนี้

ตารางที่ ย่อย 3: 4-13 รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางประวัติศาสตร์ร่วมสมัย “เส้นทางการค้าไม้”

“เส้นทางการค้าไม้” เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการอุตสาหกรรมการทำไม้และการค้าไม้ในภาคเหนือตอนบน

แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่	อาคารบ้านเรือนร้านค้าย่านชุมชนวัดเกตการาม
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง	อาคารบ้านเรือนร้านค้าย่านตลาดเก่าริมน้ำวัง (กาดกองต้า)

ตารางที่ ย่อย 3: 4-14 รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางประวัติศาสตร์ร่วมสมัย “เส้นทางการเข้ามาของชาติตะวันตก”

“เส้นทางการเข้ามาของชาติตะวันตก” เป็นเส้นทางที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการเข้ามาในดินแดนล้านนาของชาติตะวันตกเพื่อเผยแพร่คริสต์ศาสนาในล้านนาของมิชชันนารี ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาการศึกษาและการสาธารณสุขในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน	
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่	คริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่ โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย โรงเรียนดาราวิทยาลัย โรงพยาบาลแมคคอลมิค โรงเรียนเชียงใหม่คริสตเตียน ฯ ในย่านชุมชนวัดเกตการาม
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่	คริสตจักรที่1แพร่กิตติคุณ โรงเรียนเจริญราษฎร์ โรงพยาบาลแพร่คริสเตียน ฯ ในเขตเมืองเก่าแพร่
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดน่าน	หอประวัติศาสตร์ โรงเรียนน่านคริสเตียนศึกษา

ตารางที่ ย่อย 3: 4-15 รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางประวัติศาสตร์ร่วมสมัย “เส้นทางการสงครามมหาเอเชียบูรพา”

“เส้นทางสงครามมหาเอเชียบูรพา” เป็นเส้นทางที่เชื่อมร้อยแหล่งท่องเที่ยวที่มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับเข้ามาตั้งกองบัญชาการของทัพญี่ปุ่นในจังหวัดภาคเหนือตอนบน และเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างทหารญี่ปุ่นกับชาวล้านนา	
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่	วัดหมื่นสาร พิพิธภัณฑ์ชุมชน และอนุสาวรีย์ทหารญี่ปุ่น
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน	พิพิธภัณฑ์อนุสรณ์สถานไทย-ญี่ปุ่น อำเภอขุนยวม

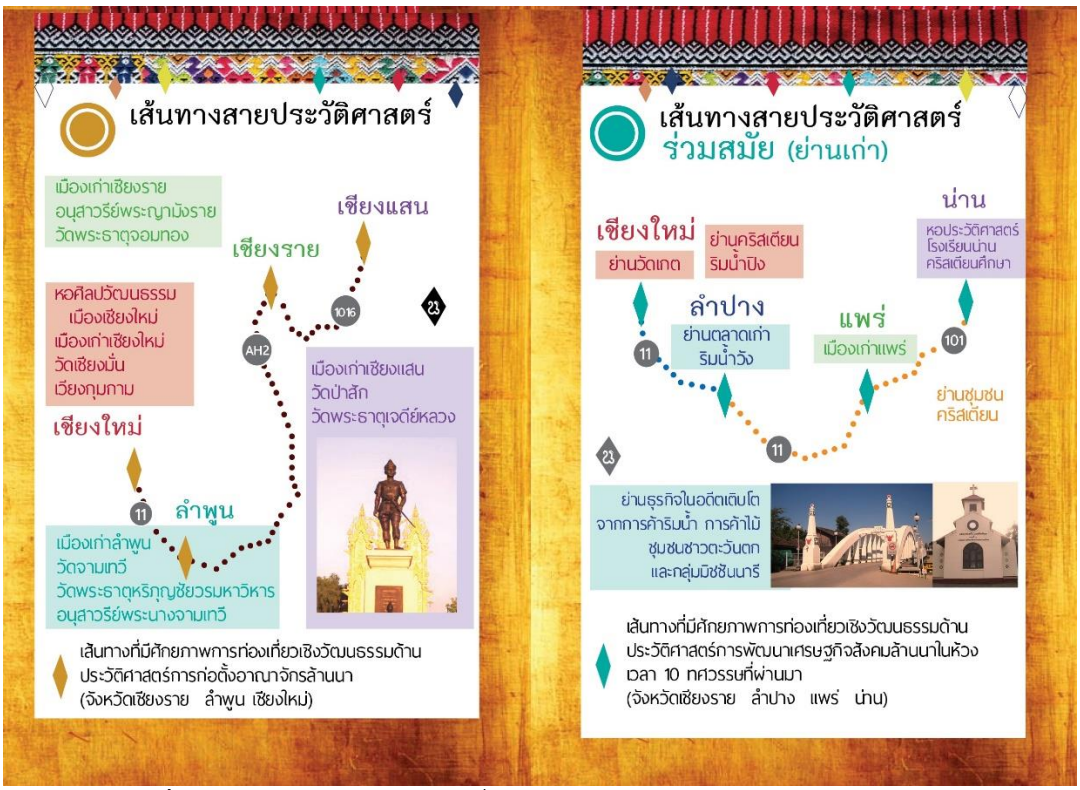

รูปที่ ย่อย 3: 4-1 เส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาเส้นทางประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ร่วมสมัย

- **เส้นทางชื่นชมสถาปัตยกรรม** เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมความงดงามของอาคาร สิ่งก่อสร้างทางสถาปัตยกรรมที่แสดงให้เห็นถึงศิลปสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น และศิลปสถาปัตยกรรมชั้นสูง ในแต่ละยุคสมัยของอาณาจักรล้านนา นอกจากนี้ ลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ปรากฏยังสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลทางศิลปของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อยู่อาศัยในอาณาจักรล้านนา

ตารางที่ ย่อย 3: 4-16 รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางชื่นชมสถาปัตยกรรม “เส้นทางศิลปะสถาปัตยกรรมล้านนา”

เส้นทางชื่นชมสถาปัตยกรรม “เส้นทางศิลปะสถาปัตยกรรมล้านนา” ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน และลำปาง	
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย	
1. วัดร่องขุ่น	4. วัดพระแก้ว
2. วัดพระสิงห์	5. วัดพระธาตุเจดีย์หลวง (เชียงแสน)
3. บ้านดำ	6. วัดป่าสัก (เชียงแสน)
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่	
1. วัดพระธาตุดอยสุเทพ	7. เวียงกุมกาม
2. วัดเจดีย์หลวง	8. วัดแสนฝาง

3. วัดเชียงมั่น	9. วัดเจ็ดยอด
4. วัดสวนดอก	10. วัดอุโมงค์
5. วัดปราสาท	11. วัดพระสิงห์
6. วัดกู่เต้า	12. วัดเกตุ ย่านวัดเกตุ
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำพูน	
1. วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร	5. Trip รถรางเมืองลำพูน
2. วัดจามเทวี	6. วัดประตูลี้
3. วัดพระยืน	7. วัดมหาวัน
4. พิพิธภัณฑ์ชุมชนเมืองลำพูน	
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง	
1. วัดพระธาตุลำปางหลวง	5. วัดเจดีย์ซาว
2. วัดปงสนุกใต้	6. วัดศรีชุม
3. กาดกองต้า	7. บ้านเสานัก
4. วัดไหล่หิน	8. วัดพระแก้วดอนเต้า

ตารางที่ ย่อย 3: 4-17 รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางชื่นชมสถาปัตยกรรม “เส้นทางศิลปะสถาปัตยกรรมพม่า-พุกาม-ไทใหญ่”

เส้นทางชื่นชมสถาปัตยกรรม “เส้นทางศิลปะสถาปัตยกรรมพม่า-พุกาม-ไทใหญ่”ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวใน จังหวัดเชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน	
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่	
1. วัดกู่เต้า 2. วัดแสนฝาง	3. วัดเจ็ดยอด 4. วัดเกตุ ย่านวัดเกตุ
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน	
1. วัดดอยกองมู 2. วัดจองคำ-จองกลาง 3. วัดพระธาตุแม่เย็น (ปาย) 4. วัดพระนอน 5. วัดหัวเวียง	6. วัดศรีบุญเรือง 7. วัดต่อแพ 8. วัดจองสูง 9. วัดก้ำก่อ

ตารางที่ ย่อย 3: 4-18 รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางชื่นชมสถาปัตยกรรม “เส้นทางศิลปะสถาปัตยกรรมล้านนา-ล้านช้าง”

เส้นทางชื่นชมสถาปัตยกรรม “เส้นทางศิลปะสถาปัตยกรรมล้านนา-ล้านช้าง” ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ น่าน พะเยา	
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่	
1.วัดพระธาตุช่อแฮ	3. วัดพระนอน
2. วัดพระธาตุสุโทนมงคลคีรี	4. วัดพระธาตุจอมแจ้ง

แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดน่าน	
1. วัดภูมินทร์ 2. วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร 3. วัดหัวข่วง 4. วัดพระธาตุแช่แห้ง 5. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติน่าน	6. วัดสวนตาล 7. วัดมิ่งเมือง 8. วัดศรีพันต้น 9. วัดหนองบัว
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยา	
1. วัดติโลกอาราม 2. วัดศรีโคมคำ พระเจ้าล้านตื้อ พระเจ้าแข้งคม	3.หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ 4.วัดพระธาตุจอมทอง 5. วัดหลวงราชสัณฐาน

ตารางที่ ย่อย 3: 4-19 รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางชื่นชมสถาปัตยกรรม “เส้นทางศิลปะสถาปัตยกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไท-สิบสองปันนา”

เส้นทางชื่นชมสถาปัตยกรรม “เส้นทางศิลปะสถาปัตยกรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไท-สิบสองปันนา” ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ พะเยา น่าน	
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย	
1. วัดพระสิงห์ 2. วัดพระแก้ว	3. วัดพระธาตุเจดีย์หลวง(เชียงแสน) 4. วัดป่าสัก (เชียงแสน)
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่	
1. วัดพระธาตุดอยสุเทพ 2. พิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นล้านนา 3. วัดเจดีย์หลวง 4. วัดเชียงมั่น 5. วัดสวนดอก	6. วัดปราสาท 7. เวียงกุมกาม 8. วัดเจ็ดยอด 9. วัดพระสิงห์
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำพูน	
1. วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร 2. วัดจามเทวี 3. วัดพระยืน 4. พิพิธภัณฑ์ชุมชนเมืองลำพูน	5. Trip รถรางชมเมืองลำพูน 6. วัดประตูลี้ 7. วัดมหาวัน
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง	
1. วัดพระธาตุลำปางหลวง 2. วัดปงสนุกใต้ 3. กาดกองต้า 4. วัดไหล่หิน	5. วัดเจดีย์ซาว 6. วัดศรีชุม 7. บ้านเสานัก 8. วัดพระแก้วดอนเต้า
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่	
1. วัดพระธาตุช่อแฮ	4. วัดพระนอน

2. วัดพระธาตุสุโทนมงคลคีรี	5. วัดพระธาตุจอมแจ้ง
3. บ้านประทับใจ	6. คุ้มเจ้าหลวงเมืองแพร่
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยา	
1. วัดติโลกอาราม	3. หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ
2. วัดศรีโคมคำ พระเจ้าล้านตื้อ พระเจ้าแข้งคม	4. วัดพระธาตุจอมทอง 5. วัดหลวงราชสัณฐาน
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดน่าน	
1. วัดภูมินทร์ 2. วัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร 3. วัดหัวข่วง 4. วัดพระธาตุแช่แห้ง 5. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติน่าน	6. วัดสวนตาล 7. วัดมิ่งเมือง 8. วัดศรีพันต้น 9. วัดหนองบัว 10. Trip รถรางเที่ยงเมืองเก่าน่าน ดูคุ้มและบ้านเก่าในเมือง

ตารางที่ ย่อย 3: 4-20 รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางชื่นชมสถาปัตยกรรม “เส้นทางศิลปะสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นผสมตะวันตก”

เส้นทางชื่นชมสถาปัตยกรรม “เส้นทางศิลปะสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นผสมตะวันตก” ประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง แพร่	
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่	
1. วัดพระธาตุดอยสุเทพ 2. วัดเจดีย์หลวง 3. วัดเชียงมั่น 4. วัดสวนดอก 5. วัดปราสาท 6. วัดกู่เต้า	7. เวียงกุมกาม 8. วัดแสนฝาง 9. วัดเจ็ดยอด 10. วัดอุโมงค์ 11. วัดพระสิงห์ 12. วัดเกตุ ย่านวัดเกตุ
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง	
1. วัดพระธาตุลำปางหลวง 2. วัดปงสนุกใต้ 3. กาดกองต้า 4. วัดไหล่หิน 5. วัดเจดีย์ซาว	6. วัดศรีชุม 7. สถานีรถไฟลำปาง 8. สะพานรัษฎาภิเศก 9. บ้านเสานัก 10. วัดพระแก้วดอนเต้า
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่	
1. บ้านวงศ์บุรี 2. วัดพระธาตุช่อแฮ 3. วัดพระธาตุสุโทนมงคลคีรี 4. บ้านประทับใจ	5. วัดพระนอน 6. วัดพระธาตุจอมแจ้ง 7. คุ้มเจ้าหลวงเมืองแพร่

รูปที่ ย่อย 3: 4-2 เส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาเส้นทางเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม

- **เส้นทางหัตถกรรมล้านนา** เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมแหล่งผลิตสินค้าหัตถกรรมล้านนา ประกอบด้วย เส้นทางสืบสายลายผ้าล้านนา และเส้นทางหัตถกรรมไม้แกะสลัก

ตารางที่ ย่อย 3: 4-21 รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางสืบสายลายผ้าล้านนา

เส้นทางสืบสายลายผ้าล้านนา เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวจะได้ชื่นชม และเรียนรู้กระบวนการทอผ้า การย้อมผ้า และลวดลายผ้าของแต่ละท้องถิ่น	
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่	หมู่บ้านทอผ้าซิ่นตีนจก อำเภอแม่แจ่ม
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำพูน	หมู่บ้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายเวียงยอง และหมู่บ้านหัตถกรรมบ้านดอนหลวง อำเภอเมือง และหมู่บ้านบ้านหนองเงือก อำเภอป่าซาง
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่	บ้านทุ่งโฮ้ง หมู่บ้านทอผ้าตีนจก โกมลผ้าโบราณ
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดน่าน	หมู่บ้านไทลื้อ บ้านหนองบัว

ตารางที่ ย่อย 3: 4-22 รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางหัตถกรรมไม้แกะสลัก

เส้นทางหัตถกรรมไม้แกะสลัก เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวจะได้ชื่นชม และเรียนรู้กระบวนการแกะสลักไม้ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนา	
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่	หมู่บ้านบ้านถวาย อำเภอหางดง
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำพูน	หมู่บ้านหัตถกรรมแกะสลัก อำเภอแม่ทา

รูปที่ ย่อย 3: 4-3 เส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาเส้นทางชื่นชมหัตถกรรม

- **เส้นทางเทศกาลงานประเพณีล้านนา** เป็นเส้นทางเชื่อมร้อยแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับคติความเชื่อของชาวล้านนาเรื่อง “ชุธาตุ” ซึ่งเป็นที่มาของประเพณีการไหว้พระธาตุประจำปีเกิด เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางนี้ประกอบด้วย ศาสนสถานที่ประดิษฐานพระธาตุประจำปีเกิดซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือตอนบน ดังนี้

ตารางที่ ย่อย 3: 4-23 รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางเทศกาลงานประเพณีล้านนา

จังหวัดเชียงใหม่	1. พระธาตุประจำปีมะแม คือ พระธาตุดอยสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ 2. พระธาตุประจำปีชวด คือ พระธาตุศรีจอมทอง อำเภอจอมทอง 3. พระธาตุประจำปีมะโรง คือ พระธาตุวัดพระสิงห์ อำเภอเมืองเชียงใหม่ 4. พระธาตุประจำปีจอ คือ พระธาตุเกศแก้วจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

	ซึ่งชาวล้านนาถือเอาพระธาตุวัดเกตการาม (เป็นตัวแทน)
จังหวัดเชียงราย	พระธาตุประจำปีกุน คือ พระธาตุดอยตุง
จังหวัดลำพูน	พระธาตุประจำปีระกา คือ พระธาตุหริภุญชัย
จังหวัดลำปาง	พระธาตุประจำปีฉลู คือ พระธาตุลำปางหลวง
จังหวัดน่าน	พระธาตุประจำปีเถาะ คือ พระธาตุแช่แห้ง
จังหวัดแพร่	พระธาตุประจำปีขาล คือ พระธาตุช่อแฮ

รูปที่ ย่อย 3: 4-4 เส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาเส้นทางสายประเพณี

- **เส้นทางวิถีชีวิตล้านนา** เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชาวล้านนา โดยแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชุมชนดั้งเดิมที่ยังคงรักษาแบบแผนและวิถีการดำเนินชีวิตแบบชาวล้านในอดีตซึ่งพบได้ทุกจังหวัดภาคเหนือตอนบน

ตารางที่ ย่อย 3: 4-24 รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวในเส้นทางวิถีล้านนา

แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย	ตลาดแม่สาย
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่	1.กาดหลวง 2.วัดเกตุ 3.ถนนคนเดินท่าแพ 4.ถนนคนเดินวัวลาย 5.ย่านวัวลาย-ศรีสุพรรณ-นันทาราม-หมื่นสาร 6.ตลาดประตูเชียงใหม่ (พระปกเกล้าซอย2) 7.อำเภอแม่แจ่ม
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำพูน	กาดขัวมุง-ท่าสิงห์ และชุมชนในเขตเทศบาลเมืองลำพูน

แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง	ชุมชนในเขตเมืองเก่าลำปาง และกาดกองต้า(ถนนตลาดเก่า)
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่	ตลาดหัวดง กาดกาดพระนอน) และบ้านทุ่งโฮ้ง
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดน่าน	เมืองเก่าน่าน ตลาดเช้าถนนสุมนเทวราช และถนนคนเดินหัวเวียงใต้
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยา	พระตำหนักกว๊านพะเยา และกว๊านพะเยา
แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดแม่ฮ่องสอน	1.ตลาดสายหยุด 2.พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน 3.ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอขุนยวม 4.สะพานซูตองเป้

รูปที่ ย่อย 3: 4-5 เส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาเส้นทางประทับใจวิถีชีวิต

4.4 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน

การเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมักจะแทรกตัวอยู่ในรายการนำเที่ยวของทุกจังหวัดในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน แต่การจัดรายการนำเที่ยวเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังพบน้อยมากในการท่องเที่ยวเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน เนื่องจากสถานการณ์ตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเติบโตเพิ่มขึ้น การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่ต้องเร่งดำเนินการ โดยแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน มีประเด็นที่ต้องดำเนินการดังนี้

4.4.1 จัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนในการพัฒนาศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทุกองค์ประกอบที่รองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาการ

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนั้น องค์ประกอบรองรับการท่องเที่ยวที่มีคะแนนการประเมินศักยภาพระดับต่ำ จึงเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญเร่งด่วนในการพัฒนาให้มีศักยภาพที่ดีหรือเหมาะสมในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ การประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว สำหรับองค์ประกอบรองรับการท่องเที่ยวกลุ่มที่ต้องเร่งพัฒนาให้มีศักยภาพที่ดีขึ้นในการรองรับการท่อเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ องค์ประกอบรองรับการท่องเที่ยวที่มีคะแนนการประเมินศักยภาพระดับปานกลาง ได้แก่ ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้บริการ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และสิ่งบริการการท่องเที่ยว ส่วนการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ที่แม้ว่าจะเป็นองค์ประกอบรองรับการท่องเที่ยวที่มีคะแนนการประเมินศักยภาพในระดับสูง ก็ยังต้องมีการพัฒนาให้มีศักยภาพด้านบริการขนส่งสาธารณะที่ทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริการรถโดยสารสาธารณะ เพื่อเพิ่มศักยภาพการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลาย ๆ แหล่งบนโครงข่ายการคมนาคม

4.4.2 สร้างศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป้าหมายสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าของวัฒนธรรมผ่านประสาทสัมผัสของนักท่องเที่ยว ขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมก็จะต้องไม่ส่งผลกระทบเชิงลบต่อมรดกทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ชุมชน[2] ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมรวมถึงคนที่อยู่ในชุมชนท่องเที่ยวจึงต้องมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กล่าวคือ สามารถสร้างสรรค์หรือพัฒนา “เนื้อหาวัฒนธรรมและกิจกรรมทางวัฒนธรรม” ที่ตอบสนองความต้องการของท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมทั้งสามารถสร้างสรรค์รูปแบบการสื่อสารที่ดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้และตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้มรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนได้รับการยกระดับคุณค่าและสามารถสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการยกระดับรายได้ของชุมชนอย่างยั่งยืน

ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ต้องสร้างและพัฒนาให้มีขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทุกแหล่ง คือ สร้างฐานข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาและคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว สร้างบุคลากรที่ให้บริการท่องเที่ยว พัฒนารูปแบบและกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว และสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว

1) สร้างฐานข้อมูลและองค์ความรู้ สินค้าหรือผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จและการบบรลุเป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ ฐานข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาและคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเกิดจากการสืบค้น ค้นคว้า จัดหา และมีการจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้ และมีความเข้าใจและความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างถูกต้อง โดยผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการสร้างฐานข้อมูลและองค์ความรู้มีทั้งคนในชุมชนและคนภายนอก

[2] อ้างถึงบทที่ 2 หน้า 32-37

ชุมชน ได้แก่ พระสงฆ์ ปราชญ์ชุมชน นักวิจัยหรือนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม ฯ รวมทั้งนักวิชาการด้านการพัฒนาระบบฐานข้อมูล

2) สร้างบุคลากรที่ให้บริการท่องเที่ยว บุคลากรที่ให้บริการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมาก เนื่องจากเป็นผู้มีบทบาทในการสร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงเป็นผู้ที่สามารถสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวซึ่งมีส่วนทำให้นักท่องเที่ยวมีการเดินทางมาท่องเที่ยวซ้ำ ดังนั้น บุคลากรที่ให้บริการท่องเที่ยว ทั้งที่มัคคุเทศก์ประจำบริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์ท้องถิ่นหรือผู้นำชมของชุมชนท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ผู้ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ฯ จึงต้องเป็นบุคลากรที่มีศักยภาพสูงทั้งด้านทักษะการบริการและด้านความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งพบว่า ยังขาดบุคลากรที่มีศักยภาพในการให้บริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีกมาก หน่วยงานภาครัฐและเอกชนรวมถึงสถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนและการฝึกอบรมด้านการจัดการท่องเที่ยว และด้านการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม จึงควรเร่งสร้างบุคลากรและพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่ให้บริการท่องเที่ยวให้มีศักยภาพในการบริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน

3) พัฒนารูปแบบและกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ รูปแบบและกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดความรู้หรือสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบสำคัญในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและความประทับใจในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งปัจจุบันมีเทคโนโลยีและนวัตกรรมการสื่อสารให้เลือกใช้ได้อย่างหลากหลาย หน่วยงานหรือผู้รับผิดชอบจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควรให้ความสำคัญด้านการพัฒนารูปแบบการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม รวมถึงการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวอยากสัมผัสและมีประสบการณ์เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว

4) สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว ความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกิดขึ้นได้จากการบูรณาการการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คนในชุมชนท่องเที่ยวซึ่งเป็นเจ้าของทุนทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว และวิถีชีวิตในชุมชนก็เป็นสินค้าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วย ผู้ประกอบการและบุคลากรที่ให้บริการท่องเที่ยวในชุมชนซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการให้บริการและจัดการท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งทำหน้าที่พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการบริการท่องเที่ยว ฯ อย่างไรก็ตามพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกิดความยั่งยืน คือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท่องเที่ยว เนื่องจากคนในชุมชนเป็นผู้ทำหน้าที่สร้างสรรค์ สืบสาน อนุรักษ์ และบำรุงรักษามรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ขณะเดียวกันคนในชุมชนท่องเที่ยวก็เป็นทั้งผู้ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและผู้ได้รับผลกระทบเชิงลบจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วย ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวหรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ผ่านมาส่วนใหญ่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมเฉพาะบทบาทการเป็นผู้ให้บริการ เช่น การจำหน่ายสินค้า การบริการด้านที่พัก ฯ แต่ไม่ได้เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทำให้การจัดการท่องเที่ยวหรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมส่วนใหญ่ไม่ประสบความสำเร็จหรือไม่มี

ความยั่งยืน ทั้งนี้องค์กรในชุมชนและคนในชุมชนควรได้รับโอกาสให้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตั้งแต่การกำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนา การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว การจัดบริการการท่องเที่ยว การจัดสรรผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว การป้องกันและแก้ไขผลกระทบเชิงลบจากการท่องเที่ยว ฯลฯ

4.4.3 จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลายเส้นทาง ซึ่งแต่ละเส้นทางมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกันหลายแหล่ง โดยแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่งก็มีหน่วยงานและองค์กรรับผิดชอบทั้งหน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาคเอกชน รวมทั้งองค์กรในชุมชนและประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน จึงต้องมีโครงสร้างและกลไกการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน ลดปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดในการดำเนินงาน โดยกลไกที่สำคัญ คือ คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะต้องจัดตั้งขึ้นทั้งในระดับจังหวัดระดับกลุ่มจังหวัด และระดับท้องถิ่น โดยองค์ประกอบคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย ผู้แทนหน่วยงานทั้งภาครัฐภาคเอกชน ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนคนในชุมชนท่องเที่ยว ตัวแทนสถาบันการศึกษา ฯ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ การประสานนโยบาย แผนงาน และโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งระดับจังหวัดและกลุ่มจังหวัด และระดับท้องถิ่น ประสานการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มีบทบาทในการสร้างเสริมศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งนี้ อาจจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาทำหน้าที่บริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้รับประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมรวมถึงการดำเนินงานเพื่อป้องกันหรือลดผลกระทบเชิงลบจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อชุมชนและทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้ **(รูปที่ ย่อย 3 : 4-6)**

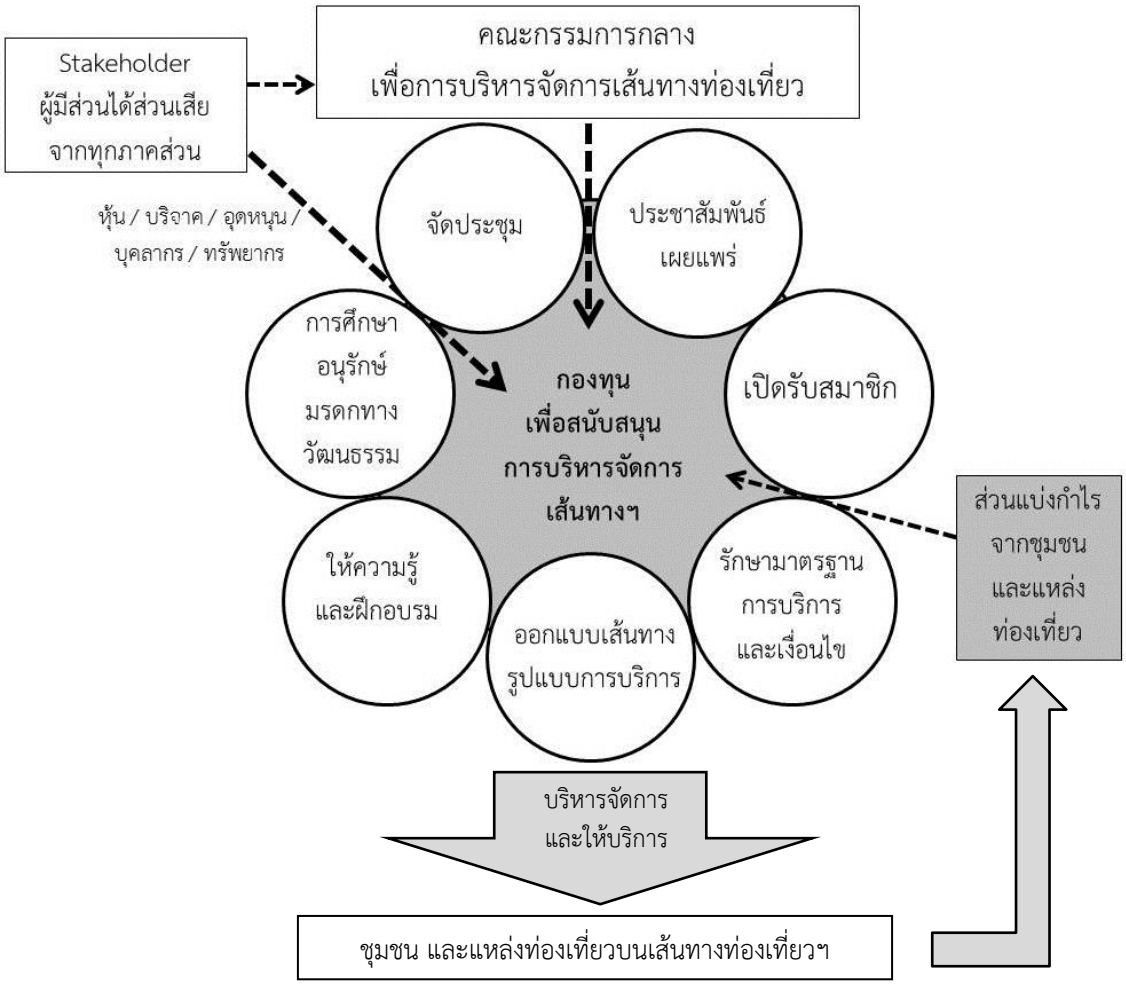

รูปที่ ย่อย 3: 4-6 โครงสร้างการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1) ริเริ่มดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การดำเนินงานส่วนใหญ่เป็นประชุมเพื่อปรึกษาหารือระหว่างหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยประเด็นสำคัญที่ทุกภาคส่วนต้องทำความเข้าใจร่วมกันให้ชัดเจนและถูกต้องเพื่อที่จะสามารถร่วมกันกำหนดทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมและนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ได้แก่

- ทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและเป้าหมายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- ทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์และตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- ทำความเข้าใจเกี่ยวกับศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ ซึ่งในประเด็นนี้อาจจะต้องทำการสำรวจข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและทำการประเมินศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อที่จะทราบว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่มีศักยภาพดีพอที่จะรองรับการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือไม่ ต้อง

ทำการปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านใดบ้าง ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องใช้ในการกำหนดแผนงานและโครงการพัฒนาเพื่อสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงเป็นข้อมูลในการประชุมหารือเพื่อประสานการดำเนินงานพัฒนาระหว่างหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง

2) การกำหนดอัตตลักษณ์ของเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีจำนวนมากและมีความโดดเด่นแตกต่างกัน ดังนั้น จึงต้องมีการประชุมหารือเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับของคุณลักษณะร่วมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและอัตตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อที่กำหนดอัตตลักษณ์หรือ Theam ของเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นหรือแต่ละจังหวัดได้อย่างเหมาะสม รวมถึงการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและรูปแบบการจัดบริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละเส้นทาง

ทั้งนี้ หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องรวมถึงภาคส่วนต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อาจมีองค์ประกอบที่แตกต่างกันในแต่ละระดับพื้นที่ ดังนี้

- ระดับแหล่งท่องเที่ยว อาจประกอบด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการในชุมชน ปราชญ์ชุมชน ครูภูมิปัญญา ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจในชุมชน ฯ
- ระดับจังหวัด อาจประกอบด้วย ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่รับผิดชอบจากหน่วยต่างๆ ได้แก่ หน่วยงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว(กรมการท่องเที่ยว สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยประจำจังหวัด ตัวแทนสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประจำจังหวัด ฯ) หน่วยงานด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (เส้นทางคมนาคม ระบบการขนส่งสาธารณะ ไฟฟ้าฯ) หน่วยงานด้านวัฒนธรรม (สภาวัฒนธรรมประจำจังหวัด พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติประจำจังหวัด พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ของเอกชนฯ) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตัวแทนผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ตัวแทนสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนด้านการท่องเที่ยวและด้านวัฒนธรรม ฯ
- ระดับกลุ่มจังหวัด (เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างจังหวัด) อาจประกอบด้วยผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่รับผิดชอบจากหน่วยต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด หน่วยงานส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว (กรมการท่องเที่ยว สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ตัวแทนสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประจำภาค ฯ) หน่วยงานด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (เส้นทางคมนาคม ระบบการขนส่งสาธารณะ ไฟฟ้าฯ) หน่วยงานด้านวัฒนธรรม (กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ฯ) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตัวแทนผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ตัวแทนสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนด้านการท่องเที่ยวและด้านวัฒนธรรม ฯ

สำหรับคณะกรรมการบริหารจัดการเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่อาจจะจัดตั้งขึ้น จะมีหน้าที่ ดังนี้

- สนับสนุนการริเริ่มพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดและระหว่างจังหวัด โดยการจัดประชุม การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมฯ
- ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งในรูปแบบการจัดฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพบุคลากรและการบริหารจัดการ การจัดหาแหล่งทุนสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การประสานแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งบริการฯลฯ โดยโครงสร้างคณะกรรมการบริหารจัดการเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อาจแบ่งเป็นฝ่ายต่าง ๆ เพื่อรับผิดชอบภารกิจเฉพาะด้าน อาทิ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายวิชาการและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ฝ่ายประสานการพัฒนา ฝ่ายฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพ ฝ่ายกฎหมาย ฝ่ายเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และพัฒนาเครือข่ายฯ เป็นต้น
- กำหนดแนวทางการบริหารจัดการเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีหลายภาคส่วน ดังนั้น หน้าที่สำคัญประการหนึ่งของคณะกรรมการบริหารจัดการเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การกำหนดแนวทางการบริหารจัดการเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ทุกภาคสามารถยอมรับได้ รวมถึงการกำหนดรูปแบบหรือสัดส่วนการจัดสรรผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้แก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
- การสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความสำคัญยิ่งต่อการฟื้นฟู อนุรักษ์ และดูแลรักษามรดกทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงควรมีการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการจัดประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้หน่วยงาน องค์กรและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงประชาชนทั่วไปในพื้นที่ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการร่วมเป็นเครือข่ายจัดการท่องเที่ยวท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- การรับรองมาตรฐานการบริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่นักท่องเที่ยวและบริษัทนำเที่ยวที่มาใช้บริการ รวมถึงการรักษาตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงควรกำหนดมาตรฐานการบริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีการกำหนดช่วงเวลาในการตรวจประเมินคุณภาพการบริการรวมถึงการออกใบรับรองมาตรฐานการบริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

4.4.4 จัดตั้งกองทุนบริหารจัดการเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ปัญหาเรื่องการขาดงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานเป็นปัญหาที่พบเสมอในการดำเนินงานพัฒนาทุกด้าน ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านงบประมาณที่สามารถทำได้ คือ จัดตั้ง “กองทุนบริหารจัดการเส้นทางท่องเที่ยว

เชิงวัฒนธรรม” เพื่อใช้ดำเนินงานพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแต่ละเส้นทางหรือกลุ่มเส้นทางและใช้ในการบริหารจัดการเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยให้การขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางท่องเที่ยวที่จัดทำไว้เกิดประสิทธิผลได้โดยไม่ต้องรอการจัดสรรงบประมาณโครงการจากหน่วยงานภาครัฐเพียงอย่างเดียว การระดมทุนจัดตั้ง “กองทุนบริหารจัดการเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ทำได้ในหลายรูปแบบ เช่น จัดกิจกรรมนำเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ต้องการระดมทุนพัฒนาการท่องเที่ยว ขอรับบริจาคเงินจากภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องหรือได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ละเส้นทาง ฯ ทั้งนี้อาจจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการกองทุนขึ้นทำหน้าที่บริหารจัดการให้การใช้งบประมาณจากกองทุนเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น และเพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีบทบาทหน้าที่ดำเนินงานป้องกันมิให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมส่งผลกระทบเชิงลบต่อชุมชนและทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

4.5 แนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4 ประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” (ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย สปป.ลาว สหภาพเมียนม่าร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้))

ตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีแนวโน้มจะขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ทำให้ทุกประเทศที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพยายามนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแหล่งใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งอาจไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิผล การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสามารถ “ขายได้” ในตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงต้องนำเสนอในรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนะรรม โดยการเชื่อมร้อยแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลาย ๆ แหล่งที่มีเรื่องราวหรือเนื้อหาวัฒนธรรมร่วมกันเข้าไว้ด้วยกัน

การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศที่อยู่ในกลุ่มอารยธรรมเดียวกันหรือมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทางสังคม มีกรณีตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จมาแล้วในทวีปยุโรป โดยมีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยง 7 ประเทศในทวีปยุโรป “เส้นทาง TRANSROMANICA”[3] ซึ่งการทบทวนแนวคิดการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม TRANSROMANICA ทำให้เห็นว่า แนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรรมระหว่าง 4 ประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา”(ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย สปป.ลาว สหภาพเมียนม่าร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)) จะต้องมีการดำเนินงานใน 4 ประเด็นสำคัญ คือ

- การศึกษาและทำความเข้าใจบริบทด้านการท่องเที่ยวของแต่ละประเทศในกลุ่มอารยธรรมล้านนา เพื่อที่จะทราบว่า มีปัจจัยสนับสนุนการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างประเทศหรือไม่ อย่างไร

[3] อ้างถึงบทที่ 2 หน้า 28-29

- การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแต่ละประเทศใน“กลุ่มอารยธรรมล้านนา”
- การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงระหว่างประเทศใน“กลุ่มอารยธรรมล้านนา” โดยทำการสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ละประเทศที่มีศักยภาพด้านเรื่องราวหรือเนื้อหาวัฒนธรรมที่สามารถนำมาเชื่อมร้อยเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงระหว่างประเทศ
- การพัฒนากลไกความร่วมมือในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศ

4.5.1 ปัจจัยสนับสนุนการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4 ประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” แนวคิดที่จะเชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมระหว่างประเทศที่อยู่ใกล้เคียงกันหรืออยู่ในภูมิภาคเดียวกันที่เกิดขึ้นมานานแล้ว เห็นได้จากนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจและโครงการพัฒนาโครงข่ายการคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศจำนวนมากมายที่เกิดขึ้นในห้วงเวลากว่า 10 ปีที่ผ่านมา ซึ่งการพัฒนาโครงการสร้างพื้นฐานที่เกิดจากนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจและโครงการพัฒนาต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญยิ่งในการการพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศและการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศ

1) นโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง(Greater Mekong Sub Region หรือ GMS) เป็นนโยบายระดับภูมิภาคที่มีส่วนสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา โดยนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง(Greater Mekong Sub Region หรือ GMS) ซึ่งเกิดจากการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกลุ่มประเทศในลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ คือ ประเทศไทย ประเทศสาธารรัฐแห่งสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ ประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ประเทศกัมพูชา ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2535 ภายใต้การสนับสนุนของธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) มีเป้าหมายในการเพิ่มศักยภาพการขนส่งสินค้าในลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุน อุตสาหกรรม การเกษตร และการจ้างงานในพื้นที่ โดยใช้แนวคิดการจัดตั้งระเบียงเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion Economic Corridors) ซึ่งประกอบด้วยระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก(East West Economic Corridor :EWEC) ระเบียงเศรษฐกิจตอนใต้ (Southern Economic Corridor : SEC) และระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้(North-South Economic Corridor :NSEC) ซึ่งเป็นระเบียงเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของภาคเหนือตอนบน และการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศใน “พื้นที่อารยธรรมล้านนา” คือ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)

ระเบียงเศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor :NSEC) มีวัตถุประสงค์เพื่อกระจายสินค้า ลำเลียงวัตถุดิบ และส่งเสริมตลาดท่องเที่ยว โดยแบ่งเป็นแนวระเบียงย่อย 3 แนว คือ

- แนวระเบียงย่อยด้านตะวันตก(Western Subcorridor หรือ R 3) มีโครงการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งที่มีความสำคัญสำหรับการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวใน “พื้นที่

อารยธรรมล้านนา” คือ เส้นทาง R3A (เชียงของ–ห้วยทราย- หลวงน้ำทา-บ่อเตน–บ่อหาน– เชียงรุ้ง-คุณหมิง) เชื่อมโยงประเทศไทย ประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) และเส้นทาง R3B (แม่สาย - ท่าขี้เหล็ก – เชียงตุง –ต้าลั๊ว -เชียงรุ้ง- คุณหมิง) เชื่อมโยงประเทศไทย ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)

- แนวระเบียงย่อยด้านตะวันออก(Eastern Sub corridor) มีโครงการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) และประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (หนานหนิง –ฮานอย)
- แนวระเบียงย่อยกลาง(Central Sub corridor) ซึ่งมีโครงการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งเชื่อมโยง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) และประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (คุนหมิง -ฮานอย –ไฮฟอง)

รูปที่ ย่อย 3: 4-7 แสดงเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub region Economic Corridors)

ที่มา: http://www.npu.ac.th/gms/images/GMS%20Economic%20Corridors%20Map.jpg

รูปที่ ย่อย 3: 4-8 แสดงเส้นทาง R3A และ R3B ในแนวระเบียงย่อยด้านตะวันตก (Western Sub corridor หรือ R 3)

ที่มา: http://rescom.trf.or.th/display/keydefault.aspx?id_colum=2935

2) โครงการพัฒนาทางหลวงสายเอเชีย(Asian Highway หรือเส้นทางAH)เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศในทวีปเอเชียและยุโรป และคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก (เอสแคป) สหประชาชาติ เพื่อดำเนินการปรับปรุงระบบทางหลวงในเอเชีย โดยมีเส้นทางสายประธาน ซึ่งเป็นเส้นทางข้ามทวีป 8 เส้นทาง (กำหนดให้ใช้หมายเลขเส้นทางด้วยเลขหลักเดียว) และโครงข่ายเส้นทางเชื่อมระหว่างภูมิภาค เส้นทางภายในภูมิภาค และเส้นทางภายในประเทศ(กำหนดให้ใช้หมายเลขเส้นทางด้วยหมายเลขสองและสามหลัก) โดยโครงการทางหลวงสายเอเชียที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของภาคเหนือตอนบนและการเชื่อมโยงระบบคมนาคมขนส่งทั้งในภาคเหนือตอนบนและภูมิภาคอื่น คือ ทางหลวงเอเชียสาย AH3 มีความยาว 7,331 กิโลเมตร (4,555 ไมล์) โดยเริ่มต้นจากเมืองอูลัน-อูเด ประเทศรัสเซีย ผ่านประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เข้าสู่อำเภอ

เชียงของ อำเภอขุนตาล และอำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงรายของประเทศไทย และเชื่อมต่อไปยังเมืองลา และเมืองเชียงตุงประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์

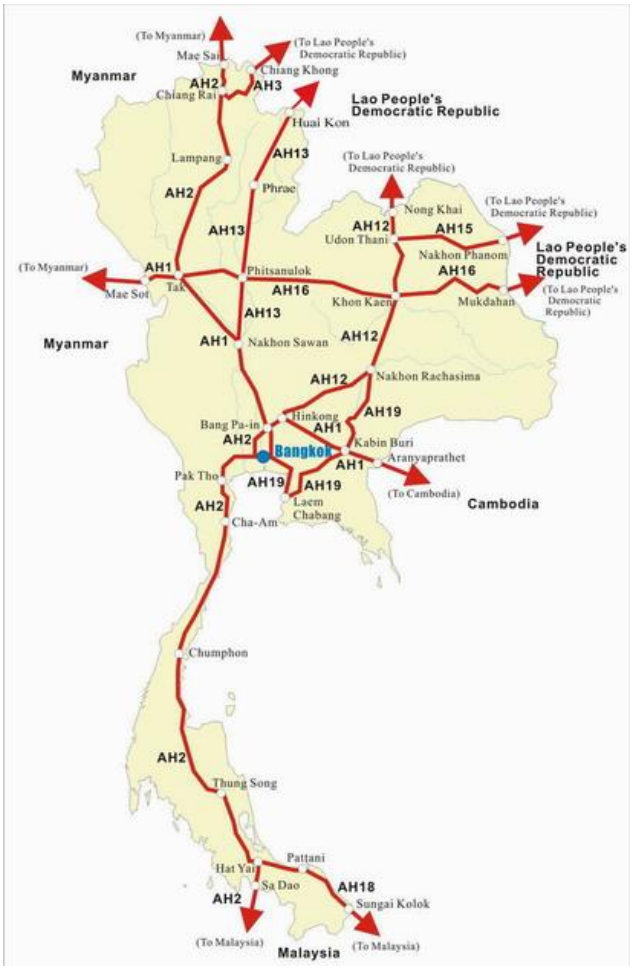

รูปที่ ย่อย 3: 4-9 แสดงทางหลวงสายเอเชีย(Asian Highway หรือ เส้นทาง AH)
ที่มา : แผนยุทธศาสตร์กระทรวงคมนาคม พ.ศ.2555-2558 (ฉบับปรับปรุง)

3) นโยบายการฟื้นฟูความสัมพันธ์และพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านของประเทศไทย ประเทศไทยให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างมาก โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้กำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว โดยเน้นการฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เน้นการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน คำนึงถึงความสมดุลและความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว พัฒนายกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีคุณภาพและเพียงพอ และบูรณาการการท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งสาขาการผลิตและบริการอื่น ๆ รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้พื้นฐานทางวัฒนธรรม และได้กำหนดให้ปี พ.ศ.2558 เป็นปีท่องเที่ยวิถีไทย ในด้าน

การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ประเทศไทยกำหนดให้มีนโยบายเร่งด่วนในการฟื้นฟูความสัมพันธ์และพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาตามแนวระเบียงเศรษฐกิจและเมืองชายแดน และมีโครงการพัฒนาระบบคมนาคมเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมขนส่งทั้งภายในและภายนอกภูมิภาคเพื่อสนับสนุนการขยายฐานเศรษฐกิจทั้งการผลิตและการลงทุน ทำให้ประเทศไทยศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางด้านการขนส่ง โดยมีโครงข่ายถนนเชื่อมโยงทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ได้แก่

- โครงข่ายทางหลวงอาเซียน (Asean Highway)
- โครงข่ายทางหลวงเอเชีย (Asian Highway Network)
- โครงข่ายเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างประเทศตามกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง(Greater Mekong Subregion Cooperation)
- โครงข่ายเส้นทางคมนาคมภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านระหว่าง กัมพูชา-ลาว-พม่า-ไทย (Ayeyawady-Chao Praya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS)
- โครงข่ายเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างประเทศตามกรอบความร่วมมือสามเหลี่ยมเศรษฐกิจอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT)
- โครงข่ายเส้นทางตามโครงการความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ความร่วมมือไทย-ลาว ความร่วมมือไทย-กัมพูชา ความร่วมมือไทย-พม่า ความร่วมมือไทย–มาเลเซีย

4) นโยบายและแผนแม่บทการท่องเที่ยวของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าห์เพิ่งเปิดประเทศไม่นานมานี้ จึงยังขาดศักยภาพและความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวอีกมาก ทั้งด้านโครงข่ายคมนาคมขนส่งและสิ่งบริการการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม รัฐบาลประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าห์ก็ให้ความสำคัญด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยได้กำหนดนโยบายและแผนแม่บทการท่องเที่ยวปี ค.ศ. 2013-2020(พ.ศ.2556-2563) โดยมีเป้าหมายที่จะรักษาความสมดุลของการเติบโตทางเศรษฐกิจกับชุมชนที่มีสุขภาพวะที่ดี และลดผลกระทบเชิงลบของการท่องเที่ยวทางสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยรัฐบาลได้ประกาศให้ปี พ.ศ.2559 เป็นปีทองแห่งการท่องเที่ยวเมียนมาร์ ทั้งยังเร่งดำเนินการเพื่อยื่นขอจดทะเบียนมรดกโลกเพิ่มอีก 3 แห่งจึงมีความเป็นไปได้ว่า เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภูมิภาคอินโดจีนจะได้รับความสนใจอย่างมาก โดยเส้นทางนี้จะเชื่อมจากประเทศสาธารรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ไปยังหลวงพระบาง จำปาศักดิ์ ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)) และเมืองเสียมราฐในประเทศกัมพูชา รวมถึงเมืองหมี่เซินในประเทศเวียดนาม รัฐบาลสาธารรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจกับประเทศไทยโดยมีโครงการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งร่วมกัน อาทิ โครงการจัดทำ FS การพัฒนาถนนสามฝ่าย (ไทย-เมียนมาร์-อินเดีย) โครงการพัฒนาถนนจาก ด่านสิงขร-เมืองมอต่อง-เมืองตะนาวศรี-เมืองมะริด ฯ เป็นต้น

5) นโยบายสนับสนุนการท่องเที่ยวของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) มีนโยบายสนับสนุนการลงทุนธุรกิจท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวเนื่อง ทำให้มีนักท่องเที่ยวต่างชาติโดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก เดินทางเข้ามาใน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเมืองหลวงพระบางซึ่งเป็นเมืองมรดกโลก รัฐบาล สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)ได้ ออกกฎหมายส่งเสริมการลงทุนปี 2552 เพิ่มรูปแบบการลงทุนแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service)เพื่อให้การลงทุนใน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 ปี 2554-2558 ซึ่งมีเป้าหมายที่สร้างโรงแรม 300 แห่งและภัตตาคาร 850 แห่งทั่วประเทศภายในปี 2558 และเตรียมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อขอเป็นมรดกโลกอีก 2 แห่ง และเป็นมรดกแห่งชาติ 29 แห่งซึ่งจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญในอนาคต โดยรัฐบาลของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ให้ความสำคัญด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ศักยภาพด้านระบบการคมนาคมขนส่ง และโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงสิ่งบริการอำนวยความสะดวกที่รองรับการท่องเที่ยวของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ยังไม่มีความพร้อมมากนัก

6) นโยบายด้านการท่องเที่ยวของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) รัฐบาลจีนให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวอย่างมาก โดยมีนโยบายด้านการท่องเที่ยวและมีการวางแผนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศ และส่งเสริมให้นักลงทุนต่างชาติเข้าไปสร้างโรงแรมที่มีมาตรฐาน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งภายในและนอกประเทศ เมื่อจีนเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก นอกจากนี้ รัฐบาลจีนยังผ่อนปรนข้อจำกัดต่างๆ สำหรับนักลงทุนและนักท่องเที่ยวจากต่างชาติ ทั้งยังเปิดกว้างให้ชาวจีนและธุรกิจท่องเที่ยวมีการลงทุนได้อย่างเสรี สำหรับมณฑลยูนนาน นับแต่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ประกาศแนวคิด “One Belt and One Road” (the "Silk Road Economic Belt" and the "21st Century Maritime Silk Road") เพื่อฟื้นความสำคัญของเส้นทางสายไหม รัฐบาลท้องถิ่นมณฑลยูนนานก็ได้ผนวกการดำเนินงานตามแนวคิดนี้เข้ากับยุทธศาสตร์ “ป้อมหัวสะพาน” ของมณฑลยูนนานโดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาให้มณฑลยูนนานเป็นประตูการค้าทางภาคตะวันตกเฉียงใต้โดยเชื่อมโยงมณฑลตอนในของประเทศกับประเทศต่าง ๆ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ ซึ่งจะส่งผลดีอย่างมากต่อการท่องเที่ยว การค้าการลงทุน การเงิน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบคมนาคมขนส่ง

7) ระบบคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงภาคเหนือตอนบนกับ 3 ประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” ปัจจุบันภาคเหนือตอนบนเป็นมีระบบคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงการเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” ทั้งทางอากาศ ทางถนน และทางน้ำ ดังนี้

- ระบบคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงภาคเหนือตอนบนกับประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ มีเส้นทางคมนาคมทางบกเชื่อมโยงระหว่างภาคเหนือตอนบนกับสาธารรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ โดยจุดผ่านแดนที่อำเภอแม่สาย สามารถขับรถข้ามไปท่าขี้เหล็กและต่อไปยังเมืองเชียงตุง

และตองจี(แต่สภาพเส้นทางยังไม่ดี) ส่วนการคมนาคมทางอากาศมีสายการบินที่ให้เปิดให้บริการในเส้นทางต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ ย่อย 3: 4-25 รายชื่อสายการบินที่เปิดให้บริการภายในเส้นทางเชื่อมโยงภาคเหนือตอนบนกับประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์

สนามบินนานาชาติจังหวัดเชียงใหม่	
แอร์เอเชีย	สนามบินย่างกุ้ง (RGN)
Bangkok Airways	ย่างกุ้ง
	มัณฑะเลย์
	เนปิดอว์
YANGON	ย่างกุ้ง
การบินไทย	ย่างกุ้ง
	มัณฑะเลย์
ASIAN Wing Airways	มัณฑะเลย์
ชเวเมียนมาร์	ย่างกุ้ง
แอร์กันบอซา	ย่างกุ้ง
Golden Myanmar Airline	ย่างกุ้ง
สนามบินนานาชาติแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย	
Bangkok Airways	ย่างกุ้ง
	เนปิดอว์
การบินไทย	ย่างกุ้ง
	มัณฑะเลย์
สนามบินลำปาง	
Bangkok Airways	มัณฑะเลย์
	เนปิดอว์

- ระบบคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงภาคเหนือตอนบนกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) การคมนาคมขนส่งทางบกสามารถเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวและและรถโดยสารสาธารณะที่เปิดให้บริการจากเชียงใหม่จากภาคเหนือตอนบนเข้าสู่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) มีจุดผ่านแดนที่จังหวัดเชียงราย(มีจุดผ่านแดนถาวร 2 แห่ง ที่อำเภอเชียงของและอำเภอเชียงแสน และจุดผ่อนปรน 6 แห่ง) จังหวัดพะเยา (มีจุดผ่อนปรน 1 แห่งที่บ้านฮวก ตำบลภูซางกิ่งอำเภอภูซาง) และจังหวัดน่าน (มีจุดผ่านแดนถาวร1 แห่ง ที่บ้านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และจุดผ่อนปรน 2 แห่ง) และในอนาคตโครงการสร้างทางรถไฟความเร็วสูง สะหวัน-ลาวเพื่อฉลองครบรอบปีที่ 40 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จในปี พ.ศ.2561 จะทำให้สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)เป็น

ศูนย์กลางการเชื่อมโยงประชาคมอาเซียน–ประเทศอินเดีย-ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ด้านการคมนาคมขนส่งทางน้ำ มีเรือโดยสารให้บริการในแม่น้ำโขงซึ่งเป็นแม่น้ำที่กั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทย(จังหวัดเชียงราย) และประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) (แขวงบ่อแก้ว) โดยมีบริการเรือโดยสารที่ท่าเรืออำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย และท่าเรืออำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ด้านส่วนการคมนาคมขนส่งทางอากาศ มีสายการบินให้บริการที่สนามบินนานาชาติเชียงใหม่ สนามบินนานาชาติแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย และสนามบินลำปาง ดังนี้

ตารางที่ ย่อย 3: 4-26 รายชื่อสายการบินที่เปิดให้บริการภายในเส้นทางเชื่อมโยงภาคเหนือตอนบนกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

สนามบินนานาชาติจังหวัดเชียงใหม่	
Bangkok Airways	หลวงพระบาง
	เวียงจันทร์
การบินไทย	หลวงพระบาง
	เวียงจันทร์
laoairlines	หลวงพระบาง
	เวียงจันทร์
สนามบินนานาชาติแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย	
Bangkok Airways	หลวงพระบาง
	เวียงจันทร์
การบินไทย	หลวงพระบาง
	เวียงจันทร์
สนามบินลำปาง	
Bangkok Airways	หลวงพระบาง

- ระบบคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงภาคเหนือตอนบนกับประเทศประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) มีการคมนาคมขนส่งทางบกเชื่อมโยงระหว่างภาคเหนือตอนบนกับมณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) โดยเส้นทาง R3A และ R3B ส่วนการคมนาคมขนส่งทางน้ำมีท่าเรือที่อำเภอเชียงแสน แต่ส่วนใหญ่จะเน้นการขนส่งสินค้า ด้านการคมนาคมขนส่งทางอากาศ มีสายการบินให้บริการที่สนามบินนานาชาติเชียงใหม่ และสนามบินนานาชาติแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ดังนี้

ตารางที่ ย่อย 3: 4-27 รายชื่อสายการบินที่เปิดให้บริการภายในเส้นทางเชื่อมโยงภาคเหนือตอนบนกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)

สนามบินนานาชาติจังหวัดเชียงใหม่	
การบินไทย	คุนหมิง
	กวางโจ
สนามบินนานาชาติแม่ฟ้าหลวงจังหวัด เชียงราย	
การบินไทย	คุนหมิง
	กวางโจ
ไชน่า อีสเทิร์น	คุนหมิง

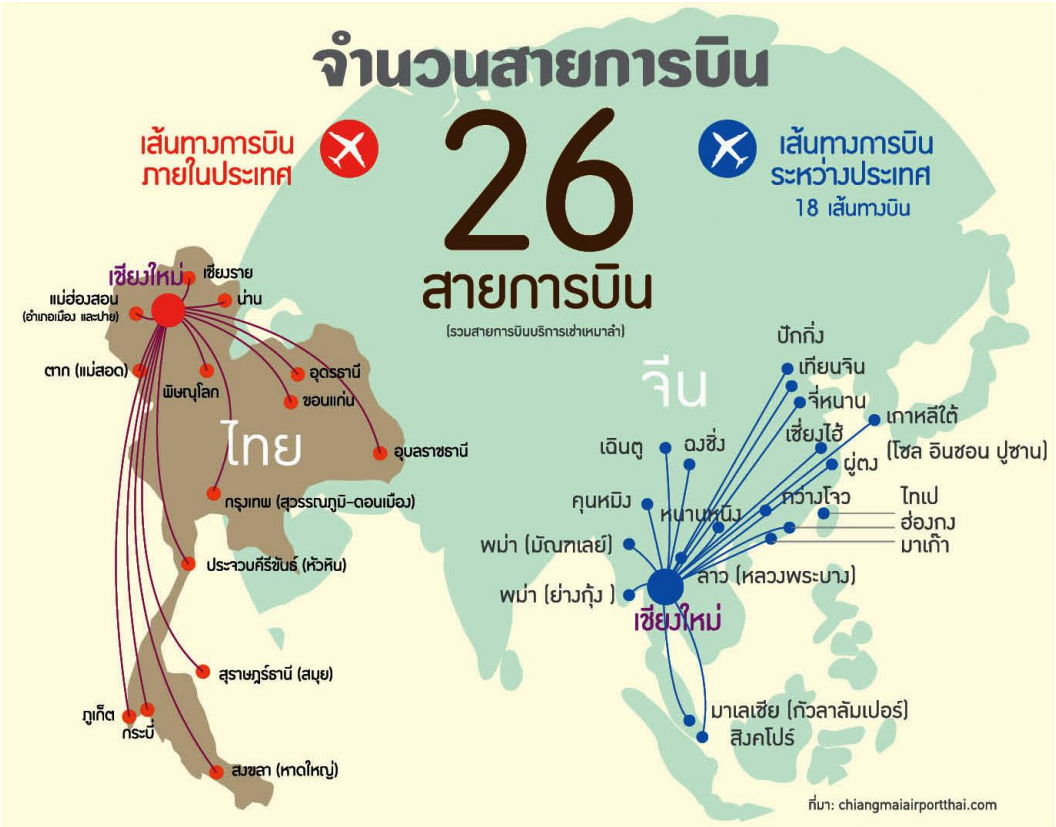

รูปที่ ย่อย 3: 4-10 เส้นทางการบินภายในประเทศและระหว่างประเทศ
ที่มา : chiangmaiairportthai.com

4.5.2 ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา”

องค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศ อาทิ สิ่งบริการการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว บุคลากรที่ทำหน้าที่บริหารจัดการและให้บริการท่องเที่ยว และ ฯลฯ ซึ่งทุกประเทศที่มีเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกันควรมีศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวในระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศได้รับบริการที่อยู่ในระดับมาตรฐานเดียวกันหรือใกล้เคียง

กัน ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของทุกประเทศที่มีเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกัน การทำความเข้าใจเกี่ยวกับศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแต่ละประเทศ จะช่วยให้ทราบจุดอ่อน จุดแข็งทางการท่องเที่ยวของแต่ละประเทศซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างความร่วมมือพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศและการยกระดับศักยภาพการบริการและการจัดการท่องเที่ยวของแต่ละประเทศ

1) ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประเทศไทย ประเทศไทยใช้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจมาเป็นเวลานาน จึงมีศักยภาพและความพร้อมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวสูงมาก โดยมีสิ่งบริการการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานระดับสากล(ที่พักแรม ร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยว และฯ) มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวที่ทันสมัยและครบถ้วน มีบุคลากรด้านการท่องเที่ยวที่มีทักษะและความชำนาญงานสูง ฯ ทำให้ประเทศไทยสามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการท่องเที่ยวและศูนย์การพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้แก่ประเทศอื่น ๆ ได้ ซึ่งนับเป็นจุดแข็งของประเทศไทยและภาคเหนือตอนบน อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาคเหนือตอนบน ผลการศึกษา[4] พบว่า ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และองค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของภาคเหนือตอนบนยังมีศักยภาพไม่เพียงพอที่จะรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยพบว่า ผู้ประกอบการท่องเที่ยวยังขาดความรู้และทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ขณะที่บุคลากรที่ให้บริการท่องเที่ยวก็ขาดความรู้และทักษะในการให้บริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากนี้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกือบทั้งหมดในภาคเหนือตอนบนมีองค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรราในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่จะต้องเร่งรัดพัฒนาให้มีศักยภาพที่จะรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศได้

2) ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว(สปป.ลาว) ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) มีทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่โดดเด่นมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองหลวงพระบางซึ่งเป็นเมืองมรดกโลก รัฐบาลลาวจึงให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาโดยตลอด ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและบุคลากรที่ให้บริการท่องเที่ยวจึงมีทักษะสูงในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งนับเป็นจุดแข็งทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ สปป.ลาว อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการสำรวจ พบว่า องค์ประกอบรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน สปป.ลาว (ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ที่พักแรม ร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยว ระบบสาธารณูปโภค สิ่งบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และ ฯ) มีศักยภาพค่อนข้างต่ำซึ่งควรต้องได้รับการพัฒนาเพื่อยกระดับศักยภาพ นอกจากนี้ สปป.ลาว ยังมีปัญหาเรื่องการทำธุรกิจท่องเที่ยวที่ไม่ถูกกฎหมาย

[4] ผลการศึกษาจากโครงการย่อยที่ 1 การศึกษาเพื่อการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา

3) ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ เนื่องจากประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ปิดประเทศมาเป็นเวลานาน ทำให้ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังคงงดงามและทรงคุณค่าตามเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศาสนาสถาน แหล่งประวัติศาสตร์และแหล่งโบราณคดี รัฐบาลเมียนม่าร์จึงให้ความสำคัญการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่ให้บริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นจุดแข็งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ปัจจุบันองค์ประกอบรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเมียนม่าร์(ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ที่พักแรม ร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยว ระบบสาธารณูปโภค สิ่งบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และ ฯ) ยังมีศักยภาพในระดับต่ำเนื่องจากเพิ่งเปิดประเทศได้ไม่นาน แต่การที่รัฐบาลเมียนม่าร์มีนโยบายส่งเสริมให้นักลงทุนจากต่างชาติเข้าไปทำธุรกิจบริการท่องเที่ยวในประเทศเมียนม่าร์เพิ่มขึ้น คาดว่า จุดอ่อนด้านองค์ประกอบรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะลดลงหรืออาจจะหมดไป

4) ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) เนื่องจากเป็นแหล่งอารยธรรมโบราณ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนจึงมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมจำนวนมหาศาล นอกจากนี้ รัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นมณฑลยูนนานก็มีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งการท่องเที่ยวภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยมีแผนงานโครงการมากมายเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวทั้งด้านองค์ประกอบรองรับการท่องเที่ยว (ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ที่พักแรม ร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยว ระบบสาธารณูปโภค สิ่งบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และ ฯ) และด้านบุคลากรที่ให้บริการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ยังเป็นปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ คือ การบริการท่องเที่ยวที่ยังไม่ได้มาตรฐาน การควบคุมบริษัทนำเที่ยวนอกระบบ และคุณภาพของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

4.5.3 การจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” หมายถึง เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวหลาย ๆ แหล่งใน 4 ประเทศที่อยู่ใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” เข้าไว้ด้วยกัน โดย “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” หมายถึง พื้นที่เมืองต่าง ๆ ที่เคยอยู่ในเขตอาณาจักรล้านนาสมัยราชวงศ์มังราย ซึ่งปัจจุบันพื้นที่อยู่ในเขตการปกครองของ 4 ประเทศ ได้แก่ พื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เมืองหลวงพระบางประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เมืองเชียงตุงและเมืองนายประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ และเมืองเชียงรุ้ง(สิบสองปันนา) ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)

การกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” มีองค์ประกอบสำคัญที่ใช้ในการพิจารณา คือ องค์ประกอบด้านโครงข่ายการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงระหว่างประเทศ และองค์ประกอบด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแต่ละประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา”ที่มีเรื่องราวหรือเนื้อหาสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกัน ดังนี้

- องค์ประกอบด้านโครงข่ายการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ข้อมูลจากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันมีโครงข่ายเส้นทางคมนาคมขนส่งที่สามารถเชื่อมโยงการเดินทางระหว่างภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) ทั้งทางถนน ทางอากาศ และทางน้ำ
- องค์ประกอบด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ข้อมูลจากการศึกษาพบว่า ทุกประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” มีทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำนวนมาก การเชื่อมร้อยแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” จึงพิจารณาว่า ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแต่ละประเทศมีเรื่องราวหรือเนื้อหาสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกันอย่างไร เพื่อให้เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่พัฒนาขึ้นมีจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสามารถ “ขายได้” ในตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงระหว่างประเทศ คือ ข้อมูลความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์โบราณคดีของอาณาจักรล้านนา และข้อมูลความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในอาณาจักรล้านนา ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร พบว่า ทั้ง 4 ประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทั้งทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และสังคมวัฒนธรรมมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยราชวงศ์มังรายจนถึงปัจจุบัน แต่ห้วงเวลาที่มีการพัฒนาความสัมพันธ์ใกล้ชิดและมีเรื่องราวหรือเนื้อหาโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์มี 3 ช่วงเวลา คือ
  - ช่วงการสร้างอาณาจักรล้านนาในราชวงศ์มังราย ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มีความสัมพันธ์ทางสังคมแน่นแฟ้น มีการพัฒนาคุณลักษณะอันโดดเด่นและเป็นที่ยอมรับในฐานะอัตตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนาและมีการส่งต่อทางวัฒนธรรม ทำให้อัตตลักษณ์ทางวัฒนธรรมล้านนายังคงปรากฏอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มต่าง ๆ ที่ปัจจุบันอยู่ในเขตประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)
  - ช่วงของการฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ และเมืองในอาณาจักรล้านนาเดิม ซึ่งเป็นช่วงเวลาของการฟื้นฟูวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเมืองต่าง ๆ ที่เคยเป็นเมืองขึ้นของอาณาอาจักรล้านนา และกลุ่มชาติพันธุ์ไทที่ถูกกวาดต้อนจากสิบสองปันนา และเชียงตุง
  - ช่วงที่ 3 เป็นช่วงการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้รัฐบาลสยาม ซึ่งเป็นช่วงที่มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่เคลื่อนย้ายเข้ามาในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน อาทิ จีน อินเดีย ฯ

มรดกทางวัฒนธรรมที่เกิดจากความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรมในแต่ละช่วงเวลา ปัจจุบันเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและเป็นองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดเนื้อหาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” ซึ่งสามารถจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงระหว่างได้ 4 กลุ่มเส้นทาง คือ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้สถาปัตยกรรม เส้นทางท่องเที่ยวหัตถกรรม และเส้นทางท่องเที่ยววิถีชีวิต

1) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ มีจำนวน 4 เส้นทาง ประกอบด้วย เส้นทางล้านนา-สิบสองปันนา เส้นทางล้านนา- หลวงพระบาง เส้นทางล้านนา-เชียงตุง และเส้นทางล้านนา-มัณฑะเลย์ ดังนี้

- เส้นทางล้านนา-สิบสองปันนา เป็นเส้นทางที่เชื่อมร้อยแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว(สปป.ลาว) และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) โดยมีสายการบินระหว่างประเทศจากสนามบินนานาชาติจังหวัดเชียงใหม่ หรือสนามบินแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย หรือสนามบินจังหวัดลำปาง ถึงสนามบินคุนหมิงประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) โดยมีบริการรถโดยสารรถสาธารณะจากคุณหมิงเดินทางต่อไปยังเมืองเชียงรุ่ง เมืองลา และเมืองอื่นๆ ในเขตปกครองพิเศษสิบสองปันนา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) และมีเส้นทางคมนาคมทางบก คือ ถนนสายเอเชีย (AH2 และ AH 3) และ R3A ที่สามารถเดินทางโดยใช้รถยนต์ส่วนตัวหรือบริการรถโดยสารสาธารณะจากจังหวัดเชียงใหม่ ไปยังแขวงบ่อแก้วและแขวงหลวงน้ำทา ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) แล้วต่อไปยังมณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)

ตารางที่ ย่อย 3: 4-28 เส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนา เส้นทางล้านนา-สิบสองปันนา

ประเทศไทย	
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่	
1. หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่	6. วัดพระธาตุดอยสุเทพ
2. เมืองเก่าเชียงใหม่	7. วัดเจดีย์หลวง
3. เวียงกุมกาม	8. วัดสะดือเมือง
4. วัดเชียงมั่น	9. อนุสาวรีย์สามกษัตริย์
5. วัดสวนดอก	10. ครูบาศรีวิชัย
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดลำพูน	
1. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหริภุญไชย	4. วัดจามเทวี
2. พิพิธภัณฑ์ชุมชนเมืองลำพูน	5. อนุสาวรีย์พระนางจามเทวี
3. วัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร	
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง	
1. วัดพระธาตุลำปางหลวง	
2. วัดปงสนุกใต้	
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดพะเยา	
1. โบราณสถานเวียงลอ	4. หอวัฒนธรรมนิทัศน์
2. วัดติโลกอาราม	5. วัดศรีโคมคำ
3. วัดศรีโคมคำ	6. วัดลี
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย	
1. พระธาตุดอยตุง	4. พิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นเวียงหนองหล่ม

2. พระตำหนักดอยตุงและสวนแม่ฟ้าหลวง 3. วัดพระสิงห์	5. พิพิธภัณฑ์อูบคำ 6. หอประวัติเมืองเชียงราย
ประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)	
แหล่งท่องเที่ยวเมืองสิงห์ แขวงหลวงน้ำทา	
1. เรือนพญาเชกอง (พิพิธภัณฑ์ประจำเมือง)	2. พิพิธภัณฑ์ประจำเมือง เก็บรวบรวม และแสดงประวัติเรื่องราว สิ่งของ เครื่องใช้ ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในเมืองสิงห์
ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)	
แหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงรุ่ง	
1. วัดป่าเจหรือ วัดป่าเชต์มหาราชฐาน ในอดีตเป็นวัดที่ใหญ่ที่สุดของเมืองเชียงรุ่ง และเดิมเคยเป็นที่ตั้งของวิทยาลัยสงฆ์ประจำเมืองเชียงรุ้ง วัดแห่งนี้จึงเปรียบเสมือนศูนย์กลางด้านวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของชนชาติไตในสิบสองปันนา ในอดีตเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของเจ้าชนชั้นปกครองในสิบสองปันนา	2. วัดหลวงเมืองลื้อเป็นที่ตั้งของวิทยาลัยศาสนาพุทธสิบสองปันนา เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมศาสนาพุทธนิกายเถรวาท อีกทั้งยังเป็นสถานที่ชาวไต หรือไทลื้อในแถบเอเชียอาคเนย์ได้สืบค้นเรื่องราวบรรพบุรุษของตัวเองได้

- เส้นทางล้านนา- หลวงพระบาง ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในประเทศไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) โดยการเดินทางไปท่องเที่ยวสามารถเดินทางโดยใช้บริการสายการบินระหว่างประเทศจากสนามบินนานาชาติจังหวัดเชียงใหม่ ถึงสนามบินหลวงพระบางประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) หรือใช้รถยนต์ส่วนตัวหรือบริการรถโดยสารสาธารณะจากจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้เส้นทางสายเอเชีย AH2 และ AH 3 และเส้นทาง R3A เข้าสู่ เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) จากนั้นใช้บริการเรือเช่าเดินทางจากเมืองห้วยทรายถึงหลวงพระบาง

ตารางที่ ย่อย 3: 4-29 เส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนา เส้นทางล้านนา-หลวงพระบาง

ประเทศไทย	
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย	
1. พระธาตุดอยตุง 2. พระตำหนักดอยตุงและสวนแม่ฟ้าหลวง 3. วัดพระสิงห์	4. พิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นเวียงหนองหล่ม 5. พิพิธภัณฑ์อูบคำ 6. หอประวัติเมืองเชียงราย
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดลำพูน	
1. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหริภุญไชย 2. พิพิธภัณฑ์ชุมชนเมืองลำพูน 3. วัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร	4. วัดจามเทวี 5. อนุสาวรีย์พระนางจามเทวี

แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง	
1. วัดพระธาตุลำปางหลวง	2. วัดปงสนุกใต้
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดพะเยา	
1. โบราณสถานเวียงลอ 2. วัดติโลกอาราม 3. วัดศรีโคมคำ	4. หอวัฒนธรรมนิทัศน์ 5. วัดศรีโคมคำ 6. วัดลี
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	
แหล่งท่องเที่ยวแขวงหลวงพระบาง	
1.หอพิพิธภัณฑ์แห่งชาติหลวงพระบาง สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2447 สมัยเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ สืบทอดต่อมาถึงสมัยเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวัฒนา พระมหากษัตริย์องค์สุดท้ายของลาว ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง รัฐบาลลาวได้เปลี่ยนพระราชวังหลวงมาเป็น“หอพิพิธภัณฑ์” ภายในเก็บรักษาพื้นที่ และความของเครื่องใช้ของกษัตริย์ รวมถึงของขวัญที่ได้รับจากนานาประเทศ 2. พระมหาธาตุราชบวรวิหาร สร้างในปีพ.ศ. 2091 สมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช กษัตริย์ผู้เคยครองล้านนา ได้รับการบูรณะมาแล้วหลายครั้ง	3. วัดเชียงทองราชวรวิหาร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของตัวเมืองหลวงพระบาง วัดแห่งนี้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2102-03 ในรัชสมัยของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช วัดเชียงทองเป็นที่ยังเก็บรักษาคุณค่าทางสถาปัตยกรรมของหลวงพระบางไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ในวัดเป็นสถานที่เก็บรักษาราชโกศและราชรถของเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวัฒนา กษัตริย์องค์สุดท้ายของราชอาณาจักรลาว

- เส้นทางล้านนา-เชียงตุง ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในประเทศไทย และเมืองเชียงตุง ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ การเดินทางใช้เส้นทางสายเอเชีย AH2 จากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เข้าสู่บ้านท่าขี้เหล็ก ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ และใช้เส้นทางหมายเลข 4 เข้าสู่เมืองเชียงตุง

ตารางที่ ย่อย 3: 4-30 เส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนา เส้นทางล้านนา-เชียงตุง

ประเทศไทย	
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่	
1. หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ 2. เมืองเก่าเชียงใหม่ 3. เวียงกุมกาม 4. วัดเชียงมั่น 5. วัดสวนดอก	6. วัดพระธาตุดอยสุเทพ 7. วัดเจดีย์หลวง 8. วัดสะดือเมือง 9. อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ 10. ครูบาศรีวิชัย
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย	
1. พระธาตุดอยตุง 2. พระตำหนักดอยตุงและสวนแม่ฟ้าหลวง 3. วัดพระสิงห์	4. พิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นเวียงหนองหล่ม 5. พิพิธภัณฑ์อูบคำ 6. หอประวัติเมืองเชียงราย

ประเทศสาธารรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์	
แหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงตุง	
1.สถานที่เก็บพระบรมอัฐิของเจ้าฟ้าแห่งราชวงค์ไทเขิน รวมทั้งเจ้าก้อนแก้วอินแถลงเจ้าฟ้าองค์สำคัญแห่งเมืองเชียงตุง 2. วัดยางกวงหรือวัดยางกง สร้างขึ้นสมัยพระยาผายู (พ.ศ. 1879-1898)แห่งเชียงใหม่ ซึ่งได้ส่งพระเถระจากเชียงใหม่ขึ้นไปเผยแผ่พุทธศาสนาที่เชียงตุง ภายในวิหารมีพระพุทธรูป 3 องค์ที่มีจีวรประดับด้วยอัญมณีหลากสีมองดูคล้ายเกล็ดพญานาค ชาวเชียงตุงจึงเรียกว่า พระเกล็ดนาค บริเวณทางเข้าวัด มีชุมชนยางกวงซึ่งทำอาชีพเครื่องปั้นดินเผา และมีบ้านดินอายุกว่า 100 ปี	3. วัดหัวข่วง เป็นวัดที่สำคัญที่อยู่บริเวณวงเวียนกลางเมืองเชียงตุง เจ้าฟ้าเชียงตุงทุกพระองค์เมื่อต้องออกผนวชเป็นส่าง (สามเณร) หรือตุ๊ (พระภิกษุ) จะจำพรรษาที่วัดแห่งนี้ 4. หนองตุง หนองน้ำใหญ่กลางใจเมือง ตำนานเล่าว่า เมื่อ 800 ปีมาแล้วเกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ มีพระดาบสชื่อ “ตุงคฤาษี” ได้แสดงอธิษฐานให้น้ำไหลออกไปคงไว้แต่หนองน้ำใหญ่กลางใจเมือง จึงตั้งชื่อหนองตุงตามชื่อดาบส ซึ่งเป็นที่มาของชื่อ “เชียงตุง”หรือ“เขมรัฐตุงคบุรี”ที่มีความหมายว่าเมืองแห่งตุงคฤาษี

- เส้นทางล้านนา-มัณฑะเลย์ ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในประเทศไทย และประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ โดยการเดินทางทางอากาศใช้บริการสายการบินระหว่างประเทศจากสนามบินนานาชาติจังหวัดเชียงใหม่ ถึงมัณฑะเลย์ ประเทศสาธารรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ หรือสามารถเดินทางถนนโดยใช้เส้นทางสายเอเชีย AH2 จากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เข้าสู่บ้านท่าขี้เหล็ก ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์และใช้รถยนต์เช่าของบริษัทนำเที่ยวในสาธารรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์เดินทางสู่เมืองเชียงตุง เมืองตองยี และเมืองมัณฑะเลย์ โดยเส้นทางนี้จะสามารถเรียนรู้ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างอารยธรรมล้านนา อารยธรรมพม่า และอารยธรรมมอญด้วย

ตารางที่ ย่อย 3: 4-31 เส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนา เส้นทางล้านนา-มัณฑะเลย์

ประเทศไทย	
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่	
1. หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่	6. วัดพระธาตุดอยสุเทพ
2. เมืองเก่าเชียงใหม่	7. วัดเจดีย์หลวง
3. เวียงกุมกาม	8. วัดสะดือเมือง
4. วัดเชียงมั่น	9. อนุสาวรีย์สามกษัตริย์
5. วัดสวนดอก	10. ครูบาศรีวิชัย
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย	
1. พระธาตุดอยตุง	4. พิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นเวียงหนองหล่ม
2. พระตำหนักดอยตุงและสวนแม่ฟ้าหลวง	5. พิพิธภัณฑ์อูบคำ
3. วัดพระสิงห์	6. หอประวัติเมืองเชียงราย
ประเทศสาธารรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์	
แหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงตุง	

1.สถานที่เก็บพระบรมอัฐิของเจ้าฟ้าแห่งราชวงศ์ไทเขิน รวมทั้งเจ้าก้อนแก้วอินแถลงเจ้าฟ้าองค์สำคัญแห่งเมืองเชียงตุง 2. วัดยางกวงหรือวัดยางกง สร้างขึ้นสมัยพระยาผายู (พ.ศ. 1879-1898)แห่งเชียงใหม่ ซึ่งได้ส่งพระเถระจากเชียงใหม่ขึ้นไปเผยแผ่พุทธศาสนาที่เชียงตุง ภายในวิหารมีพระพุทธรูป 3 องค์ที่มีจีวรประดับด้วยอัญมณีหลากสีมองดูคล้ายเกล็ดพญานาค ชาวเชียงตุงจึงเรียกว่า พระเกล็ดนาค บริเวณทางเข้าวัด มีชุมชนยางกวงซึ่งทำอาชีพเครื่องปั้นดินเผา และมีบ้านดินอายุกว่า 100 ปี	3. วัดหัวข่วง เป็นวัดที่สำคัญที่อยู่บริเวณวงเวียนกลางเมืองเชียงตุง เจ้าฟ้าเชียงตุงทุกพระองค์เมื่อต้องออกผนวชเป็นส่าง (สามเณร) หรือตุ๊ (พระภิกษุ) จะจำพรรษาที่วัดแห่งนี้ 4. หนองตุง หนองน้ำใหญ่กลางใจเมือง ตำนานเล่าว่า เมื่อ 800 ปีมาแล้วเกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ มีพระดาบสชื่อ “ตุงคฤาษี” ได้แสดงอธิษฐานให้น้ำไหลออกไปคงไว้แต่หนองน้ำใหญ่กลางใจเมือง จึงตั้งชื่อหนองตุงตามชื่อดาบส ซึ่งเป็นที่มาของชื่อ “เชียงตุง”หรือ“เขมรัฐตุงคบุรี”ที่มีความหมายว่าเมืองแห่งตุงคฤาษี
แหล่งท่องเที่ยวเมืองตองยี	
1.พิพิธภัณฑ์เมืองตองยี (Taunggyi Museum) หรือพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมรัฐฉาน (Shan State Cultural Museum) จัดแสดงเครื่องแต่งกายแบบดั้งเดิมของชาวไทใหญ่ อาวุธ และสิ่งประดิษฐ์อื่นๆที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวเมืองตองยี ตั้งแต่ยอดีตจนถึงปัจจุบัน	
แหล่งท่องเที่ยวเมืองมัณฑะเลย์	
1.พิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมเมืองมัณฑะเลย์ (Cultural Museum Mandalay) จัดแสดงเรื่องราวของราชวงศ์พุกาม กษัตริย์และเชื้อพระวงศ์ในอดีต วัตถุที่จัดแสดงได้แก่ เครื่องราชกกุธภัณฑ์ หรือข้าวของเครื่องใช้ของกษัตริย์ รวมถึงงานศิลปะที่กษัตริย์และเชื้อพระวงศ์ทรงให้ช่างฝีมือสร้างสรรค์ขึ้น นอกจากนี้ภายในพิพิธภัณฑ์ยังจัดแสดงเหรียญตราโบราณ ใบลาน และพระพุทธรูปศิลปะพุกาม	2. พระราชวังมัณฑะเลย์ สร้างขึ้นโดยพระเจ้ามินดง ระหว่างปี ค.ศ. 1857-ค.ศ. 1859 เป็นพระราชวังหลังสุดท้ายของพระเจ้าธีบอแห่งราชวงศ์คองบองซึ่งเป็นกษัตริย์องค์สุดท้ายในประวัติศาสตร์พม่า ต่อมาได้รับความเสียหายจากภัยสงครามมหาเอเชียบูรพา และได้รับการบูรณะโดยรัฐบาลพม่า โดยการลอกแบบโครงสร้างเดิม

แผนที่ ย่อย 3: 4-37 แผนที่ระหว่างประเทศ เส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนา

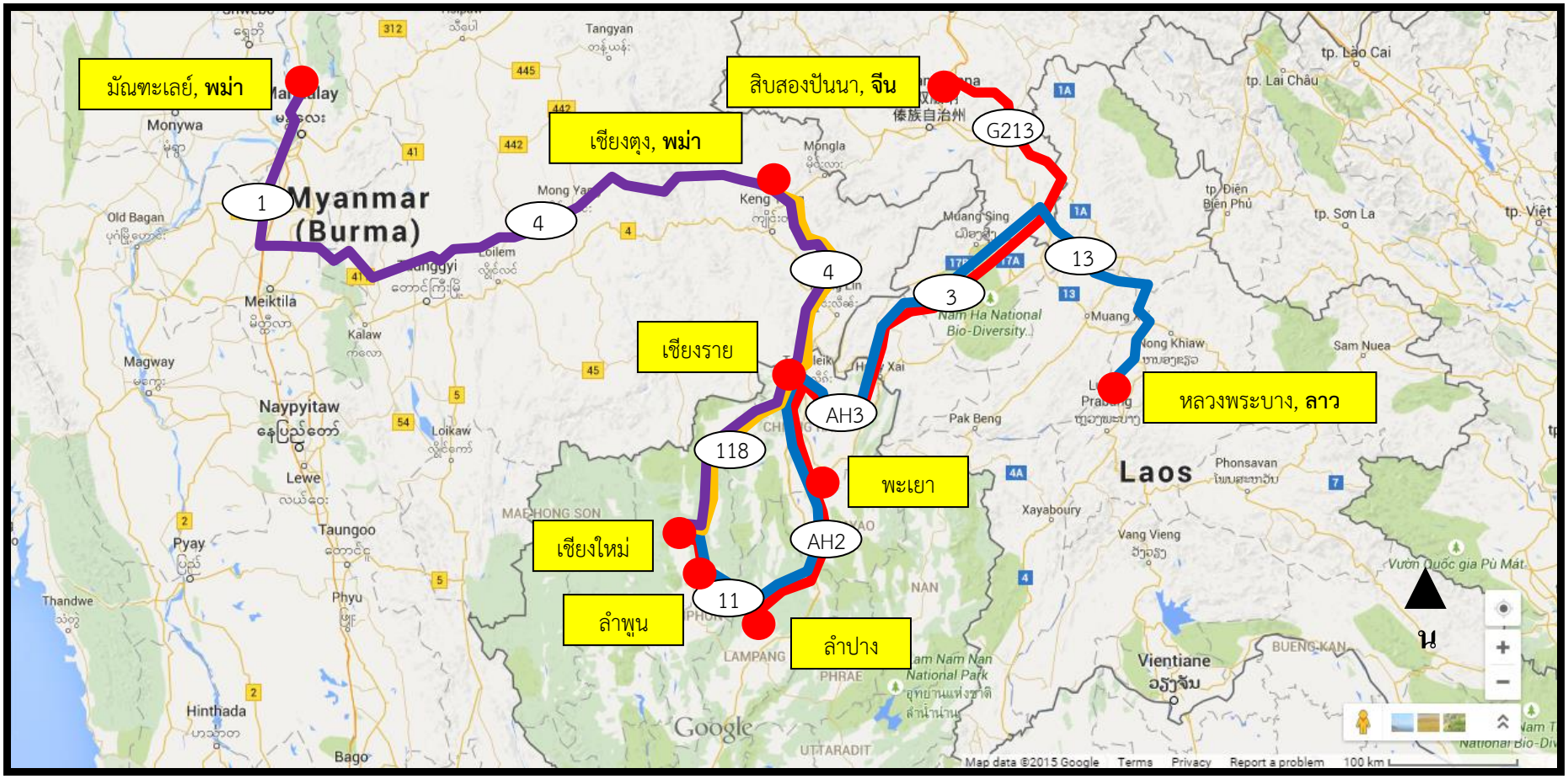

สัญลักษณ์

- เมืองสำคัญที่มี <u>แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์</u>
- AH2 ถนนสายหลัก
- เส้นทางล้านนา-สิบสองปันนา
- เส้นทางล้านนา- หลวงพระบาง
- เส้นทางล้านนา-เชียงตุง
- เส้นทางล้านนา-มัณฑะเลย์

แผนงาน “การบริหารจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เส้นทางอารยธรรมล้านนาเชื่อมโยงกับ สปป.ลาว สหภาพเมียนมาร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน (ตอนใต้)”

คอบช.
เครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ
Thailand Research Organizations Network (TRON)

2) เส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมอาคารสิ่งก่อสร้างที่มีความโดดเด่นด้านสถาปัตยกรรม ประกอบด้วย เส้นทางเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมล้านนา-ล้านช้าง และเส้นทางเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมล้านนา-มัณฑะเลย์-พุกาม

- เส้นทางเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม ล้านนา-ล้านช้าง ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรด้านศิลปะสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น มีคุณค่า และมีคุณลักษณะทางศิลปะสถาปัตยกรรมของอาณาจักรล้านนาและอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาคารทางศาสนาและพุทธศิลป์ทั้งรูปแบบศิลปะสถาปัตยกรรมชั้นสูง และศิลปะสถาปัตยกรรมพื้นบ้าน การเดินทางท่องเที่ยวทำได้ทั้งทางถนนโดยใช้รถยนต์ส่วนตัวหรือบริการรถโดยสารสาธารณะจากจังหวัดเชียงใหม่ตามเส้นทางสายเอเชีย AH2 และ AH 3 และเส้นทาง R3A เข้าสู่บ้านห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และใช้บริการเรือเช่าระหว่างเมืองห้วยทรายถึงหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ส่วนการเดินทางโดยเครื่องบินมีสายการบินลาวแอร์ไลน์ (Lao Airlines) จากสนามบินนานาชาติจังหวัดเชียงใหม่ถึงหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

ตารางที่ ย่อย 3: 4-32 เส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนา เส้นทางล้านนา-ล้านช้าง

ประเทศไทย	
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่	
1.วัดพระธาตุดอยสุเทพ	6. เวียงกุมกาม
2. วัดเจดีย์หลวง	7.วัดอุโมงค์
3. วัดเชียงมั่น	8.วัดพระสิงห์
4. วัดสวนดอก	9.วัดเกตุ ย่านวัดเกตุ
5. วัดปราสาท	10. เรือนโบราณในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย	
1.เมืองเก่าเชียงแสน	4.วัดพระธาตุเจดีย์หลวง (เชียงแสน)
2.วัดพระสิงห์	5.วัดป่าสัก (เชียงแสน)
3.วัดพระแก้ว	
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดลำพูน	
1.วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร	4. พิพิธภัณฑ์ชุมชนเมืองลำพูน
2.วัดจามเทวี	5. Trip รถรางชมเมืองลำพูน
3.วัดพระยืน	
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง	
1.วัดพระธาตุลำปางหลวง	5. วัดศรีชุม
2.วัดปงสนุกใต้	6.บ้านเสานัก
3.วัดไหล่หิน	7. วัดพระแก้วดอนเต้า
4. วัดเจดีย์ซาว	

แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดพะเยา	
1.วัดติโลกอาราม 2.วัดศรีโคมคำ พระเจ้าล้านตื้อ พระเจ้าแข้งคม 3.หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ	4.วัดพระธาตุจอมทอง 5. วัดหลวงราชสัณฐาน
สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว	
แหล่งท่องเที่ยวเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว	
1. วัดจอมแก้วมณีรัตน์ ตั้งอยู่บนเนินเขา ภายในวัดมีพระอุโบสถสร้างด้วยไม้สัก ศิลปะไทยใหญ่ ฝาผนังโดยรอบของพระอุโบสถมีภาพเขียนสีน้ำมันศิลปกรรมลาว วัดแห่งนี้ได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ โดยพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เมื่อครั้งเสด็จมาเยี่ยมเยือนเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว เมื่อปี พ.ศ. 2537	2. วัดพระธาตุตากผ้าทอง ตั้งอยู่บนเนินเขาสูง ภายในบริเวณวัดมีพระอุโบสถศิลปกรรมลาว ได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ขึ้นมาใหม่ และมีพระธาตุที่เล่ากันว่าทุกวันขึ้น 15 ค่ำ จะมีแสงสีต่างๆ พวยพุ่งขึ้นมาจากองค์พระธาตุ สามารถมองเห็นได้ชัดเจนจากฝั่งไทย
แหล่งท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบาง	
1. พระธาตุภูสี 2. ถนนสีสว่างวงศ์ 3. พระราชวังเจ้ามหาชีวิต สร้างขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1904 ออกแบบโดยสถาปนิกชาวฝรั่งเศส จึงมีลักษณะผสมผสานระหว่างฝรั่งเศสและศิลปะล้านช้าง ปัจจุบันเป็นพิพิธภัณฑ์วังเจ้ามหาชีวิต ภายใน จัดแสดงศิลปะวัตถุ และเครื่องใช้ในพระราชพิธีศิลปะล้านช้าง 3. หอพระบาง หอพระลักษณะทรงสิมสถาปัตยกรรมล้านช้าง-หลวงพระบาง ภายในประดิษฐานพระบาง ซึ่งเป็นพระคู่บ้านคู่เมืองหลวงพระบาง สร้างทองคำ 90 % ด้วยพุทธลักษณะศิลปะขอม เป็นพุทธรูปในปางประทานอภัย หรือปางห้ามสมุทร 4. วัดเชียงทองราชวรวิหาร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของตัวเมืองหลวงพระบาง วัดแห่งนี้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2102-03 ในรัชสมัยของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช วัดเชียงทองเป็นที่ยังเก็บรักษาคุณค่าทางสถาปัตยกรรมของหลวงพระบางไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ในวัดเป็นสถานที่เก็บรักษาราชโกศและราชรถของเจ้ามหาชีวิตศรี	5. วัดใหม่สุวรรณภูมาราม 6. วัดวิชุลนราช(วัดหมากโม) พระอุโบสถ(สิม)ทรงไทลื้อสิบสองปันนา ส่วนโห่งหรือช่อฟ้าเป็นศิลปะล้านช้าง บานประตูและหน้าต่างแกะสลักด้วยสกุลช่างเชียงขวาง มีพระธาตุหมากโมซึ่งเป็นพระธาตุทรงดอกบัว 7.วัดพระมหาธาตุราชบวรวิหาร (วัดทาดน้อย) สร้างขึ้นสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ราวพ.ศ. 2091 มีอุโบสถหรือสิมศิลปะล้านช้าง ภายในมีงานแกะสลักสวยงามฝีมือช่างพื้นบ้าน 8.วัดเชียงม่วนวชิระมังคลาราม สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าจันทราช ราวปีพ.ศ.2396 มีอุโบสถหรือสิมศิลปะล้านช้างเวียงจันท์ ผนังของสิมมีงานจิตกรรมฝาผนังสวยงาม 9. วัดศิริมงคลไชยาราม 10. วัดสุวรรณคีรี 11. วัดศรีบุญเรือง 12. วัดธาตุหลวงราชมหาวิหาร

สว่างวัฒนา กษัตริย์องค์สุดท้ายของ ราชอาณาจักรลาว

- เส้นทางเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมล้านนา-มัณฑะเลย์-พุกาม ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรด้านศิลปะสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น มีคุณค่าและเป็นตัวแทนคุณลักษณะของศิลปะสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานระหว่างล้านนาและพุกาม ส่วนใหญ่เป็นสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา การเดินทางไปเยี่ยมเยือนสามารถเดินทางโดยใช้บริการสายการบินระหว่างประเทศจากสนามบินนานาชาติจังหวัดเชียงใหม่ ถึงมัณฑะเลย์ ประเทศสาธารรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ หรือใช้รับเส้นทางสายเอเชีย AH2 จากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ถึงบ้านท่าขี้เหล็ก ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ และเช่ารถยนต์ของบริษัทนำเที่ยวในสาธารรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์เพื่อเดินทางไปสู่เมืองเชียงตุง เมืองตองยี และเมืองมัณฑะเลย์ โดยเส้นทางนี้จะสามารถเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมล้านนา สถาปัตยกรรมพม่า และสถาปัตยกรรมมอญด้วย

ตารางที่ ย่อย 3: 4-33 เส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์อารยธรรมล้านนา เส้นทางเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรมล้านนา-มัณฑะเลย์-พุกาม

ประเทศไทย	
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่	
1. วัดพระธาตุดอยสุเทพ	8. เวียงกุมกาม
2. วัดเจดีย์หลวง	9. วัดแสนฝาง
3. วัดเชียงมั่น	10. วัดอุโมงค์
5. วัดสวนดอก	11. วัดพระสิงห์
6. วัดปราสาท	12. วัดเกตุ ย่านวัดเกตุ
7. วัดกู่เต้า	13. เรือนโบราณ ในหาวิทยาลัยเชียงใหม่
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย	
1. เมืองเก่าเชียงแสน	4. วัดพระธาตุเจดีย์หลวง (เชียงแสน)
2. วัดพระสิงห์	5. วัดป่าสัก (เชียงแสน)
3. วัดพระแก้ว	
ประเทศสาธารรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์	
แหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงตุง	
1.วัดราชฐานหลวงหัวข่วง มีพระอารามหลวงตกแต่งวิหารด้วยตุง มีพระสถูปเจดีย์พาโกดาศิลปะสกุลช่างปลายพุกามผสมศิลปมัณฑะเลย์ 2.วัดพระแก้ว มีวิหารที่งดงามหลังคาซ้อนเป็นชั้น มณฑปมีเครื่องยอดทรงพระธาตุ ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปศิลปะพม่ากับไทรัฐฉาน	4.วัดมหาเมี๊ยะมุณีหรือวัดมหายัตมุนี เป็นพระวิหารทรงจัตุรมุข หลังคา 9 ชั้น ปลียอดบนสุดประดับด้วยฉัตรศิลปะพม่าแสดงถึงเกียรติยศแห่งราชสำนักกษัตริย์พม่า 5.วัดป่าแดง มีศิลาจารึกและหอธรรมบรรจุตำนานและคัมภีร์ต่างๆ มีวิหารขนาดใหญ่ศิลปะ

และอิทธิพลสกุลศิลปะพุกามตอนปลายผสมมัณฑะเลย์ 3.พระพุทธรูปชี้นิ้ว เป็นพุทธรูปก่ออิฐถือปูนขนาดใหญ่ศิลปะพม่าแบบสกุลช่างมันฑะเลย์ ประทับยืนชี้นิ้วพระหัตถ์ข้างขวาตรงไปข้างหน้า พบเฉพาะงานพุทธศิลปะของพม่า	มัณฑะเลย์ผสมไทยใหญ่พื้นเมือง 6.วัดราชฐานหลวงเชียงยืน ภายในวิหารลงรักปิดทองด้วยลวดลายวิจิตรบรรจง เสาวิหารใหญ่กว่าเสาวิหารของวัดอื่นๆ
แหล่งท่องเที่ยวเมืองมัณฑะเลย์	
1. พระตำหนักไม้สักชเวนานดอร์ เป็นพระตำหนักที่สร้างจากไม้สักแกะสลักด้วยลวดลายพม่า ปิดแผ่นทองทั้งหลัง สร้างในสมัยพระเจ้ามินดง เมื่อปี พ.ศ. 2400 2.วัดกุโธดอร์ มีพระไตรปิฎก 84,000 พระธรรมขันธ์จารึกบนหินอ่อนกว่า 729 แผ่น และมีพระไตรปิฎกเล่มใหญ่ที่สุดในโลก	3.พระมหามัยมุนี พระพุทธรูปทองคำขนาดใหญ่ทรงเครื่องกษัตริย์ เป็น 1 ใน 5 สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของประเทศพม่า 4.พระราชวังมัณฑะเลย์ เป็นพระราชวังแห่งสุดท้ายของพระเจ้ามินดง กษัตริย์ผู้ครองมัณฑะเลย์
แหล่งท่องเที่ยวเมืองพุกาม	
1.วัดอนันดา หรือ อนันดากู่พยา เป็นวัดสีขาวสถาปัตยกรรมแบบมอญ ถือเป็นรูปแบบศิลปะพุกามที่สมบูรณ์ 2. เจดีย์สัพพัญญู หรือ วัดถัดบินยู เป็นเจดีย์ที่สูงที่สุดในเมืองพุกาม สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 1687 โดยกษัตริย์อลองสิตู โดยสร้างตามศิลปะแบบปาละของอินเดีย	3.เจดีย์มังคละ หรือ มิงกาลาเจดีย์ ตั้งอยู่เหนือฐานทักษินสามชั้นซึ่งซ้อนกันบนฐานไพทีทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส เนื่องจากกษัตริย์ผู้สร้างคือพระเจ้านรสีหปติ ทรงปรารถนาจะสร้างให้ยิ่งใหญ่เทียบเคียงเจดีย์ที่พระเจ้าอโนรธาสร้าง

แผนที่ ย่อย 3: 4-38 แผนที่ระหว่างประเทศ เส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม

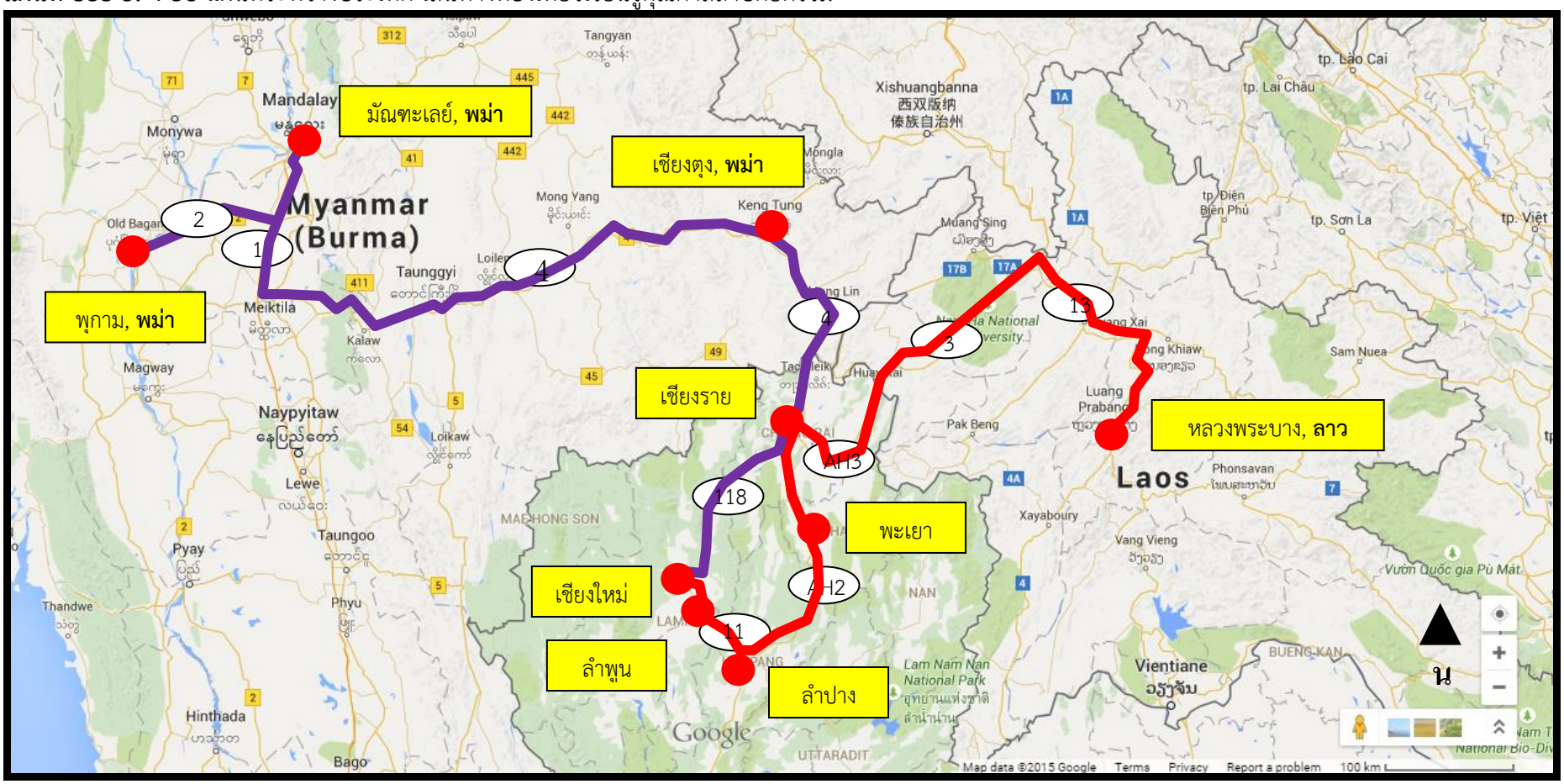

สัญลักษณ์

- เมืองสำคัญที่มี แหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้คุณค่าสถาปัตยกรรม
- AH2 ถนนสายหลัก
- เส้นทางล้านนา-ล้านช้าง
- เส้นทางล้านนา-มัณฑะเลย์ – พุกาม

แผนงาน “การบริหารจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เส้นทางอารยธรรมล้านนาเชื่อมโยงกับ สปป.ลาว สหภาพเมียนมาร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน (ตอนใต้)”

เครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ
Thailand Research Organizations Network (TRON)

โครงการย่อย 3 บทที่ 4 -113

3) เส้นทางท่องเที่ยวหัตถกรรม เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีรูปแบบและคุณลักษณะเฉพาะถิ่นที่สะท้อนถึงการผสมผสานศิลปหัตถกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในอาณาจักรล้านนา งานหัตถกรรมที่โดดเด่น คือ หัตถกรรมประเภทผ้าทอและงานแกะสลัก โดยมีเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างภาคเหนือตอนบนกับเมืองหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

ตารางที่ ย่อย 3: 4-34 เส้นทางท่องเที่ยวหัตถกรรมเชื่อมโยงภาคเหนือตอนบนกับเมืองหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

ประเทศไทย	
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่	
1.กาดหลวง 2.ถนนคนเดินท่าแพ 3.ถนนคนเดินวัวลาย 4.บ้านถวาย 5.ย่านวัวลาย 6.พิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นล้านนา	7.บ่อสร้าง 8.ไนท์บาซ่าร์ 9.บ้าน 100 อัน 1,000 อย่าง 10.บ้านไร่ไผ่งาม 11.หมู่บ้านทอผ้าซิ่นตีนจก
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดลำพูน	
1.กาดขัวมุงท่าสิงห์ เทศบาลเมืองลำพูน 2.หมู่บ้านหัตถกรรมแกะสลัก อ.แม่ทา 3.หมู่บ้านหัตถกรรมผ้าฝ้ายเวียงยอง อ.เมือง	4.หมู่บ้านหัตถกรรมบ้านดอนหลวง อ.เมือง 5.แหล่งทอผ้าบ้านหนองเงือก อ.ป่าซาง
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดแพร่	
1.บ้านทุ่งโฮ้ง 2.หมู่บ้านทอผ้าตีนจก	3.บ้านร่องฟอง 4.โกมลผ้าโบราณ
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดน่าน	
1. ถนนคนเดินหัวเวียงใต้ ผ้าซิ่นลายน้ำไหล 2. หมู่บ้านไทลื้อหนองบัว	3. Trip รถรางเที่ยงเมืองเก่าน่าน 4. วัดพระเกิด
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	
แหล่งท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบาง	
1.ตลาดม้ง เป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมของชาวม้งรอบเมืองหลวงพระบาง 2. ตลาดดารา เป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมประเภทผ้าทอมือของชาวไทลื้อ ชาวลาวสูง	3. บ้านช่างฆ้อง เป็นหมู่บ้านที่ผลิตกระดาษสาโดยใช้กรรมวิธีการผลิตแบบดั้งเดิมที่ 4. บ้านผานม เป็นหมู่บ้านชาวไทลื้อที่อพยพมาจากเมืองสิบสองปันนา ในอดีตบ้านผานมเป็นแหล่งทอผ้าถวายเจ้ามหาชีวิตและราชสำนัก ผ้าทอบ้านผานมจึงมีชื่อเสียงมาก

แผนที่ ย่อย 3: 4-39 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวหัตถกรรมเชื่อมโยงภาคเหนือตอนบนกับเมืองหลวงพระบาง ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

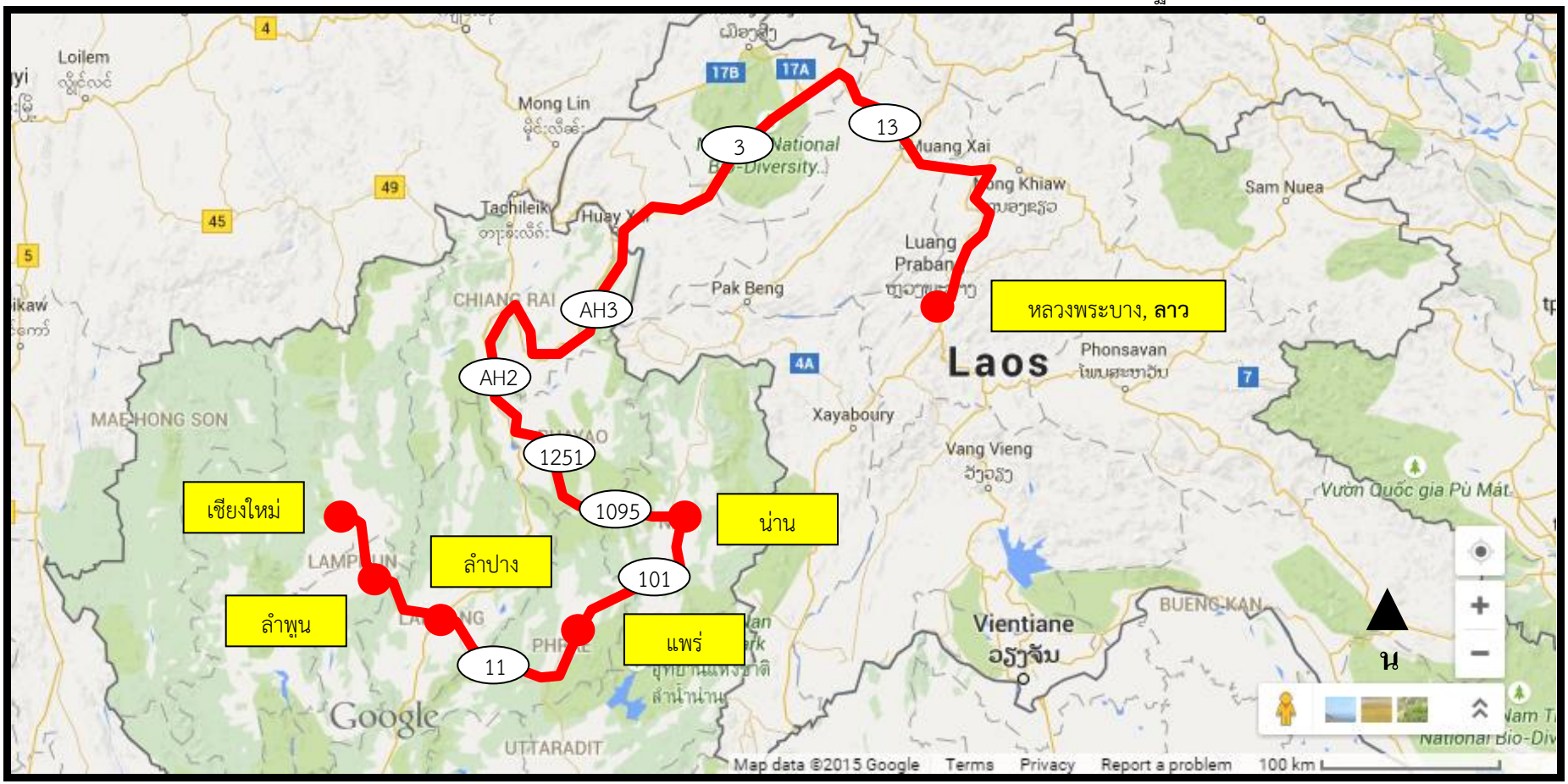

สัญลักษณ์

เมืองสำคัญที่มี <u>แหล่งท่องเที่ยวหัตถกรรม</u>

AH2 ถนนสายหลัก

เส้นทางล้านนา- หลวงพระบาง

แผนงาน “การบริหารจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เส้นทางอารยธรรมล้านนาเชื่อมโยงกับ สปป.ลาว สหภาพเมียนมาร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน (ตอนใต้)”

เครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ
Thailand Research Organizations Network (TRON)

4) เส้นทางท่องเที่ยววิถีชีวิต เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมเยือนชุมชนดั้งเดิมที่ยังรักษาวิถีชีวิตเดิมของบรรพบุรุษ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้ซึมซับบรรยากาศที่สงบ งดงามในชุมชน และได้เรียนรู้วิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนต่าง ๆ การท่องเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยววิถีชีวิตควรเดินทางในรูปแบบ “เนิบช้า หรือ Slow Tour” เพื่อจะได้สัมผัสวิถีชีวิตชุมชนอย่างใกล้ชิด ซึ่งวิธีการเดินทางที่เหมาะสม คือ การเดินทางโดยใช้รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถจักรยาน ฯ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเภทวิถีชีวิตในภาคเหนือตอนบนมีอยู่ทั้ง 8 จังหวัด สำหรับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) มีชุมชนในเมืองต่าง ๆ ที่สามารถเลือกไปเยี่ยมเยือนได้ อาทิ เมืองหลวงพระบางประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เมืองเชียงรุ้งประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) เมืองเชียงตุงประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์ฯ) โดยมีโครงข่ายการคมนาคมขนส่งรองรับทั้งทางอากาศและทางบก

ตารางที่ ย่อย 3: 4-35 เส้นทางท่องเที่ยววิถีชีวิตเชื่อมโยงพื้นที่ 4 ประเทศในกลุ่มอารยธรรมล้านนา

ประเทศไทย	
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่	
1.กาดหลวง 2.วัดเกตุ 3.ถนนคนเดินท่าแพ 4.ถนนคนเดินวัวลาย	5.ย่านวัวลาย-ศรีสุพรรณ-นันทาราม-หมื่นสาร 6.ตลาดประตูเชียงใหม่ (พระปกเกล้าซอย2) 7.อำเภอแม่แจ่ม
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย	ตลาดแม่สาย
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดลำพูน	
1.Trip รถรางชมเมืองลำพูน	2.กาดขัวมุงท่าสิงห์เทศบาลเมืองลำพูน
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง	
1.กาดกองต้า (ถนนตลาดเก่า)	2.ทริปรถม้ารอบเมืองเก่าลำปาง
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดแพร่	
1. ตลาดหัวดง 2.กาดกองเก่า (กาดพระนอน)	3.บ้านทุ่งโฮ้ง
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดน่าน	
1. ถนนสุมนเทวราช (ตลาดเช้า) 2.ถนนคนเดินหัวเวียงใต้	3. Trip รถรางเที่ยงเมืองเก่าน่าน
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดพะเยา	
1.กว๊านพะเยา	2.พระตำหนักกว๊านพะเยา
แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอน	
1. ตลาดสายหยุด 2. พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน	3. ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอขุนยวม 4. สะพานซูตองเป้

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	
แหล่งท่องเที่ยวเมืองห้วยทราย	
1. ตลาดเมืองบ่อแก้ว 2. หมู่บ้านน้ำว้าง 3. หมู่บ้านข้าวปุ้น	4. หมู่บ้านยองหิน 5. หมู่บ้านต้มเหล้า
แหล่งท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบาง	
1. บ้านซ่างไห 2. ตลาดม้ง	3. บ้านเจ๊ก 4. ตลาดดารา
แหล่งท่องเที่ยวเมืองหลวงน้ำทา	
1. บ้านป่าสัก	2. บ้านน้ำดี
สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนม่าร์	
แหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงตุง	ตลาดเช้าเมืองเชียงตุง
สาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)	
แหล่งท่องเที่ยวเมืองเชียงรุ้ง	
1. เมืองฮำหรือกาหลั่นป้า เป็นชุมชนชาวไทลื้อ	2. หมู่บ้านวัฒนธรรมไทลื้อ

แผนที่ ย่อย 3: 4-40 แผนที่เส้นทางท่องเที่ยววิถีชีวิตเชื่อมโยงพื้นที่ 4 ประเทศในกลุ่มอารยธรรมล้านนา

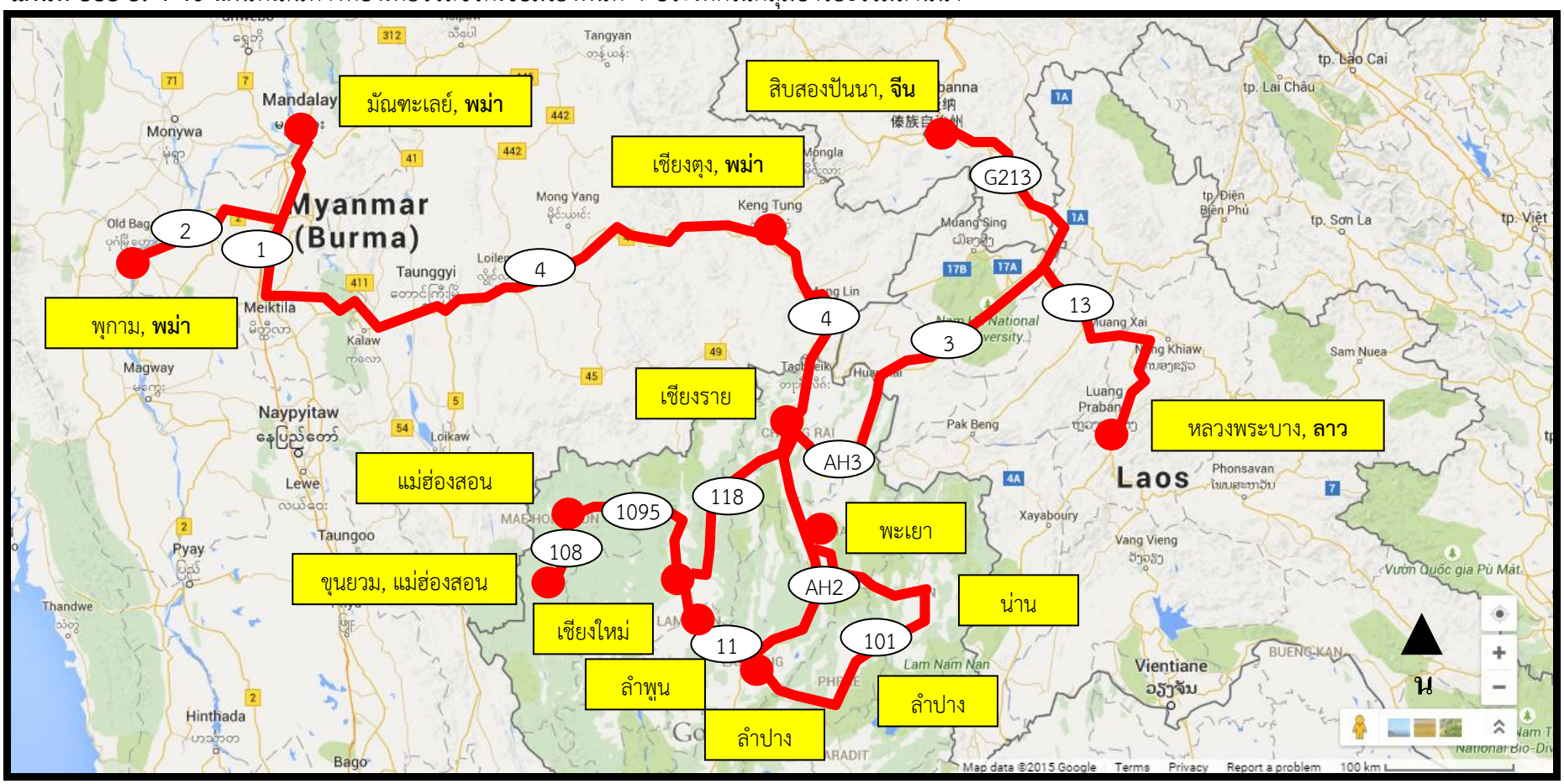

สัญลักษณ์

- เมืองสำคัญที่มีแหล่งท่องเที่ยววิถีชีวิต
- AH2 ถนนสายหลัก
- เส้นทางวิถีชีวิต

แผนงาน “การบริหารจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เส้นทางอารยธรรมล้านนาเชื่อมโยงกับ สปป.ลาว สหภาพเมียนมาร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน (ตอนใต้)”

คอบช.
เครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ
Thailand Research Organizations Network (TRON)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า การผลิตซ้ำ ดัดแปลง หรือเผยแพร่ในรูปแบบอื่นใด ไม่ว่ากรณีใดๆ

4.5.4 การพัฒนากลไกความร่วมมือในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศในกลุ่ม “อารยธรรมล้านนา” การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องมีกลไกกลางในการทำหน้าที่ประสานความร่วมมือระหว่างสมาชิกทุกประเทศในกลุ่ม “อารยธรรมล้านนา” เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงระหว่างประเทศเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้โดยการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” โดยคณะกรรมการ ฯ ชุดนี้จะมีบทบาทหน้าที่หลัก ดังนี้

- ริเริ่มการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศ
- สำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวเพื่อกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศ
- ประสานความร่วมมือในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศ
- กำหนดมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศ
- การประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศสมาชิกโดยฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ
- สนับสนุนการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการท่องเที่ยว เพื่อร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยง 4 ประเทศใน”กลุ่มอารยธรรมล้านนา”
- ส่งเสริมความร่วมมือในการศึกษาวิจัยเพื่อสร้างข้อมูลและองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยง 4 ประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา”

โดยองค์ประกอบของคณะกรรมการ ฯ ชุดนี้ ประกอบด้วย ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจากทั้ง 4 ประเทศในกลุ่มอารยธรรมล้านนา

บทที่ 5
สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

5.1 ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ประเทศในภูมิภาคเอเชียซึ่งเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและเป็นคู่แข่งทางการตลาดของไทยต่างเร่งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็นตลาดการท่องเที่ยวที่มีการเติบโตมากขึ้นในปัจจุบัน รัฐบาลไทยก็ให้ความความสำคัญกับการส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวบนฐานทางวัฒนธรรม และการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรรมระหว่างพื้นที่ที่ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน พื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนจึงถูกกำหนดให้เป็นกลุ่มท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา ซึ่งโดยตำแหน่งที่ตั้ง ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ และความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธ์ต่าง ๆ ที่เคยอยู่ในอาณาจักรล้านนาในอดีต พื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนจึงมีศักยภาพที่จะพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง ที่อยู่ใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” คือ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)

เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และสร้างความเข้าใจถึงคุณค่าและความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว องค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรรมจึงแตกต่างจากองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั่วไป ดังนั้น การศึกษาเพื่อประเมินศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศ

เพื่อตอบสนองนโยบายรัฐบาลส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้ฐานวัฒนธรรมและเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา” จึงมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน
2. จัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน
3. เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเส้นทางอารยธรรมล้านนา
4. เสนอแนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนกับ สปป.ลาว สหภาพเมียนม่าร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน (ตอนใต้)

5.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ โดยรวมรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภทในพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบนจากแหล่งทุติยภูมิและคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อคัด

กรองศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรรม โดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระดับสูงจะเป็นกลุ่มตัวอย่างในการสำรวจประเมินศักยภาพการรองรับท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการสำรวจประเมินศักยภาพขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ใช้แบบสำรวจที่ประกอบด้วยตัวชี้วัดศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) ด้านการจัดกิจกรรมเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว 3) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 4) ด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว 5) ด้านการประชาสัมพันธ์/การให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว 6) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว 7) ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน 8) ด้านการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว ค่าคะแนนการประเมินจะนำมาจัดระดับศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามเกณฑ์การแบ่งระดับศักยภาพ 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับปานกลาง และระดับต่ำ

สำหรับการศึกษาเพื่อจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน มีองค์ประกอบที่ใช้เป็นกรอบในการพิจารณากำหนดเส้นทาง 5 องค์ประกอบ คือ ศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ความสนใจของนักท่องเที่ยว ศักยภาพการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศักยภาพการบริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่วนการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรรมเชื่อมโยงระหว่างประเทศในกลุ่ม “อารยธรรมล้านนา” มีองค์ประกอบการพิจารณากำหนดเส้นทาง 2 องค์ประกอบ คือ โครงข่ายการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงระหว่างภาคเหนือตอนบนกับประเทศในกลุ่ม “อารยธรรมล้านนา” และองค์ประกอบด้านเรื่องราวหรือเนื้อหาที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกันของทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกันของประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา”

ส่วนการศึกษาเพื่อหาแนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4 ประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” (ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย สปป.ลาว สหภาพเมียนม่าร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)) ได้ทำการถอดบทเรียนจากการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยง 7 ประเทศในทวีปยุโรป “เส้นทางTRANSROMANICA”

5.3 สรุปผลการวิจัย

ผลการสำรวจประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบนจำนวน 291 แหล่ง พบว่า ร้อยละ 96.22 ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบนมีศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระดับปานกลาง โดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระดับสูงมีเพียง 5 แหล่งหรือคิดเป็นร้อยละ 1.72 ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย วัดภูมินทร์จังหวัดน่าน โฮมสเตย์บ้านต่อแพจังหวัดแม่ฮ่องสอน โฮมสเตย์บ้านโปงจังหวัดเชียงใหม่ วัดศรีสุพรรณจังหวัดเชียงใหม่ และวัดเกตุการามจังหวัดเชียงใหม่

สำหรับองค์ประกอบรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 8 ด้าน ผลการประเมินศักยภาพพบว่า ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระดับสูง ส่วนด้านที่มีศักยภาพระดับปานกลางซึ่งควรต้องดำเนินการพัฒนาเพื่อยกระดับศักยภาพ ได้แก่ ด้านทรัพยากร

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้บริการ ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน และด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว โดยด้านการประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และด้านการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว ผลการประเมินพบว่า มีศักยภาพในระดับต่ำซึ่งต้องเร่งรัดการพัฒนาศักยภาพ

ส่วนผลการศึกษาเพื่อจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน ได้จัดแบ่งเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคเหนือตอนบนตามเรื่องราว/เนื้อหาทรัพยากรท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือตอนบน โดยแบ่งได้เป็น 6 กลุ่มเส้นทาง คือ

- **กลุ่มเส้นทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี** เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งประวัติศาสตร์และโบราณคดีของอาณาจักรล้านนา
- **กลุ่มเส้นทางประวัติศาสตร์ร่วมสมัย** เป็นเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของชาวล้านนาในยุคสมัยต่างๆ
- **กลุ่มเส้นทางสถาปัตยกรรม** เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมสถาปัตยกรรม สิ่งก่อสร้างทางศาสนา อาคารบ้านเรือน ร้านค้าฯ ที่สะท้อนเรื่องราวและวิถีชีวิตล้านนาในยุคสมัยต่างๆ
- **กลุ่มเส้นทางหัตถกรรมล้านนา** เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมแหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรม โดยเส้นทางนี้จะเป็นการเดินทางเพื่อชื่นชมงานหัตถศิลป์ล้านนา เพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนาและการพัฒนาหัตถกรรมพื้นถิ่น เพื่อตอบสนองการดำเนินชีวิตปัจจุบัน
- **กลุ่มเส้นทางเทศกาลงานประเพณีล้านนา** เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อร่วมกิจกรรมในเทศกาลต่างๆ ประจำปี และร่วมงานประเพณีท้องถิ่นล้านนา ซึ่งจะมีช่วงเวลาการจัดกิจกรรมที่อาจจะแตกต่างกันไปในแต่ละชุมชนท้องถิ่น
- **กลุ่มเส้นทางวิถีชีวิตล้านนา** เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเยี่ยมเยือนย่านเก่าและชุมชนดั้งเดิมที่ยังคงรักษาวิถีชีวิตของชาวล้านนาเพื่อเรียนรู้และซึมซับความงาม ความสงบสุขตามวิถีล้านนา

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 6 กลุ่มเส้นทางนี้ เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เชื่อมร้อยแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ตั้งอยู่บนเส้นทางคมนาคมเดียวกัน โดยมีทั้งเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดและในกลุ่มจังหวัด(เส้นทางเชื่อมโยงระหว่างจังหวัด) ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการท่องเที่ยวสามารถนำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่โครงการจัดทำขึ้นนี้ ไปใช้จัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือจัดทำรายการนำเที่ยวได้ทันที นอกจากนี้ ผลการสำรวจรวบรวมข้อมูล พบว่า แหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งมีศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่ยังขาดศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ยังมีอีกเป็นจำนวนมาก**(ภาคผนวก ง)** ซึ่งหากหน่วยงานภาครัฐหรือผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวที่ต้องการนำเสนอเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำเป็นต้องให้การสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาเพื่อให้มีความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การศึกษาเพื่อหาแนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” ซึ่งได้ถอดบทเรียนจากกรณีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยง 7 ประเทศในทวีปยุโรป “เส้นทางTRANSROMANICA” พบว่า แนวทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรรมระหว่าง 4 ประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” (ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยกับประเทศ สปป.ลาว ประเทศสหภาพเมียนม่าร์ และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)) จะต้องดำเนินงานใน 4 ประเด็นสำคัญ คือ การศึกษาและทำความเข้าใจบริบทด้านการท่องเที่ยวของแต่ละประเทศในกลุ่มอารยธรรมล้านนา การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแต่ละประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” การศึกษาเพื่อจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” และการพัฒนากลไกความร่วมมือการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” โดยกลไกหลักที่นำเสนอคือ การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” ซึ่งการศึกษานี้ ได้จัดเส้นทางท่องเที่ยวการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” โดยพิจารณาจากองค์ประกอบด้านโครงข่ายการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงระหว่างประเทศ และองค์ประกอบด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแต่ละประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” ที่มีเรื่องราวหรือเนื้อหาสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกัน พบว่า เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” ได้มี 4 กลุ่มเส้นทาง คือ

- เส้นทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
- เส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้สถาปัตยกรรม
- เส้นทางท่องเที่ยวหัตถกรรม
- เส้นทางท่องเที่ยววิถีชีวิต

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน

1) เร่งดำเนินการพัฒนายกระดับศักยภาพองค์ประกอบรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบนทั้ง 8 ด้านให้มีศักยภาพที่เหมาะสมในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็นการท่องเที่ยวทีมีรูปแบบเฉพาะและแตกต่างจากรูปแบบการท่องเที่ยวที่ผู้ประกอบธุรกิจส่วนใหญ่คุ้นเคยและมีความชำนาญในการให้บริการ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็นตลาดการท่องเที่ยวที่มีการขยายตัวเติบโตเพิ่มสูงขึ้น โดยองค์ประกอบรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ต้องเร่งดำเนินการพัฒนาศักยภาพ ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม บุคลากรที่ให้บริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

2) จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การดำเนินงานพัฒนาเพื่อยกระดับศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบนทั้ง 8 ด้าน มีหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ทั้งหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานภาคเอกชน และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวทั้งจากส่วนกลางและในท้องถิ่น ตลอดจนองค์กรชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงควรจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขึ้น เพื่อทำหน้าที่ประสานนโยบาย แผนงาน และโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แผนพัฒนาศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แผนพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แผนพัฒนาบุคลากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ฯ โดยคณะกรรมการฯ ดังกล่าว ควรจัดตั้งขึ้นทั้งระดับกลุ่มจังหวัด และระดับจังหวัด ซึ่งอาจจัดตั้งเป็นคณะอนุกรรมการในคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด หรือคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์จังหวัดก็ได้ เพื่อลดความซ้ำซ้อนและเพื่อให้การประสานแผนพัฒนาเกิดประสิทธิภาพ

3) จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน เพื่อให้การขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวบรรลุเป้าหมายของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสามารถแข่งขันได้ในตลาดการท่องเที่ยว ควรต้องจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งระดับกลุ่มจังหวัด (เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด) และระดับจังหวัด ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานสอดประสานและเป็นไปในทิศทางเดียวกันโดยทุกภาคส่วนมีความเข้าใจที่ถูกต้อง ตรงกันอย่างชัดเจนในหลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่จัดทำขึ้น ควรกำหนดกรอบเวลาและเป้าหมายการดำเนินงานรวมถึงผู้รับผิดชอบเกี่ยวข้องไว้อย่างชัดเจน และควรประกอบด้วยแผนงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แผนงานพัฒนาศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แผนงานพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแผนงานพัฒนาบุคลากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ฯ

4) สร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อสร้างการเรียนรู้ ดังนั้น การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงต้องมีข้อมูลทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นทั้งผลิตภัณฑ์และวัตถุดิบในการพัฒนาพัฒนาภัณฑ์หรือสินค้าการท่องเที่ยว ดังนั้น การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงต้องเปิดโอกาสหรือสร้างกระบวนการให้ทุกภาคส่วนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคส่วนที่เป็นแหล่งข้อมูล องค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น อาทิ พระสงฆ์และปราชญ์ชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของวัฒนธรรม หน่วยงานวิชาการด้านวัฒนธรรมและสถาบันการศึกษา นักวิจัยหรือนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม ฯ และนักวิชาการด้านการจัดการความรู้

5) สร้างบุคลากรที่ให้บริการท่องเที่ยว บุคลากรที่ให้บริการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารข้อมูลและองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว บุคลากรที่ให้บริการจึงต้องมีศักยภาพด้านความรู้ทางวัฒนธรรมและทักษะในการให้บริการท่องเที่ยว ซึ่งปัจจุบัน ภาคเหนือตอนบนยังขาดบุคลากรที่มีศักยภาพและทักษะในการให้บริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีกมาก สถาบันการศึกษาและหน่วยงานภาครัฐจึงควร

ประสานงานและจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน

5.4.2 ข้อเสนอแนะด้านการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4 ประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” (ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย สปป.ลาว สหภาพเมียนม่าร์ และสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้)) การเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” จะส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและเกิดการกระจายรายได้แก่ชุมชนในเส้นทางท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมถึงไม่ส่งผลกระทบเชิงลบต่อชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทุกประเทศในกลุ่ม “อารยธรรมล้านนา” คือ ประเทศไทย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศสหภาพเมียนม่าร์ และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน(ตอนใต้) จะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยว แนวทางการดำเนินงานเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” จึงต้องมีองค์กรกลางซึ่งประกอบด้วยตัวแทนของทุกประเทศทำหน้าที่ในการประสานความร่วมมือและประสานการดำเนินงาน ดังนี้

1) จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” ทุกประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” ต่างมีนโยบายในการสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งยังมีโครงการความร่วมมือพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานซึ่งเป็นประโยชน์ต่อเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว แต่การดำเนินงานพัฒนาและเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นได้ จำเป็นต้องมีองค์กรกลางในการประสานความร่วมมือระหว่างสมาชิกทุกประเทศในกลุ่ม “อารยธรรมล้านนา” ซึ่งรัฐบาลทุกประเทศสมาชิกต้องมีบทบาทร่วมกันในการริเริ่มและสนับสนุนการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” โดยมอบหมายให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงระหว่างประเทศ โดยคณะกรรมการ ฯ ชุดนี้จะมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- กำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยง 4 ประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา”
- ประสานความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกในการพัฒนาศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของแต่ละประเทศยังมีความแตกต่างกันและยังไม่มีมาตรฐานกลางที่เป็นที่ยอมรับ อย่างไรก็ตาม การที่ประเทศไทยได้รับมอบหมายจากประชาคมอาเซียนให้รับผิดชอบการพัฒนาในสาขาการท่องเที่ยวและโลจิสติกส์ ทำให้ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางความร่วมมือในการพัฒนาศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” อาทิ การฝึกอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยวซึ่งประเทศไทยมีผู้เชี่ยวชาญและบุคลากรที่มีทักษะสูงจำนวนมาก ฯ

- แก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศสมาชิกโดยฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ฯลฯ
- กำหนดมาตรฐานการบริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่เป็นที่ยอมรับของทุกประเทศสมาชิกในกลุ่ม “อารยธรรมล้านนา” เพื่อร่วมกันยกระดับศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยวและคุณภาพการบริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีระบบการตรวจประเมินมาตรฐานและการให้รางวัล
- สนับสนุนการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศในกลุ่ม “อารยธรรมล้านนา” เพื่อร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยง 4 ประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” ซึ่งปัจจุบันผู้ประกอบการท่องเที่ยวของแต่ละประเทศมีการติดต่อประสานการบริการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ทำให้ไม่สามารถควบคุมคุณภาพการบริการได้และเป็นผลเสียต่อนักท่องเที่ยวผู้ใช้บริการและส่งผลกระทบต่อการสร้างตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการท่องเที่ยวระหว่างประเทศในกลุ่ม “อารยธรรมล้านนา”จะเป็นประโยชน์โดยตรงทั้งด้านการพัฒนาการบริการ การควบคุมคุณภาพการบริการ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และทักษะการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ฯ ซึ่งจะส่งผลให้ตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประเทศไทยและภาคเหนือตอนบน มีสินค้าการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใหม่ ๆ ที่ใช้นำเสนอในตลาดการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยจะได้รับประโยชน์จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของประเทศอื่นๆ ใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” ซึ่งมีประสบการณ์และบทเรียนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมานานกว่า
- ส่งเสริมความร่วมมือในการศึกษาวิจัยเพื่อสำรวจทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยว การสร้างข้อมูลและองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยง 4 ประเทศใน”กลุ่มอารยธรรมล้านนา”

2) จัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยง 4 ประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชื่อมโยงระหว่างประเทศใน “กลุ่มอารยธรรมล้านนา” เป็นไปอย่างสอดประสานกันและสามารถแข่งขันได้ในตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของโลก ทุกประเทศสมาชิกจะต้องจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกัน โดยแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศ และแผนงานโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศ

ทั้งนี้โดยมีกรอบเวลาและเป้าหมายการดำเนินงาน รวมถึงแบ่งภารกิจรับผิดชอบของแต่ละประเทศสมาชิกอย่างชัดเจน

บรรณานุกรม

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, กระทรวงมหาดไทย. (2550). **มาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว**.[เอกสารเผยแพร่]. กรุงเทพ: ผู้แต่ง.

กฤษดา ขุ่ยอาภัย. 2552. **การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาบ้านลวงเหนือ ตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: การค้นคว้าอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเศรษฐศาสตร์การเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ และศรันยา แสงลิ้มสุวรรณ. 2555. การท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน. วารสารนักบริหาร. 32 (4): 139–146.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์. คู่มือท่องเที่ยวลำพูน. แหล่งที่มา: http://thai.tourismthailand.org (สืบค้นวันที่ 26 สิงหาคม 2557).

กิตติธัช เตชะวีรากร. 2553**. ธุรกิจเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่.** เชียงใหม่ :การค้นคว้าแบบอิสระ (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์)) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. โครงการศึกษาผลกระทบและการกำหนดท่าทีไทยต่อการจัดตั้งเขตการค้าเสรีเอเชียตะวันออก. แหล่งที่มา: http://www.thaifta.com/thaifta/

จรินทร์ ยอดมิ่ง. 2555. **การศึกษาประวัติศาสตร์ไทยพวนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย.

จิราวรรณ กาวิละ. 2544. **ทางเลือกของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาหมู่บ้านวัวลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จารุจน์ กลิ่นดีปลี. 2541. **การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา: อุทยานแห่งชาติไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี.** สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ชัยวุฒิ ตั้งสมชัย และปิยพรรณ กลั่นกลิ่น. 2554. **สถานการณ์และแนวโน้มของธุรกิจท่องเที่ยวในภาคเหนือตอนบน**. เชียงใหม่: ศูนย์เตือนภัยธุรกิจภาคเหนือ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 34 หน้า.

ท่องเที่ยวลำพูน. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์. (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา: http://i.lamphun.go.th/tourism/gift.html (สืบค้นวันที่ 7 กันยายน 2557).

ธันยา นวลละออง. **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒธรรม จังหวัดปทุมธานี.** วิทยานิพนธ์ ร.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

นิคม จารุมณี. (2536). **การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์ โอ. เอส. พริ้นติ้ง. เฮาส์.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548. **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

ประกอบศิริ ภักดีพินิจ. 2545. **ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนริมกว๊านพะเยา : กรณีศึกษาชุมชนบ้านร่องไฮ ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปิ่นรัชฎ์ กาญจนัษฐิติ. 2552. **การอนุรักษ์มรดกสถาปัตยกรรมและชุมชน.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พูลทรัพย์ สวนเมือง ตุลาพันธ์. (2546). **รูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และร้อยเอ็ด**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. 2553. **การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี.** หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ.

มนัส สุวรรณ. 2538. **นิเวศวิทยากับการพัฒนาเศรษฐกิจ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง สุจิณณา พานิชกุล และ ปัทมา จันทรวิโรจน์. 2547. **รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง เส้นทางการท่องเที่ยวสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์.** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย.

วุฒิชัย สันธิ และ วรลัญจก์ บุณยสุรัตน์. 2556. บทความวิจัย เรื่อง**การจัดการเส้นทางเรียนรู้ทางวัฒนธรรมลุ่มฝ้ากก จังหวัดเชียงราย.** เสนอในการประชุมหาดใหญ่วิชาการ ครั้งที่ 4 วันที่ 10 พฤษภาคม 2556.

ศรชัย ไทรชมภู. **การวางแผนบริหารโครงการที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ**`. กรุงเทพฯ :คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2548.

ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก. 2552. **เวทีเสวนา "ลำปางสู่มรดกโลก"**. (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา: http://www.thaiwhic.go.th/article0.aspx (สืบค้นวันที่ 26 สิงหาคม 2557).

โศรยา สิ่งชูวงศ์. (2546). **วิวัฒนาการแหล่งท่องเที่ยว: กรณี เกาะช้าง จังหวัดตราด.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมาพร คล้ายวิเชียร และคณะ. 2550. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างในอีสานใต้. โครงการสนับสนุนการวิจัยทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สุดชีวัน นันทวัน ณ อยุธยา. 2551. **การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง**. เชียงใหม่: การค้นคว้าอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเศรษฐศาสตร์การเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ส่งศรี วงษ์เวช. 2545. **รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำปิง.** เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขา การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2552. **แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพตามกลุ่มท่องเที่ยว**. (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา: www.angthong.go.th/2554/

attachments/1372_รายงานส่วนที่%205%20(5.1-5.4).pdf (สืบค้นวันที่ 20 กันยายน 2556).

สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่. 2555. **แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ 4 ปี (พ.ศ. 2557-2560)**. เชียงใหม่: ไม่ระบุโรงพิมพ์. 117 หน้า.

สำนักงานจังหวัดน่าน. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์. **จังหวัดน่าน**. (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา: http://123.242.178.83/webjo/ (สืบค้นวันที่ 7 กันยายน 2557).

สำนักงานจังหวัดพะเยา. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์. **แหล่งท่องเที่ยว**. (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา: http://www.visitphayao.com/th/district (สืบค้นวันที่ 7 กันยายน 2557).

สำนักงานจังหวัดลำปาง. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์. **จังหวัดลำปาง**. (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา: http://www.lampang.go.th/travel/travel1.htm (สืบค้นวันที่ 7 กันยายน 2557).

สำนักงานจังหวัดลำพูน. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์. **ท่องเที่ยวลำพูน**. (ระบบออนไลน์)" แหล่งที่มา: http://i.lamphun.go.th/tourism/place.html (สืบค้นวันที่ 7 กันยายน 2557).

สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์. **แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1 (พ.ศ. 2557-2560)**. เชียงใหม่: ไม่ระบุโรงพิมพ์.

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. 2550. **การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อจัดอันดับความเร่งด่วนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์. **แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 (พ.ศ. 2557-2560)**. (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา: www.dla.go.th/servlet/EbookServlet?_mode=detail&ebookId=2077&random=137987373956. (สืบค้นวันที่ 20 สิงหาคม 2557).

Airport of Yangon Republic of the Union of Myanmar. 2015. **Travel and Tour Agencies in Yangon, Myanmar.** [Online]http://www.yangonairportonline.com/Travel-agencies-In-Myanmar.aspx

Ciic of Icomos, the Icomos Charter on Culture Routes , 2008. [online]. Available: http://www.international.icomos.org/charters/culturalroutes_e.pdf (2011, November 22).

Cooper, C., Fletcher, J.,Fyall,A., Gilbert,D.& Wanhill,S.(2008). **Tourism Principles and Practice** (4th ed.).

Goeldner, C.R., & Ritchie,J.R.B. (2009). **Tourism: Principles, Practices and Philosophies**. NY: John WileyandSons.

Greg Richards. 2011. **Cultural Tourism Past, Present and Future.** [Online]http://www.academia.edu/5427648/Cultural_Tourism_Past_Present_and_Future (accessed on 31 August, 2014).

Greg Richards. 2011. **Cultural Tourism: Global and Local Perspectives.** The Haworth Press, Inc.

Greg Richards. 2011. **Tourism trends: Tourism, Culture and Cultural Routes** [Online]http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/culture/routes/StudyCR_en.pdf (accessed on 31 August, 2014).

Kunming Tourism. 2015. **Kunming Travel Services - A list of legitimate Kunming Travel Agencies.** [Online]http://www.chinatouronline.com/china-travel/kunming/kunming-tourism/tourism-services.html

Ismail,R. (2008). **Development of a normative model for cultural tourism on the Cape Flat** (Master's dissertation, CapePeninsulaUniversityofTechnology).

Ivanovic, M. (2008). **Cultural tourism**. CapeTown. SouthAfrica: Juta& Company.

Vientiane-City of Charm. 2015. **TRAVEL AGENTS IN VIENTIANE CAPITAL**. [Online] http://www.tourismlaos.org/show_province.php?Cont_ID=208

Ximba, E. Z. (2009). **Cultural and heritage tourism development and promotion in the Ndwedwe municipal area: perceived policy and practice (Master dissertation, University of Zululand)**. Retrieved September 15, 2012, from http://uzspace.uzulu.ac.za/xmlui/bitstream/handle/10530/419/Cultural%20and%20heritage%20tourism.pdf?sequense=1

ภาคผนวก ก

แบบสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

แบบสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

โครงการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว.....

ที่ตั้ง หมู่บ้าน/ชุมชน ..... **ตำบล** ..... **อำเภอ** ..... **จังหวัด**.....

เบอร์โทรศัพท์ ..... Email .....

Website..... Facebook .....

วันที่สำรวจ ..... เดือน..... พ.ศ..... **ผู้สำรวจ** .....**ตำแหน่ง**.....

1. ทรัพยากรท่องเที่ยว(สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว)ในแหล่งท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) โบราณสถาน/ ประวัติศาสตร์/ สถาปัตยกรรม
( ) พิพิธภัณฑ์/สถานที่เก็บรักษามรดกทางวัฒนธรรม
( ) สินค้า - ของที่ระลึกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา
( ) โครงการหลวง
( ) สวนสนุก
( ) งานเทศกาล/ งานประเพณี
( ) สถานที่แสดงศิลปะแขนงต่าง ๆ
( ) อุทยานวิทยาศาสตร์
( ) แหล่งผลิตการเกษตร
( ) สวนสัตว์
( ) ศาสนสถาน
( ) ชุมชนดั้งเดิม/ ชุมชนวัฒนธรรม
( ) สวนพฤกษศาสตร์/อุทยานแห่งชาติ
( ) สวนดอกไม้ (อุทยานดอกไม้/รีสอร์ท)
( ) อื่นๆ (ระบุ).....

2. กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) เยี่ยมชม
( ) มีสินค้าพื้นเมือง - สินค้าภูมิปัญญาให้เลือกซื้อ
( ) มีกิจกรรมให้ฝึกหัดปฏิบัติ (เช่น จักสาน ขี่ม้า ทำวัสดุปลูกต้นไม้ฯ)
( ) อื่นๆ (ระบุ).....
( ) ชิมอาหาร / ทดลองใช้สินค้า
( ) มีกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ สังคมวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นฯ
( ) มีพื้นที่ให้ปฏิบัติกิจกรรม (เช่น ไหว้พระ นั่งสมาธิ เล่นกีฬาฯ)

แบบสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภายใต้โครงการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา
สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

3. ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

3.1. ระยะทางจากอำเภอที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่.....กม.

3.2. สภาพเส้นทางจากอำเภอถึงแหล่งท่องเที่ยว

( ) ใช้การได้ดีตลอดปี ( ) ใช้ได้บางฤดู ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

3.3. สภาพถนนจากอำเภอถึงแหล่งท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) ถนนลาดยาง ( ) ถนนคอนกรีต ( ) ถนนลูกรัง ( ) ถนนลูกดิน ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

3.4. พาหนะเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) รถยนต์ ( ) รถยนต์ขับเคลื่อนสี่ล้อ ( ) รถจักรยานยนต์ ( ) รถจักรยาน ( ) เรือ ( ) เดินเท้า

( ) อื่นๆ (ระบุ).....

3.5. ประเภทบริการรถสาธารณะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (ระบุทุกประเภทที่มี)

( ) รถโดยสารสาธารณะ ( ) รถสองแถว ( ) รถแท็กซี่ ( ) รถตุ๊กตุ๊ก ( ) จักรยานยนต์รับจ้าง

( ) อื่นๆ (ระบุ).....

3.6. สิ่งบริการบนเส้นทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว (ระบุทุกประเภทที่มี)

( ) สถานีบริการน้ำมัน ( ) สถานีบริการก๊าซรถยนต์ ( ) ป้ายบอกเส้นทาง ( ) ร้านสะดวกซื้อ ( ) ร้านเครื่องดื่ม

( ) ร้านอาหาร ( ) ที่พักริมทาง / จุดแวะชมทิวทัศน์ ( ) ห้องน้ำ ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

4. ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว

4.1. **สิ่งบริการในแหล่งท่องเที่ยว**

4.1.1. บริการรักษาความปลอดภัย (ระบุทุกประเภทที่มี)

( ) สถานีตำรวจ ( ) เจ้าหน้าที่หน่วยงาน ( ) บริษัทเอกชนรักษาความปลอดภัย ( ) ชรบ./อพปร. ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

4.1.2. บริการรักษาพยาบาลเบื้องต้น/ ฉุกเฉิน (ระบุทุกประเภทที่มี)

( ) โรงพยาบาลของรัฐ ( ) โรงพยาบาลเอกชน ( ) รพสต.(สถานีอนามัย) ( ) อสม. ( ) รถฉุกเฉินของ อปท.

( ) หน่วยปฐมพยาบาล ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

แบบสำรวจข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕

4.1.3. บริการด้านพาหนะ/อุปกรณ์ทำกิจกรรม (ระบุทุกประเภทที่มี)

สิ่งบริการ	มีบริการให้ยืม หรือให้ใช้ฟรี	มีบริการให้เช่า	ไม่มีบริการ
รถจักรยาน			
รถไฟฟ้า/รถกอล์ฟ			
เครื่องครัว			
อุปกรณ์เดินป่า			
อุปกรณ์กีฬา			
อื่นๆ (ระบุ).....			

4.1.4. บริการฝึกปฏิบัติ/ทำกิจกรรม (ระบุทุกกิจกรรมที่มี)

กิจกรรมที่จัดให้บริการ (อธิบายลักษณะบริการ)	มีผู้ให้ความรู้และดูแลการฝึกปฏิบัติ/ทำกิจกรรม	ไม่มีผู้ให้ความรู้หรือช่วยดูแล แต่มีอุปกรณ์ให้ลองฝึกปฏิบัติ/ทำกิจกรรม	ไม่มีบริการ
หัตถกรรมพื้นเมือง(จักสาน/ ตัดตุง/ ทำโคม /ทำผางประทีป ฯลฯ)			
ดนตรีพื้นเมือง			
อาหารพื้นเมือง			
การเพาะปลูกหรือเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชผล			
การทำผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรท้องถิ่น			
สอนสมาธิ – วิปัสสนา			
อื่นๆ (ระบุ).....			
อื่นๆ (ระบุ).....			
อื่นๆ (ระบุ).....			

4.1.5. ผู้ให้บริการนำชมแหล่งท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) มัคคุเทศก์ชุมชน ( ) มัคคุเทศก์ภายนอก ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

แนวทางการจัดเก็บข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ ปีงบประมาณ ๒๕๖๕

4.1.6. บริการด้านที่พักแรม (ระบุทุกประเภทที่มี)

ประเภทที่พักแรม	จำนวน....แห่ง
โรงแรม	
รีสอร์ท	
เกสท์เฮ้าส์(Guest House) / ที่บ้านพักแรมของเอกชน หรือคนในชุมชน	
โฮมสเตย์ (หมายถึง ที่พักที่จัดโดยสหกรณ์หมู่บ้าน หรือวิสาหกิจชุมชน)	
ที่พักแรมของวัด / ที่พักแรมของหน่วยงาน / สถานศึกษา /ค่ายลูกเสือ ฯ	
บ้านพักเกษตรกร (Farmstay)	
อื่นๆ (ระบุ).....	

4.1.7. บริการการสื่อสาร(ระบุทุกประเภทที่มี)

( ) ที่ทำการไปรษณีย์ ( ) ตู้ไปรษณีย์ ( ) บริการอินเตอร์เน็ต ( ) โทรศัพท์สาธารณะ ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

4.1.8. มีสัญญานอินเตอร์เนต(ระบุทุกประเภทที่มี)

( ) มีบริการไวไฟฟรี (Free wifi ( ) มีสัญญานอินเตอร์เนตครอบคลุม ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

4.2. **สิ่งบริการในรัศมี 5 กิโลเมตรรอบแหล่งท่องเที่ยว**

4.2.1. บริษัทนำเที่ยว/บริการนำเที่ยว (ระบุทุกประเภทที่มี).

( ) มีบริษัทนำเที่ยว และโปรแกรมท่องเที่ยวให้เลือกใช้บริการ ( ) มีผู้ให้บริการนำเที่ยว (มัคคุเทศก์) ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

4.2.2. บริการด้านพาหนะเดินทาง เช่น รถเช่า/รถรับจ้าง(ระบุทุกประเภทที่มี).

( ) รถสาธารณะ ( ) บริการให้เช่าพาหนะ ( ) บริการรถรับจ้าง ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด กลุ่มจังหวัด
ปี ๒๕๖๑ - ๒๕๖๕

4.2.3. บริการด้านที่พักแรม (ระบุทุกประเภทที่มี)

ประเภทที่พักแรม	จำนวน....แห่ง
โรงแรม	
รีสอร์ท	
เกสท์เฮ้าส์(Guest House) / ที่บ้านพักแรมของเอกชน หรือคนในชุมชน	
โฮมสเตย์ (หมายถึง ที่พักที่จัดโดยสหกรณ์หมู่บ้าน หรือวิสาหกิจชุมชน)	
ที่พักแรมของวัด / ที่พักแรมของหน่วยงาน / สถานศึกษา /ค่ายลูกเสือ ฯ	
บ้านพักเกษตรกร (Farmstay)	
อื่นๆ (ระบุ).....	

4.2.4. บริการการสื่อสาร (ระบุทุกประเภทที่มี)

( ) ที่ทำการไปรษณีย์ ( ) ตู้ไปรษณีย์ ( ) บริการอินเตอร์เน็ต ( ) โทรศัพท์สาธารณะ ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

4.2.5. มีสัญญานอินเตอร์เนต (ระบุทุกประเภทที่มี)

( ) มีบริการไวไฟฟรี (Free wifi) ( ) มีสัญญานอินเตอร์เนตครอบคลุม ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

5. ศักยภาพด้านการประชาสัมพันธ์ /การให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว จัดกิจกรรม

5.1. การจัดทำเอกสารแนะนำประวัติ/ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

( ) มีเอกสารประชาสัมพันธ์ / ให้ข้อมูลแจกจ่ายแก่นักท่องเที่ยว **จัดทำโดย..(ระบุ หน่วยงานที่จัดทำ)** .....

( ) มีเอกสาร- ป้ายประชาสัมพันธ์/ ให้ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยวอ่าน แต่ไม่แจกนักท่องเที่ยว **จัดทำโดย..(ระบุ หน่วยงานที่จัดทำ)** .....

( ) ไม่มีเอกสาร - ป้ายประชาสัมพันธ์ / ให้ข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว

5.2. การแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว **(ระบุว่า นิทรรศการที่แสดงมีเนื้อหา/ ข้อมูลเกี่ยวกับอะไร)**

รูปแบบนิทรรศการ	แสดงเนื้อหา/ ข้อมูลเกี่ยวกับ (ระบุ....)
ห้องจัดแสดงนิทรรศการในรูปแบบสื่อวิดีทัศน์ และรูปแบบอื่น ๆ	
การจัดแสดงนิทรรศการในรูปแบบสื่อโปสเตอร์ ภาพถ่าย แบบจำลอง	
อื่นๆ (ระบุ).....	
ไม่มีการแสดงนิทรรศการ	

6. ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว (ระบุทุกชนิดที่มี โดยระบุสภาพสิ่งบริการ)

6.1 ศูนย์ข้อมูล/ศูนย์ประชาสัมพันธ์

( ) มีศูนย์ประชาสัมพันธ์ซึ่งมีเอกสารและผู้ให้บริการประจำ ( ) มีศูนย์ประชาสัมพันธ์ที่มีเอกสารแจกแต่ไม่มีผู้ให้บริการ ( ) ไม่มีศูนย์ประชาสัมพันธ์

6.2 ป้ายสื่อความหมาย (ป้ายให้ข้อมูล/ชี้แจงสิ่งที่ควรทำ- ไม่ควรทำ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้และเข้าใจความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง เหมาะสมฯ)

( ) มีป้ายสื่อความหมายติดตั้งตามจุดต่างๆ ( ) มีป้ายสื่อความหมายติดตั้งไว้เพียงจุดเดียว เช่น ทางเข้าแหล่งท่องเที่ยว ( ) ไม่มีป้ายสื่อความหมาย

6.3 ร้านอาหาร/เครื่องดื่ม

( ) มีพื้นที่ตั้งร้านอาหาร/เครื่องดื่มเป็นสัดส่วน และมีการจัดการขยะ เศษอาหาร น้ำเสียอย่างเหมาะสม ทำให้เกิดความเป็นระเบียบ สะอาด

( ) มีร้านอาหาร/เครื่องดื่ม ตั้งกระจายตามจุดต่าง ๆในแหล่งท่องเที่ยว และไม่มีการจัดการขยะ เศษอาหาร น้ำเสียอย่างเหมาะสม

( ) มีบริการเฉพาะเครื่องดื่มหรือ ไม่มีบริการใด ๆ เลย

6.4 บริการอาหาร (ระบุทุกประเภทที่มี)

( ) มีบริการอาหารทั่วไป ( ) อาหารเฉพาะ เช่น ฮาลาล / เจ / มังสวิรัติ ฯ (ระบุ) ..... ( ) ไม่มีบริการร้านอาหาร

6.5 ร้านค้า /ร้านขายของที่ระลึก (ระบุทุกประเภทที่มี)

( ) มีสินค้าและของที่ระลึกจากพื้นที่อื่นๆ ( ) มีสินค้าและของที่ระลึกพื้นเมือง – สินค้าภูมิปัญญาของแหล่งท่องเที่ยว ( ) ไม่มีร้านค้า/ร้านขายของที่ระลึก

6.6 บริการซักรีด

( ) มีร้านให้บริการซัก – อบ – รีด ( ) มีตู้หยอดเหรียญให้บริการ ( ) ไม่มีบริการ

6.7 บริการแลกเปลี่ยนเงิน (ระบุทุกประเภทที่มี)

( ) ธนาคาร ( ) สถานประกอบธุรกิจแลกเปลี่ยนเงิน ( ) ร้านค้าทั่วไปหรือผู้ขายสินค้า ( ) ใช้เงินได้ทุกสกุลโดยไม่ต้องแลก ( ) ไม่มีบริการ

6.8 ตู้ ATM

( ) มีตู้ให้บริการกระจายอยู่หลายจุด ( ) มีตู้ให้บริการจุดเดียว ( ) ไม่มีบริการ

6.9 ห้องน้ำสาธารณะ (ระบุทุกประเภทที่มี)

( ) มีห้องน้ำสำหรับคนทั่วไปเท่านั้น ( ) มีห้องน้ำสำหรับคนพิการ ( ) มีห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ ( ) ไม่มีบริการห้องน้ำ

6.10 ที่จอดรถ

( ) มีพื้นที่จอดรถแยกประเภทรถยนต์-จักรยานยนต์ส่วนบุคคล /รถนำเที่ยวขนาดใหญ่ ( ) มีพื้นที่จอดรถแต่ไม่แยกประเภท ( ) ไม่มีพื้นที่จอดรถ

6.11 การออกแบบอารยสถาปัตย์ เช่น ทางลาด/ ราวจับ/ กันลื่น ฯลฯ (ระบุทุกประเภทที่มี)

( ) มีทางลาดสำหรับรถเข็น ( ) ราวจับบันได ( ) พื้นกันลื่น ( ) ทางเดินเท้าแยกจากทางรถ ( ) พื้นทางเท้าที่ออกแบบสำหรับตนตาบอดที่ใช้ไม้เท้า

( ) เสียงสัญญานแจ้งเตือนสำหรับคนตาบอด ( ) สัญญานไฟที่ใช้กดเพื่อขอทางข้ามให้คนเดินเท้า ( ) สัญญานขอความช่วยเหลือฉุกเฉินในห้องน้ำ

( ) อื่น (ระบุ)..... ( ) ไม่มีการออกแบบอารยสถาปัตย์

6.12 สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ (ระบุทั้งชนิด และสภาพสิ่งบริการ) .....

.....

7. ศักยภาพของชุมชนด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

7.1. ผู้ดำเนินกิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

( ) หน่วยงานของรัฐ ( ) อบจ. ( ) อบต./เทศบาล ( ) ผู้ประกอบการจากภายนอก ( ) ผู้ประกอบการในชุมชน

( ) ชุมชนดำเนินการเอง ในรูปแบบ กลุ่ม/ชมรม/สหกรณ์ชุมชน ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

7.2. ผู้กำหนดนโยบายและวางแผนการบริการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนี้

( ) หน่วยงานของรัฐ ( ) อบจ. ( ) อบต./เทศบาล ( ) ผู้ประกอบการจากภายนอก ( ) ผู้ประกอบการในชุมชน

( ) ชุมชน (ได้แก่ กลุ่ม/ชมรม/สหกรณ์ชุมชน)กำหนดนโยบายและแผนการบริการท่องเที่ยวเอง ( ) อื่นๆ (ระบุ).....

7.3. หน่วยงานของรัฐให้การส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวนี้ในรูปแบบใด

( ) ให้งบประมาณสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยว ( ) ช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ( ) ฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพการบริการท่องเที่ยวให้คนในชุมชน

( ) รัฐเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเอง ( ) รัฐและชุมชน(ได้แก่กลุ่ม/ชมรม/สหกรณ์ชุมชน) ดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวร่วมกัน

8. ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว

8.1. แหล่งท่องเที่ยวนี้ เคยได้รับรางวัลด้านการท่องเที่ยว หรือไม่

( ) ไม่เคย

( ) เคย (**ระบุรายละเอียดรางวัลที่ได้รับ หากมีมากกว่า 1 รางวัล ให้ใส่เพิ่มได้**)

ชื่อรางวัล ..... ปีที่ได้รับรางวัล พ.ศ..... ชื่อหน่วยงานที่ให้รางวัล.....

ชื่อรางวัล ..... ปีที่ได้รับรางวัล พ.ศ..... ชื่อหน่วยงานที่ให้รางวัล.....

ชื่อรางวัล ..... ปีที่ได้รับรางวัล พ.ศ..... ชื่อหน่วยงานที่ให้รางวัล.....

8.2. แหล่งท่องเที่ยวนี้ เคยได้รับการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยว หรือไม่

( ) ไม่เคย

( ) เคย (**ระบุว่าได้รับมาตรฐานด้านใด หากมีมากกว่า 1 มาตรฐาน ให้ใส่เพิ่มได้**)

ได้รับการรับรองมาตรฐานด้าน ..... ปีที่ได้รับการรับรอง พ.ศ..... ชื่อหน่วยงานที่ให้การรับรอง.....

ได้รับการรับรองมาตรฐานด้าน ..... ปีที่ได้รับการรับรอง พ.ศ..... ชื่อหน่วยงานที่ให้การรับรอง.....

ได้รับการรับรองมาตรฐานด้าน ..... ปีที่ได้รับการรับรอง พ.ศ..... ชื่อหน่วยงานที่ให้การรับรอง.....

ผู้สำรวจสรุปผลประเมินสภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยระบุถึง สภาพปัญหาที่พบ และสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขหรือเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มหรือพัฒนาศักยภาพทั้งด้านทรัพยากรท่องเที่ยว / สิ่งบริการ /การให้บริการ / การบริหารจัดการ และอื่นๆ

- **สภาพปัญหาที่พบ**.....

.....

.....

.....

- **สิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขหรือเพิ่มเติมเพื่อเพิ่ม/พัฒนาศักยภาพ** .....

.....

.....

.....

- **ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว (เช่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะ – ไม่เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใด เพราะเหตุใดๆ)**.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

ตารางแสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยว
ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน

ตารางแสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา **ภาคเหนือตอนบน**

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	จังหวัดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
		ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว		
วัดภูมินทร์	น่าน	2.00	2.00	2.00	1.46	1.00	1.33	1.33	0.50	1.56	1
โฮมสเตย์บ้านต่อแพ	แม่ฮ่องสอน	2.00	2.00	1.50	1.38	1.00	0.67	1.33	0.50	1.44	2
โฮมสเตย์บ้านโปง	เชียงใหม่	2.00	2.00	1.67	1.23	1.00	0.17	1.33	0.50	1.39	3
วัดศรีสุพรรณ	เชียงใหม่	1.00	2.00	2.00	1.54	1.00	0.83	1.33	1.00	1.37	4
วัดเกตุการาม	เชียงใหม่	2.00	1.00	2.00	1.15	2.00	0.50	1.33	0.50	1.35	5
กลุ่มโฮมสเตย์บ้านดอยยาว	เชียงใหม่	2.00	2.00	1.33	0.85	1.00	0.33	1.33	0.50	1.33	6
โฮมสเตย์บ้านปง3	เชียงใหม่	2.00	2.00	1.33	0.85	1.00	0.33	1.33	0.50	1.33	7
วัดร่องขุ่น	เชียงราย	2.00	1.00	1.83	1.08	1.50	1.50	1.33	0.00	1.32	8
กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านปง-ห้วยลาน	เชียงใหม่	2.00	2.00	1.17	0.85	1.00	0.33	1.33	0.50	1.32	9
วัดพระธาตุศรีจอมทอง	เชียงใหม่	2.00	1.00	2.00	1.23	2.00	0.75	1.00	0.00	1.30	10
วัดโพธาราม	พะเยา	2.00	2.00	2.00	0.92	0.00	0.42	1.67	0.00	1.30	11
วัดพระธาตุสุโทนมงคลคีรีสามัคคีธรรม	แพร่	2.00	1.00	2.00	1.46	1.00	0.75	1.67	0.00	1.29	12
แหล่งเตาเผาและเครื่องเคลือบบ่อสวก	น่าน	2.00	2.00	1.50	1.08	1.00	0.42	0.67	0.00	1.27	13
วัดพระธาตุผาเงา	เชียงราย	2.00	1.00	2.00	1.08	1.50	0.83	1.33	0.00	1.27	14
วัดปงสนุก	ลำปาง	2.00	1.00	2.00	0.69	1.00	0.67	1.33	1.00	1.27	15

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ในการดำเนินงานโครงการวิจัยเท่านั้น ห้ามมิให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	จังหวัดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
		ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว		
วัดท่าตอน	เชียงใหม่	2.00	1.00	2.00	1.23	1.00	1.00	1.33	0.00	1.26	16
วัดพระธาตุลำปางหลวง	ลำปาง	2.00	1.00	1.83	0.85	1.50	1.08	1.33	0.00	1.26	17
โฮมสเตย์สันทราย	เชียงใหม่	2.00	2.00	1.50	0.85	0.00	0.33	1.33	0.50	1.25	18
ศูนย์ศิลปาชีพจังหวัดแม่ฮ่องสอน	แม่ฮ่องสอน	1.00	2.00	2.00	1.23	1.00	0.58	1.67	0.00	1.25	19
วัดพระธาตุแช่แห้ง	น่าน	2.00	1.00	1.83	1.15	0.50	0.83	2.00	0.00	1.23	20
อุโมงค์โฮมสเตย์	ลำพูน	2.00	2.00	1.33	0.92	0.00	0.17	1.33	0.50	1.23	21
เวียงกุมกาม	เชียงใหม่	2.00	1.00	1.83	1.15	1.50	1.08	0.67	0.00	1.22	22
วัดพระธาตุดอยน้อย	เชียงใหม่	2.00	1.00	1.83	1.38	1.00	0.50	1.33	0.00	1.21	23
โฮมสเตย์บ้านแม่กำปอง	เชียงใหม่	2.00	1.00	1.33	1.15	1.00	0.75	1.33	0.50	1.21	24
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจังหวัดน่าน	น่าน	1.00	1.00	2.00	1.31	1.50	1.08	2.00	0.00	1.19	25
วัดโลกโมฬี	เชียงใหม่	2.00	1.00	2.00	1.46	0.00	0.58	1.33	0.50	1.19	26
วัดพระธาตุดอยเวา	เชียงราย	2.00	1.00	2.00	1.15	0.50	0.92	1.33	0.00	1.19	27
วัดพระพุทธบาทผาหนาม	ลำพูน	2.00	1.00	2.00	0.92	0.50	0.75	1.67	0.00	1.18	28
เหมืองแม่เมาะ	ลำปาง	2.00	1.00	1.50	0.85	2.00	1.08	0.33	0.00	1.18	29
วัดจอมสวรรค์	แพร่	2.00	1.00	2.00	1.46	0.00	0.67	1.67	0.00	1.18	30
วัดลอยเคราะห์	เชียงใหม่	2.00	1.00	2.00	1.15	1.00	0.33	1.33	0.00	1.18	31
วัดเชตวัน	เชียงราย	2.00	1.00	2.00	0.92	1.00	0.58	1.33	0.00	1.18	32

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	จังหวัดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
		ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว		
วัดอินทขีลสะดือเมือง	เชียงใหม่	2.00	1.00	1.83	1.15	1.00	0.50	1.33	0.00	1.18	33
พิพิธภัณฑ์พระพิฆเนศ	เชียงใหม่	2.00	1.00	2.00	1.38	1.50	0.58	0.33	0.00	1.18	34
พิพิธภัณฑ์ชุมชนเมือง	ลำพูน	2.00	1.00	1.83	1.23	1.50	0.58	0.67	0.00	1.18	35
ชุมชนบ้านไร่กองขิง	เชียงใหม่	2.00	2.00	1.33	0.85	0.00	0.33	1.33	0.00	1.18	36
วัดพระนอน	แม่ฮ่องสอน	2.00	1.00	2.00	0.85	1.00	0.33	1.67	0.00	1.18	37
พิพิธภัณฑ์บ้านจ๊างนัก	เชียงใหม่	1.00	2.00	2.00	1.00	1.00	0.33	1.33	0.00	1.17	38
วัดเจ็ดยอด	เชียงใหม่	2.00	1.00	2.00	1.31	1.00	0.00	1.33	0.00	1.16	39
วัดพระธาตุช้างค้ำ	น่าน	2.00	1.00	2.00	1.31	0.00	0.83	1.33	0.00	1.15	40
พระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร	ลำพูน	2.00	1.00	1.67	0.77	0.50	1.08	1.33	0.00	1.14	41
วัดพระธาตุดอยสุเทพ	เชียงใหม่	2.00	1.00	1.50	1.23	0.00	1.00	1.67	0.00	1.14	42
ศูนย์พัฒนาศีลธรรมเวียงกาหลง (เมืองโบราณเวียงกาหลง)	เชียงราย	2.00	1.00	1.67	1.23	1.00	1.08	0.33	0.00	1.13	43
วัดต่อแพ	แม่ฮ่องสอน	2.00	1.00	1.50	1.15	1.00	0.33	1.33	0.00	1.13	44
วัดชัยมงคล	เชียงใหม่	2.00	1.00	2.00	1.23	0.00	0.42	1.33	0.00	1.10	45
วัดลี	พะเยา	1.00	1.00	1.67	0.92	2.00	0.75	1.67	0.00	1.10	46

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ในการดำเนินงานของสำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เท่านั้น ห้ามมิให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน ก่อนได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	จังหวัดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
		ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว		
แม่โจ้บ้านดินโฮมสเตย์	เชียงใหม่	1.00	2.00	1.00	0.85	1.00	0.33	1.33	0.50	1.10	47
วัดร่ำเปิงตโปธาราม	เชียงใหม่	1.00	2.00	1.83	1.08	0.00	0.67	1.33	0.00	1.09	48
คุ้มเจ้าบุรีรัตน์	เชียงใหม่	2.00	1.00	1.67	1.08	1.00	0.00	0.67	0.50	1.09	49
หอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ	พะเยา	1.00	1.00	1.67	0.85	2.00	0.58	1.33	0.50	1.09	50
บ้านบัวโฮมสเตย์	พะเยา	1.00	2.00	1.33	0.85	0.50	0.42	1.33	0.50	1.09	51
โฮมสเตย์บ้านเมืองปอน	แม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	1.67	1.46	1.00	0.58	1.67	0.50	1.09	52
วัดพระพุทธบาทสี่รอย	เชียงใหม่	2.00	1.00	1.67	1.00	0.00	0.83	1.33	0.00	1.08	53
ศูนย์เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมฯ	พะเยา	1.00	2.00	2.00	1.15	1.50	0.17	0.00	0.00	1.08	54
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านเชตวัน	แพร่	1.00	2.00	1.83	1.15	0.00	0.50	1.33	0.00	1.08	55
วัดพระธาตุช่อแฮ	แพร่	1.00	1.00	2.00	1.62	1.00	1.08	1.00	0.00	1.07	56
วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร	แพร่	1.00	1.00	2.00	1.46	1.00	0.92	1.33	0.00	1.07	57
วัดหลวง	แพร่	1.00	1.00	2.00	1.15	1.50	0.42	1.67	0.00	1.07	58
วัดพระสิงห์วรวิหาร	เชียงใหม่	1.00	1.00	2.00	1.23	0.50	0.67	1.33	1.00	1.07	59
เครื่องเคลือบดินเผา	เชียงราย	1.00	2.00	1.33	1.00	2.00	0.33	0.00	0.00	1.07	60

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	จังหวัดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
		ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว		
เวียงกาหลง (เตาเผาสล่าทัน)											
วัดอุโมงค์	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.83	1.15	1.50	0.75	1.33	0.00	1.06	61
โฮมสเตย์บ้านร่องปลายนา	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	1.31	0.50	0.58	1.67	0.50	1.06	62
บ้านทุ่งโฮ้ง	แพร่	1.00	1.00	2.00	1.38	0.50	0.92	1.67	0.00	1.05	63
ชินวัตรไหมไทย	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.83	1.38	2.00	0.75	0.00	0.50	1.05	64
วัดสวนดอก	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.83	1.23	1.00	1.08	1.33	0.00	1.05	65
วัดประกาศธรรม	เชียงใหม่	2.00	1.00	1.83	0.85	0.00	0.42	1.33	0.00	1.04	66
ศาลาธนารักษ์	เชียงใหม่	1.00	1.00	2.00	1.15	2.00	0.58	0.67	0.00	1.04	67
วัดม่อนพระยาแช่	ลำปาง	1.00	2.00	1.50	0.77	0.50	0.33	1.33	0.00	1.04	68
โฮมสเตย์บ้านหลุกใต้	ลำปาง	1.00	2.00	1.33	0.92	0.00	0.33	1.33	0.50	1.04	69
วัดศรีนวรัตน์	เชียงใหม่	2.00	1.00	1.83	0.85	0.00	0.25	1.33	0.00	1.03	70
โบราณสถานเวียงลอ (วัดศรีปิงเมือง)	พะเยา	1.00	1.00	1.50	1.31	1.50	0.33	1.67	0.00	1.03	71
วัดพระธาตุสบแวน	พะเยา	2.00	1.00	1.67	1.08	0.00	0.25	1.33	0.00	1.03	72
พิพิธภัณฑ์พระตำหนักดาราภิรมย์	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.67	1.00	2.00	0.83	0.67	0.00	1.02	73
คุ้มเจ้าหลวงเมืองแพร่	แพร่	1.00	1.00	2.00	1.31	1.50	0.58	0.33	0.50	1.02	74
วัดพระธาตุดอยคำ	เชียงใหม่	2.00	1.00	1.67	0.85	0.00	0.33	1.33	0.00	1.02	75
วัดพระธาตุจอมทอง	พะเยา	2.00	1.00	1.50	1.00	0.00	0.33	1.33	0.00	1.02	76

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	จังหวัดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
		ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว		
วัดโบราณเวียงเดิม	เชียงราย	1.00	1.00	1.50	1.08	1.50	0.67	1.33	0.00	1.01	77
วัดเจดีย์หลวง	เชียงใหม่	1.00	1.00	2.00	1.38	0.00	0.83	1.33	0.50	1.01	78
พิพิธภัณฑ์เซรามิกธนบดี	ลำปาง	1.00	1.00	1.67	1.23	2.00	1.08	0.00	0.00	1.00	79
ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ	พะเยา	1.00	1.00	2.00	1.23	1.00	0.42	1.33	0.00	1.00	80
วัดต้นแก้ว	ลำพูน	1.00	1.00	1.83	1.38	0.50	0.92	1.33	0.00	1.00	81
โฮมสเตย์บ้านหนองอาบช้าง	เชียงใหม่	2.00	1.00	1.17	0.85	0.00	0.17	1.33	0.50	1.00	82
อนุสรณ์สถานมิตรภาพไทย-ญี่ปุ่น	แม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	2.00	0.92	2.00	0.75	0.33	0.00	1.00	83
พระตำหนักภูพิงค์ราชนิเวศน์	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.50	1.31	1.50	0.92	0.67	0.00	0.99	84
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่	เชียงใหม่	1.00	1.00	2.00	1.00	1.50	0.75	0.67	0.00	0.99	85
โกมลผ้าโบราณ	แพร่	1.00	1.00	2.00	0.92	2.00	0.50	0.00	0.50	0.99	86
วัดจองกลาง	แม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	2.00	0.77	1.00	0.42	1.67	0.00	0.99	87
พระตำหนักปางตอง	แม่ฮ่องสอน	2.00	1.00	1.17	0.54	1.50	0.67	0.00	0.00	0.99	88
แม่ปั้นดิน พ่อทำสวน	เชียงใหม่	1.00	2.00	1.67	1.00	0.50	0.67	0.00	0.00	0.98	89
บ้านศิลาดล	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.50	1.08	1.50	0.75	0.00	1.00	0.98	90
พิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นเวียงหนองหล่ม	เชียงราย	1.00	1.00	1.67	1.31	1.50	0.33	1.00	0.00	0.98	91
โรงเรียนสืบสานภูมิ	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.83	1.00	1.00	0.67	1.33	0.00	0.98	92

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	จังหวัดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
		ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว		
ปัญญาล้านนา											
ผ้าทอไทลื้อบ้านศรีดอนชัย	เชียงราย	1.00	2.00	2.00	0.77	0.00	0.33	0.67	0.00	0.98	93
โฮมสเตย์ห้วยน้ำกืน	เชียงราย	1.00	1.00	0.83	0.85	1.50	0.75	1.33	0.50	0.98	94
พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน	แม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	1.83	1.23	1.50	0.58	0.67	0.00	0.98	95
วัดจามเทวี	ลำพูน	1.00	1.00	1.83	0.92	0.50	0.42	2.00	0.00	0.97	96
ลายทองเครื่องเขิน	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.83	1.00	2.00	0.83	0.00	0.00	0.97	97
วัดพระยืน	ลำพูน	1.00	1.00	1.50	1.46	1.00	0.42	1.33	0.00	0.97	98
พิพิธภัณฑ์เตาเผาโบราณเวียงบัว	พะเยา	1.00	2.00	1.17	0.69	1.00	0.33	0.00	0.50	0.97	99
วัดพญาวัด	น่าน	1.00	1.00	2.00	1.31	0.00	0.92	1.33	0.00	0.96	100
บ้านวงศ์บุรี	แพร่	1.00	1.00	2.00	0.92	1.50	0.83	0.33	0.00	0.96	101
ศูนย์หัตถกรรมผ้าซิ่นตีนจกบ้านท้องฝาย	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.67	0.85	1.00	0.75	1.33	0.00	0.96	102
ถนนคนเดินหัวเวียงใต้	น่าน	1.00	1.00	2.00	1.15	0.00	1.00	1.33	0.00	0.95	103
วัดป่าดาราภิรมย์	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.67	0.92	0.50	0.75	1.67	0.00	0.95	104
วัดมิ่งเมือง	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	1.23	0.50	0.42	1.33	0.00	0.95	105
บ้านไร่ไผ่งาม	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.67	0.85	1.00	0.67	1.33	0.00	0.95	106
แหล่งเกษตรบ้านแม่กลางหลวง ดอยอินทนนท์	เชียงใหม่	1.00	2.00	1.17	0.77	0.00	0.58	1.00	0.00	0.95	107

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	จังหวัดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
		ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว		
ทนนท์											
วัดพระพุทธบาทตากผ้า	ลำพูน	1.00	1.00	2.00	0.77	0.00	0.75	1.33	0.50	0.94	108
วัดศรีชุม	ลำปาง	1.00	1.00	2.00	0.69	1.00	0.42	1.33	0.00	0.94	109
กลุ่มทอผ้าน้ำไหล ศูนย์ทอผ้าบ้านไผ่งาม	น่าน	1.00	2.00	1.83	0.92	0.50	0.17	0.00	0.00	0.94	110
วัดพระนอน	แพร่	1.00	1.00	2.00	1.00	0.50	0.58	1.33	0.00	0.94	111
วัดพระสิงห์	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	0.92	0.50	0.67	1.33	0.00	0.94	112
หอประวัติเมืองเชียงราย	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	0.92	2.00	0.50	0.00	0.00	0.94	113
บ้าน 100 อัน 1,000 อย่าง	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.83	0.92	2.00	0.67	0.00	0.00	0.94	114
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหริภุญไชย	ลำพูน	1.00	1.00	2.00	1.15	1.00	0.58	0.67	0.00	0.94	115
วัดสวนตาล	น่าน	1.00	1.00	2.00	1.31	0.00	0.67	1.33	0.00	0.93	116
พิพิธภัณฑ์บ้านดำ	เชียงราย	2.00	1.00	1.83	0.85	0.00	0.67	0.00	0.00	0.93	117
วัดพระธาตุแสนไห	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.17	0.85	1.00	0.33	2.00	0.00	0.93	118
พิพิธภัณฑ์ตุ๊กตา	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.50	0.92	2.00	0.42	0.00	0.50	0.93	119
หมู่บ้านไหมไทยเฉลิมพระเกียรติ	เชียงราย	1.00	2.00	1.50	0.62	0.50	0.33	0.33	0.00	0.93	120
ศิลาเพชรโฮมสเตย์	น่าน	1.00	1.00	1.17	0.85	1.00	0.50	1.33	0.50	0.93	121

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	จังหวัดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
		ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว		
วัดพระแก้ว (วัดป่าเฮี๊ยะ)	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	0.92	0.50	0.42	1.33	0.00	0.92	122
ไร่แม่ฟ้าหลวง	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	0.85	1.50	0.83	0.00	0.00	0.92	123
วัดต้นเกว๋น (อินทราวาส)	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.67	0.85	0.50	0.83	1.33	0.00	0.92	124
หลวงพ่อเกษม เขมโก	ลำปาง	1.00	1.00	1.83	1.08	1.00	0.67	0.67	0.00	0.92	125
วัดศรีโคมคำ (วัดพระเจ้าตนหลวง)	พะเยา	1.00	1.00	1.67	0.85	0.50	0.83	1.33	0.00	0.92	126
โฮมสเตย์บ้านแม่ปูนหลวง	เชียงราย	1.00	1.00	1.17	0.85	1.00	0.67	1.00	0.50	0.92	127
วัดมิ่งเมือง	น่าน	1.00	1.00	2.00	1.23	0.00	0.58	1.33	0.00	0.91	128
วัดกลางเวียง	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	0.85	0.50	0.42	1.33	0.00	0.91	129
บ้านถวาย	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.67	1.31	1.00	1.17	0.00	0.00	0.91	130
วัดแสนเมืองมา	พะเยา	1.00	1.00	1.83	1.08	0.50	0.33	1.33	0.00	0.91	131
บ้านไทลื้อ แม่แสงดา	พะเยา	1.00	2.00	1.83	1.08	0.00	0.17	0.00	0.00	0.91	132
โฮมสเตย์ ห้วยทรายขาว บ้านทาป่าเปา	ลำพูน	1.00	1.00	1.33	0.92	0.00	0.50	1.33	1.00	0.91	133
วัดบุพพาราม	เชียงใหม่	1.00	1.00	2.00	1.31	0.00	0.33	1.33	0.00	0.90	134
หมู่บ้านหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.67	0.92	0.50	0.58	1.33	0.00	0.90	135

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	จังหวัดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
		ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว		
บ้านเหมืองกุง											
วัดพระธาตุเจดีย์หลวง	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	1.08	0.00	0.58	1.33	0.00	0.90	136
วัดพระธาตุดอยปู่เข้า	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	1.23	0.00	0.42	1.33	0.00	0.90	137
พิพิธภัณฑ์พระธาตุวัดถ้ำผาจม	เชียงราย	1.00	1.00	1.67	1.08	0.50	0.42	1.33	0.00	0.90	138
วัดเจดีย์ซาวหลัง	ลำปาง	1.00	1.00	1.83	0.85	0.50	0.50	1.33	0.00	0.90	139
วัดไชยอาวาส	พะเยา	1.00	1.00	2.00	0.92	0.50	0.25	1.33	0.00	0.90	140
โฮมสเตย์บ้านท่าขันทอง	เชียงราย	1.00	1.00	0.83	1.15	0.50	0.67	1.33	0.50	0.90	141
วัดพระธาตุจอมแจ้ง	แม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	2.00	0.92	0.00	0.42	1.67	0.00	0.90	142
วัดศรีรองเมือง	ลำปาง	1.00	1.00	2.00	0.69	0.50	0.33	1.33	0.00	0.89	143
ถนนคนเดินกาดกองเก่า	แพร่	1.00	1.00	1.83	1.15	0.00	0.58	1.33	0.00	0.89	144
อนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งรายมหาราช	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	1.38	0.00	0.83	0.67	0.00	0.89	145
วัดพระธาตุดอยตุง (ท้าวหิรัญพนาสูรย์/บ่อน้ำทิพย์)	เชียงราย	1.00	1.00	1.33	0.77	1.00	0.42	1.33	0.00	0.89	146
พระตำหนักดอยตุง/สวนแม่ฟ้าหลวง	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	0.77	1.00	1.17	0.00	0.00	0.89	147
วัดเจ็ดยอด	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	1.15	0.00	0.42	1.33	0.00	0.89	148
วัดดับภัย	เชียงใหม่	1.00	1.00	2.00	1.23	0.00	0.33	1.33	0.00	0.89	149

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	จังหวัดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
		ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว		
วัดเชียงมั่น	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.83	1.15	0.00	0.58	1.33	0.00	0.89	150
วัดพระแก้วดอนเต้า	ลำปาง	1.00	1.00	1.67	0.69	0.50	0.75	1.33	0.00	0.89	151
โฮมสเตย์โป่งศรีนคร	เชียงราย	1.00	1.00	0.67	0.77	1.00	0.67	1.33	0.50	0.89	152
โฮมสเตย์บ้านโซ้	พะเยา	1.00	1.00	1.67	1.08	0.00	0.33	1.33	0.50	0.89	153
วัดพระธาตุดอยกองมู	แม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	1.83	0.69	0.00	0.67	1.67	0.00	0.89	154
ศูนย์หัตถกรรมสิ่งทอเชียงใหม่	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.83	0.85	1.50	0.67	0.00	0.00	0.88	155
วัดพระธาตุสามดวง	เชียงราย	1.00	1.00	1.33	0.92	0.50	0.67	1.33	0.00	0.88	156
วัดพระธาตุจอมสัก	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	0.85	0.00	0.33	1.67	0.00	0.88	157
วัดพระธาตุดอยเขาควาย	เชียงราย	1.00	1.00	1.83	0.69	0.50	0.42	1.33	0.00	0.88	158
วัดนันตาราม	พะเยา	1.00	1.00	1.50	0.69	1.00	0.25	1.33	0.00	0.88	159
วัดไหล่หิน	ลำปาง	1.00	1.00	1.50	0.46	1.00	0.50	1.33	0.00	0.88	160
พิพิธภัณฑ์แม่สะเรียง	แม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	2.00	0.85	1.00	0.67	0.33	0.00	0.88	161
วัดจองคำ	แม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	2.00	0.69	0.00	0.42	1.67	0.00	0.88	162
วัดแสนฝาง	เชียงใหม่	1.00	1.00	2.00	1.08	0.00	0.25	1.33	0.00	0.87	163
วัดพระธาตุจอมแว่	เชียงราย	1.00	1.00	1.50	0.92	0.50	0.42	1.33	0.00	0.87	164
วัดมุงเมือง	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	1.00	0.00	0.33	1.33	0.00	0.87	165
วัดงำเมือง	เชียงราย	1.00	1.00	1.50	0.92	0.50	0.42	1.33	0.00	0.87	166
ศูนย์วัฒนธรรมเชียงใหม่	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.83	0.85	1.00	1.00	0.00	0.00	0.87	167

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	จังหวัดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
		ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว		
วัดหมื่นเงินกอง	เชียงใหม่	1.00	1.00	2.00	1.15	0.00	0.25	1.33	0.00	0.87	168
วัดดวงดี	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.83	1.08	0.00	0.42	1.33	0.00	0.87	169
พิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.83	1.00	1.00	0.50	0.33	0.00	0.87	170
พิพิธภัณฑ์บ้านฝิ่น	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00	0.67	0.00	0.00	0.87	171
วัดบุญวาทย์	ลำปาง	1.00	1.00	2.00	0.85	0.00	0.42	1.33	0.00	0.86	172
ศูนย์หัตถกรรมกระดาษสาและร่ม	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.83	1.31	1.00	0.42	0.00	0.00	0.86	173
วัดช่างฆ้อง	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.83	1.23	0.00	0.25	1.33	0.00	0.86	174
ไร่เชิญตะวัน	เชียงราย	1.00	1.00	1.17	1.23	1.00	1.25	0.00	0.00	0.86	175
หอนาฬิกาเฉลิมพระเกียรติ	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	1.31	0.00	0.67	0.67	0.00	0.86	176
พิพิธภัณฑ์อูบคำ	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	1.15	1.00	0.42	0.00	0.00	0.86	177
วัดพระธาตุจอมทอง	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	0.92	0.00	0.33	1.33	0.00	0.86	178
วัดป่าเจริญธรรม	เชียงใหม่	1.00	1.00	2.00	1.08	0.00	0.17	1.33	0.00	0.86	179
วัดพระธาตุขุนตาล	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	0.85	0.00	0.08	1.67	0.00	0.86	180
พระพุทธนวล้านตื้อ (พระเชียงแสนสี่แผ่นดิน)	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	1.31	0.00	1.33	0.00	0.00	0.86	181
วัดพระธาตุจอมทอง	แม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	2.00	0.77	0.00	0.17	1.67	0.00	0.86	182
หมู่บ้านแกะสลัก	ลำพูน	1.00	1.00	1.83	0.92	0.00	0.42	1.33	0.00	0.85	183
บ้านประทับใจ	แพร่	1.00	1.00	2.00	1.15	0.50	0.50	0.33	0.00	0.85	184

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	จังหวัดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
		ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว		
ศูนย์หัตถกรรมทำร่ม (บ่อสร้าง)	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.83	1.23	0.00	0.92	0.00	0.50	0.85	185
วัดศรีเกิด	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	1.00	0.00	0.17	1.33	0.00	0.85	186
วัดฟ้าเวียงอินทร์	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.33	0.85	0.50	0.50	1.33	0.00	0.85	187
ข่วงอนุสรณ์สถานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.50	0.92	1.00	0.42	0.67	0.00	0.85	188
วัดพระเจ้าล้านทอง	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	0.92	0.00	0.25	1.33	0.00	0.85	189
วัดพระธาตุเสด็จ	ลำปาง	1.00	1.00	1.50	0.92	0.50	0.25	1.33	0.00	0.85	190
วัดท่าฟ้าใต้	พะเยา	1.00	1.00	1.83	1.08	0.00	0.25	1.33	0.00	0.85	191
โฮมสเตย์ตำบลน้ำชำ	แพร่	1.00	1.00	1.33	0.92	0.00	0.42	1.33	0.50	0.85	192
วัดมหาวัน	ลำพูน	1.00	1.00	1.83	0.77	0.50	0.33	1.00	0.00	0.84	193
ขัวมุงท่าสิงห์	ลำพูน	1.00	1.00	2.00	0.77	0.00	0.33	1.33	0.00	0.84	194
วัดพระธาตุจอมจัน	เชียงราย	1.00	1.00	1.67	0.69	0.50	0.25	1.33	0.00	0.84	195
วัดพระบาทป่ากล้วย	เชียงใหม่	1.00	1.00	2.00	0.92	0.00	0.17	1.33	0.00	0.84	196
เวียงท่ากาน	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.33	0.69	2.00	0.33	0.00	0.00	0.84	197
วัดพระธาตุจอมหมอกแก้ว	เชียงราย	1.00	1.00	1.67	0.92	0.00	0.50	1.33	0.00	0.84	198
วัดพระธาตุจอมจ้อ	เชียงราย	1.00	1.00	1.83	1.00	0.00	0.25	1.33	0.00	0.84	199
วัดป่าสักน้อย	เชียงราย	1.00	1.00	1.83	0.92	0.00	0.33	1.33	0.00	0.84	200
วัดพระธาตุจอมกิตติ	เชียงราย	1.00	1.00	1.67	0.92	0.00	0.50	1.33	0.00	0.84	201
วัดศรีอุโมงค์คำ	พะเยา	1.00	1.00	1.67	1.15	0.00	0.25	1.33	0.00	0.84	202

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	จังหวัดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
		ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว		
โฮมสเตย์บ้านท่าช้าง	ลำปาง	1.00	1.00	1.33	0.92	0.00	0.33	1.33	0.50	0.84	203
ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรที่สูงเชียงราย	เชียงราย	1.00	2.00	0.67	0.77	0.00	0.58	0.33	0.00	0.84	204
แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรดอยแม่สลองนอก	เชียงราย	1.00	2.00	0.83	0.62	0.00	0.58	0.33	0.00	0.84	205
วัดก้ำก่อ	แม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	2.00	0.77	0.00	0.25	1.33	0.00	0.84	206
วัดพระธาตุดวงเดียว	ลำพูน	1.00	1.00	1.50	0.85	0.00	0.33	1.67	0.00	0.83	207
วัดหนองก๋าย	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.67	0.85	0.00	0.42	1.33	0.00	0.83	208
วัดโมคคัลลาน	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.67	1.00	0.00	0.33	1.33	0.00	0.83	209
สำนักสงฆ์วัดถ้ำผาปล่อง	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.33	0.38	0.50	0.75	1.33	0.00	0.83	210
วัดพระธาตุดอยจ้องสลับแสง	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	0.85	0.00	0.17	1.33	0.00	0.83	211
วัดพระบวช	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	0.92	0.00	0.00	1.33	0.00	0.83	212
วัดราชคฤห์	พะเยา	1.00	1.00	1.83	1.00	0.00	0.17	1.33	0.00	0.83	213
วัดหลวงราชสัณฐาน	พะเยา	1.00	1.00	1.67	0.92	0.00	0.33	1.33	0.00	0.83	214
วัดรัตนวราราม (สถาบันพลังจิตตานุภาพ)	พะเยา	1.00	1.00	2.00	0.85	0.00	0.17	1.33	0.00	0.83	215
วัดพระธาตุดอย	พะเยา	1.00	1.00	1.83	0.85	0.00	0.33	1.33	0.00	0.83	216

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	จังหวัดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
		ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว		
หยวก											
โฮมสเตย์บ้านเมาะหลวง	ลำปาง	1.00	1.00	1.33	0.85	0.00	0.33	1.33	0.50	0.83	217
วัดม่วยต่อ	แม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	2.00	0.77	0.00	0.17	1.33	0.00	0.83	218
วัดหัวเวียง	แม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	2.00	0.77	0.00	0.17	1.33	0.00	0.83	219
วัดพระคงฤาษี	ลำพูน	1.00	1.00	1.67	0.77	0.50	0.25	1.00	0.00	0.82	220
หอศิลป์ อุทยานธรรมะ	ลำพูน	1.00	1.00	1.00	1.23	1.00	0.67	0.33	0.00	0.82	221
วัดประตูป่อง	ลำปาง	1.00	1.00	1.83	0.77	0.00	0.25	1.33	0.00	0.82	222
วัดพระธาตุจอมแจ้ง	เชียงราย	1.00	1.00	1.67	0.85	0.00	0.33	1.33	0.00	0.82	223
วัดศรีจอมเรือง	พะเยา	1.00	1.00	1.50	1.08	0.00	0.25	1.33	0.00	0.82	224
วัดพุทธเอ้ิน	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.33	0.77	0.50	0.25	1.33	0.00	0.82	225
ชุมชนเกษตรดอยสะโง้	เชียงราย	2.00	1.00	0.67	0.62	0.00	0.58	0.33	0.00	0.82	226
แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านแม่แจ๋ม	ลำปาง	1.00	1.00	1.17	0.77	0.00	0.58	1.67	0.00	0.82	227
โบราณสถานพระเจ้ากือนา	เชียงราย	1.00	1.00	1.33	0.69	0.50	0.25	1.33	0.00	0.81	228
วัดแสนตอง	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.67	0.85	0.00	0.25	1.33	0.00	0.81	229
วัดทรายมูล	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.67	0.92	0.00	0.17	1.33	0.00	0.81	230
พิพิธภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง	เชียงราย	1.00	1.00	1.50	0.69	1.00	0.58	0.33	0.00	0.81	231
วัดพระธาตุจอมปิง	ลำปาง	1.00	1.00	1.67	0.85	0.00	0.25	1.33	0.00	0.81	232

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	จังหวัดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
		ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว		
พระสถูปเจดีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราชานุสรณ์	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.83	0.92	0.50	0.75	0.00	0.00	0.80	233
วัดหนองพันเงิน	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.67	0.77	0.00	0.25	1.33	0.00	0.80	234
วัดอรัญญวิเวกคีรี (ม่อนจอมผ่อ)	เชียงราย	1.00	1.00	1.50	0.77	0.00	0.42	1.33	0.00	0.80	235
วัดพระธาตุม่อนศิลาอาสน์	เชียงราย	1.00	1.00	1.67	0.85	0.00	0.17	1.33	0.00	0.80	236
วัดกองกาน	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.00	0.54	0.50	0.25	1.67	0.00	0.80	237
ศูนย์เกษตรอินทรีย์เพชรล้านนา	ลำปาง	1.00	1.00	1.83	0.62	1.00	0.58	0.00	0.00	0.80	238
วัดจองสูง	แม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	1.83	0.54	0.00	0.33	1.33	0.00	0.80	239
วัดศรีบุญเรือง	แม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	1.83	0.54	0.00	0.33	1.33	0.00	0.80	240
วัดหนองเงือก	ลำพูน	1.00	1.00	1.17	0.62	0.00	0.83	1.33	0.00	0.79	241
วัดป่าเป้า	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.33	1.08	0.00	0.17	1.33	0.00	0.79	242
วัดบ้านเด่น	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.50	0.77	0.00	0.33	1.33	0.00	0.79	243
บ้านเสานัก	ลำปาง	1.00	1.00	1.67	0.54	1.50	0.17	0.00	0.00	0.79	244
วัดไชยมงคล	ลำปาง	1.00	1.00	1.67	0.69	0.00	0.17	1.33	0.00	0.79	245
วัดศาสนโชติการาม (วัดป่าฝาง)	ลำปาง	1.00	1.00	1.67	0.69	0.00	0.17	1.33	0.00	0.79	246
วัดพระพุทธบาทตะเมาะ	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.50	0.85	0.00	0.25	1.33	0.00	0.79	247

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	จังหวัดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
		ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว		
วัดอนาลโยทิพยาราม	พะเยา	1.00	1.00	1.33	0.92	0.00	0.33	1.33	0.00	0.79	248
วัดบ้านปาง	ลำพูน	1.00	1.00	0.67	0.77	0.00	0.50	1.33	0.50	0.78	249
วัดพระธาตุจอมคีรี	เชียงราย	1.00	1.00	1.67	0.54	0.00	0.25	1.33	0.00	0.78	250
บ้านท่าตอน	เชียงใหม่	1.00	1.00	2.00	1.08	0.00	0.75	0.00	0.00	0.78	251
วัดยั้งเมิน	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.33	0.85	0.00	0.33	1.33	0.00	0.78	252
วัดป่าแดงบุญนาค	พะเยา	1.00	1.00	1.50	0.69	0.00	0.25	1.33	0.00	0.78	253
วัดพระธาตุจอมมอญ	แม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	1.50	0.31	0.00	0.33	1.67	0.00	0.78	254
วัดกิตติวงศ์	แม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	1.83	0.46	0.00	0.17	1.33	0.00	0.78	255
บ้านสามขาโฮมสเตย์	ลำปาง	1.00	1.00	0.83	0.85	0.00	0.17	1.33	0.50	0.77	256
ชุมชนเกษตรศรีค้ำ	เชียงราย	1.00	1.00	1.00	0.62	0.00	0.42	1.67	0.00	0.77	257
สะพานซูตองเป้	แม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	1.67	0.23	0.00	0.50	1.33	0.00	0.77	258
วัดป่าเหียง	ลำพูน	1.00	1.00	1.33	0.69	0.00	0.25	1.33	0.00	0.76	259
กู่ช้าง-กู่ม้า	ลำพูน	1.00	1.00	1.50	0.54	0.00	0.25	1.33	0.00	0.76	260
สะพานรัษฎาภิเศก/กาดกองต้า/ถนนตลาดเก่า	ลำปาง	1.00	1.00	2.00	1.00	0.00	0.58	0.00	0.00	0.76	261
วัดถ้ำตับเต่า	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.17	0.77	0.00	0.33	1.33	0.00	0.76	262
วัดพระธาตุจอมกิตติ	แม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	1.50	0.38	0.00	0.00	1.67	0.00	0.76	263
ตลาดสายหยุด	แม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	2.00	0.85	0.00	0.75	0.00	0.00	0.76	264
อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง, กว๊านพะเยา	พะเยา	1.00	1.00	2.00	0.92	0.00	0.58	0.00	0.00	0.75	265
วัดยางหลวง	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.17	0.69	0.00	0.33	1.33	0.00	0.75	266

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	จังหวัดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
		ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว		
โบราณสถานวัดเกาะกลาง	ลำพูน	1.00	1.00	1.33	0.62	0.00	0.17	1.33	0.00	0.74	267
พระตำหนักกว๊านพะเยา	พะเยา	1.00	1.00	2.00	0.92	0.00	0.50	0.00	0.00	0.74	268
วัดพระธาตุดอยเกิ้ง	เชียงใหม่	1.00	1.00	0.67	0.62	0.50	0.33	1.33	0.00	0.74	269
โฮมสเตย์บ้านหาดผาขน	น่าน	1.00	1.00	0.50	0.92	0.00	0.17	1.33	0.50	0.74	270
ชุมชนเกษตรบ้านเด่นภูเวียง	เชียงราย	1.00	1.00	1.50	0.62	0.00	0.25	1.00	0.00	0.74	271
บ้านดอยดินแดง	เชียงราย	1.00	1.00	1.50	0.85	0.50	0.17	0.33	0.00	0.73	272
วัดสันป่าเหียง	พะเยา	1.00	1.00	1.33	0.54	0.00	0.08	1.33	0.00	0.73	273
วัดกองแขก	เชียงใหม่	1.00	1.00	1.17	0.62	0.00	0.17	1.33	0.00	0.73	274
วัดแสนทอง	แม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	1.50	0.31	0.00	0.17	1.33	0.00	0.73	275
อนุสาวรีย์พระยาสิงหนาทราช	แม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	2.00	0.85	0.00	0.08	0.33	0.00	0.73	276
ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองพระพุทธนิรโรคันตรายชัยวัฒน์จตุรทิศ	ลำปาง	1.00	1.00	2.00	0.69	0.00	0.08	0.33	0.00	0.71	277
วัดหลวงขุนวิน	เชียงใหม่	1.00	1.00	0.83	0.62	0.00	0.33	1.33	0.00	0.71	278
หอวัฒนธรรมนิทัศน์เฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษก	เชียงราย	1.00	1.00	1.67	0.77	0.50	0.08	0.00	0.00	0.70	279

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	จังหวัดที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	คะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
		ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว		
สถานีรถไฟลำปาง	ลำปาง	1.00	0.00	2.00	0.77	1.50	0.67	0.00	0.00	0.69	280
คูเมือง และกำแพงเมืองเก่า	เชียงราย	1.00	1.00	2.00	0.92	0.00	0.00	0.00	0.00	0.69	281
หอฝิ่นอุทยานสามเหลี่ยมทองคำ (ดอยตุง)	เชียงราย	1.00	1.00	1.17	0.62	0.50	0.58	0.00	0.00	0.69	282
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน	แพร่	1.00	1.00	2.00	0.69	0.00	0.17	0.00	0.00	0.69	283
บ้านม้า	ลำพูน	1.00	1.00	1.67	0.69	0.00	0.42	0.00	0.00	0.68	284
เตาเผาโบราณทุ่งม่าน	เชียงราย	1.00	1.00	1.33	1.00	0.00	0.00	0.33	0.00	0.67	285
คุ้มพญาเม็งราย	เชียงราย	1.00	1.00	1.50	0.85	0.00	0.25	0.00	0.00	0.66	286
ศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธุ์เพ็ญศิริ	เชียงราย	1.00	1.00	0.67	0.77	0.00	0.58	0.33	0.00	0.64	287
โบราณสถานเวียงเชียงรุ้ง	เชียงราย	1.00	1.00	1.33	0.69	0.00	0.17	0.00	0.00	0.62	288
ท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลเรือง	น่าน	1.00	1.00	0.67	0.77	0.00	0.42	0.33	0.00	0.62	289
พระธาตุภูปอ	พะเยา	1.00	1.00	1.33	0.62	0.00	0.08	0.00	0.00	0.60	290
ศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียงป่าง้ิว	เชียงราย	1.00	1.00	0.83	0.46	0.00	0.25	0.00	0.00	0.55	291

ตารางแสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา **จังหวัดเชียงใหม่**

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในจังหวัดเชียงใหม่ของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
	ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว			
โฮมสเตย์บ้านโปง	2.00	2.00	1.67	1.23	1.00	0.17	1.33	0.50	1.39	1	3
วัดศรีสุพรรณ	1.00	2.00	2.00	1.54	1.00	0.83	1.33	1.00	1.37	2	4
วัดเกตุการาม	2.00	1.00	2.00	1.15	2.00	0.50	1.33	0.50	1.35	3	5
กลุ่มโฮมสเตย์บ้านดอยยาว	2.00	2.00	1.33	0.85	1.00	0.33	1.33	0.50	1.33	4	6
โฮมสเตย์บ้านปง3	2.00	2.00	1.33	0.85	1.00	0.33	1.33	0.50	1.33	5	7
กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านปง-ห้วยลาน	2.00	2.00	1.17	0.85	1.00	0.33	1.33	0.50	1.32	6	9
วัดพระธาตุศรีจอมทอง	2.00	1.00	2.00	1.23	2.00	0.75	1.00	0.00	1.30	7	10
วัดท่าตอน	2.00	1.00	2.00	1.23	1.00	1.00	1.33	0.00	1.26	8	16
โฮมสเตย์สันทราย	2.00	2.00	1.50	0.85	0.00	0.33	1.33	0.50	1.25	9	18
เวียงกุมกาม	2.00	1.00	1.83	1.15	1.50	1.08	0.67	0.00	1.22	10	22
วัดพระธาตุดอยน้อย	2.00	1.00	1.83	1.38	1.00	0.50	1.33	0.00	1.21	11	23
โฮมสเตย์บ้านแม่กำปอง	2.00	1.00	1.33	1.15	1.00	0.75	1.33	0.50	1.21	12	24
วัดโลกโมฬี	2.00	1.00	2.00	1.46	0.00	0.58	1.33	0.50	1.19	13	26
วัดลอยเคราะห์	2.00	1.00	2.00	1.15	1.00	0.33	1.33	0.00	1.18	14	31
วัดอินทขีลสะดือเมือง	2.00	1.00	1.83	1.15	1.00	0.50	1.33	0.00	1.18	15	33
พิพิธภัณฑ์พระพิฆเนศ	2.00	1.00	2.00	1.38	1.50	0.58	0.33	0.00	1.18	16	34
ชุมชนบ้านไร่กองขิง	2.00	2.00	1.33	0.85	0.00	0.33	1.33	0.00	1.18	17	36

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในจังหวัดเชียงใหม่ของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
	ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว			
พิพิธภัณฑ์บ้านจ๊างนัก	1.00	2.00	2.00	1.00	1.00	0.33	1.33	0.00	1.17	18	38
วัดเจ็ดยอด	2.00	1.00	2.00	1.31	1.00	0.00	1.33	0.00	1.16	19	39
วัดพระธาตุดอยสุเทพ	2.00	1.00	1.50	1.23	0.00	1.00	1.67	0.00	1.14	20	42
วัดชัยมงคล	2.00	1.00	2.00	1.23	0.00	0.42	1.33	0.00	1.10	21	45
แม่โจ้บ้านดินโฮมสเตย์	1.00	2.00	1.00	0.85	1.00	0.33	1.33	0.50	1.10	22	47
วัดร่ำเปิงตโปธาราม	1.00	2.00	1.83	1.08	0.00	0.67	1.33	0.00	1.09	23	48
คุ้มเจ้าบุรีรัตน์	2.00	1.00	1.67	1.08	1.00	0.00	0.67	0.50	1.09	24	49
วัดพระพุทธบาทสี่รอย	2.00	1.00	1.67	1.00	0.00	0.83	1.33	0.00	1.08	25	53
วัดพระสิงห์วรวิหาร	1.00	1.00	2.00	1.23	0.50	0.67	1.33	1.00	1.07	26	59
วัดอุโมงค์	1.00	1.00	1.83	1.15	1.50	0.75	1.33	0.00	1.06	27	61
ชินวัตรไหมไทย	1.00	1.00	1.83	1.38	2.00	0.75	0.00	0.50	1.05	28	64
วัดสวนดอก	1.00	1.00	1.83	1.23	1.00	1.08	1.33	0.00	1.05	29	65
วัดประกาศธรรม	2.00	1.00	1.83	0.85	0.00	0.42	1.33	0.00	1.04	30	66
ศาลาธนารักษ์	1.00	1.00	2.00	1.15	2.00	0.58	0.67	0.00	1.04	31	67
วัดศรีนวรัตน์	2.00	1.00	1.83	0.85	0.00	0.25	1.33	0.00	1.03	32	70
พิพิธภัณฑ์พระตำหนักดาราภิรมย์	1.00	1.00	1.67	1.00	2.00	0.83	0.67	0.00	1.02	33	73
วัดพระธาตุดอยคำ	2.00	1.00	1.67	0.85	0.00	0.33	1.33	0.00	1.02	34	75
วัดเจดีย์หลวง	1.00	1.00	2.00	1.38	0.00	0.83	1.33	0.50	1.01	35	78

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในจังหวัดเชียงใหม่ของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
	ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว			
โฮมสเตย์บ้านหนองอาบช้าง	2.00	1.00	1.17	0.85	0.00	0.17	1.33	0.50	1.00	36	82
พระตำหนักภูพิงค์ราชนิเวศน์	1.00	1.00	1.50	1.31	1.50	0.92	0.67	0.00	0.99	37	84
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่	1.00	1.00	2.00	1.00	1.50	0.75	0.67	0.00	0.99	38	85
แม่ปั้นดิน พ่อทำสวน	1.00	2.00	1.67	1.00	0.50	0.67	0.00	0.00	0.98	39	89
บ้านศิลาดล	1.00	1.00	1.50	1.08	1.50	0.75	0.00	1.00	0.98	40	90
โรงเรียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา	1.00	1.00	1.83	1.00	1.00	0.67	1.33	0.00	0.98	41	92
ลายทองเครื่องเขิน	1.00	1.00	1.83	1.00	2.00	0.83	0.00	0.00	0.97	42	97
ศูนย์หัตถกรรมผ้าซิ่นตีนจกบ้านท้องฝาย	1.00	1.00	1.67	0.85	1.00	0.75	1.33	0.00	0.96	43	102
วัดป่าดาราภิรมย์	1.00	1.00	1.67	0.92	0.50	0.75	1.67	0.00	0.95	44	104
บ้านไร่ไผ่งาม	1.00	1.00	1.67	0.85	1.00	0.67	1.33	0.00	0.95	45	106
แหล่งเกษตรบ้านแม่กลางหลวง ดอยอินทนนท์	1.00	2.00	1.17	0.77	0.00	0.58	1.00	0.00	0.95	46	107
บ้าน 100 อัน 1,000 อย่าง	1.00	1.00	1.83	0.92	2.00	0.67	0.00	0.00	0.94	47	114
วัดพระธาตุแสนไห	1.00	1.00	1.17	0.85	1.00	0.33	2.00	0.00	0.93	48	118
พิพิธภัณฑ์ตุ๊กตา	1.00	1.00	1.50	0.92	2.00	0.42	0.00	0.50	0.93	49	119
วัดต้นเกว๋น (อินทราวาส)	1.00	1.00	1.67	0.85	0.50	0.83	1.33	0.00	0.92	50	124

ที่มา: การวิเคราะห์ของที่ปรึกษาโครงการ

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในจังหวัดเชียงใหม่ของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
	ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว			
บ้านถวาย	1.00	1.00	1.67	1.31	1.00	1.17	0.00	0.00	0.91	51	130
วัดบุพพาราม	1.00	1.00	2.00	1.31	0.00	0.33	1.33	0.00	0.90	52	134
หมู่บ้านหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา บ้านเหมืองกุง	1.00	1.00	1.67	0.92	0.50	0.58	1.33	0.00	0.90	53	135
วัดดับภัย	1.00	1.00	2.00	1.23	0.00	0.33	1.33	0.00	0.89	54	149
วัดเชียงมั่น	1.00	1.00	1.83	1.15	0.00	0.58	1.33	0.00	0.89	55	150
ศูนย์หัตถกรรมสิ่งทอเชียงใหม่	1.00	1.00	1.83	0.85	1.50	0.67	0.00	0.00	0.88	56	155
วัดแสนฝาง	1.00	1.00	2.00	1.08	0.00	0.25	1.33	0.00	0.87	57	163
ศูนย์วัฒนธรรมเชียงใหม่	1.00	1.00	1.83	0.85	1.00	1.00	0.00	0.00	0.87	58	167
วัดหมื่นเงินกอง	1.00	1.00	2.00	1.15	0.00	0.25	1.33	0.00	0.87	59	168
วัดดวงดี	1.00	1.00	1.83	1.08	0.00	0.42	1.33	0.00	0.87	60	169
พิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา	1.00	1.00	1.83	1.00	1.00	0.50	0.33	0.00	0.87	61	170
ศูนย์หัตถกรรมกระดาษสาและร่ม	1.00	1.00	1.83	1.31	1.00	0.42	0.00	0.00	0.86	62	173
วัดช่างฆ้อง	1.00	1.00	1.83	1.23	0.00	0.25	1.33	0.00	0.86	63	174
วัดป่าเจริญธรรม	1.00	1.00	2.00	1.08	0.00	0.17	1.33	0.00	0.86	64	179
ศูนย์หัตถกรรมทำร่ม (บ่อ	1.00	1.00	1.83	1.23	0.00	0.92	0.00	0.50	0.85	65	185

ตารางที่ ๑ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ระยะที่ ๒ (ต่อ)
ที่มา :

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในจังหวัดเชียงใหม่ของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
	ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว			
สร้าง)											
วัดฟ้าเวียงอินทร์	1.00	1.00	1.33	0.85	0.50	0.50	1.33	0.00	0.85	66	187
ข่วงอนุสรณ์สถานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช	1.00	1.00	1.50	0.92	1.00	0.42	0.67	0.00	0.85	67	188
วัดพระบาทป่ากล้วย	1.00	1.00	2.00	0.92	0.00	0.17	1.33	0.00	0.84	68	196
เวียงท่ากาน	1.00	1.00	1.33	0.69	2.00	0.33	0.00	0.00	0.84	69	197
วัดหนองก๋าย	1.00	1.00	1.67	0.85	0.00	0.42	1.33	0.00	0.83	70	208
วัดโมคคัลลาน	1.00	1.00	1.67	1.00	0.00	0.33	1.33	0.00	0.83	71	209
สำนักสงฆ์วัดถ้ำผาปล่อง	1.00	1.00	1.33	0.38	0.50	0.75	1.33	0.00	0.83	72	210
วัดพุทธเอิ้น	1.00	1.00	1.33	0.77	0.50	0.25	1.33	0.00	0.82	73	225
วัดแสนตอง	1.00	1.00	1.67	0.85	0.00	0.25	1.33	0.00	0.81	74	229
วัดทรายมูล	1.00	1.00	1.67	0.92	0.00	0.17	1.33	0.00	0.81	75	230
พระสถูปเจดีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราชานุสรณ์	1.00	1.00	1.83	0.92	0.50	0.75	0.00	0.00	0.80	76	233
วัดหนองพันเงิน	1.00	1.00	1.67	0.77	0.00	0.25	1.33	0.00	0.80	77	234
วัดกองกาน	1.00	1.00	1.00	0.54	0.50	0.25	1.67	0.00	0.80	78	237
วัดป่าเป้า	1.00	1.00	1.33	1.08	0.00	0.17	1.33	0.00	0.79	79	242
วัดบ้านเด่น	1.00	1.00	1.50	0.77	0.00	0.33	1.33	0.00	0.79	80	243
วัดพระพุทธบาทตะเมาะ	1.00	1.00	1.50	0.85	0.00	0.25	1.33	0.00	0.79	81	247

ตารางที่ 3.7 ผลการวิเคราะห์ระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ (ต่อ)
ที่มา: ผู้วิจัย, 2564

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในจังหวัดเชียงใหม่ของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
	ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว			
บ้านท่าตอน	1.00	1.00	2.00	1.08	0.00	0.75	0.00	0.00	0.78	82	251
วัดยั้งเมิน	1.00	1.00	1.33	0.85	0.00	0.33	1.33	0.00	0.78	83	252
วัดถ้ำตับเต่า	1.00	1.00	1.17	0.77	0.00	0.33	1.33	0.00	0.76	84	262
วัดยางหลวง	1.00	1.00	1.17	0.69	0.00	0.33	1.33	0.00	0.75	85	266
วัดพระธาตุดอยเกิ้ง	1.00	1.00	0.67	0.62	0.50	0.33	1.33	0.00	0.74	86	269
วัดกองแขก	1.00	1.00	1.17	0.62	0.00	0.17	1.33	0.00	0.73	87	274
วัดหลวงขุนวิน	1.00	1.00	0.83	0.62	0.00	0.33	1.33	0.00	0.71	88	278

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ในการดำเนินงานของโครงการเท่านั้น ห้ามมิให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น หรือเผยแพร่ต่อสาธารณชน โดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากที่ปรึกษาโครงการ

ตารางแสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา **จังหวัดเชียงราย**

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในจังหวัดเชียงรายของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
	ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว			
วัดร่องขุ่น	2.00	1.00	1.83	1.08	1.50	1.50	1.33	0.00	1.32	1	8
วัดพระธาตุผาเงา	2.00	1.00	2.00	1.08	1.50	0.83	1.33	0.00	1.27	2	14
วัดพระธาตุดอยเวา	2.00	1.00	2.00	1.15	0.50	0.92	1.33	0.00	1.19	3	27
วัดเชตวัน	2.00	1.00	2.00	0.92	1.00	0.58	1.33	0.00	1.18	4	32
ศูนย์พัฒนาศีลธรรมเวียงกาหลง (เมืองโบราณเวียงกาหลง)	2.00	1.00	1.67	1.23	1.00	1.08	0.33	0.00	1.13	5	43
เครื่องเคลือบดินเผาเวียงกาหลง (เตาเผาสล่าทัน)	1.00	2.00	1.33	1.00	2.00	0.33	0.00	0.00	1.07	6	60
โฮมสเตย์บ้านร่องปลายนา	1.00	1.00	2.00	1.31	0.50	0.58	1.67	0.50	1.06	7	62
วัดโบราณเวียงเดิม	1.00	1.00	1.50	1.08	1.50	0.67	1.33	0.00	1.01	8	77
พิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นเวียงหนองหล่ม	1.00	1.00	1.67	1.31	1.50	0.33	1.00	0.00	0.98	9	91
ผ้าทอไทลื้อบ้านศรีดอนชัย	1.00	2.00	2.00	0.77	0.00	0.33	0.67	0.00	0.98	10	93
โฮมสเตย์ห้วยน้ำกืน	1.00	1.00	0.83	0.85	1.50	0.75	1.33	0.50	0.98	11	94
วัดมิ่งเมือง	1.00	1.00	2.00	1.23	0.50	0.42	1.33	0.00	0.95	12	105
วัดพระสิงห์	1.00	1.00	2.00	0.92	0.50	0.67	1.33	0.00	0.94	13	112
หอประวัติเมืองเชียงราย	1.00	1.00	2.00	0.92	2.00	0.50	0.00	0.00	0.94	14	113
พิพิธภัณฑ์บ้านดำ	2.00	1.00	1.83	0.85	0.00	0.67	0.00	0.00	0.93	15	117
หมู่บ้านไหมไทยเฉลิมพระเกียรติ	1.00	2.00	1.50	0.62	0.50	0.33	0.33	0.00	0.93	16	120

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในจังหวัดเชียงรายของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
	ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว			
วัดพระแก้ว (วัดป่าเยียะ)	1.00	1.00	2.00	0.92	0.50	0.42	1.33	0.00	0.92	17	122
ไร่แม่ฟ้าหลวง	1.00	1.00	2.00	0.85	1.50	0.83	0.00	0.00	0.92	18	123
โฮมสเตย์บ้านแม่ปูนหลวง	1.00	1.00	1.17	0.85	1.00	0.67	1.00	0.50	0.92	19	127
วัดกลางเวียง	1.00	1.00	2.00	0.85	0.50	0.42	1.33	0.00	0.91	20	129
วัดพระธาตุเจดีย์หลวง	1.00	1.00	2.00	1.08	0.00	0.58	1.33	0.00	0.90	21	136
วัดพระธาตุดอยปู่เข้า	1.00	1.00	2.00	1.23	0.00	0.42	1.33	0.00	0.90	22	137
พิพิธภัณฑ์พระธาตุวัดถ้ำผาจม	1.00	1.00	1.67	1.08	0.50	0.42	1.33	0.00	0.90	23	138
โฮมสเตย์บ้านท่าขันทอง	1.00	1.00	0.83	1.15	0.50	0.67	1.33	0.50	0.90	24	141
อนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งรายมหาราช	1.00	1.00	2.00	1.38	0.00	0.83	0.67	0.00	0.89	25	145
วัดพระธาตุดอยตุง (ท้าวหิรัญพนาสูรย์/บ่อน้ำทิพย์)	1.00	1.00	1.33	0.77	1.00	0.42	1.33	0.00	0.89	26	146
พระตำหนักดอยตุง/สวนแม่ฟ้าหลวง	1.00	1.00	2.00	0.77	1.00	1.17	0.00	0.00	0.89	27	147
วัดเจ็ดยอด	1.00	1.00	2.00	1.15	0.00	0.42	1.33	0.00	0.89	28	148
โฮมสเตย์โป่งศรีนคร	1.00	1.00	0.67	0.77	1.00	0.67	1.33	0.50	0.89	29	152
วัดพระธาตุสามดวง	1.00	1.00	1.33	0.92	0.50	0.67	1.33	0.00	0.88	30	156
วัดพระธาตุจอมสัก	1.00	1.00	2.00	0.85	0.00	0.33	1.67	0.00	0.88	31	157
วัดพระธาตุดอยเขาควาย	1.00	1.00	1.83	0.69	0.50	0.42	1.33	0.00	0.88	32	158
วัดพระธาตุจอมแว่	1.00	1.00	1.50	0.92	0.50	0.42	1.33	0.00	0.87	33	164

ที่มา: การวิเคราะห์ของที่ปรึกษาโครงการ ในการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในจังหวัดเชียงรายของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
	ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว			
วัดมุงเมือง	1.00	1.00	2.00	1.00	0.00	0.33	1.33	0.00	0.87	34	165
วัดงำเมือง	1.00	1.00	1.50	0.92	0.50	0.42	1.33	0.00	0.87	35	166
พิพิธภัณฑ์บ้านฝิ่น	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00	0.67	0.00	0.00	0.87	36	171
ไร่เชิญตะวัน	1.00	1.00	1.17	1.23	1.00	1.25	0.00	0.00	0.86	37	175
หอนาฬิกาเฉลิมพระเกียรติ	1.00	1.00	2.00	1.31	0.00	0.67	0.67	0.00	0.86	38	176
พิพิธภัณฑ์อูบคำ	1.00	1.00	2.00	1.15	1.00	0.42	0.00	0.00	0.86	39	177
วัดพระธาตุจอมทอง	1.00	1.00	2.00	0.92	0.00	0.33	1.33	0.00	0.86	40	178
วัดพระธาตุขุนตาล	1.00	1.00	2.00	0.85	0.00	0.08	1.67	0.00	0.86	41	180
พระพุทธนวล้านตื้อ (พระเชียงแสนสี่แผ่นดิน)	1.00	1.00	2.00	1.31	0.00	1.33	0.00	0.00	0.86	42	181
วัดศรีเกิด	1.00	1.00	2.00	1.00	0.00	0.17	1.33	0.00	0.85	43	186
วัดพระเจ้าล้านทอง	1.00	1.00	2.00	0.92	0.00	0.25	1.33	0.00	0.85	44	189
วัดพระธาตุจอมจัน	1.00	1.00	1.67	0.69	0.50	0.25	1.33	0.00	0.84	45	195
วัดพระธาตุจอมหมอกแก้ว	1.00	1.00	1.67	0.92	0.00	0.50	1.33	0.00	0.84	46	198
วัดพระธาตุจอมจ้อ	1.00	1.00	1.83	1.00	0.00	0.25	1.33	0.00	0.84	47	199
วัดป่าสักน้อย	1.00	1.00	1.83	0.92	0.00	0.33	1.33	0.00	0.84	48	200
วัดพระธาตุจอมกิตติ	1.00	1.00	1.67	0.92	0.00	0.50	1.33	0.00	0.84	49	201
ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรที่สูงเชียงราย	1.00	2.00	0.67	0.77	0.00	0.58	0.33	0.00	0.84	50	204

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ห้ามนำไปใช้ประโยชน์ทางการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น โดยไม่ได้รับอนุญาต

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในจังหวัดเชียงรายของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
	ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว			
แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรดอยแม่สลองนอก	1.00	2.00	0.83	0.62	0.00	0.58	0.33	0.00	0.84	51	205
วัดพระธาตุดอยจ้องสลับแสง	1.00	1.00	2.00	0.85	0.00	0.17	1.33	0.00	0.83	52	211
วัดพระบวช	1.00	1.00	2.00	0.92	0.00	0.00	1.33	0.00	0.83	53	212
วัดพระธาตุจอมแจ้ง	1.00	1.00	1.67	0.85	0.00	0.33	1.33	0.00	0.82	54	223
ชุมชนเกษตรดอยสะโง้	2.00	1.00	0.67	0.62	0.00	0.58	0.33	0.00	0.82	55	226
โบราณสถานพระเจ้ากือนา	1.00	1.00	1.33	0.69	0.50	0.25	1.33	0.00	0.81	56	228
พิพิธภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง	1.00	1.00	1.50	0.69	1.00	0.58	0.33	0.00	0.81	57	231
วัดอรัญญวิเวกคีรี (ม่อนจอมผ่อ)	1.00	1.00	1.50	0.77	0.00	0.42	1.33	0.00	0.80	58	235
วัดพระธาตุม่อนศิลาอาสน์	1.00	1.00	1.67	0.85	0.00	0.17	1.33	0.00	0.80	59	236
วัดพระธาตุจอมคีรี	1.00	1.00	1.67	0.54	0.00	0.25	1.33	0.00	0.78	60	250
ชุมชนเกษตรศรีค้ำ	1.00	1.00	1.00	0.62	0.00	0.42	1.67	0.00	0.77	61	257
ชุมชนเกษตรบ้านเด่นภูเวียง	1.00	1.00	1.50	0.62	0.00	0.25	1.00	0.00	0.74	62	271
บ้านดอยดินแดง	1.00	1.00	1.50	0.85	0.50	0.17	0.33	0.00	0.73	63	272
หอวัฒนธรรมนิทัศน์เฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษก	1.00	1.00	1.67	0.77	0.50	0.08	0.00	0.00	0.70	64	279
คูเมือง และกำแพงเมืองเก่า	1.00	1.00	2.00	0.92	0.00	0.00	0.00	0.00	0.69	65	281
หอฝิ่นอุทยานสามเหลี่ยมทองคำ (ดอยตุง)	1.00	1.00	1.17	0.62	0.50	0.58	0.00	0.00	0.69	66	282

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในจังหวัดเชียงรายของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
	ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว			
เตาเผาโบราณทุ่งม่าน	1.00	1.00	1.33	1.00	0.00	0.00	0.33	0.00	0.67	67	285
คุ้มพญาเม็งราย	1.00	1.00	1.50	0.85	0.00	0.25	0.00	0.00	0.66	68	286
ศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธุ์เพ็ญศิริ	1.00	1.00	0.67	0.77	0.00	0.58	0.33	0.00	0.64	69	287
โบราณสถานเวียงเชียงรุ้ง	1.00	1.00	1.33	0.69	0.00	0.17	0.00	0.00	0.62	70	288
ศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียงป่างิ้ว	1.00	1.00	0.83	0.46	0.00	0.25	0.00	0.00	0.55	71	291

ตารางแสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา **จังหวัดลำพูน**

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในจังหวัดลำพูนของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
	ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว			
อุโมงค์โฮมสเตย์	2.00	2.00	1.33	0.92	0.00	0.17	1.33	0.50	1.23	1	21
วัดพระพุทธบาทผาหนาม	2.00	1.00	2.00	0.92	0.50	0.75	1.67	0.00	1.18	2	28
พิพิธภัณฑ์ชุมชนเมือง	2.00	1.00	1.83	1.23	1.50	0.58	0.67	0.00	1.18	3	35
พระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร	2.00	1.00	1.67	0.77	0.50	1.08	1.33	0.00	1.14	4	41
วัดต้นแก้ว	1.00	1.00	1.83	1.38	0.50	0.92	1.33	0.00	1.00	5	81
วัดจามเทวี	1.00	1.00	1.83	0.92	0.50	0.42	2.00	0.00	0.97	6	96
วัดพระยืน	1.00	1.00	1.50	1.46	1.00	0.42	1.33	0.00	0.97	7	98
วัดพระพุทธบาทตากผ้า	1.00	1.00	2.00	0.77	0.00	0.75	1.33	0.50	0.94	8	108
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหริภุญไชย	1.00	1.00	2.00	1.15	1.00	0.58	0.67	0.00	0.94	9	115
โฮมสเตย์ ห้วยทรายขาว บ้านทาป่าเปา	1.00	1.00	1.33	0.92	0.00	0.50	1.33	1.00	0.91	10	133
หมู่บ้านแกะสลัก	1.00	1.00	1.83	0.92	0.00	0.42	1.33	0.00	0.85	11	183
วัดมหาวัน	1.00	1.00	1.83	0.77	0.50	0.33	1.00	0.00	0.84	12	193
ขัวมุงท่าสิงห์	1.00	1.00	2.00	0.77	0.00	0.33	1.33	0.00	0.84	13	194
วัดพระธาตุดวงเดียว	1.00	1.00	1.50	0.85	0.00	0.33	1.67	0.00	0.83	14	207
วัดพระคงฤาษี	1.00	1.00	1.67	0.77	0.50	0.25	1.00	0.00	0.82	15	220

ที่มา: การศึกษาและพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา (ฉบับปรับปรุง)

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในจังหวัดลำพูนของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
	ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว			
หอศิลป์ อุทยานธรรมะ	1.00	1.00	1.00	1.23	1.00	0.67	0.33	0.00	0.82	16	221
วัดหนองเงือก	1.00	1.00	1.17	0.62	0.00	0.83	1.33	0.00	0.79	17	241
วัดบ้านปาง	1.00	1.00	0.67	0.77	0.00	0.50	1.33	0.50	0.78	18	249
วัดป่าเหียง	1.00	1.00	1.33	0.69	0.00	0.25	1.33	0.00	0.76	19	259
กู่ช้าง-กู่ม้า	1.00	1.00	1.50	0.54	0.00	0.25	1.33	0.00	0.76	20	260
โบราณสถานวัดเกาะกลาง	1.00	1.00	1.33	0.62	0.00	0.17	1.33	0.00	0.74	21	267
บ้านม้า	1.00	1.00	1.67	0.69	0.00	0.42	0.00	0.00	0.68	22	284

ตารางแสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา **จังหวัดลำปาง**

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในจังหวัดลำปางของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
	ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว			
วัดปงสนุก	2.00	1.00	2.00	0.69	1.00	0.67	1.33	1.00	1.27	1	15
วัดพระธาตุลำปางหลวง	2.00	1.00	1.83	0.85	1.50	1.08	1.33	0.00	1.26	2	17
เหมืองแม่เมาะ	2.00	1.00	1.50	0.85	2.00	1.08	0.33	0.00	1.18	3	29
วัดม่อนพระยาแช่	1.00	2.00	1.50	0.77	0.50	0.33	1.33	0.00	1.04	4	68
โฮมสเตย์บ้านหลุกใต้	1.00	2.00	1.33	0.92	0.00	0.33	1.33	0.50	1.04	5	69
พิพิธภัณฑ์เซรามิกธนบดี	1.00	1.00	1.67	1.23	2.00	1.08	0.00	0.00	1.00	6	79
วัดศรีชุม	1.00	1.00	2.00	0.69	1.00	0.42	1.33	0.00	0.94	7	109
หลวงพ่อเกษม เขมโก	1.00	1.00	1.83	1.08	1.00	0.67	0.67	0.00	0.92	8	125
วัดเจดีย์ซาวหลัง	1.00	1.00	1.83	0.85	0.50	0.50	1.33	0.00	0.90	9	139
วัดศรีรองเมือง	1.00	1.00	2.00	0.69	0.50	0.33	1.33	0.00	0.89	10	143
วัดพระแก้วดอนเต้า	1.00	1.00	1.67	0.69	0.50	0.75	1.33	0.00	0.89	11	151
วัดไหล่หิน	1.00	1.00	1.50	0.46	1.00	0.50	1.33	0.00	0.88	12	160
วัดบุญวาทย์	1.00	1.00	2.00	0.85	0.00	0.42	1.33	0.00	0.86	13	172
วัดพระธาตุเสด็จ	1.00	1.00	1.50	0.92	0.50	0.25	1.33	0.00	0.85	14	190
โฮมสเตย์บ้านท่าช้าง	1.00	1.00	1.33	0.92	0.00	0.33	1.33	0.50	0.84	15	203
โฮมสเตย์บ้านเมาะหลวง	1.00	1.00	1.33	0.85	0.00	0.33	1.33	0.50	0.83	16	217
วัดประตูป่อง	1.00	1.00	1.83	0.77	0.00	0.25	1.33	0.00	0.82	17	222

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในจังหวัดลำปางของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
	ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว			
แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านแม่แจ๋ม	1.00	1.00	1.17	0.77	0.00	0.58	1.67	0.00	0.82	18	227
วัดพระธาตุจอมปิง	1.00	1.00	1.67	0.85	0.00	0.25	1.33	0.00	0.81	19	232
ศูนย์เกษตรอินทรีย์ เพชรล้านนา	1.00	1.00	1.83	0.62	1.00	0.58	0.00	0.00	0.80	20	238
บ้านเสานัก	1.00	1.00	1.67	0.54	1.50	0.17	0.00	0.00	0.79	21	244
วัดไชยมงคล	1.00	1.00	1.67	0.69	0.00	0.17	1.33	0.00	0.79	22	245
วัดศาสนโชติการาม (วัดป่าฝาง)	1.00	1.00	1.67	0.69	0.00	0.17	1.33	0.00	0.79	23	246
บ้านสามขาโฮมสเตย์	1.00	1.00	0.83	0.85	0.00	0.17	1.33	0.50	0.77	24	256
สะพานรัษฎาภิเศก/กาดกองต้า/ถนนตลาดเก่า	1.00	1.00	2.00	1.00	0.00	0.58	0.00	0.00	0.76	25	261
ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง พระพุทธนิรโรคันตรายชัยวัฒน์จตุรทิศ	1.00	1.00	2.00	0.69	0.00	0.08	0.33	0.00	0.71	26	277
สถานีรถไฟลำปาง	1.00	0.00	2.00	0.77	1.50	0.67	0.00	0.00	0.69	27	280

ตารางแสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา **จังหวัดแพร่**

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในจังหวัดแพร่	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือ
	ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว			
วัดพระธาตุสุโทนมงคลคีรีสามัคคีธรรม	2.00	1.00	2.00	1.46	1.00	0.75	1.67	0.00	1.29	1	12
วัดจอมสวรรค์	2.00	1.00	2.00	1.46	0.00	0.67	1.67	0.00	1.18	2	30
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านเชตวัน	1.00	2.00	1.83	1.15	0.00	0.50	1.33	0.00	1.08	3	55
วัดพระธาตุช่อแฮ	1.00	1.00	2.00	1.62	1.00	1.08	1.00	0.00	1.07	4	56
วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร	1.00	1.00	2.00	1.46	1.00	0.92	1.33	0.00	1.07	5	57
วัดหลวง	1.00	1.00	2.00	1.15	1.50	0.42	1.67	0.00	1.07	6	58
บ้านทุ่งโฮ้ง	1.00	1.00	2.00	1.38	0.50	0.92	1.67	0.00	1.05	7	63
คุ้มเจ้าหลวงเมืองแพร่	1.00	1.00	2.00	1.31	1.50	0.58	0.33	0.50	1.02	8	74
โกมลผ้าโบราณ	1.00	1.00	2.00	0.92	2.00	0.50	0.00	0.50	0.99	9	86
บ้านวงศ์บุรี	1.00	1.00	2.00	0.92	1.50	0.83	0.33	0.00	0.96	10	101
วัดพระนอน	1.00	1.00	2.00	1.00	0.50	0.58	1.33	0.00	0.94	11	111
ถนนคนเดิน กาดกองเก่า	1.00	1.00	1.83	1.15	0.00	0.58	1.33	0.00	0.89	12	144
บ้านประทับใจ	1.00	1.00	2.00	1.15	0.50	0.50	0.33	0.00	0.85	13	184
โฮมสเตย์ตำบลน้ำชำ	1.00	1.00	1.33	0.92	0.00	0.42	1.33	0.50	0.85	14	192
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน	1.00	1.00	2.00	0.69	0.00	0.17	0.00	0.00	0.69	15	283

ตารางแสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา **จังหวัดน่าน**

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในจังหวัดน่าน	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือ
	ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว			
วัดภูมินทร์	2.00	2.00	2.00	1.46	1.00	1.33	1.33	0.50	1.56	1	1
แหล่งเตาเผาเครื่องเคลือบบ่อสวก	2.00	2.00	1.50	1.08	1.00	0.42	0.67	0.00	1.27	2	13
วัดพระธาตุแช่แห้ง	2.00	1.00	1.83	1.15	0.50	0.83	2.00	0.00	1.23	3	20
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจังหวัดน่าน	1.00	1.00	2.00	1.31	1.50	1.08	2.00	0.00	1.19	4	25
วัดพระธาตุช้างค้ำ	2.00	1.00	2.00	1.31	0.00	0.83	1.33	0.00	1.15	5	40
วัดพญาวัด	1.00	1.00	2.00	1.31	0.00	0.92	1.33	0.00	0.96	6	100
ถนนคนเดินหัวเวียงใต้	1.00	1.00	2.00	1.15	0.00	1.00	1.33	0.00	0.95	7	103
กลุ่มทอผ้าน้ำไหลศูนย์ทอผ้าบ้านไผ่งาม	1.00	2.00	1.83	0.92	0.50	0.17	0.00	0.00	0.94	8	110
วัดสวนตาล	1.00	1.00	2.00	1.31	0.00	0.67	1.33	0.00	0.93	9	116
ศิลาเพชรโฮมสเตย์	1.00	1.00	1.17	0.85	1.00	0.50	1.33	0.50	0.93	10	121
วัดมิ่งเมือง	1.00	1.00	2.00	1.23	0.00	0.58	1.33	0.00	0.91	11	128
โฮมสเตย์บ้านหาดผาขน	1.00	1.00	0.50	0.92	0.00	0.17	1.33	0.50	0.74	12	270
ท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลเรือง	1.00	1.00	0.67	0.77	0.00	0.42	0.33	0.00	0.62	13	289

ตารางแสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา **จังหวัดพะเยา**

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในจังหวัดพะเยาของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
	ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว			
วัดโพธาราม	2.00	2.00	2.00	0.92	0.00	0.42	1.67	0.00	1.30	1	11
วัดลี	1.00	1.00	1.67	0.92	2.00	0.75	1.67	0.00	1.10	2	46
หอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ	1.00	1.00	1.67	0.85	2.00	0.58	1.33	0.50	1.09	3	50
บ้านบัวโฮมสเตย์	1.00	2.00	1.33	0.85	0.50	0.42	1.33	0.50	1.09	4	51
ศูนย์เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมฯ	1.00	2.00	2.00	1.15	1.50	0.17	0.00	0.00	1.08	5	54
โบราณสถานเวียงลอ (วัดศรีปิงเมือง)	1.00	1.00	1.50	1.31	1.50	0.33	1.67	0.00	1.03	6	71
วัดพระธาตุสบแวน	2.00	1.00	1.67	1.08	0.00	0.25	1.33	0.00	1.03	7	72
วัดพระธาตุจอมทอง	2.00	1.00	1.50	1.00	0.00	0.33	1.33	0.00	1.02	8	76
ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ	1.00	1.00	2.00	1.23	1.00	0.42	1.33	0.00	1.00	9	80
พิพิธภัณฑ์เตาเผาโบราณเวียงบัว	1.00	2.00	1.17	0.69	1.00	0.33	0.00	0.50	0.97	10	99
วัดศรีโคมคำ(วัดพระเจ้าตนหลวง)	1.00	1.00	1.67	0.85	0.50	0.83	1.33	0.00	0.92	11	126
วัดแสนเมืองมา	1.00	1.00	1.83	1.08	0.50	0.33	1.33	0.00	0.91	12	131
บ้านไทลื้อ แม่แสงดา	1.00	2.00	1.83	1.08	0.00	0.17	0.00	0.00	0.91	13	132
วัดไชยอาวาส	1.00	1.00	2.00	0.92	0.50	0.25	1.33	0.00	0.90	14	140
โฮมสเตย์บ้านโซ้	1.00	1.00	1.67	1.08	0.00	0.33	1.33	0.50	0.89	15	153

ที่มา: การศึกษาและจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในจังหวัดพะเยาของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
	ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว			
วัดนันตาราม	1.00	1.00	1.50	0.69	1.00	0.25	1.33	0.00	0.88	16	159
วัดท่าฟ้าใต้	1.00	1.00	1.83	1.08	0.00	0.25	1.33	0.00	0.85	17	191
วัดศรีอุโมงค์คำ	1.00	1.00	1.67	1.15	0.00	0.25	1.33	0.00	0.84	18	202
วัดราชคฤห์	1.00	1.00	1.83	1.00	0.00	0.17	1.33	0.00	0.83	19	213
วัดหลวงราชสัณฐาน	1.00	1.00	1.67	0.92	0.00	0.33	1.33	0.00	0.83	20	214
วัดรัตนวราราม (สถาบันพลังจิตตานุภาพ)	1.00	1.00	2.00	0.85	0.00	0.17	1.33	0.00	0.83	21	215
วัดพระธาตุดอยหยวก	1.00	1.00	1.83	0.85	0.00	0.33	1.33	0.00	0.83	22	216
วัดศรีจอมเรือง	1.00	1.00	1.50	1.08	0.00	0.25	1.33	0.00	0.82	23	224
วัดอนาลโยทิพยาราม	1.00	1.00	1.33	0.92	0.00	0.33	1.33	0.00	0.79	24	248
วัดป่าแดงบุญนาค	1.00	1.00	1.50	0.69	0.00	0.25	1.33	0.00	0.78	25	253
อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง, กว๊านพะเยา	1.00	1.00	2.00	0.92	0.00	0.58	0.00	0.00	0.75	26	265
พระตำหนักกว๊านพะเยา	1.00	1.00	2.00	0.92	0.00	0.50	0.00	0.00	0.74	27	268
วัดสันป่าเหียง	1.00	1.00	1.33	0.54	0.00	0.08	1.33	0.00	0.73	28	273
พระธาตุภูปอ	1.00	1.00	1.33	0.62	0.00	0.08	0.00	0.00	0.60	29	290

ตารางแสดงคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา **จังหวัดแม่ฮ่องสอน**

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในจังหวัดแม่ฮ่องสอนของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
	ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว			
โฮมสเตย์บ้านต่อแพ	2.00	2.00	1.50	1.38	1.00	0.67	1.33	0.50	1.44	1	2
ศูนย์ศิลปาชีพ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	1.00	2.00	2.00	1.23	1.00	0.58	1.67	0.00	1.25	2	19
วัดพระนอน	2.00	1.00	2.00	0.85	1.00	0.33	1.67	0.00	1.18	3	37
วัดต่อแพ	2.00	1.00	1.50	1.15	1.00	0.33	1.33	0.00	1.13	4	44
โฮมสเตย์บ้านเมืองปอน	1.00	1.00	1.67	1.46	1.00	0.58	1.67	0.50	1.09	5	52
อนุสรณ์สถานมิตรภาพไทย-ญี่ปุ่น	1.00	1.00	2.00	0.92	2.00	0.75	0.33	0.00	1.00	6	83
วัดจองกลาง	1.00	1.00	2.00	0.77	1.00	0.42	1.67	0.00	0.99	7	87
พระตำหนักปางตอง	2.00	1.00	1.17	0.54	1.50	0.67	0.00	0.00	0.99	8	88
พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน	1.00	1.00	1.83	1.23	1.50	0.58	0.67	0.00	0.98	9	95
วัดพระธาตุจอมแจ้ง	1.00	1.00	2.00	0.92	0.00	0.42	1.67	0.00	0.90	10	142
วัดพระธาตุดอยกองมู	1.00	1.00	1.83	0.69	0.00	0.67	1.67	0.00	0.89	11	154
พิพิธภัณฑ์แม่สะเรียง	1.00	1.00	2.00	0.85	1.00	0.67	0.33	0.00	0.88	12	161
วัดจองคำ	1.00	1.00	2.00	0.69	0.00	0.42	1.67	0.00	0.88	13	162
วัดพระธาตุจอมทอง	1.00	1.00	2.00	0.77	0.00	0.17	1.67	0.00	0.86	14	182
วัดก้ำก่อ	1.00	1.00	2.00	0.77	0.00	0.25	1.33	0.00	0.84	15	206

ที่มา: การวิเคราะห์ของที่ปรึกษาโครงการ ตามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา กรมการท่องเที่ยว

ชื่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพปัจจุบันขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม								ศักยภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในจังหวัดแม่ฮ่องสอนของแหล่งท่องเที่ยว	ลำดับศักยภาพในภาคเหนือของแหล่งท่องเที่ยว
	ศักยภาพด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านกิจกรรมที่จัดให้บริการ	ศักยภาพด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งบริการการท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านประชาสัมพันธ์/ให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ศักยภาพของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	ศักยภาพด้านมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว			
วัดม่วยต่อ	1.00	1.00	2.00	0.77	0.00	0.17	1.33	0.00	0.83	16	218
วัดหัวเวียง	1.00	1.00	2.00	0.77	0.00	0.17	1.33	0.00	0.83	17	219
วัดจองสูง	1.00	1.00	1.83	0.54	0.00	0.33	1.33	0.00	0.80	18	239
วัดศรีบุญเรือง	1.00	1.00	1.83	0.54	0.00	0.33	1.33	0.00	0.80	19	240
วัดพระธาตุจอมมอญ	1.00	1.00	1.50	0.31	0.00	0.33	1.67	0.00	0.78	20	254
วัดกิตติวงศ์	1.00	1.00	1.83	0.46	0.00	0.17	1.33	0.00	0.78	21	255
สะพานซูตองเป้	1.00	1.00	1.67	0.23	0.00	0.50	1.33	0.00	0.77	22	258
วัดพระธาตุจอมกิตติ	1.00	1.00	1.50	0.38	0.00	0.00	1.67	0.00	0.76	23	263
ตลาดสายหยุด	1.00	1.00	2.00	0.85	0.00	0.75	0.00	0.00	0.76	24	264
วัดแสนทอง	1.00	1.00	1.50	0.31	0.00	0.17	1.33	0.00	0.73	25	275
อนุสาวรีย์พระยาสิงหนาทราช	1.00	1.00	2.00	0.85	0.00	0.08	0.33	0.00	0.73	26	276

หมายเหตุ : ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพ ระหว่าง 0.00 - 0.66 หมายถึง มีศักยภาพระดับต่ำ
ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพ ระหว่าง 0.67 - 1.33 หมายถึง มีศักยภาพระดับปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยศักยภาพ ระหว่าง 1.34 - 2.00 หมายถึง มีศักยภาพระดับสูง

ภาคผนวก ค

ทำเนียบแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนาภาคเหนือตอนบน
แยกรายจังหวัด

ทำเนียบแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่

ชื่อ : กลุ่มโฮมสเตย์บ้านดอยยาว
ที่ตั้ง : เลขที่ 41/1 หมู่ที่ 1 บ้านดอยยาว ตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น
โฮมสเตย์บ้านตาทิตย์ชุมชนมีวิถีชีวิตชนบท มีความผูกพันกับช้าง เปรียบเสมือนช้างเป็นสมาชิกในครอบครัว สามารถนั่งช้างชมวิถีชีวิตของคนกับช้างในชุมชน ชมวิวแม่น้ำมูล แม่น้ำชี พร้อมทั้งกับการอุ้มช้างอาบน้ำ และร่วมพิธีกรรมรำแกลมอและพิธีกรรมประเพณีของชาวส่วย
ชื่อ : โฮมสเตย์บ้านสันทราย
ที่ตั้ง : เลขที่149 หมู่ 1 บ้านสันต้นเปา ตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัด เชียงใหม่
ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น
เป็นหนึ่งในโฮมสเตย์ของจังหวัดเชียงใหม่ที่คุณจะต้องประทับใจไปกับบ้านพักของชาวบ้านในท้องถิ่นที่ให้บรรยยากาศเสมือนมาพักบ้านญาติสนิทอันเป็นกันเอง ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ศึกษาเรียนรู้อย่างมากมาย โดยเฉพาะงานหัถกรรมต่าง ๆ เช่น งานหัตถกรรมบ้านสลุงเงินแม่ย่อย การชมเตาสันทราย ชมบ้านทำหมาก การทำข้าวแต๋นสันทราย การประดิษฐ์เศษผ้า รู้จักสมุนไพรจันทร์ และการปั้นตุ๊กตาดินเผา
ชื่อ : กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านปง-ห้วยลาน
ที่ตั้ง : เลขที่ 1 หมู่ 8 ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น
เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2556 มีจำนวนบ้านให้พักแบบโฮมสเตย์ 5 หลัง สามารถรับนักท่องเที่ยวได้หลังละ 5 คน โดยเป็นความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านที่ต้องการจะรักษาวิถีชีวิตชุมชน สร้างการยอมรับและรู้จักในสถานที่ท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติ และทางวัฒนธรรมของแหล่งชุมชน รวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกรักบ้านเกิดให้แก่เยาวชนเพื่อมีรายได้เสริมและสามารถกลับมาประกอบอาชีพในชุมชนได้

ชื่อ : โฮมสเตย์บ้านปง 3

ที่ตั้ง : เลขที่155 หมู่7 บ้านปง ตำบลอินทขีล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

บ้าน "ปง" เป็นการเรียกชื่อหมู่บ้านตามลักษณะของสภาพทางภูมิประเทศนั่นคือ ลักษณะของดินที่คล้ายดินเลน มีหญ้าปกคลุมอยู่ด้านบน เมื่อยืนอยู่บริเวณนั้นจะรู้สึกเหมือนแผ่นดินข้างใต้สั่นหรือไหวไปมา จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านปง" เมื่อบ้านปงเจริญมากขึ้น ผู้คนเริ่มอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมาก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนาจึงมีระเบียบข้อบังคับให้ทุกหมู่บ้านตั้งเป็นชุมชน และได้แบ่งชุมชนบ้านปงเป็น 3 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านปง 1, ชุมชนบ้านปง 2 และชุมชนบ้านปง 3 ดังเช่นปัจจุบัน และตามระเบียบข้อบังคับดังกล่าว จึงไม่มีการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่จนถึงปัจจุบัน

ชื่อ : โฮมสเตย์บ้านโปง

ที่ตั้ง : หมู่ 6 บ้านโปง ตำบลบ้านไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

บ้านโปงเป็นชุมชนที่มีความสุขมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่น่าสนใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้เพื่อการศึกษาเรียนรู้และกิจกรรมอื่นๆ ชาวบ้านโปงได้ร่วมกับสาขาวิชาการพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ช่วยกันคิดที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ และเป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน ชาวบ้านโปง จึงได้ร่วมกันจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านโปงขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้บริการการท่องเที่ยวแก่คนทั่วไปที่สนใจในการเดินทางท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ และต้องการได้รับรู้ ความเพลิดเพลินที่เกิดจากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การทำมาหากิน วิถีชีวิต และประเพณีต่างๆ ในท้องถิ่น

ชื่อ : โฮมสเตย์บ้านแม่กำปอง

ที่ตั้ง : เลขที่ 78/1 หมู่3 ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

บ้านแม่กำปอง ตั้งอยู่ในหุบเขาสูงจากระดับน้ำทะเล 1,300 เมตร ได้เปิดให้บริการเป็นที่พักแบบโฮมสเตย์ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2543 และบริหารจัดการโดยชุมชนในรูปแบบสหกรณ์การดำเนินชีวิตของชาวบ้านส่วนใหญ่มีความผูกพันกับป่า มีความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย และพอเพียง อาชีพหลักคือ การทำเกษตรกรรม เช่น การทำสวนเมี่ยง (ชา) และกาแฟอาราบิก้า

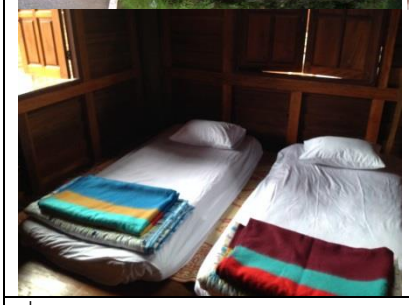

ชื่อ : วัดพระธาตุศรีจอมทอง

ที่ตั้ง : หมู่ 2 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร เป็น พระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร ตั้งแต่ปี พ.ศ.2506 บริเวณที่ตั้ง เป็นเนินดินสูง ประมาณ 10 เมตร เรียกกันมาตั้งแต่อดีตว่า ดอยจอมทอง ตามประวัติสันนิษฐานว่า เป็นวัดที่สร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 20 แต่จากลักษณะทางศิลปกรรมของสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ภายในวัด ปรากฏเป็นลักษณะของศิลปกรรม ในสมัยหลังพุทธศตวรรษที่ 24 ซึ่งเป็นห้วงระยะเวลาของยุคฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่

ชื่อ : วัดศรีสุพรรณ

ที่ตั้ง : ถนนวัวลาย ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เป็นวัดเก่าที่สร้างขึ้นในสมัย พระเมืองแก้ว กษัตริย์แห่งราชวงศ์มังราย โปรดฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2043 โดยได้อัญเชิญ พระเจ้าเจ็ดตื้อ พระพุทธรูปสำริดมาประดิษฐานเป็นประธานภายในพระอุโบสถ ภายหลังต่อมาได้มีการบูรณะวัดโดยการสร้างพระวิหารขึ้นในสมัย พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ เมื่อปี พ.ศ. 2403

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด คือ พระอุโบสถเงินทรงล้านนา สร้างโดยช่างฝีมือชุมชนบ้านศรีสุพรรณ ซึ่งเป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงทางด้านเครื่องเงิน เป็นพระอุโบสถหลังแรกที่สร้างด้วยโลหะเงินและดีบุก ในบริเวณวัดมีจุดสาธิตการผลิตเครื่องเงินซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านศรีสุพรรณ

ชื่อ : แม่โจ้บ้านดิน โฮมสเตย์

ที่ตั้ง : เลขที่ 76 หมู่ 1 บ้านแม่โจ้ ตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

แม่โจ้บ้านดินโฮมสเตย์ เป็นบ้านที่สร้างด้วยดิน และล้อมรอบด้วยสวนเกษตรอินทรีย์ ก่อตั้งโดยคุณทองใบ เล็กนามณรงค์ ในปี 2550 คุณทองใบเป็นคนดั้งเดิมของบ้านแม่โจ้ เชื่อและกระตือรือร้นในการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อชีวิตฐิยั่งยืน และยังเป็นผู้ส่งเสริมวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม ของภาคเหนือ เธอได้รับรางวัลมากมาย เช่น ผู้นำสตรีเด่น รางวัลนักพัฒนาเพื่อส่งเสริงการ ใช้ชีวิตแบบพอเพียงยั่งยืนโดยรายได้ส่วนหนึ่งจากการเข้าพักจะถูกใช้ในหารสร้างงานให้แก่บุคคลในหมู่บ้านและสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาแก่เยาวชนที่อาศัยอยู่ในบ้านแม่โจ้

ชื่อ : ชุมชนบ้านไร่กองขิง

ที่ตั้ง : หมู่ 3 ตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชุมชนบ้านไร่กองขิง เป็นหนึ่งในชุมชนที่ อพท. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาชุมชนของตนเองควบคู่กับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งชุมชนนี้เน้นการพึ่งพาตนเองโดยเฉพาะในเรื่องสุขภาพ โดยชาวชุมชนต่างร่วมแรงร่วมใจกัน ช่วยกันคิด ร่วมกันทำ เพื่อมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ชื่อ : โฮมสเตย์บ้านหนองอาบช้าง

ที่ตั้ง : เลขที่ 266 หมู่ 9 ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการสนับสนุนจากภาครัฐ ในการฝึกอบรมให้ความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์/บรรจุภัณฑ์ การตลาด การเป็นมัคคุเทศก์ชุมชน การบริหารจัดการโฮมสเตย์ ตลอดจนการศึกษาดูงานตามแหล่งต่างๆ จากการส่งเสริมและสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ ชุมชนจึงมีความเข้มแข็งและเห็นความสำคัญของการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสธรรมชาติและวัฒนธรรมชนบท อีกทั้งการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ยังสามารถสร้างงาน สร้างรายได้ เป็นอาชีพเสริมให้แก่ประชาชนและชุมชนอีกด้วย กลุ่มโฮมสเตย์บ้านหนองอาบช้างเริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2553 จนถึงปัจจุบัน

ชื่อ : วัดเกตุการาม

ที่ตั้ง : เลขที่ 96 บ้านวัดเกต ถ.เจริญราษฎร์ ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดเกตการาม สร้างโดยพระเจ้าสามฝั่งแกน (พระราชบิดาของพระเจ้าติโลกราช) ในปี พ.ศ.1971 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาในปี พ.ศ. 1981 สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย เมื่อสมัยโบราณข้างหลังวัดเกตนี้จะมีท่าน้ำเรือจะนำสินค้ามาขึ้นเพื่อขายที่เชียงใหม่ ถือเป็นย่านการค้าเก่าแก่ทีเดียวค่ะ เมื่อครั้งพม่ามาครองเชียงใหม่ในสมัยพระเจ้าบุเรงนองมหาราชนั้น พระเจ้าบุเรงนองเห็นความสำคัญถึงขั้นเสด็จมาบูรณะปฏิสังขรณ์ และนำสิ่งของมาถวายแก่วัดเกตแห่งนี้

นอกจากนี้ ยังมีพิพิธภัณฑ์วัดเกตการาม ซึ่งเป็นคลังสมบัติของชาวล้านนานอีกแห่งหนึ่งที่หาชมได้ยากอีกเช่นกัน มีของเก่าสะสมไว้มากมาย จากความร่วมมือ และแรงศรัทธาวัดเกตที่เก็บของใช้พื้นบ้าน รวมทั้ง เงินตราที่ใช้ในอดีต ถ้วยโถโอชาม ถ้วยสำรับที่ใช้ในสมัยรัชกาลที่ 7 เสื้อผ้าของชาวล้านนา เครื่องศาสตราอาวุธ และพระพุทธรูปเก่าแก่ เป็นต้น

ชื่อ : แหล่งเกษตรบ้านแม่กลางหลวง ดอยอินทนนท์

ที่ตั้ง : ชุมชนบ้านแม่กลางหลวง หมู่17 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

การท่องเที่ยวพัฒนาชุมชนให้ใช้วิถีชีวิตสอดคล้องกับธรรมชาติ อยู่ร่วมกับป่าและอนุรักษ์ธรรมชาติ ซึ่งเป็นจุดสำคัญในการมาท่องเที่ยวแม่กลางหลวง ศึกษาวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนลุ่มน้ำกลาง ยังคงดำเนินไปในแนวทางดั้งเดิม ตามความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมชนเผ่าที่สืบทอดต่อกัน ในแนวทางที่พึ่งพาธรรมชาติ และเอื้ออาทรต่อกันฉันท์พี่น้อง นอกจากนั้นภูมิปัญญาที่มีมาแต่เดิมก็ได้รับการถ่ายทอดสู่ชนในรุ่นปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นงานฝีมือ ความรู้เรื่องสมุนไพร การเกษตร เป็นต้น

ชื่อ : เวียงกุมกาม
ที่ตั้ง : ถนนเชียงใหม่-ลำพูน ตำบลท่าวังตาล อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท : แหล่งโบราณสถาน /แหล่งโบราณคดี-ประวัติศาสตร์
จากการสำรวจพบว่ามีอยู่มากกว่า 40 แห่ง ทั้งที่เป็น ซากโบราณสถาน และเป็นวัดที่มีพระสงฆ์ โบราณสถานที่สำคัญ ซึ่งรูปแบบทางศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมนี้ มีทั้งแบบรุ่นเก่าและสมัยเชียงใหม่ รุ่งเรืองปะปนกันไป หลังจากที่หน่วยกรมศิลปากรที่ 4 เชียงใหม่ได้ไปทำการขุดค้นหาซากเมืองและ โบราณสถานเพิ่มเติม ก็ได้ค้นพบเจอวัดต่างๆ ที่จมอยู่ใต้พื้นดินเป็นจำนวนหลายวัด
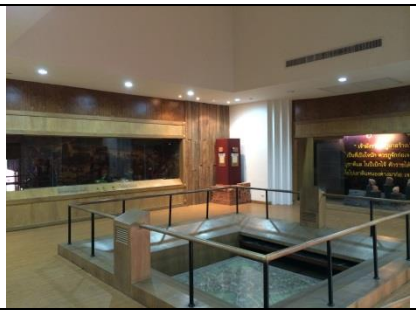
ชื่อ : วัดพระธาตุดอยน้อย
ที่ตั้ง : ตำบลดอยหล่อ อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
ตามประวัติว่าสร้างโดยพระนางจามเทวี เมื่อปี พ.ศ. 1201 มีอายุกว่า 1,300 ปี มีโบราณสถานและ โบราณวัตถุมากมาย ได้แก่ พระบรมธาตุโข่งพระ (กรุพระ) โบสถ์วิหาร และพระพุทธรูปหินอ่อนแกะสลัก ทั้ง องค์เล็กองค์ใหญ่มากมาย บริเวณวัดตั้งอยู่บนภูเขาติดลำน้ำปิงมองเห็นทิวทัศน์โดยรอบทุกทิศทาง มีบันได นาคขึ้นไป 241 ขั้น
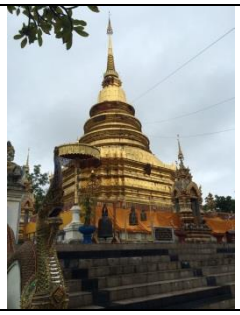
ชื่อ : คุ้มเจ้าบุรีรัตน์
ที่ตั้ง : เลขที่117 ถนนราชดำเนิน ตำบลพระสิงค์ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี
อาคารคุ้มเจ้าบุรีรัตน์ หรือบางท่านเรียกว่า คุ้มกลางเวียง เดิมเป็นของ เจ้าบุรีรัตน์ มหาอินทร์ หลานของเจ้าหลวงคำฝั้น (เจ้าหลวงเชียงใหม่ องค์ที่3) สันนิษฐานว่าน่าจะสร้างขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2432-2436 ต่อมาเจ้าน้อยชมชื่น ณ เชียงใหม่ บุตรชายเจ้าบุรีรัตน์ มหาอินทร์ ได้รับมรดกและเป็นผู้ครอบครอง อาคารในระหว่างปี พ.ศ. 2437-2489

ชื่อ : พิพิธภัณฑ์พระพิฆเนศ

ที่ตั้ง : หมู่ 10 เชียงใหม่-ฮอด ตำบล ยางคราม อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี

เป็นสถานที่ที่สร้างขึ้นจากความเลื่อมใสและศรัทธาในองค์พระพิฆเนศอย่างแท้จริง ด้วยพื้นที่ 5 ไร่ แต่เต็มอิ่มไปด้วยแรงศรัทธา หากใครที่ชื่อนชอบและเคารพบูชาองค์พระพิฆเนศอยู่แล้ว ไม่ควรพลาดมากราบไหว้และชมความงดสวยงามขององค์พระพิฆเนศกว่า 1,000 องค์ มีปางต่างๆ มากมาย วัสดุที่สร้างมีตั้งแต่เนื้อทองคำ เงิน นาก ทองแดง ทองเหลือง แก้ว หิน ดิน ผง ไม้ ฯลฯ โดยจะมีวิทยากรคอยบรรยายให้ทราบ

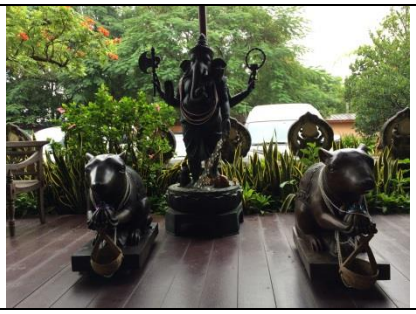
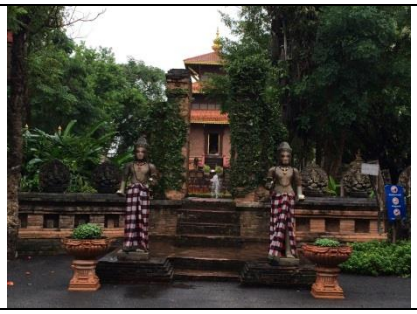

ชื่อ : บ้าน 100 อัน 1000 อย่าง

ที่ตั้ง : ถนนเชียงใหม่-สันป่าตอง ตำบลหารแก้ว อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : แหล่งผลิต-จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง-สินค้าภูมิปัญญา

บ้านร้อยอันพันอย่าง เกิดขึ้นจากความคิดของท่านอาจารย์ชรวย ณ สุนทร ที่มีความคิดที่ต้องการจะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวล้านนาไว้ อาจารย์จึงได้ค่อย ๆ เริ่มทยอยสะสมไม้ต่าง ๆ จำนวนมาก ทั้งไม้สัก ไม้เนื้อดีต่าง ๆ ทั้งลงทุนซื้อมาเอง และจากที่มีชาวบ้านทราบและนำมาให้ หลังจากนั้นจึงนำไปให้ช่างฝีมือแกะสลักจนออกมาเป็นชิ้นงานอันวิจิตรบรรจงที่ได้จัดแสดงไว้ภายในบ้านร้อยอันพันอย่างแห่งนี้

ชื่อ : วัดพระสิงห์วรวิหาร

ที่ตั้ง : ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
พระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดวรมหาวิหาร ตั้งอยู่ในบริเวณคูเมืองเชียงใหม่ ถนนสามล้าน ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ วัดพระสิงห์ฯ เป็นวัดสำคัญวัดหนึ่งของเมืองเชียงใหม่ เป็นประดิษฐานพระสิงห์ (พระพุทธสิหิงค์) พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองเชียงใหม่และแผ่นดินล้านนา พระพุทธรูปเป็นศิลปะเชียงแสนรู้จักกันในชื่อ "เชียงแสนสิงห์หนึ่ง"
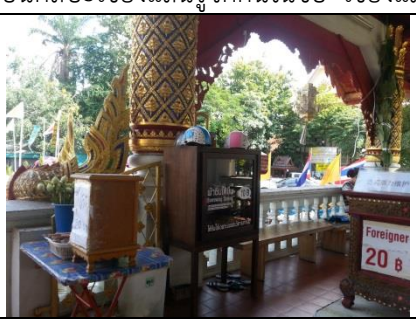
ชื่อ : ศูนย์หัตถกรรมกระดาษสาและร่ม
ที่ตั้ง : เลขที่ 99/18 หมู่ 1 ตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท : แหล่งผลิต-จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง-สินค้าภูมิปัญญา
หมู่บ้านต้นเปาเป็นหมู่บ้านหมู่บ้านหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงในการทำกระดาษสา เป็น 1 ในโครงการ 12 แห่ง ที่พัฒนาขึ้นโดยศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคเหนือ
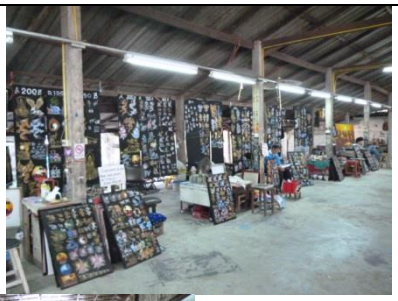
ชื่อ : วัดโลกโมฬี
ที่ตั้ง : ถนนมณีนพรัตน์ ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
วัดโลกโมลี เป็นวัดเก่าแก่แห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ อายุกว่าห้าร้อยปี สร้างในสมัยอาณาจักรล้านนา ตั้งอยู่บริเวณทิศเหนือของตัวเมืองเชียงใหม่ ใกล้แจ่งหัวริน ไม่มีหลักฐานปรากฏอย่างแน่ชัดว่าสร้างขึ้นในสมัยใด แต่ได้ปรากฏชื่อวัดโลกโมฬีในตำนานของวัดพระธาตุดอยสุเทพ

ชื่อ : วัดโพธารามมหาวิหาร

ที่ตั้ง : ตำบลช้างเผือก อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดโพธารามมหาวิหาร เป็นวัดพระอารามหลวง ชั้นตรี ชนิดสามัญ (เดิมชื่อวัดเจดีย์เจ็ดยอด หรือวัดเจ็ดยอด) วัดเจ็ดยอดหรือวัดโพธารามมหาวิหาร ได้ชื่อว่ามีเจดีย์รูปทรงแปลกที่สุด คือมียอดตั้งอยู่บนเรือนธาตุสี่เหลี่ยมถึงเจ็ดยอด เหมือนมหาโพธิเจดีย์พุทธคยาที่ประเทศอินเดีย จัดเป็นปูชนียสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย

ชื่อ : วัดชัยมงคล

ที่ตั้ง : เลขที่133 ถนนเจริญประเทศ ตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดชัยมงคลเป็นวัดเก่าแก่แห่งหนึ่ง สร้างในสมัยไม่ปรากฏหลักฐานประมาณกันว่ามีอายุราว 600 ปี เดิมเป็นวัดมอญ (เม็ง) เดิมชื่อวัดมะเล่อ หรือมะเลิ่ง (แปลว่า รุ่งแจ้ง,รุ่งอรุณ) ต่อมาในรัชสมัยรัชกาลที่ 5 โดยพระราชชายาดารารัศมีขอพระราชทานเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นวัดชัยมงคล (ริมปิง)ภายในวัดมีพระพุทธชัยมงคล รูปปางมารวิชัยก่ออิฐหรือลงรักปิดทอง เป็นพระประธานภายในวิหาร ซึ่งจำลองแบบมาจากฝาผนังหลังด้านพระประธาน มีธรรมมาสน์ไม้สักแกะสลักรูปนาค 7 เศียร สร้างในปี พ.ศ.2476 มีพระพุทธรูปไม้สักปางเปิดโลกมีอายุประมาณ 500 ปีซึ่งได้มาจากวัดกิติ

ชื่อ : วัดท่าตอน

ที่ตั้ง : บ้านท่าตอน ตำบลท่าตอน อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดท่าตอน เป็นวัดประจำอำเภอ ตั้งอยู่ที่บ้านท่าตอน ตำบลท่าตอน เป็นวัดที่มีทิวทัศน์งดงาม อยู่บนไหล่เขาเรียงรายด้วยศาสนวัตถุสิ่งก่อสร้าง มีพื้นที่ทอดยาวตามไหล่เขาเป็นชั้น ๆ รวม 9 ชั้น มองเห็นได้แต่ไกลเมื่อท่านขึ้นไปบนวัดสามารถมองเห็นพื้นที่อำเภอแม่อายและภูเขาต่าง ๆ อย่างสวยงาม

ชื่อ : ศูนย์หัตถกรรมสิ่งทอเชียงใหม่ (ร้านเพียรกุศล)

ที่ตั้ง : เลขที่ 56 หมู่ 3 ถนน เชียงใหม่-สันกำแพง ตำบล สันกลาง อำเภอ สันกำแพง จังหวัด เชียงใหม่

ประเภท : แหล่งผลิต-จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง-สินค้าภูมิปัญญา

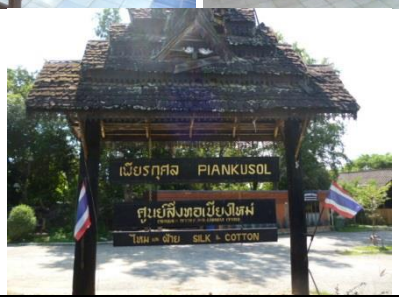

ชื่อ : ศูนย์หัตถกรรมทำร่ม(บ่อสร้าง)

ที่ตั้ง : ร่มบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : แหล่งผลิต-จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง-สินค้าภูมิปัญญา

การทำร่มที่บ้านบ่อสร้างนั้นเริ่มทำกันมาเป็นเวลาช้านานแล้วสันนิษฐานกันว่า คงจะทำกันมาเป็นเวลาร้อยๆ ปี ขึ้นไป จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ของหมู่บ้าน ซึ่งเล่าให้ฟังว่า ครั้งหนึ่งนาน มาแล้ว มีพระธุดงค์องค์หนึ่ง ท่านมีภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านบ่อสร้างได้ออกไปธุดงค์ที่ประเทศพม่า ท่านได้พบเห็นและได้นำ

วิธีการทำร่ม จากพม่ามาเผยแพร่ ในหมู่บ้านแห่งนี้

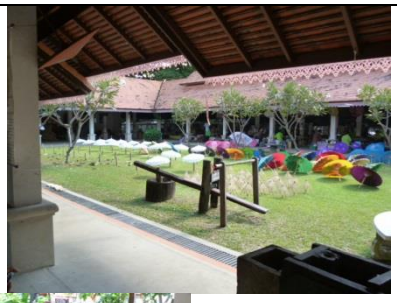

ชื่อ : วัดลอยเคราะห์

ที่ตั้ง : เลขที่36 ถนน ลอยเคราะห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดลอยเคราะห์เป็นวัดอีกแห่งหนึ่งของเมืองเชียงใหม่ที่ผู้คนเดินทางมาทำบุญเพื่อโชคลาภ เพราะมีชื่อที่เป็นมงคล เปรียบเสมือนการลอยทุกข์ลอยโศกให้พ้นตัว ผู้ที่ทุกข์ใจหลาย ๆ คนจึงหวังพึงวัดช่วยชโลมจิตใจที่หมองหม่น ให้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้งหนึ่ง

ชื่อ : บ้านถวาย

ที่ตั้ง : เลขที่ 90 หมู่ที่ 2 บ้านถวาย ตำบลขุนคง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : แหล่งผลิต-จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง-สินค้าภูมิปัญญา

หมู่บ้านหัตถกรรมไม้แกะสลัก ถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ขึ้นชื่อที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เป็นแหล่งกำเนิดของงานแกะสลักไม้ในจังหวัดเชียงใหม่ จนผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลักได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ทั้งด้านคุณค่า และคุณภาพของสินค้า

ชื่อ : พิพิธภัณฑ์บ้านจ๊างนัก

ที่ตั้ง : เลขที่ 51/1 หมู่ 2 ตำบลบวกค้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป็นสถานที่นำเสนอผลงานหลากหลายของศิลปิน และกลุ่มช่างฝีมือพื้นบ้านแห่งล้านนาไทย โดยได้ถ่ายทอด สร้างสรรค์จากจินตนาการที่งดงาม ลงการแกะสลักไม้รูปช้างในหลากหลายท่วงท่าและอิริยาบถ คุ้มค่าต่อการเดินทางไปชื่นชมความงามที่ศิลปินได้ถ่ายทอดลงสู่ลายไม้ได้เหมือนจริงอย่างยิ่ง

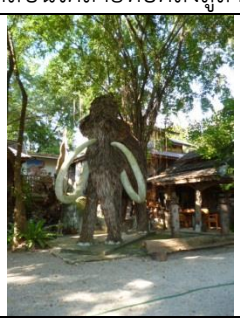

ชื่อ : วัดอุโมงค์

ที่ตั้ง : เลขที่ 135 หมู่ 10 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดอุโมงค์(อุโมงค์เถรจันทร์) เป็นชื่อเรียกวัดเก่าที่ "พระเจ้ากือนาธรรมิกราช" ทรงสร้างอุโมงค์ขึ้นเพื่อถวายเพื่อให้พระมหาเถรจันทร์ ผู้เชี่ยวชาญในพระไตรปิฎกอาศัย

ชื่อ : บ้านศิลาดล

ที่ตั้ง : บ้านศิลาดล ถนนเชียงใหม่ – สันกำแพง ตำบลสันกลาง อำเภอ สันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : แหล่งผลิต-จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง-สินค้าภูมิปัญญา

จากหัตถกรรมในครัวเรือนเล็ก ๆ ที่เป็นทั้งที่อยู่อาศัย โรงงานผลิต และสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร เช่น จาน ชาม ของตกแต่งบ้าน เช่น แจกัน โคมไฟ ของขวัญ ของที่ระลึก ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์สำหรับนักท่องเที่ยวทั่วโลกที่มาเที่ยวเชียงใหม่ และกลุ่มลูกค้าชาวไทยที่มีรสนิยมในการใช้ชีวิตและชื่นชมผลิตภัณฑ์ที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมไทย กลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทาง

มาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งที่เดินทางมาเอง และมากับคณะทัวร์

ชื่อ : วัดร่ำเปิงตโปธาราม

ที่ตั้ง : เลขที่ 1 หมู่ 5 ถนนคันคลองชลประทาน ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดนี้เป็นแหล่งวิปัสสนากรรมฐานทางภาคเหนือที่ทำการอบรมพระกรรมฐานในแนวสติปัฏฐาน 4 ปัจจุบันมีชาวไทยและชาวต่างประเทศ สนใจมาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานกันอย่างมากมาย นอกจากนี้วัดนี้เป็นแห่งแรกที่มีพระไตรปิฎกฉบับล้านนา อีกทั้งเป็นแหล่งรวบรวมที่มีพระไตรปิฎกฉบับภาษาต่าง ๆ มากที่สุดในโลก

ชื่อ : วัดพระธาตุดอยสุเทพ

ที่ตั้ง : ถนนศรีวิชัย ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เป็นพระอารามหลวง ชั้นโท ชนิดราชวรวิหาร ตั้งอยู่บนยอดดอยสุเทพ เป็นหนึ่งในวัดที่มีความสำคัญมากที่สุดของจังหวัดเชียงใหม่ ก่อสร้างตามแบบศิลปะล้านนา มีเจดีย์ทรงเชียงแสน ฐานสูงย่อมุมระฆังทรงแปดเหลี่ยมปิดด้วยทองจังโก 2 ชั้น ลานเจดีย์เป็นจุดชมทิวทัศน์เมืองเชียงใหม่ ทางขึ้นเป็นบันไดนาคเจ็ดเศียรก่อปูน

ชื่อ : วัดพระธาตุดอยคำ

ที่ตั้ง : วัดพระธาตุดอยคำ ตำบล สุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดพระธาตุดอยคำ ตั้งอยู่บนดอยคำ มีอายุกว่า 1,300 ปี และถือว่าเป็นวัดที่เก่าแก่ที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่ สร้างในรัชสมัยพระนางจามเทวีกษัตริย์แห่งหริภุญชัย

ชื่อ : ศาลาธนารักษ์

ที่ตั้ง : 52 ถนนราชดำเนิน ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี

รวบรวมและจัดแสดงทรัพย์สินโบราณสถานอันมีค่า ประกอบด้วยเงินตราไทย เครื่องราชอิสริยาภรณ์ รวมทั้งเป็นศูนย์รับแลก-จ่ายแลกเหรียญกษาปณ์และตรวจพิสูจน์เหรียญกษาปณ์ในภูมิภาคนั้น ๆ ตลอดจนจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเหรียญกษาปณ์ และธนบัตรไทย

ชื่อ : ศูนย์หัตถกรรมผ้าซิ่นตีนจกบ้านท้องฝาย

ที่ตั้ง : ศูนย์หัตถกรรมผ้าซิ่นตีนจกบ้านท้องฝาย อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : แหล่งผลิต-จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง-สินค้าภูมิปัญญา

เป็นหมู่บ้านหัตถกรรมที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมไว้ โดยเฉพาะการทอผ้าซิ่นตีนจกเอกลักษณ์ของสตรีแม่แจ่มที่ผูกพันกับผ้าซิ่นมาตั้งแต่โบราณ ที่ศูนย์หัตถกรรมผ้าตีนจกแม่แจ่มเป็นศูนย์จำหน่ายผ้าซิ่นตีนจกให้กับนักท่องเที่ยว มีการสืบทอดลวดลายผ้าซิ่นตีนจกที่หาชมได้ยาก ผ้าซิ่นตีนจกลายโบราณใช้เวลาทอหนึ่งเผือนใช้เวลาเป็นเดือนๆ ลายประยุกต์ใช้เวลามากกว่าครึ่งเดือน นักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อหาผ้าซิ่นตีนจกเก็บไว้หรือเหมาะสำหรับไปเป็นของขวัญญาติผู้ใหญ่ ขณะที่อาคารอีกหลังนักท่องเที่ยวสามารถเดินเข้าไปชมการทอผ้าซิ่นตีนจกได้อย่างใกล้ชิด

ชื่อ : พิพิธภัณฑ์ตุ๊กตา

ที่ตั้ง : หมู่ 9 บ้านไร่ ตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป็นศูนย์ผลิตตุ๊กตาเชียงใหม่ที่มีเอกลักษณ์บ่งบอกถึงวัฒนธรรมไทย ไม่ว่าจะเป็นตุ๊กตาที่แต่งกายด้วยชุดไทย ชุดพื้นบ้าน ชุดชาวเขา และมีการจัดแสดงตุ๊กตาจากนานาประเทศ ซึ่งมีความสวยงามและความน่าสนใจเป็นอย่างมาก

ชื่อ : ชินวัตรไหมไทย

ที่ตั้ง : 145/1-2 ถนนเชียงใหม่-สันกำแพง กม.7 อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : แหล่งผลิต-จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง-สินค้าภูมิปัญญา

ออกแบบและจำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นเมือง ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม และมีห้องจัดแสดงการเลี้ยงไหม ขั้นตอน และเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตผ้าไหม ให้ชม

ชื่อ : แม่ปั้นดิน พ่อทำสวน

ที่ตั้ง : 361/5 หมู่ 8 บ้านแม่ปั้นดิน พ่อทำสวน ตำบลริมใต้ อำเภอแม่ริม เชียงใหม่

ประเภท : แหล่งผลิต-จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง-สินค้าภูมิปัญญา

เป็นพิพิธภัณฑ์เอกชนที่จัดแสดงงานปั้นส่วนตัว และใช้ยุ้งข้าวจัดเป็นพิพิธภัณฑ์ ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนา จัดแสดงเครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำนา จับสัตว์น้ำ เลี้ยงสัตว์ ทอผ้า ข้าวของเครื่องใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น ขันโตก เชี่ยนหมาก ผ้าทอ คันฉ่องโบราณ ซองพลูเงิน เตารีดเหล็ก เครื่องจักรสาน

ชื่อ : บ้านไร่ไผ่งาม

ที่ตั้ง : เลขที่ 105 หมู่ 8 ถนน เชียงใหม่–ฮอด ตำบล สบเตี๊ยะ อำเภอ จอมทอง จังหวัด เชียงใหม่

ประเภท : แหล่งผลิต-จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง-สินค้าภูมิปัญญา

บ้านไร่ไผ่งาม เป็นบ้านไม้หลังใหญ่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำปิง ปัจจุบันเป็นแหล่งผลิตผ้าฝ้ายทอมือแบบโบราณที่มีคุณภาพและมีชื่อเสียงของ จ.เชียงใหม่ มีกลุ่มแม่บ้านซึ่งได้รับถ่ายทอดการทำผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติจาก คุณป้าแสงดา บันสิทธิ์ ร่วมกันทอผ้าตั้งแต่เช้าจดเย็น หลังบ้านเป็นโรงย้อมและโรงเก็บพืชพรรณต่างๆ ที่ใช้ย้อมผ้า รวมถึงเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์ผ้าป้าแสงดาที่ผลงานและกรรมวิธีการทอผ้าของป้าแสงดาไว้อย่างครบถ้วน

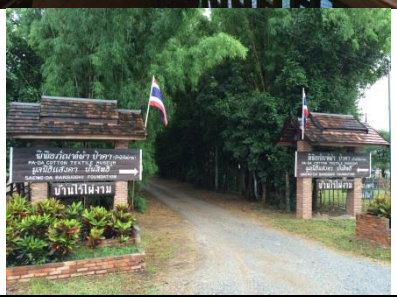

ชื่อ : วัดประกาศธรรม

ที่ตั้ง : ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เป็นวัดที่มีประวัติยาวนานและเป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชน โดยมีวิหารทรงล้านนาที่สวยงาม สร้างด้วยไม้สักทองอายุกว่า 100 ปี พระประธานของวัดประกาศธรรม(กาดฮาว)ทำด้วยไม้สักทองโบราณอายุหลายร้อยปี และยังสร้างพระพุทธรูป "พระเจ้าทันใจ๋ หรือ พระพุทธชยสิทธิพูนลาภ หรือ พระเจ้าทันใจสิริมหามงคล" องค์ใหญ่ สีขาวประดิษฐานอยู่หน้าวัดมีผู้เล่าว่าที่สร้างด้วยแรงจิต ศรัทธา ชาวพุทธใช้เวลาสร้างเสร็จพียง 2 อาทิตย์ สามารถมองเห็นได้จากระยะไกลมีลักษณะสวยงาม เป็นที่น่าเลื่อมใสของผู้พบเห็น

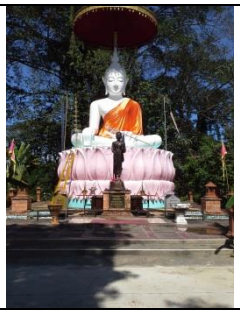

ชื่อ : พิพิธภัณฑ์พระตำหนักดาราภิรมย์

ที่ตั้ง : พิพิธภัณฑ์พระตำหนักดาราภิรมย์ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี

พระตำหนักดาราภิรมย์ เป็นพระตำหนักของเจ้าดารารัศมี พระราชชายา ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานถวายให้เป็นที่ประทับ หลังจากเจ้าดารารัศมี พระราชชายา กราบบังคมทูลลาขอเสด็จมาประทับนครเชียงใหม่เป็นการถาวร[2] หลังจาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต

ชื่อ : หมู่บ้านหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา บ้านเหมืองกุง

ที่ตั้ง : พิพิธภัณฑ์พระตำหนักดาราภิรมย์ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : แหล่งผลิต-จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง-สินค้าภูมิปัญญา

บ้านเหมืองกุงยังคงสืบทอดงานปั้นเครื่องปั้นดินเผาจากบรรพบุรุษ น้ำต้นหรือคนโทเป็นงานปั้นที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของที่นี่ วิธีการปั้นเครื่องปั้นดินเผาของบ้านเมืองกุงจะมีทั้งแบบโบราณที่ใช้แท่นหมุนมือที่เรียกว่า จ้าก และแบบประยุกต์ที่ใช้แท่นหมุนด้วยไฟฟ้า การตกแต่งเครื่องปั้นดินเผาอันเป็นเอกลักษณ์อีกอย่างหนึ่งของที่นี่ คือการเคลือบสีผิวด้วยดินแดง และขัดให้เงาด้วยหิน ส่วนลวดลายบนเครื่องปั้นดินเผา จะเป็นลายใบโพธิ์คล้ายกับรูปหัวใจและลายลูกกลิ้ง ในปัจจุบันเครื่องปั้นดินเผาของบ้านเหมืองกุง มีทั้งน้ำต้นแบบโบราณ และมีเครื่องปั้นดินเผาที่ได้พัฒนาอีกหลากหลายรูปแบบทั้งที่เป็นแจกันเพื่อใช้เป็นของตกแต่ง น้ำพุน้ำล้นและโคมไฟที่ประยุกต์จากน้ำต้น

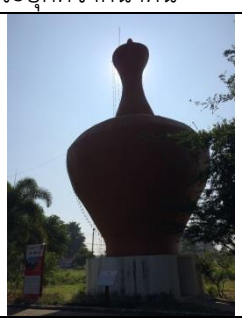

ชื่อ : วัดต้นเกว๋น

ที่ตั้ง : บ้านต้นเกว๋น ซอย 3 ตำบล หนองควาย อำเภอ หางดง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดต้นเกว๋น เป็นวัดเก่าแก่ที่มีลักษณะงดงามมาก สิ่งที่น่าสนใจ คือ ศาลาจัตุรมุข ซึ่งพบเพียงหลังเดียวในภาคเหนือ นอกจากนี้ ศิลปกรรมล้านนาดั้งเดิมภายในวัดนี้ยังจัดว่าเป็นต้นแบบที่สมบูรณ์และมีคุณค่ามาก สมาคมสถาปนิกสยามประกาศให้เป็นอาคารอนุรักษ์ดีเด่นเมื่อปี พ.ศ. 2532 วัดต้นเกว๋น เป็นลักษณะสถาปัตยกรรมที่แสดงออกถึงแบบแผนทางศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมล้านนา ที่งดงามและทรงคุณค่า แม้จะได้รับการบูรณะซ่อมแซม แต่ยังคงไว้ซึ่งศิลปะแบบดั้งเดิม วิหารวัดต้นเกว๋นต้นแบบหอคำหลวงที่งานพืชสวนโลก

ชื่อ : วัดสวนดอก

ที่ตั้ง : เลขที่ 139 ถนนสุเทพ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดสวนดอกสร้างขึ้นในภายในเวียงสวนดอก ซึ่งเป็นเขตพระราชอุทยานในสมัยราชวงศ์มังราย โดยในปี พ.ศ. 1914 (ศักราชนี้ถือตามหนังสือชินกาลมาลีปกรณ์ของพระรัตนปัญญาเกตุ) พระเจ้ากือนา กษัตริย์องค์ที่ 6 แห่ง ราชวงศ์มังราย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเป็น "พระอารามหลวง" เพื่อให้เป็นที่จำพรรษาของ "พระมหาเถระสุมน" ผู้ประดิษฐานพระพุทธศาสนาลัทธิลังกาวงศ์ ในแผ่นดินล้านนา และสร้างองค์พระเจดีย์เพื่อประดิษฐาน "พระบรมสารีริกธาตุ" 1 ใน 2 องค์ ที่ "พระมหาเถระสุมน" อัญเชิญมาจากสุโขทัย ในปี พ.ศ.1912 (องค์หนึ่งประดิษฐานอยู่ในพระเจดีย์ ใน วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร)

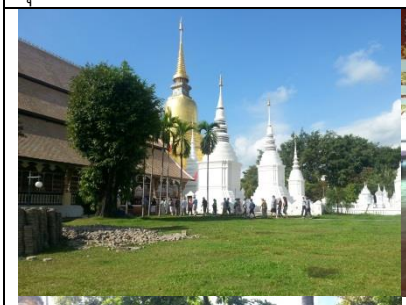

ชื่อ : วัดพระพุทธบาทสี่รอย

ที่ตั้ง : วัดพระพุทธบาทสี่รอย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

ที่วัดแห่งนี้เป็นที่ประดิษฐาน รอยพระพุทธบาท แห่งองค์สมเด็จพระโลกนาถ สัมมาสัมพุทธเจ้าถึง 4 พระองค์ ซึ่งพระพุทธบาทสี่รอยนี้เป็นพระพุทธบาทที่มีความเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย

ชื่อ : วัดเจดีย์หลวง

ที่ตั้ง : เลขที่ 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดเจดีย์หลวงสร้างอยู่กลางใจเมืองเชียงใหม่ ซึ่งแต่เดิมถือว่าเป็นศูนย์กลางทางการปกครองของอาณาจักรล้านนาไม่ปรากฏปีที่สร้างแน่ชัด มีการบูรณะมาหลายสมัย โดยเฉพาะพระเจดีย์ ที่ปัจจุบันมีขนาดความกว้างด้านละ 60 เมตร เป็นองค์พระเจดีย์ที่มีความสำคัญที่สุดองค์หนึ่งในเชียงใหม่

ชื่อ : พระสถูปเจดีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราชานุสรณ์

ที่ตั้ง : บ้านเมืองงาย อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : อนุสรณ์สถาน / อนุสาวรีย์

ชาวบ้านร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์สถานว่าครั้งหนึ่งพระนเรศวรมหาราชเคยเสด็จมาประทับแรม ณ เมืองงายแห่งนี้ ก่อนจะกรีฑาทัพต่อไปยังเมืองอังวะของพม่า เป็นเจดีย์ฐาน 8 เหลี่ยม ที่ฐานด้านหนึ่งประดิษฐานพระบรมรูปของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช แต่ละด้านของฐานเป็นแผ่นศิลา สลักเรื่องพระราชกรณียกิจของพระองค์ สลับกับแผ่นหินอ่อนที่เล่าพระราชประวัติ และประวัติการสร้างพระสถูป ด้านหลังเป็นค่ายหลวงจำลอง ภายในประดิษฐานพระบรมรูปสมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระเอกาทศรถ และสมเด็จพระสุพรรณกัลยา

ชื่อ : วัดศรีนวรัตน์

ที่ตั้ง : เลขที่ 266 หมู่ 3 ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

จากคำเล่ากล่าวของผู้เฒ่าผู้แก่ ไม่พบหลักฐานวันเวลาในการก่อสร้างที่แน่นอน ทราบแต่เพียงว่าสร้างขึ้นก่อนสมัยเจ้าแก้วนวรัฐ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ในอดีต เดิมชื่อของวัดมิได้ชื่อ "วัดศรีนวรัฐ" แต่ต่อมาเจ้าแก้วนวรัฐ ได้ทำการบรูณะปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ให้เจริญรุ่งเรือง ท่านจึงให้นามเสียใหม่ว่า "วัดศรีนวรัฐ" ตั้งแต่บัดนั้นมา ถ้าจะประมาณอายุของวัดแห่งนี้ก็คงประมาณ 3-4 ร้อยปี

ชื่อ : วัดพุทธเอ้น

ที่ตั้ง : ตำบลช่างเคิ่ง อำเภอแม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

ตามประวัติกล่าวว่า วัดพุทธเอ้นก่อสร้างในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ เมื่อ 200 กว่าปีมาแล้ว มีโบราณสถานคือ "โบสถ์น้ำ" สร้างในสระสี่เหลี่ยมโดยปักเสาลงในน้ำล้อมรอบด้วยกำแพงศิลาแลง บริเวณรอบโบสถ์จนถึงกำแพง เรียกว่า "อุทกสีมา" มีความหมายเหมือนกับ "ขันทสีมา" ของโบสถ์บนบก โบสถ์น้ำนี้ได้รับการขึ้นทะเบียนกับกรมศิลปากรแล้ว คติการบวชในโบสถ์กลางน้ำนั้นถือว่าเป็นการบวชพระภิกษุสงฆ์ที่มีความบริสุทธิ์มากที่สุด ได้รับอิทธิพลมาจากฝ่ายลังกา ปัจจุบันการบวชกลางน้ำนี้ได้ยกเลิกไปหมดแล้ว

ชื่อ : วัดป่าดาราภิรมย์

ที่ตั้ง : ตำบลริมใต้ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

ได้รับพระบรมราชานุญาตยกฐานะให้เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ[1] นับได้ว่าเป็นพระอารามหลวงแห่งที่ 7 ในจังหวัดเชียงใหม่ อยู่ด้านหลังที่ว่าการอำเภอแม่ริม และค่ายดารารัศมี นามของวัดนี้ถูกตั้งขึ้นตามพระนามของ "พระราชชายา เจ้าดารารัศมี"

ชื่อ : เวียงท่ากาน

ที่ตั้ง : อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : แหล่งโบราณสถาน /แหล่งโบราณคดี-ประวัติศาสตร์

เวียงท่ากาน เป็นเมืองเก่าแก่แห่งหนึ่งในสมัยหริภุญชัย เชื่อว่าเมืองนี้จะเริ่มสร้างขึ้นประมาณพุทธศตวรรษที่ 13 สมัยพระเจ้าอาทิตยราช กษัตริย์ผู้ครองแคว้นหริภุญชัยสืบต่อมาจนถึงสมัยพญาเม็งรายช่วงก่อนสร้างเมืองเชียงใหม่ โบราณสถานที่สำคัญอยู่บริเวณกลางเมืองในเขตโรงเรียน วัดท่ากาน และวัดต้นกอก โบราณวัตถุที่พบได้แก่ พระพุทธรูปหินทราย พระพุทธรูปดินเผา พระพิมพ์จำนวนมาก ไหเคลือบสีน้ำตาลบรรจุกระดูก และเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หยวน(พ.ศ. 1823-1911)

ชื่อ : วัดกองกาน

ที่ตั้ง : หมู่ 7 ตำบลแม่ศึก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เป็นวัดสำคัญของชาวแม่แจ่ม เนื่องจากภายในวิหารมีพระเจ้าตนหลวง ซึ่งเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองแม่แจ่ม ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ชาวแม่แจ่มจะไปสรงน้ำองค์พระกันทุกปี พระเจ้าตนหลวงนี้เป็นแบบล้านนา และมีขนาดใหญ่ที่สุดใน อ. แม่แจ่ม ตัววิหารเป็นไม้ และหลังคามุงแป้นเกล็ดแบบโบราณ

ชื่อ : โรงเรียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา

ที่ตั้ง : เลขที่ 35 ถนนรัตนโกสินทร์ ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

“โฮงเฮียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา” ก่อตั้งขึ้นในปี 2543 ได้ดำเนินกิจกรรมในการรวบรวมองค์ความรู้ โดย พ่อครู แม่ครู และปราชญ์ชาวบ้านเพื่อทำการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาให้กับลูกหลานและผู้สนใจในท้องถิ่น ได้เกิดการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขาต่าง ๆ นอกจากนั้นยังเป็นการพัฒนา

องค์ความรู้ของท้องถิ่นที่มีอยู่ให้มีรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้คนรุ่นใหม่สามารถสืบสานได้อย่างต่อเนื่อง

ชื่อ : วัดกองแขก

ที่ตั้ง : เลขที่ 78 บ้านกองแขกเหนือ หมู่ที่ 7 ตำบลกองแขก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

ชุมชนบ้านกองแขกนับเป็นชุมชนเก่าแก่อีกแห่งหนึ่งของแม่แจ่มซึ่งเป็นที่รวม ของกลุ่มชาวบ้านที่อพยพมาจากที่ต่างๆ เช่น ชาวแม่พริกจังหวัดลำปาง ชาวเชียงแสน จากเชียงราย ชาวน่าน เชียงคำ เป็นต้น เมื่อมีชุมชนเกิดขึ้น การก่อสร้างวัด และศาสนสถานก็เกิดขึ้นตามมา โดยเฉพาะวิหารวัดกองแขกที่เก่าแก่ไม่น้อยกว่าร้อยปี เป็นฝีมือช่างชาวลำปางที่อพยพ มาอยู่ด้วยกัน และที่สำคัญคือภาพจิตรกรรมฝาผนังคอสองของวิหารนั้น มีความแปลกเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวแม่แจ่มก็ว่าได้ เพราะภาพแต่ละภาพนั้นจิตรกรได้ใส่อารมณ์ตวัดปลายภู่กันอย่างเฉียบคมยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นรูปพุทธประวัติ รูปเทวดาฟ้อนรำ และรูปชาดกต่างๆ

ชื่อ : วัดยางหลวง

ที่ตั้ง : ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

ชาวกะเหรี่ยง หรือ “ยาง” เป็นผู้สร้างวัดนี้ขึ้นมา สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 24 สิ่งที่สะดุดตาผู้มาเยือนเมื่อย่างเท้าเข้าไปในบริเวณวัดเป็นสิ่งแรก คือ ผนังด้านหลังของวิหาร ซึ่งมีภาพที่งดงามของพระ 3 องค์ ที่มีลักษณะของศิลปะของภาคเหนืออย่างเด่นชัดคิดว่าเป็นภาพพระพุทธองค์ และพุทธสาวก นอกจากนี้ยังมีสิ่งที่น่าสนใจ คือ กู่ปราสาท หรือ กิจกูฏ ซึ่งตั้งอยู่หลังพระประธานในวิหาร คนโบราณถือว่าเป็นประตูไปสู่สวรรค์ ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของกิจกูฏเป็นแบบพุกามจากพม่า ผสมกับล้านนาสกุลช่างเชียงแสน

ชื่อ : พระตำหนักภูพิงค์ราชนิเวศน์

ที่ตั้ง : ดอยบวกห้า ตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : พระตำหนัก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้สร้างขึ้น ในปี พ.ศ. 2504 และพระราชทานนาม พระตำหนักองค์นี้ว่าภูพิงคราชนิเวศน์ เพื่อใช้เป็นที่ประทับในโอกาสที่เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานมาประทับแรม ที่จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทรงงาน และเยี่ยมเยียนราษฎรในเขตภาคเหนือ รวมทั้งเพื่อรับรองพระราชอาคันตุกะที่เข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับไทยในโอกาสต่าง ๆ

ชื่อ : วัดบุพพาราม
ที่ตั้ง : เลขที่ 143 ถนนท่าแพตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
วัดนี้ปรากฏชื่อในชินกาลมาลีปกรณ์กล่าวว่า ในปี พ.ศ. 2040 พระเมืองแก้วโปรดให้สร้างวัดนี้ขึ้น ณ พื้นที่ทางด้านทิศตะวันออกของจังหวัดเชียงใหม่ วัดบุพพารามขึ้นทะเบียนโบราณสถาน และกำหนดขอบเขตวัด เมื่อปี พ.ศ. 2522
ชื่อ : วัดอินทขีล สะดือเมือง
ที่ตั้ง : ถนนอินทรวโรรส อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
สร้างโดยพระญามังรายมหาราชผู้ก่อตั้งนครเชียงใหม่ เมือประมาณปี พ.ศ.1839 ตั้งอยู่ใจกลางเมืองเชียงใหม่ คำว่า อินทขีล มาจากคำว่า อินทขีละ ในภาษาบาลี ซึ่งแปลว่า เสาเขื่อน,เสาหิน,หรือเสาหลักเมือง ส่วนคำว่า สะดือเมือง นั้นเนื่องจากวัดตั้งอยู่ใจกลางของเมืองเชียงใหม่ผู้คนทั้งหลายจึงนิยมเรียกกันติดปากว่า วัดสะดือเมือง ดังนั้นทางวัดจึงตั้งชื่อว่า วัดอินทขีลสะดือเมือง
ชื่อ : วัดเชียงมั่น
ที่ตั้ง : ถนนราชภาคิไนย ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
เมื่อเชียงใหม่ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า ในปี พ.ศ. 2094 วัดเชียงมั่นจึงถูกปล่อยร้าง จนปี พ.ศ. 2101 เจ้าฟ้ามังทรา (สมเด็จพระมหาธัมมิกะราชาธิราช) แห่งพม่า บูรณปฏิสังขรณ์วัดเชียงมั่นขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง โดยโปรดให้สร้างเจดีย์ วิหาร อุโบสถ หอไตร ธัมมเสนาสนะกำแพง และประตูโขง มีพระมหาหินทาทิจจวังสะเป็นเจ้าอาวาสเมื่อถึงสมัยพระยากาวิละครองเมือง เชียงใหม่ (พ.ศ. 2324 - 2358)

ชื่อ : วัดดับภัย

ที่ตั้ง : ถนนสิงหราช ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เดิมชื่อว่า “วัดตุงกระด้าง” สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2120 ในรัชสมัยพระเจ้าติโลกราช กษัตริย์พระองค์ที่ 9 แห่งราชวงศ์มังราย ตามตำนานเล่าว่า มีขุนนางคนหนึ่งชื่อว่า “พระยาอภัย” เลื่อมใสในพระพุทธศาสนามาก จึงสร้างพระพุทธรูปขึ้นมาองค์หนึ่ง ชื่อว่า “พระเจ้าดับภัย” เพื่อเป็นพระพุทธรูปประจำครอบครัว ประดิษฐานเอาไว้ในห้องนอนของตน ไม่ว่าจะไปที่ใดก็จะนำพระเจ้าดับภัยไปด้วยเสมอ เพื่อความเป็นสิริมงคลต่อตนเอง และบริวาร

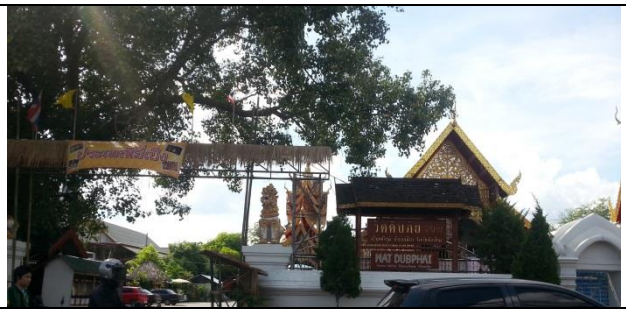

ชื่อ : วัดโมคคัลลาน

ที่ตั้ง : ม.3 ต.สบเตี๊ยะ อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

พระธาตุดอยโมคคัลลานะ วัดพระธาตุดอยโมคคัลลานะ สร้างเมื่อพ.ศ. 2475 โดยหลวงปู่แก้ว สุทโธ (สหธรรมิก ผู้เคยธุดงค์กับหลวงปู่ตื้อ ศิษย์ของพระอาจารย์ใหญ่หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต) ได้ธุดงค์ผ่านมาและได้ตั้งสัจจะอธิฐานขอสร้างพระธาตุขึ้นบนดอยแห่งนี้ โดยได้แรงศรัทธาจากชาวบ้านร่วมกันสร้างจนสำเร็จ และตั้งชื่อว่าพระธาตุดอยโมคคัลลาน

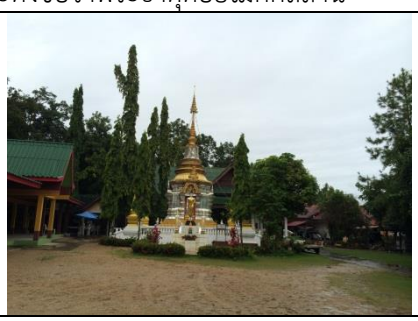

ชื่อ : วัดดวงดี

ที่ตั้ง : เลขที่ 228 ถนนพระปกเกล้า ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดดวงดี เดิมชื่อ “วัดต้นหมากเหนือ” ไม่ปรากฏหลักฐานว่าสร้างขึ้นเมื่อใด สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นหลังจากพญามังรายสร้างเมืองเชียงใหม่แล้ว และมีเจ้านายเมืองเชียงใหม่องค์หนึ่งเป็นผู้คิดค้นการสร้าง
ชื่อ : วัดหมื่นเงินกอง
ที่ตั้ง : วัดหมื่นเงินกอง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
พระอารามแห่งนี้ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของกำแพงเมืองด้านใน ใกล้ถนนสามล้าน สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้ากือนา หรือท้าวสองแสนนา กษัตริย์องค์ที่ 6 แห่งนครเชียงใหม่ ตำนานการสร้างวัดเล่าว่ามีมหาอำมาตย์นามว่า “หมื่นเงินกอง” ดำรงตำแหน่งขุนคลังเป็นผู้สร้าง อำมาตย์คนนี้เดิมชื่อว่า “หนานเมธัง” เป็นเพียงชาวนาธรรมดาๆ เขาและภรรยาขยันทำมาหากินจนร่ำรวย นำเงินที่หามาได้มาสร้างวัดเมธัง และวัดช่างลาน ต่อมาเมื่อได้รับตำแหน่งจากพระเจ้ากือนาให้เป็น “มหาเสนาอำมาตย์หมื่นเงินกอง” จึงสร้างวัดหมื่นเงินกองขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ต่อบรรดาศักดิ์ที่ตนเองได้รับ
ชื่อ : วัดหนองก๋าย
ที่ตั้ง : เลขที่ 99 หมู่ที่ 4 ตำบลสันป่ายางอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
เป็นวัดที่มีอายุเก่าแก่แห่งหนึ่งในอำเภอแม่แตง มีวิหารทรงล้านนาดำเนินการการบูรณะต่อเติมจากครูบาเจ้าศรีวิชัยและชาวบ้านโดยมีสล่าในช่วง พ.ศ.2480 เป็นผู้ควบคุมดูแลก่อสร้างที่โดดเด่นคือโครงสร้างทั้งหลังไม่มีการใช้ตะปูหรือเหล็กในการตอกยึด โดยทำไม้เป็นรูและช่องเพื่อนำไม้อีกชิ้นมาประกบโดยการสอด ระหว่างแต่ละชิ้น มีโครงสร้างที่มั่นคงแข็งแรง หลวงพ่อใหญ่ชัยมงคล เป็นพระประธานที่ประดิษฐานอยู่บนวิหาร ซึ่งมีอายุเก่าแก่กว่า1,300 ปีเป็นที่เคารพบูชาของชาวบ้านในหมู่บ้านอย่างมาก

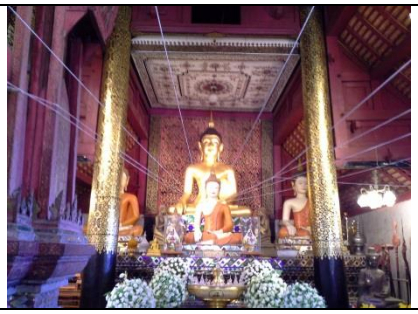

ชื่อ : วัดฟ้าเวียงอินทร์

ที่ตั้ง : ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

มีลักษณะสถาปัตยกรรมแบบไทยใหญ่ สมัยก่อนบริเวณบ้านหลักแต่งนี้ถือเป็นเขตอิทธิพลของขุนส่า อาณาเขตของวัดนี้จึงนับเป็นดินแดนเดียวกัน แต่เมื่อขุนส่ามอบตัวแก่รัฐบาลทหารพม่า ดินแดนวัดถูกแยกเป็นสองส่วน มีเจดีย์สีเหลืองทองอร่ามอยู่ในแดนไทย และจะมองเห็นหลังคาโบสถ์สีแดงทรงไทยใหญ่อยู่ในฝั่งพม่า ด้านหลังเป็นศาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราชชาวบ้านจะให้ความเคารพมาก และที่เชิงเขาด้านหลังเป็นสุสานนายพลโมเฮงอดีตผู้นำชาวไทยใหญ่ที่นี่

ชื่อ : วัดป่าเจริญธรรม

ที่ตั้ง : 126 หมู่ที่ 15 บ้านหนองสะเรียม ถ. เชียงใหม่ – ฮอด. ตำบล ยุหว่า อ. สันป่าตอง จ. เชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

มีพระนอนที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือประดิษฐานอยู่ มีความสูง 9.9 เมตร ยาว 69 เมตร และมีสถานที่เป็นแหล่งสอนธรรมะ มีรูปปั้น และรูปวาดต่างๆ ในสมัยอดีต

ชื่อ : ลายทองเครื่องเงิน

ที่ตั้ง : 140/1-2 หมู่ 3 ถนน สันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : แหล่งผลิต-จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง-สินค้าภูมิปัญญา

แหล่งผลิต และจำหน่ายเครื่องเงินรายใหญ่ของจังหวัดเชียงใหม่ มีการสาธิตวิธีการผลิตสินค้าประเภทต่างๆ ให้นักท่องเที่ยวได้ชม

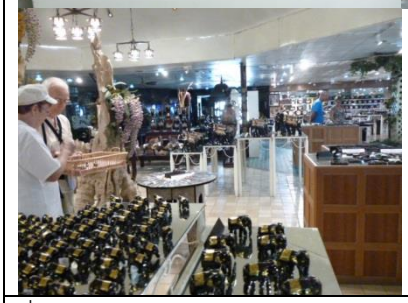

ชื่อ : วัดช่างฆ้อง

ที่ตั้ง : ถนนลอยเคราะห์ ตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

สร้างเมื่อ พ.ศ.1900 ชาวบ้านช่างฆ้องที่อพยพมาจากเชียงแสนราวต้นรัตนโกสินทร์เป็นผู้สร้างขึ้นมีเรื่องเล่าว่าในสมัยโบราณบริเวณนี้ชื่อ"วัดศรีพูนโต" แต่เมื่อพวกช่างทำฆ้องได้อพยพกันมาตั้งถิ่นฐานในละแวกนี้ และสร้างวัดขึ้นใหม่ จึงได้นามวัดตามอาชีพของชาวบ้านแถบนี้ แต่ต่อมามีการสร้างถนนตัดผ่านวัดและมีผู้มาสร้างบ้านเรือนขึ้นภายในพื้นที่วัด เป็นผลให้เจดีย์ และอุโบสถที่กลายเป็นส่วนนอกวัดถูกปล่อยทิ้งให้รกร้างและทรุดโทรมลง ทั้งที่เป็นโบราณสถานโบราณวัตถุในสมัยแรกสร้างวัด

ชื่อ : สำนักสงฆ์ถ้ำผาปล่อง

ที่ตั้ง : สำนักสงฆ์ถ้ำผาปล่อง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

สำนักสงฆ์ถ้ำผาปล่อง เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งในประเทศไทย ถ้ำผาปล่องมีลักษณะเป็นโพรงถ้ำขนาดใหญ่มีทางทะลุหน้าหลัง มีหลังคาโครงเหล็กคลุมถ้ำวิหารใหญ่ และภายในบริเวณประดิษฐานพระประธาน ถัดมาจะมีรูปเหมือนหลวงปู่ พร้อมแท่นบรรจุอัฐิธาตุของท่าน บริเวณภายในถ้ำเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม และประกอบศาสนกิจ ด้านข้างซ้ายของถ้ำเยื้องขึ้นเนินหินมีพระเจดีย์ทอง ลักษณะเป็นเจดีย์เปิดสามารถเข้าไปใช้สอยพื้นที่ภายในได้ โดยจัดแสดงพิพิธภัณฑ์เครื่องอัฐบริขารของพระญาณสิทธาจารย์ (หลวงปู่สิม พุทธาจาโร) ส่วนบริเวณโดยรอบเป็นที่ตั้งของถ้ำ เป็นที่ตั้งของโรงน้ำร้อน ศาลาอเนกประสงค์สำหรับรองรับผู้มาปฏิบัติธรรม โรงครัว และกุฏิ ซึ่งตั้งอยู่โดยรอบในละแวกป่า

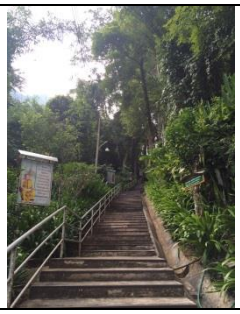

ชื่อ : พิพิธภัณฑ์เรือนโบราณล้านนา

ที่ตั้ง : ถนนริมคลองชลประทาน ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ได้ทำการอนุรักษ์เรือนโบราณไว้จำนวน 8 เรือน และยุ้งข้าว 3 หลัง เพื่อเปิดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมของคนล้านนาแต่โบราณ เรือนแต่ละหลังมีอายุเก่าแก่กว่าร้อยปี มีเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมเรือนโบราณล้านนา ที่โดดเด่น สวยงาม

ชื่อ : วัดพระบาทป่ากล้วย

ที่ตั้ง : บ.ป่ากล้วย ม.4 ต.สะเมิงใต้ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดป่ากล้วย ตั้งอยู่บ้านป่ากล้วย หมู่ที่ 4 ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ สร้างเมื่อปีพุทธศักราช 2339 ที่ดินเฉพาะที่ตั้งวัด มีเนื้อที่ 2 ไร่ 3 งาน 47 ตารางวา สังกัดคณะสงฆ์ มหานิกาย เจ้าอาวาส พระอธิการธรรมชัย ธมฺมานนฺโท

ชื่อ : ศูนย์วัฒนธรรมเชียงใหม่

ที่ตั้ง : 185/3 ถนนวัวลาย ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมเชียงใหม่ขึ้น เพื่อส่งเสริมรักษาขนบธรรมเนียมศิลปวัฒนธรรมของล้านนาไทย และยังได้รวบรวมชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆมาอยู่เพื่อแสดงการละเล่นของแต่ละเผ่าให้นักท่องเที่ยวได้ชมด้วย เราสามารถกล่าวได้ว่า มีเพียงแห่งเดียวในประเทศไทยที่มีชาวเขาแท้อยู่ มิได้มีการตบตาหรือหลอกลวงโดย

ให้คนพื้นเมืองแต่งตัวแทนชาวเขาเลย

ชื่อ : พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เชียงใหม่

ที่ตั้ง : 451 หมู่ 2 ถนนซุปเปอร์ไฮเวย์ (ถนนสายเชียงใหม่-ลำปาง) ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี

เป็นพิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วิทยา และศูนย์กลางการศึกษาการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่ และของภาคเหนือตอนบน เป็นแหล่ง เรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจยิ่ง

ชื่อ : วัดพระธาตุดอยเกิ้ง

ที่ตั้ง : ม. 5 ตำบลท่าเดื่อ อำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดพระบรมธาตุดอยเกิ้งนี้ มีปูชนียสถานที่สำคัญคือ เจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ส่วนพระนลาสเบื้องซ้าย (กระดูกหน้าผากด้านซ้าย) ส่วนพระนาราชสร้างแต่ครั้งโบราณเก่าแก่เมื่อ พ.ศ. 1200–1260 พระนางจามเทวี ผู้ครองนครหริภุญไชยได้ทำการบูรณะ ต่อมาพระครูบาศรีวิชัยได้เป็นประธานในการบูรณะปฏิสังขรณ์ในวันเพ็ญเดือน 3 วันมาฆบูชา และมีการจัดพิธีสรงน้ำพระธาตุเป็นประจำทุกปี

ชื่อ : วัดแสนตอง

ที่ตั้ง : เลขที่ 1 บ้านแสนตอง หมู่ที่ 9 ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

สร้างเมื่อปีพุทธศักราช2300 (สันนิษฐานจากบันทึกอักษรในใบลานของวัดแสนตอง) สังกัดคณะสงฆ์มหานิกายมีประวัติความเป็นมาการสร้างวัด โดยหม่องอูหน่า(ชาวไทยใหญ่)ได้อพยพพร้อมด้วยบริวารจากเมืองหาง เมืองต่วน ประเทศพม่ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ริมน้ำแม่สะเมิงและได้บอกบุญให้ชาวบ้านที่มีจิตศรัทธาร่วมบริจาคตอง(โลหะทองเหลือง) ชั่งน้ำหนักได้จำนวนหนึ่งแสนกิโลกรัมหรือแสนตอง จัดสร้างพระพุทธรูปขนาดต่าง ๆ จำนวนมาก เรียกว่า พระเจ้าแสนตอง เป็นพระพุทธรูปเก่าแก่คู่อำเภอสะเมิง

ชื่อ : วัดทรายมูล

ที่ตั้ง : ถนนบำรุงบุรี ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

สร้างโดยแม่ทัพชาวพม่า นามว่า “จ่ำสัง” ไม่ปรากฏปีที่สร้าง แต่คาดว่าราว ๆ สมัยกลางของราชวงศ์ทิพย์จักร (เจ้าเจ็ดตน) ตรงกับสมัยรัตนโกสินทร์

ชื่อ : วัดหนองพันเงิน

ที่ตั้ง : หมู่ 6 ตำบลยุหว่า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

มีปูชนียวัตถุที่สำคัญ คือ พระเจ้าเพชร วัดแห่งนี้เป็นวัดร้างไม่มีใครดูแล ดังนั้น พระสุวรรณหรือพ่ออุ้ยหนานดี โปธิ และชาวบ้านได้กราบอัญเชิญ พระเจ้าเพชรมาประดิษฐานอยู่ที่วัดหนองสลาบ หรือวัดศรี

ปันเงินในปัจจุบัน แต่เนื่องจากวัดแห่งนี้คงตั้งอยู่ห่างไกลผู้คนมาก พระสุวรรณจึงได้กราบอัญเชิญพระเจ้าเพชรมาประดิษฐานที่วัดหนองพันเงินในปัจจุบันนี้ ต่อมาปี พ.ศ.2471 จึงได้เริ่มสร้างวัด และต่อมาเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2475 จึงได้ตั้งเป็นวัดหนองพันเงินขึ้นมา อาคารเสนาสนะประกอบด้วย วิหาร ศาลาการเปรียญ หอฉัน กุฏิสงฆ์และศาลา

ชื่อ : วัดบ้านเด่น

ที่ตั้ง : อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดบ้านเด่นสะหรีศรีเมืองแกน หรือที่เรียกกันว่า วัดบ้านเด่น เดิมชื่อ วัดหรีบุญเรือง อยู่ที่ตำบลอินทขิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2437 ตั้งเด่นบนเนินเตี้ย ๆ สามารถมองเห็นได้แต่ไกล ภายใต้เนินนั้นเป็นถ้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านนับถือ จึงเรียกกันว่า "วัดบ้านเด่น" นอกจากนี้ ภายในวัดยังเต็มไปด้วย ต้นโพธิ์ หรือ ต้นสะหรี ขนาดต่าง ๆ ซึ่งมีความหมายเป็นมงคล จึงมีการนำชื่อดังกล่าวมาตั้งเป็นชื่อวัด อีกทั้งที่ตั้งของวัดยังอยู่ในเขตเมืองเก่าโบราณที่เรียกว่า เมืองแกน ชาวบ้านก็เลยเรียกชื่อวัดนี้เต็ม ๆ ว่า "วัดเด่นสะหรีศรีเมืองแกน" เป็นต้นมา

ชื่อ : วัดยั้งเมิน

ที่ตั้ง : ตำบล แม่สาบ อำเภอ สะเมิง เชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดยั้งเมิน เป็นวัดสังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย อาคารเสนาสนะ ประกอบด้วย อุโบสถ, วิหาร, กุฏิสงฆ์ ,ศาลาบำเพ็ญกุศล 3 หลัง และโรงครัว ปูชนียวัตถุมีพระพุทธรูป เจดีย์ และธรรมาสน์

ชื่อ : วัดถ้ำตับเต่า
ที่ตั้ง : หมู่ที่ 13 ตำบลศรีดงเย็น อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บริเวณโดยรวมของหน้าถ้ำอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้นานาพรรณ เป็นถ้ำหินปูนกว้างและสูงประมาณ 6 เมตร เป็นสถานที่ตั้งของวัดที่ร่มรื่นยังคงความเป็นธรรมชาติ มีถ้ำสำหรับเข้าชม ธรรมชาติที่สมบูรณ์ของคนทั่วไป ถ้ำมืด และถ้ำแจ้ง ชื่อของถ้ำ เดิมชื่อ "ทับเถ้า" มาจากเรื่องเล่าที่ว่า พระอรหันต์ 500 รูป มานิพพานที่ถ้ำนี้ จึงได้นำเอาอัฐิหรือเถ้ามากอบกันขึ้นเป็นพระเจดีย์ ให้ชื่อว่า "พระเจดีย์นิ่ม" ซึ่งอยู่ในถ้ำมืด และจารึก ปี พ.ศ. 1463 ไว้ที่ฐานพระเจดีย์ ถ้ำนี้ต้องใช้เวลาเดินประมาณ 1 ชั่วโมง จะเที่ยวชมอย่างทั่วถึง
ชื่อ : วัดพระธาตุแสนไห
ที่ตั้ง : หมู่ 4 ตำบลแสนไห อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
พระบรมธาตุแสนไห เป็นพระบรมธาตุที่ศักดิ์สิทธิ์ มีความสำคัญเป็นที่พึ่งทางจิตใจของชาวอำเภอเวียงแหง พระบรมธาตุแสนไห เป็นศูนย์รวมจิตใจคนในอำเภอเวียงแหง เป็นพระบรมธาตุคู่บ้านคู่เมืองของอำเภอเวียงแหง หากผู้ใดไปอำเภอเวียงแหงแล้ว ไม่ได้ไปสักการะพระบรมธาตุก็ถือว่ายังไม่ได้ไปถึงอำเภอเวียงแหง
ชื่อ : วัดหลวงขุนวิน
ที่ตั้ง : ตำบลดอนเปา อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
วัดหลวงขุนวิน เป็นวัดเก่าแก่จากประวัติคาดว่าถูกสร้างตั้งแต่สมัยครั้งพุทธกาล โดยมีการค้นพบที่ตั้งของวัด และโบสถ์หลังเก่า ซึ่งต่อมาได้รับการบูรณะหลายครั้ง จวบจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

ชื่อ : วัดป่าเป้า

ที่ตั้ง : ถนนมณีนพรัตน์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดป่าเป้านี้เคยเป็นคุ้มเก่า (วังเก่า) ของพระเจ้ากือนาธรรมิการาชเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ เป็นวัดเงี้ยวแห่งแรกในเมืองเชียงใหม่ สร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ.2426 ชาวเงี้ยว หรือชาวไทยใหญ่ แต่เดิมบริเวณนี้มีต้นเป้าเป็นจำนวนมาก วัดจึงได้ชื่อว่า วัดป่าเป้า ลักษณะของพระธาตุที่วัดป่าเป้านี้เป็นแบบไทยใหญ่ และที่วัดได้จัดประเพณีปอยส่างลองเป็นประจำในเดือนเมษายนของทุกปี ภายในวัดยังมีโรงเรียนที่จัดสอนภาษาไทยใหญ่ให้แก่เด็ก รวมทั้งมีพิพิธภัณฑ์ของชาวเงี้ยวให้ชมด้วย เป็นวัดที่สวยงามมาก ๆ ที่วัดจะมีประเพณีปายส่างลอง หรือ บวชลูกแก้วของชาวล้านนา

ชื่อ : วัดพระพุทธบาทตะเมาะ

ที่ตั้ง : เลขที่ 149 หมู่ 9 ตำบล โป่งทุ่ง อำเภอ ดอยเต่า จังหวัด เชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดพระพุทธบาทตะเมาะเป็นวัดเก่าแก่ที่มีความสำคัญมาตั้งแต่อดีตกาลเนื่องจากเป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้า 4 พระองค์แห่งกัปนี้ ได้แก่พระพุทธเจ้ากกุสันโธ พระพุทธเจ้าโกนาคมนาคม พระพุทธเจ้ากัสปะ พระพุทธเจ้าสมณโคดมเคยเสด็จมาโปรดเวไนยสัตว์ และประทับรอยพระพุทธบาทไว้และเคยมีพุทธสาวกหลายองค์มาปฏิบัติและบรรลุธรรมที่สถานที่แห่งนี้ "มณฑปศิลาแลง" ตั้งอยู่ที่วัดพระพุทธบาทตะเมาะเป็นมณฑปที่ก่อสร้างขึ้นด้วยหินศิลาแลง ที่มีความแข็งแรง เป็นสถาปัตกรรมที่ผสมผสานแบบศิลปะล้านนาแบบประยุกต์ รูปทรงสวยงาม ภาพปูนปั้นที่งดงาม มีแห่งเดียวในจังหวัดเชียงใหม่ สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นที่ประดิษฐานรูปปั้นของสามนักบุญแห่งล้านนา ที่ได้มาบูรณะปฏิสังขรวัด คือ รูปปั้นของ ครูบาเจ้าศรีวิชัย ครูบาชัยยังวษา และครูบาเจ้าขาวปี เป็นสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์อีกแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ มีประชาชนจากจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดอื่น ๆ ได้มากราบไว้เป็นประจำ ปัจจุบันมี พระมหานพดล สิริวัฒโณ เป็นเจ้าอาวาสวัด

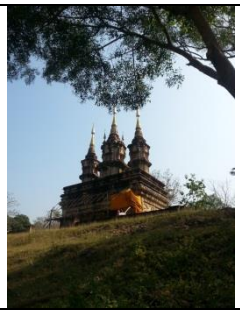

ชื่อ : บ้านท่าตอน

ที่ตั้ง : บ้านท่าตอน อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

บ้านท่าตอน เป็นหมู่บ้านหนึ่งในเขตอำเภอแม่อาย เป็นที่ซึ่งแม่น้ำกกไหลผ่านลงไปถึงตัวอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย แม่น้ำกกนี้เป็นแม่น้ำสายสำคัญในการคมนาคมระหว่าง 2 จังหวัด

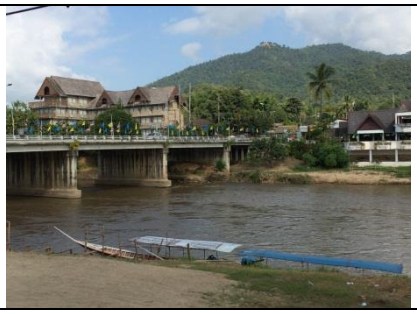

ชื่อ : ข่วงอนุสรณ์สถานสมเด็จพระนเรศวรมาราช

ที่ตั้ง : บ้านปางควายหมู่ 9 ตำบลเมืองแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : อนุสรณ์สถาน / อนุสาวรีย์

พ.ศ.2548 อำเภอเวียงแหงร่วมกับกองทัพภาคที่ 3 จัดสร้างพลับพลา 400 ปี ประดิษฐานพระบรมรูปสมเด็จพระนเรศวรมหาราชขนาดหนึ่งเท่าครึ่งของพระองค์จริง ประทับนั่งพระหัตถ์ขวาทรงพระสุวรรณพิงคารหลั่งน้ำทักษิโณทกประกาศอิสรภาพ พระหัตถ์ซ้ายทรงพระแสงดาบความสำคัญ จากข้อมูลใหม่สันนิษฐานว่าเป็นเมืองที่เสด็จสวรรคต

ชื่อ : วัดแสนฝาง

ที่ตั้ง : เลขที่ 188 ถนนท่าแพ ตำบลช้างม่อย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

ประวัติการสร้างวัดกล่าวว่าพระอารามแห่งนี้สร้างในรัชสมัยของพญาแสนภู กษัตริย์องค์ที่ 3 แห่งราชวงศ์มังราย ในปี พ.ศ. 2119 เดิมเรียกกันว่า “วัดแสนฝัง” โดยคำว่า “แสน” มาจากพระนามของพญาแสนภู ส่วนคำว่า “ฝัง” มาจากพระราชศรัทธาตามแบบบรรพกษัตริย์ ที่นิยมฝังพระราชทรัพย์ไว้พร้อมกับ

การสร้างวัดด้วย เพื่อสั่งสมบุญกุศล ในอดีตวัดแสนฝางเป็นวัดที่เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ และพระบรมวงศานุวงศ์นิยมเสด็จมาปฏิบัติธรรมรักษาศีลกันอยู่เสมอ จึงได้รับการอุปถัมภ์จากพระราชวงศ์เป็นอย่างดีตลอดมา ดังที่ปรากฏหลักฐานอยู่ในแผ่นจารึกไม้สักของวัด

ทำเนียบแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย

ชื่อ : วัดพระธาตุผาเงา

ที่ตั้ง : บ้านสบคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

จากพงศาวดารโยนกบอกว่า ขุนผาพิงหรือขุนพิง (พระองค์พิง) ผู้ครองนครโยนก องค์ที่ 23 ช่วงปี พ.ศ. 494 - 512 เป็นผู้สร้างเจดีย์ไว้บนหินก้อนใหญ่ที่เชิงเขาดอยจันทร์ ซึ่งเข้าใจว่าหมายถึงพระธาตุผาเงาในวัดนี้ พระธาตุผาเงาได้ชำรุดทรุดโทรมลงมาก คาดว่าน่าจะมีการบูรณะมาบ้าง เพราะพระธาตุองค์นี้ตั้งอยู่ที่ลาดต่ำสุดของภูเขา ซึ่งง่ายต่อการดูแลซ่อมแซม

ชื่อ : วัดร่องขุ่น

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดร่องขุ่น เป็นวัดที่สร้างขึ้นจากแรงศรัทธาของ อ.เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินของจังหวัดเชียงราย เพื่อมุ่งสร้างงานพุทธศิลป์ที่มีเอกลักษณ์ของตัวเองและประกาศความยิ่งใหญ่ต่อคนทั้งโลกเพื่อถวายต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จนเป็นที่รู้จักของชาวต่างชาติในนาม "White Temple" ระยะเวลาในการสร้างนั้นไม่มีกำหนดจนกว่าจะแล้วเสร็จ ซึ่งได้วางแผนทุกอย่างไว้หมดแล้วทั้งลูกศิษย์ที่สานต่อและทุนทรัพย์

ชื่อ : ศูนย์วัฒนธรรมเวียงกาหลง (เมืองโบราณเวียงกาหลง)

ที่ตั้ง : อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี

เมืองเวียงกาหลงซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ถือเป็นเมืองโบราณซึ่งมีหลักฐานทางโบราณคดีที่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน คือแนวคูดินและกำแพงเมืองเก่า

ชื่อ : ชุมชนเกษตรดอยสะโง้

ที่ตั้ง : ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะโง๊ะ บ้านดอยสะโง๊ะ ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ปี พ.ศ. 2521 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ และทรงมีพระราชดำรัสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแลช่วยเหลือชาวบ้านดอยสะโง๊ะให้มากขึ้น ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะโง๊ะจึงก่อตั้งขึ้นบ้านดอยสะโง๊ะ มีพื้นที่รับผิดชอบ 7 หมู่บ้าน 636 ครัวเรือน ครอบคลุมพื้นที่ 38 ตารางกิโลเมตร หรือ 23,750 ไร่ ประชากรประกอบด้วยชาวเขาเผ่าอาข่า ไทลื้อ และคนพื้นเมือง ลักษณะพื้นที่เป็นภูเขาลูกคลื่น สูงจากระดับน้ำทะเล 400-700 เมตร

ชื่อ : ผ้าไทลื้อบ้านศรีดอนชัย

ที่ตั้ง : เลขที่188 ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

กลุ่มทอผ้าบ้านศรีดอนชัย เป็นภูมิปัญญากลุ่มทอผ้าสตรีบ้านศรีดอนชัย เกิดจากการรวบรวมกลุ่มสตรีในหมู่บ้านนำมารวมกลุ่มกัน ฝึกหัดการทอผ้าจากสถาบันครอบครัวจนสามารถผลิตและทอผ้าซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นลายไทลื้อ และยังมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้หลากหลายมากขึ้น

ชื่อ : พิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นเวียงหนองหล่ม

ที่ตั้ง : เลขที่ 30 หมู่ 2 ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี

พิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นเวียงหนองหล่ม ได้พัฒนามาจากศูนย์จันจว้าศึกษา เมื่อปี 2547 ภายในจัดแสดง

3 ห้อง ได้แก่ ห้องวิถีชีวิต จัดแสดงวิถีชีวิตชาวบ้าน ที่อาศัยอยู่รอบเวียงหนองหล่ม ห้องเวียงหนองหล่ม จัดแสดงโบราณวัตุจากการสำรวจเวียงหนองหล่ม และห้องจัดแสดง ภาพวาดพ่อขุนเม็งรายมหาราช โบราณวัตถุสำคัญ พระพิมพ์ใบโพธิ์ ชามเขียนลายพฤกษาเตาเวียงกาหลง เศษไหศิลปะจีน กลองมโนระทึก จันจว้า มูยาจันจว้า (กล้องยาสูบ)
ชื่อ : ศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ
ที่ตั้ง : ตำบลโป่งผา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิชัยพัฒนาร่วมกับมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ดำเนินการจัด ตั้ง “ศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ”ขึ้น เพื่อเป็นที่ระลึกในวาระครบรอบ 100 ปี พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์พืช ให้เกษตรกรได้มีพืชที่มีสายพันธุ์ที่ดี ตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรด้านพันธุ์พืช ทนทานต่อโรคและแมลง ได้ผลผลิตที่ดี
ชื่อ : วัดพระนอน
ที่ตั้ง : 58 /12 บ้านหนองบัว ตำนบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดเชตวัน หรือวัดพระนอน ตั้งอยู่บริเวณชุมชนหนองบัว ติดกับโรงเรียนเทศบาล2 นครเชียงราย เป็นศูนย์ศึกษาการเรียนรู้ชุมชน และชมรมกลองปู่จา ศิลปะวัฒนธรรมล้านนาแต่ดังเดิม และที่ประดิษฐ์ฐานหลวงพ่อทันใจ สิ่งที่จะได้เจอภายในบริเวณวัด คือพระพุทธไสยาสน์หรือพระนอนที่อยู่ภายในวิหาร และพระปัญจมหาธาตุ หอธรรม พิพิธภัณฑ์เครื่องสูง และอุทยานการศึกษาการเรียนรู้ ที่ทางวัดได้สร้างขึ้น

ชื่อ : วัดพระธาตุดอยเวา

ที่ตั้ง : ถนนพหลโยธิน ตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดพระธาตุดอยเวา เป็นวัดอันเป็นที่ประดิษฐานพระธาตุดอยเวา พระธาตุที่เชื่อกันว่า มีความเก่าแก่เป็นรองพระธาตุดอยตุง พระธาตุดอยเวานั้น ตั้งอยู่บนยอดดอยเวา แต่พระอุโบสถและเขตสังฆาวาสจะอยู่ที่เชิงดอย ผู้ที่จะขึ้นไปนมัสการต้องเดินขึ้นบันไดไปนมัสการ ซึ่งข้างบนเป็นจุดชมทัศนียภาพสองฝั่งสาย สามารถเห็นทัศนียภาพได้รอบทิศ

ชื่อ : ชุมชนเกษตรศรีค้ำ

ที่ตั้ง : ตำบลศรีค้ำ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีการทำนาเป็นอาชีพหลัก นอกจากนี้ยังมีอาชีพอื่น ๆ อีก เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย ฯลฯ

ชื่อ : เครื่องเคลือบดินเผา เวียงกาหลง

ที่ตั้ง : อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ประเภท : แหล่งผลิต-จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง-สินค้าภูมิปัญญา

เครื่องปั้นดินเผาเวียงกาหลง เป็นเครื่องใช้สำหรับ ชนชั้นสูง การใช้เครื่องปั้นดินเผาบ่งบอกถึงรากฐาน ที่ยาวนานของวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงการตั้งรกรากที่มั่นคง ในแหล่งนั้นๆ จนสามารถตั้งแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผา เพื่อใช้สอยได้ ประการสำคัญ บริเวณนั้นต้องเป็นแหล่ง วัตถุดิบที่สำคัญ คือ มีดินขาวที่มีคุณภาพดี เนื่องจาก ดินชนิดนี้สามารถนำมาทำเครื่องปั้นดินเผาที่มีความ แข็งแกร่ง สามารถทนความร้อนได้ดี จนสามารถพัฒนา ให้เป็นเครื่องปั้นดินเผาคุณภาพสูง

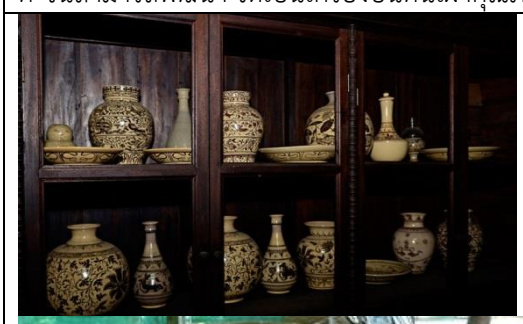

ชื่อ : แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรดอยแม่สลองนอก

ที่ตั้ง : ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

เมื่อหัวหน้าพรรคอมมิวนิสต์ เหมาเจ๋อตุงยึดอำนาจ อดีตทหารจีนสังกัดพรรคก๊กมินตั๋งของนายพลเจียงไคเช็ค ก็ถอยร่นมายังพม่า กระทั่งมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ดอยแม่สลอง จังหวัดเชียงราย และที่อำเภอฝางจังหวัดเชียงใหม่ ในยุคสงครามโลกครั้งที่สอง มีกองกำลังติดอาวุธ และการค้ายาเสพติดมารกในพื้นที่ เมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติรับทหารจีนคณะชาติให้อาศัยในแผ่นดินไทยอย่างเป็นทางการ จึงยุติการค้าฝิ่น ปลดอาวุธ และหันมาทำอาชีพเกษตรกรรม โดยพล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันท์ อดีตนายกรัฐมนตรี ได้ริเริ่มโครงการปลูกชา เพื่อทดแทนป่าที่ถูกตัดไป ชุมชนบนดอยแม่สลองได้ชื่อใหม่ที่เป็นบ้านสันติคีรี เรื่องราวของไร่ชาจำนวนหลายพันไร่แห่งดอยแม่สลองก็เริ่มต้นขึ้นนับแต่นั้น

ชื่อ : โฮมสเตย์ห้วยน้ำกืน

ที่ตั้ง : หมู่ 13 ตำบลแม่เจดีย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชุมชนบ้านห้วยน้ำกืน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เกษตร และวัฒนธรรม มีป่าไม้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์ มีสัตว์ป่าหายากหลายชนิดไว้ให้ศึกษา พร้อมอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว โดยทำลานกางเต็นท์บนยอดดอยหมด มีบ้านพักแบบโฮมสเตย์

ชื่อ : วัดโบราณเวียงเดิม

ที่ตั้ง : หมู่ 2 ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

ในปี พ.ศ. 2515 ได้มีการพัฒนาถนนหนทางโดยขนอิฐจากกู่วัดร้างไปซ่อมแซมถมถนนบังเอิญได้ขุดพบพระพุทธรูปองค์ใหญ่ มีความสวยงามสมบูรณ์ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ก่อด้วยอิฐถือปูน ศิลปะอินเดียปาลวะขนาดหน้าตักกว้าง 73 นิ้ว สูง 82 นิ้ว สัษนิฐานอายุราว 1,200 ปี สมัยเชียงแสน นับแต่นั้นเป็นต้นมา มีประชาชนมานมัสการขอพรหลวงพ่อโบราณอยู่เสมอ และชาวบ้านได้พร้อมใจกันตั้งเป็นอารามขึ้น และสร้างวิหารครอบองค์พระและกุฏิสงฆ์ ในวันวิสาขบูชาจะมีการจัดงานประเพณีสรงน้ำหลวงพ่อพระโบราณ เป็นประจำทุกปี

ชื่อ : พระตำหนักดอยตุง

ที่ตั้ง : พระตำหนักดอยตุง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ประเภท : พระตำหนัก

พระตำหนักดอยตุงเริ่มดำเนินการก่อสร้างเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2530 เมื่อสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี มี พระชนมายุ 88 พรรษา โดยก่อนหน้านั้นมีพระราชกระแสว่า หลังพระชนมายุ 90 พรรษา จะไม่เสด็จไปประทับที่ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ สำนักงานราชเลขานุการในพระองค์ จึงได้เลือกดอยตุง ซึ่งมีทิวทัศน์สวยงาม ขณะเดียว กันสมเด็จพระศรีนครินทรา บรมราชชนนี เมื่อทรงทอดพระเนตรพื้นที่ เมื่อต้นปี พ.ศ. 2530 ก็ทรงพอพระราชหฤทัย และมีพระราชดำริจะสร้างบ้านที่ดอยตุงพร้อมกันนี้ ยังมีพระราชกระแสรับสั่งว่าจะ ปลูกป่าบนดอยสูงจึงกำเนิดเป็น โครงการพัฒนาดอยตุงขึ้น โครงการพัฒนาดอยตุงเริ่มดำเนินการโดยความร่วมมือจากหน่วยราชการทุกส่วน เช่น กรมป่าไม้ กรมชลประทาน หน่วยงานด้านปกครอง นอกจากทำการปลูกป่าฟื้นฟูสภาพพื้นที่แล้วยังมีการฝึกอาชีพ เพื่อ ยกระดับคุณภาพชีวิตของ

ชาวเขาบนดอยตุง ซึ่งประกอบด้วยชาวเขาเผ่าอาข่าลาหู่ ไทยใหญ่ และจีนฮ่อ ขณะเดียว กันยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของตนไว้

ชื่อ : ไร่เชิญตะวัน

ที่ตั้ง : เลขที่ 217 บ้านใหม่สันป่าเหียง ต.ห้วยสัก อ.เมือง จ.เชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

ศูนย์วิปัสสนาสากลไร่เชิญตะวัน ก่อตั้งโดยพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ท่านว.วชิรเมธี) พระนักคิด นักเขียน นักเทศน์ และนักพัฒนาสังคมชื่อดังของประเทศไทย เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2552 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็น “ศูนย์กลางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่ประชาคมโลก”

ชื่อ : โฮมสเตย์บ้านร่องปลายนา

ที่ตั้ง : 178 หมู่ 11 ตำบลบัวสลี อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

บ้านร่องปลายนาเป็นหมู่บ้านขนาดเล็กชาวชุมชนประกอบอาชีพหลักทางเกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป ค้าขาย และรับราชการ ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นของบ้านร่องปลายนาจะเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา มีการปฏิบัติสืบต่อกันมายาวนาน เช่น การบายศรีสู่ขวัญ ฮ้องขวัญ จัดสืบชะตาหลวง เลี้ยงผีปู่ย่า การสะเดาะเคราะห์ ศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาคือ “วัดศรีวังมูล” ชาวบ้านในชุมชนจะร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ชื่อ : พิพิธภัณฑ์อูบคำ

ที่ตั้ง : 81/1 ถ.หน้าค่าย ต.รอบเวียง อ.เมือง จ.เชียงราย

ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี
เป็นศูนย์อนุรักษ์มรดกล้ำค่าของอาณาจักรล้านนาโบราณ เช่นเครื่องใช้ในราชสำนักล้านนา เครื่องใช้ในราชสำนักคุ้มเจ้าต่างๆ ในล้านนาฯเช่น คุ้มเจ้าแพร่ คุ้มเจ้าเชียงใหม่ คุ้มเจ้าน่าน ฯลฯ ผ้าโบราณอายุ 200 ปี ซึ่งเกิดจากการตั้งใจของผู้รวบรวมที่ต้องการเก็บของมีค่าสมัยล้านนาที่กระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ ให้คืนกลับสู่แผ่นดินไทย และเพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไปในอนาคต
ชื่อ : หมู่บ้านไหมไทยเฉลิมพระเกียรติ
ที่ตั้ง : บ้านสันธาตุ ต.โยนก อ.เชียงแสน จ.เชียงราย
ประเภท : แหล่งผลิต-จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง-สินค้าภูมิปัญญา
หมู่บ้านไหมไทยเฉลิมพระเกียรติ บ้านสันธาตุ เป็นกิจกรรมหนึ่งในโครงการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์การผลิตไหมไทย พัฒนาอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ส่งเสริมให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ชื่อ : พระพุทธนวล้านตื้อ (พระเชียงแสนสี่แผ่นดิน)
ที่ตั้ง : ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
เนื่องจากในมหามงคลสมัยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิตติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมายุครบ 6 รอบ 72 พรรษา ในวันที่ 12 สิงหาคม 2547 กระทรวงมหาดไทย คณะสงฆ์และจังหวัดเชียงรายได้จัดสร้างพระพุทธนวล้านตื้อ เชียงแสนสี่แผ่นดินเฉลิมพระเกียรติฯ ขนาดหน้าตักกว้าง 9.99 เมตร สูง 15 เมตรประดิษฐาน ณ บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ชื่อ : โฮมสเตย์บ้านแม่ปูนหลวง

ที่ตั้ง : หมู่ 8 ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ปูนหลวง ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2523 ภายหลังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จเยี่ยมราษฎรบ้านแม่ปูนหลวง คำว่า “แม่ปูนหลวง” มาจากคำว่า “แม่พลูหลวง” คือ ใบพลูที่ผู้เฒ่าผู้แก่ใช้เคี้ยวกับหมาก ซึ่งเดิมบริเวณบ้านแม่ปูนหลวงมีลำห้วยขนาดใหญ่ และมีต้นพลูหลวงขึ้นเป็นจำนวนมาก ครอบคลุมพื้น 6 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านแม่ปูนหลวง บ้านสามกุลา บ้านห้วยทรายขาว บ้านขุนแจ่ บ้านสามลี่ บ้านแม่แวนน้อย ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็นชาวเขาเผ่าลีซอ จีนยูนนาน และมูเซอแดง นับถือศาสนาพุทธและคริสต์ นับถือผี

ชื่อ : โฮมสเตย์โป่งศรีนคร

ที่ตั้ง : บ้านโป่งศรีนคร ตำบลโรงช้าง อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

เมื่อปี พ.ศ. 2553 หมู่บ้านโป่งศรีนคร พัฒนาหมู่บ้านตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จนได้รับรางวัลหมู่บ้านประชาธิปไตยตัวอย่าง หมู่บ้านตามโครงการหน้าบ้านน่ามอง หลังบ้านน่าดู ในบ้านน่าอยู่ โดยมีคณะผู้ศึกษาดูงานจากหลายหน่วยงานทั่วประเทศเข้ามาเยี่ยมชมหมู่บ้านอย่างไม่ขาดสาย จนเกิดความประทับใจในบรรยากาศ ความสะอาด ภูมิทัศน์ที่สวยงามและความมีมิตรไมตรีของคนในชุมชน จึงเป็นจุดเริ่มต้นให้บ้านโป่งศรีนครจัดตั้งกลุ่มโฮมสเตย์ขึ้น เพื่อรองรับคณะผู้ศึกษาดูงานและนักท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ที่เข้ามาเยี่ยมได้สัมผัสกับวิถีชีวิตในแบบชุมชน

ชื่อ : วัดพระแก้ว
ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
เป็นวัดอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ มาตั้งแต่ปี 2521 วัดนี้ได้ค้นพบ พระแก้วมรกต หรือพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ที่ประดิษฐานอยู่ ณ วัดศรีรัตนศาสดาราม(วัดพระแก้ว) กรุงเทพฯ ในปัจจุบัน ตามประวัติเล่าว่า เมื่อปี พ.ศ. 1897 ในสมัย พระเจ้า สามฝั่งแกน เป็นเจ้าเมือง ครองเชียงใหม่นั้น ฟ้าได้ผ่าเจดีย์ร้างองค์หนึ่ง และได้พบ พระพุทธรูปลงรักปิดทอง อยู่ภายในเจดีย์ ต่อมารักกะเทาะออก จึงได้พบว่าเป็นพระพุทธรูป สีเขียวที่สร้างด้วยหยก ซึ่งก็คือ พระแก้วมรกตนั่นเอง
ชื่อ : วัดมิ่งเมือง
ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
ในวัดมิ่งเมืองยังคงมีโบราณสถานและโบราณวัตถุปรากฏอยู่หลายอย่าง ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นศิลปะผสมระหว่างพม่าและล้านนา และมีปูชนียวัตถุสำคัญคือ พระบรมสารีริกธาตุ ประดิษฐาน ณ พระเจดีย์โบราณ ที่ได้รับการประธานจาก สมเด็จพระญาณสังวรณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ชื่อ : วัดพระสิงห์
ที่ตั้ง : ถนนท่าหลวง ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
วัดพระสิงห์ เป็นพระอารามหลวงเก่าแก่แต่โบราณกาล และเป็นศาสนสถานอันเป็นศูนย์รวมใจของชาวเชียงรายมาอย่างยาวนาน มูลเหตุที่ได้ชื่อว่า วัดพระสิงห์ นั้นเชื่อกันว่า น่าจะมาจากการที่ครั้งหนึ่ง วัดนี้เคยเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปสำคัญคู่บ้านคู่เมืองของไทยในปัจจุบัน คือ พระพุทธสิหิงค์ หรือที่เรียกกันในชื่อสามัญว่า พระสิงห์

ชื่อ : พิพิธภัณฑ์บ้านดำ

ที่ตั้ง : ตำบล นางแล อำเภอเมืองเชียงราย เชียงราย

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

สร้างขึ้นโดย อ.ถวัลย์ ดัชนี ศิลปินแห่งชาติ ที่มีฝีมือทางด้าน จิตรกรรม ปฏิมากรรม ได้สร้างงานด้านศิลปะไว้มากมาย ทั้งทางด้านภาพเขียนและด้านปฏิมากรรมหลายชิ้น ลักษณะ ของ บ้านดำจะเป็นกลุ่มบ้าน ศิลปะแบบล้านนา ทุกหลังทาด้วยสีดำ ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า “บ้านดำ” และยังเป็นสีที่ อ.ถวัลย์โปรดปราน อีกด้วย ในบ้านแต่ละหลังจะประดับด้วยไม้แกะสลักที่มีลวดลายงดงาม นอกจากไม้แกะสลักแล้วยังประดับด้วยเขาสัตว์ เช่น เขาควาย เขากวาง และยังมีกระดูกสัตว์ เช่น กระดูกช้าง เป็นต้น ถึงแม้อ.ถวัลย์จะถึงแก่อนิจกรรมไปแล้ว แต่บ้านดำ ก็ยังเปิดให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามา สัมผัสความงดงามของที่แตกต่างไม่เหมือนใครของที่นี่

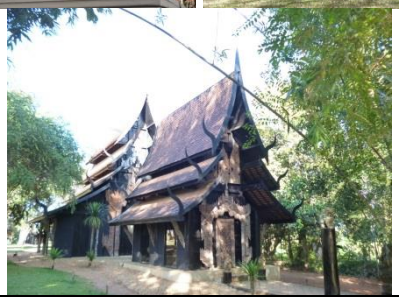

ชื่อ : โฮมสเตย์บ้านท่าขันทอง

ที่ตั้ง : เลขที่ 32 หมู่ 3 ตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

บ้านท่าขันทอง เป็นชุมชนหนึ่งที่อยู่ ในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นหมู่บ้านที่ติดกับแม่น้ำโขง มีระบบเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานของชุมชน ทำให้ชุมชนนี้มีวิถีชีวิตอย่างพอเพียง พึ่งพาธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในชุมชน จึงยัง สะอาด สวยงาม เหมาะกับการมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่รักธรรมชาติ และนี่ก็คือจุดเริ่มของ โฮมสเตย์บ้านท่าขันทองที่ช่วยเพิ่มรายได้ของชุมชนโดยที่ยังคงรักษาธรรมชาติไว้

ชื่อ : วัดเจ็ดยอด

ที่ตั้ง : ถ.เจ็ดยอด ต.เวียง อ.เมือง จ.เชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดเจ็ดยอด เป็นวัดเก่าแก่ของเมืองเชียงรายอีกแห่งหนึ่ง สร้างขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 2387 ได้รับการยกฐานะเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2521 เป็นที่ตั้งสำนักงานคณะสงฆ์จังหวัดเชียงราย และยังเป็นที่ตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมจังหวัดเชียงรายอีกด้วย รวมทั้งยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีคนนิยมเข้ามาชมความสวยงาม

ชื่อ : วัดกลางเวียง

ที่ตั้ง : ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

มีเสาหลักเมืองเชียงรายตั้งอยู่ สร้างขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 1975 เดิมชาวบ้าน เรียกว่า วัดจั๋นตะโลก หรือ วัดจันทน์โลก เพราะในวัดเคยมีต้นจันทน์แดงขนาดใหญ่ขึ้นอยู่ ถือเป็นไม้มงคลใช้บูชาพระตามธรรมเนียมโบราณ จนกระทั่งเมื่อมีการรังวัดเมืองเชียงรายใหม่ และพบว่าวัดแห่งนี้อยู่ใจกลางเมืองพอดี จึงได้สถาปนาสะดือเวียง หรือ เสาหลักเมืองขึ้น

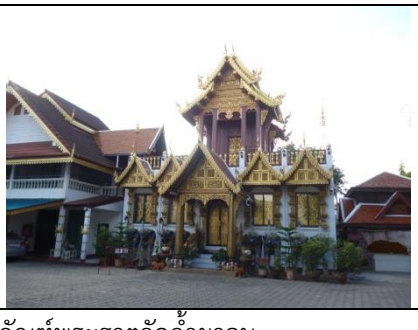

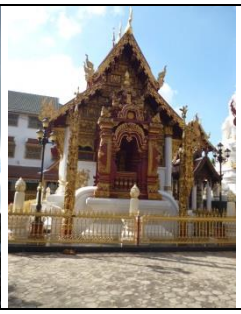

ชื่อ : พิพิธภัณฑ์พระธาตุวัดถ้ำผาจม

ที่ตั้ง : ต.เวียงพางคำ อ.แม่สาย จ.เชียงราย

ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี

สิ่งที่น่าสนใจภายในวัดคือ พิพิธภัณฑ์พระธาตุ ซึ่งได้รวบรวมพระบรมสารีริกธาตุ พระธาตุ อัฐิ

เกศา และสิ่งที่เกี่ยวเนื่องด้วยครูบาอาจารย์องค์ต่างๆทั่วประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีปูชนียวัตถุที่สำคัญภายในวัด ได้แก่ หลวงพ่อสายรุ้ง หลวงพ่อทองทิพย์ ซึ่งประดิษฐานภายในถ้ำผาจม เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการจัดแสดงเครื่องปั้นดินเผาโบราณในยุคต่าง ๆ ภายในโถงชั้น 3 อาคารปฏิบัติธรรมด้วย
ชื่อ : หอประวัติเมืองเชียงราย
ที่ตั้ง : ถนนอุตรกิจ อ.เมือง จ.เชียงราย
ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี
ภายในมีลักษณะเป็นศูนย์วัฒนธรรมและพิพิธภัณฑ์เพื่อรวบรวมเรื่องราว ข้อมูลที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเมืองเชียงรายตลอด 750 ปี ให้ประชาชนทั่วไปได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โดยมีเรื่องราว หลักฐานทางประวัติศาสตร์สำคัญ ตั้งแต่การสร้างเมืองในสมัยของพญามังรายมหาราช เมื่อ พ.ศ.1805 จนถึงปัจจุบัน ที่มีเนื้อหาค่อนข้างครบถ้วน
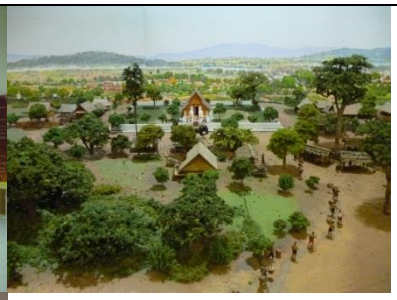
ชื่อ : วัดพระธาตุดอยปู่เข้า
ที่ตั้ง : บ้านสบรวก หมู่ 1 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
พระธาตุดอยปูเข้า สร้างขึ้นบนดอยเชียงเมี่ยง ริมปากน้ำรวก เมื่อ พ.ศ. 1302 ในสมัยพระยาลาว

เก้าแก้วมาเมือง กษัตริย์องค์ที่ 2 แห่งเวียงหิรัญนครเงินยาง โบราณสถานประกอบด้วยพระวิหาร และกลุ่มเจดีย์ที่พังทลาย ก่อด้วยอิฐมีร่องรอย การตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้น

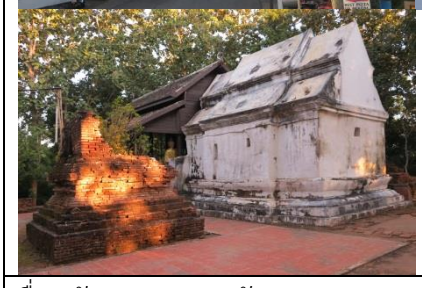

ชื่อ : วัดพระธาตุจอมสัก

ที่ตั้ง : ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดพระธาตุจอมสัก เป็นอีกวัดหนึ่งที่อยู่ในโปรแกรมไหว้ พระธาตุ 9 จอม จ.เชียงรายจากหลักฐานทางที่จารึกบนใบลานพบว่า สร้างขึ้นในสมัยโยนกไชยบุรีศรีเชียงแสน จนถึงสมัยพระเจ้าพังคราช กษัตริย์แห่งราชวงค์โยนก องค์ที่ 24 ได้มีพระเถระองค์หนึ่งชาวโกศล เมืองสุธรรมาวดี นามพระพุทธโฆษาจารย์ ได้นำพระบรทสารีริกธาตุจากประเทศลังกามาถวายพระองค์จำนวน 16 องค์

ชื่อ : วัดพระธาตุเจดีย์หลวง (เชียงแสน)

ที่ตั้ง : อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดพระธาตุเจดีย์หลวง สูงถึง 88 เมตร มีฐานกว้าง 24 เมตร เป็นพระเจดีย์ทรงระฆังแบบล้านนาที่ใหญ่ที่สุดในเมืองเชียงแสน นอกจากพระเจดีย์หลวงแล้ว ยังมีพระวิหารเก่าแก่อีกมากซึ่งพังทลายเกือบหมดแล้ว และเจดีย์แบบต่าง ๆ อีก 4 องค์ โบราณสถานแห่งนี้แม้ว่าจะปรักหักพังไปมากแล้ว แต่ได้รับการบูรณะเป็นอย่างดีให้สมกับเป็นวัดที่สำคัญของเมืองหิรัญนครเงินยาง ในสมัยอาณาจักรล้านนาไทย

ชื่อ : อุทยานแห่งชาติแม่ฟ้าหลวง

ที่ตั้ง : 313 หมู่ 7 บ้านป่างิ้ว ต.รอบเวียง อ.เมือง จ.เชียงราย

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

เดิมชื่อ ไร่แม่ฟ้าหลวง เป็นสถานที่เก็บรักษางานพุทธศิลป์เก่าแก่ โบราณวัตถุอายุนับศตวรรษ สถาปัตยกรรมล้านนา ศิลปวัตถุรังสรรค์จากไม้สัก และให้ความรู้เกี่ยวกับมรดกล้านนาในปัจจุบัน

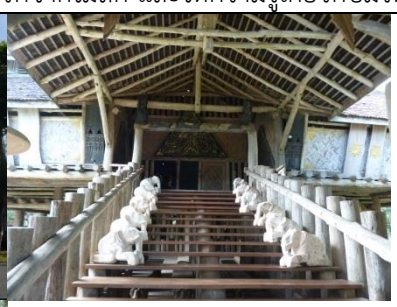
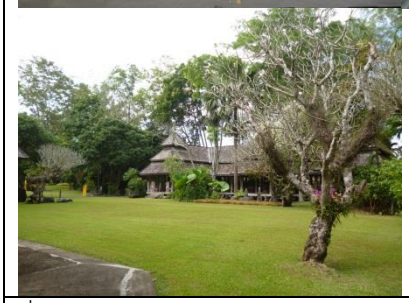

ชื่อ : วัดพระธาตุจอมแว่

ที่ตั้ง : ตำบลเมืองพาน อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดพระธาตุจอมแว่ เป็นหนึ่งในพระธาตุ 9 จอม ปูชนียสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่ที่ ตำบลเมืองพาน อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

ชื่อ : วัดงำเมือง

ที่ตั้ง : ถนนอาจอำนวย บ้านฮ่อมดอย (ชุมชนราชเดชดำรง) หมู่ที่1 ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัด

เชียงราย
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
วัดงำเมือง เป็นวัดที่เก่าแก่ที่มีความสำคัญเพราะเป็นที่ตั้งของกู่พญามังราย สร้างเมื่อ พ.ศ.1860 โดยพญาไชยสงครามโอรสพญามังรายมหาราช ได้อัญเชิญพระอัฐิของพญามังรายมาประดิษฐาน ณ ดอยแห่งนี้
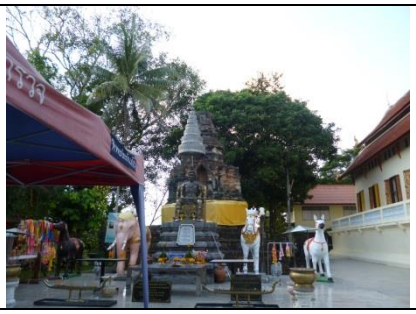
ชื่อ : วัดพระธาตุดอยตุง
ที่ตั้ง : ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
พระธาตุเป็นสีทองขนาดเล็กสององค์ สูงประมาณ 5 เมตร บนฐานสี่เหลี่ยมย่อมุม มีซุ้มจระนำสี่ทิศ องค์ระฆังและปลียอดมีขนาดเล็ก พระธาตุดอยตุง อยู่บนดอยสูงแวดล้อมด้วยป่ารกครึ้ม เรียกว่า สวนเทพารักษ์ เชื่อกันว่า เป็นที่สถิตของเทพารักษ์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์
ชื่อ : วัดศรีเกิด
ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
เป็นวัดเก่าแก่ของจังหวัดเชียงราย สร้างในสมัยใดใครเป็นผู้สร้าง ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด ตั้งอยู่ในกำแพงเมือง ด้านทิศตะวันออก ของตัวเมืองเชียงราย เหมือนจะมีนัยยะสำคัญ บ่งบอกให้เรารู้ว่าวัดนี้เป็นวัดที่เป็นมิ่งมงคล ของเมืองเชียงราย มีความหมายที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมือง และความรุ่งเรืองของชีวิตผู้คน ชาวเมืองเชียงราย

ชื่อ : วัดพระธาตุจอมทอง

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

ประวัติพระธาตุ เป็นมงคลนามแห่งเมืองเชียงราย เดิมเป็นวัดเก่าแก่สันนิษฐานว่ามีมาก่อนที่พ่อขุนเม็งรายจะมาพบพื้นที่และสร้างเป็นเมืองเชียงราย

ชื่อ : วัดพระธาตุจอมจ้อ

ที่ตั้ง : 219 หมู่ที่ 20 ตำบลเวียง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

จากความน่าเป็นไปได้ทั้งด้านหลักฐานทางโบราณคดี และสภาพในทางภูมิศาสตร์ของเส้นทางการคมนาคมในลุ่มน้ำอิงจากเมืองพะเยาถึงเมืองเทิง อาจกล่าวได้ว่าเป็นหลักฐานสำคัญ ที่สนับสนุนข้อสันนิษฐานที่ว่าพระธาตุจอมจ้อน่าจะสร้างตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 20-21ลงมา ปัจจุบันพระธาตุจอมจ้อน่าจะมีอายุไม่น้อยกว่า 400 ปี

ชื่อ : วัดพระเจ้าล้านทอง

ที่ตั้ง : อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

ตั้งอยู่ในเขตกำแพงเมืองโบราณ พระเจ้าทองงั่วหรือพระยาครีรับฏเงินกอง พระราชโอรสของพระ

เจ้าติโลกราชเป็นผู้สร้างเมื่อปี พ.ศ.2032 โดยทรงให้หล่อพระพุทธรูปสำริดที่มีน้ำหนักล้านทองหรือประมาณ 1200 กก.หน้าตักกว้าง 2 เมตร สูง 3 เมตรเศษ แล้วทรงขนานนามว่า "พระเจ้าล้านทอง" เป็นพระประธานในวิหารหลวง

ชื่อ : วัดพระธาตุจอมหมอกแก้ว

ที่ตั้ง : บ้านดงมะเฟือง ตำบล จอมหมอกแก้ว อำเภอ แม่ลาว เชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เรื่องเล่าว่า เมื่อ 100 กว่าปีที่แล้ว ชาวบ้านที่ตั้งถิ่นฐานอยู่แถบนั้นได้เข้าไปหาของป่า และได้พบจอมปลวกมีลักษณะคล้ายพระธาตุ ตั้งอยู่บนเนินเตี้ย ๆ ลูกหนึ่ง และในบริเวณนั้นมีต้นไม้ที่ ชาวเหนือเรียกว่าต้นส้มป่อยอยู่มากมาย มีลักษณะโน้มเอียงเหมือนพญานาค และได้พบเครื่องปั้นดินเผาที่แตกกระจัดกระจายอยู่ทั่วบริเวณ ชาวบ้านจึงได้พากันกราบไหว้จอมปลวกนั้น ใครจะเข้าไปทำอะไรในป่าบริเวณนี้ต้องมาต้องมากราบไหว้บูชาขออนุญาตเสียก่อน ไม่เช่นนั้นก็จะมีอันเป็นไปต่างๆนานา ชาวบ้านแถบนั้นเชื่อว่าจอมปลวกนั้นเป็นที่บรรจุ อัฐิของเชื้อพระวงศ์ในสมัยโบราณ สันนิษฐานว่าเจดีย์ถูกสร้างขึ้นมาครอบจอมปลวกภายหลัง

ชื่อ : วัดพระธาตุจอมจัน

ที่ตั้ง : ตำบลสันทราย อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เป็นหนึ่งในพระธาตุ 9 จอม และเป็นปูชนียสถานสำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงราย สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2458 พระครูบาทิพย์ ชักชวนสาธุชนร่วมกันก่อสร้างพระเจดีย์ ต่อมาใน พ.ศ. 2468 ได้ก่อสร้าง

วิหาร กุฏิ และศาลา ตั้งชื่อว่า "วัดพระธาตุจอมจันทร์"
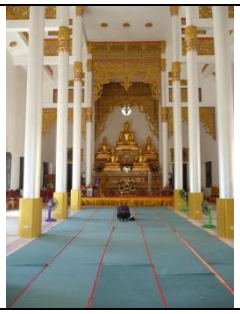
ชื่อ : วัดพระธาตุจอมกิตติ
ที่ตั้ง : อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
พระธาตุเจดีย์ หรือบรมธาตุเจดีย์ มีลักษณะฐานล่างเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส ถัดขึ้นไปเป็นฐานปัทม์ย่อมุมเป็นเรือนธาตุ (ย่อมุมรองรับ) ซึ่งมีซุ้มทิศประดิษฐานพระพุทธรูปประทับยืนปูนปั้นทั้ง 4 ด้าน ส่วนยอดเป็นองค์ระฆังกลม ศิลาจารึกวัดพระธาตุจอมกิตติได้กล่าวไว้ว่า เมื่อตอนที่พระพุทธองค์ได้เสด็จมา ณ ที่นี้ พระองค์ได้ทรงดึงพระเกศาและประดิษฐานไว้ที่พระธาตุจอมกิตติ แล้วพระองค์จึงทรงพยากร์ว่า แว้นแคว้นแห่งนี้จะคงสืบพระพุทธศาสนาดำรงได้ครบ 5,000 ปี
ชื่อ : วัดป่าสักน้อย
ที่ตั้ง : อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
เดิมวัดนี้ชื่อว่าวัดบ้านหม้อท่าล้อปิ่นคำ สาเหตุที่ได้ชื่อว่าบ้านหม้อท่าล้อปิ่นคำนั้นไม่มีใครทราบประวัติแน่ชัด โดยมีพระญาแสนใจ เป็นผู้ใหญ่บ้านปกครองคนแรก ซึ่งได้อพยพราษฎรมาจากจังหวัดลำพูน ประมาณ 30 ครอบครัว มาตั้งรากฐานอยู่ที่นี่ เมื่อปี พ.ศ. 2397 โดยได้สร้างอารามเพื่อเป็นที่ทำบุญ และได้นิมนต์พระมิ่งเมือง จอมหงษ์ มาอยู่ ต่อมาปี 2,400 จึงได้สร้างเป็นสำนักสงฆ์ขึ้น และได้พัฒนามาเรื่อย ๆ และได้เปลี่ยนจากวัดบ้านหม้อท่าล้อปิ่นคำ มาเป็นวัดป่าสักน้อย และบ้านป่าสักน้อย ปัจจุบันมีศรัทธาอุปถัมภ์ 700 หลังคาเรือน

ชื่อ : บ้านดอยดินแดง

ที่ตั้ง : 49 หมู่ 6 ซอย 3 พหลโยธิน ตำบลนางแล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ประเภท : แหล่งผลิต-จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง-สินค้าภูมิปัญญา

เริ่มต้นจากที่ศิลปินเซรามิคระดับนานาชาติชาวเชียงราย อาจารย์ สมลักษณ์ ปันติบุญ ได้เปิด บ้านดอยดินแดง เป็นโรงงานและศูนย์แสดงผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ที่แต่ละวันจะมีนักท่องเที่ยวแวะเข้ามาชมห้องแสดงงานเซรามิคอาร์ต ชมกระบวนการสาธิตปั้น เผา เคลือบ ชมและช้อปที่ห้องแสดงสินค้า หรือจะผักผ่อนหย่อนใจที่มุมกาแฟก็ได้

ชื่อ : พิพิธภัณฑ์บ้านฝิ่น

ที่ตั้ง : 212 ม.1 ต.เวียง เชียงแสน จ.เชียงราย

ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี

บ้านฝิ่นเป็นพิพิธภัณฑ์เอกชนเล็ก ๆ แต่วัตถุสิ่งของที่จัดแสดงนั้นน่าสนใจมาก ผู้ก่อตั้งคือคุณพัชรี ศรีมัธยกุล เริ่มต้นจากการเปิดร้านค้าขายของที่ระลึกและของเก่า และมีความตระหนักว่า ของเก่าที่ขายอยู่ในร้านจะหมดไป จึงเริ่มความคิดที่จะทำพิพิธภัณฑ์ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ของเก่าที่ตนขาย

ชื่อ : วัดอรัญญวิเวกศีรี (ม่อนจอมผ่อ)

ที่ตั้ง : อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

ตามหลักฐานเอกสารในทำเนียบการตั้งวัดของจังหวัดเชียงราย ระบุว่าได้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2263 แต่ยังไม่พบหลักฐานอื่นใดอีก นอกจากหลักฐานทางโบราณวัตถุ เช่น เจดีย์ พระพุทธรูป กองหิน กองอิฐที่สันนิษฐานได้ว่า ตรงนี้เคยเป็นโบสถ์ เป็นวิหารมาก่อนเท่านั้น จากคำบอกเล่าของคนรุ่นก่อนกล่าวว่า ที่วัดม่อนจอมผ่อนี้ เดิมมีพระพุทธรูปทองเหลืองทองแดง องค์เล็กองค์ใหญ่จำนวนมาก

ชื่อ : ชุมชนเกษตรบ้านเด่นภูเวียง

ที่ตั้ง : บ้านเด่นภูเวียง หมู่ 14 ตำบลแม่สรวย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

มีบ้านพักแบบโฮมสเตย์อย่างน้อย 10 หลังรับได้พร้อมกัน 80 คน มีกิจกรรมเที่ยวป่า โดยจะมีชาวบ้านชำนาญพื้นที่นำทาง ลัดเลาะชมวิถีชีวิตชาวอาข่า ที่ยังใช้ชีวิตดั้งเดิม สืบทอดประเพณีเก่าแก่ เช่น พิธีกินข้าวใหม่ หลังการเก็บเกี่ยว แล้วเลยลึกเข้าไปศึกษาธรรมชาติ สัตว์ป่า เช่น นกและลิงป่า มีแหล่งที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ คูเมืองเก่าบ้านเด่นภูเวียง เคยมีผู้ขุดพบโบราณวัตถุหลายชิ้นในบริเวณใกล้เคียง ปัจจุบัน เทศบาลจัดทำสวนสมุนไพร และปรุงยาตามตำรับล้านนาเก่าแก่ที่บันทึกในใบลานเพื่อบำบัดอาการของชาวชุมชนและผู้ไปเยือน

ชื่อ : อนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งรายมหาราช

ที่ตั้ง : ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ประเภท : อนุสรณ์สถาน / อนุสาวรีย์

อนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งรายมหาราช ประดิษฐานอยู่บริเวณห้าแยกพ่อขุน อ.เมืองเชียงราย โดยประชาชนชาวเชียงรายร่วมใจกันสร้างอนุสาวรีย์ ทำพิธีเปิดอนุสาวรีย์ เมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ.2507 ใช้งบประมาณในการก่อสร้างทั้งสิ้น 80,000 บาท เพื่อน้อมรำลึกถึงพระเกียรติคุณของพ่อขุนเม็งราย

ชื่อ : โบราณสถานพระเจ้ากือนา

ที่ตั้ง : หมู่ที่ 8 ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : แหล่งโบราณสถาน /แหล่งโบราณคดี-ประวัติศาสตร์

เป็นปูชนียสถานที่สำคัญของอำเภอเวียงชัย มีหลวงพ่อใหญ่พระเจ้ากือนาเป็นที่เคารพสักการะของประชาชนทั่วไป ที่สำคัญพุทธสถานแห่งนี้ปรากฏในคำขวัญของอำเภอเวียงชัยที่ว่า “พระเจ้ากือนาลือไกล” ปัจจุบัน

ชื่อ : วัดพระธาตุดอยเขาควาย

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

พระยาธรรมมิกะราช เจ้าผู้ครองเมืองเชียงรายสมัยนั้น เป็นผู้ก่อสร้างวัดพระธาตุดอยเขาควายขึ้นมา โดยได้นำพระบรมสารีริกธาตุ อันเป็นข้อมือนิ้วก้อยข้างซ้ายของพระพุทธเจ้าที่คณะสงฆ์เข้ามาเผยแพร่พระพุทธศาสนาในดินแดนล้านนา ได้นำมาถวายให้พระยาธรรมมิกะราช จึงให้อันเชิญพระบรมสารีริกธาตุ ใส่บรรจุไว้ในองค์เจดีย์ เพื่อให้ พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้กราบ ไว้บูชา ต่อมาได้รับการปฏิสังขรณ์หลายครั้งในสมัยเชียงแสน และสมัยพ่อขุนเม็งรายมหาราช ปัจจุบันในทุก ๆ ปีจะมีประเพณีสรงน้ำพระธาตุในวันเพ็ญเดือนแปดเป็ง ซึ่งตรงกับวันเพ็ญ วิสาขบูชา

ชื่อ : ศูนย์เรียนรู้การเกษตรพอเพียงป่างิ้ว

ที่ตั้ง : หมู่ที่ 4 ตำบลรอบเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรแบบพอเพียง ปลูกผักโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ มีสวนผักปลอดสารพิษขนาดใหญ่ เป็นแหล่งผลิต เพื่อจัดส่งไปยังโครงการอาหารปลอดภัย เป็นแหล่งเรียนรู้ ด้านการเกษตรแบบพอเพียงและเป็นเส้นทางตามโครงการอาหารปลอดภัยเชียงรายเป็นสุข ที่มีแนวคิดในการดำเนินงานสร้างเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรผลิตพืชและสัตว์ที่ปลอดภัย เชื่อมโยงกับเครือข่ายร้านอาหารและผู้บริโภค ส่งเสริมให้เกิดตลาดสีเขียว ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวครอบคลุมตั้งแต่ ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ

ชื่อ : พิพิธภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง

ที่ตั้ง : มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ตำบลท่าสุด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี

ภายในจัดแสดงวิถีชีวิต ภาพถ่าย ศิลปวัตถุ เป็นต้น มีอาจารย์พลวัฒ ประพัฒน์ทอง เป็นผู้ดูแล

ชื่อ : วัดพระธาตุขุนตาล

ที่ตั้ง : อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านไปสักการะบูชา พระธาตุขุนตาลเป็นปูชนียสถานอันศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพของประชาชนในบริเวณนี้ และทุก ๆ ปีในวันมาฆบูชาจะมีการสรงน้ำและจัดกิจกรรมเป็นพุทธบูชาในช่วงเทศกาลต่าง ๆ

ชื่อ : เตาเผาโบราณทุ่งม่าน

ที่ตั้ง : บ้านทุ่งม่าน หมู่ที่ 3 ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

เตาเผาโบราณทุ่งม่าน พ่ออุ้ยทา มีขนาดกว้าง 1.50 เมตร ยาว 3.80 เมตร โครงสร้างทุกส่วนของเตา รวมทั้งปล่องเตาก่อพอกด้วยดินเหนียวเป็นผนังหนาเชื่อมต่อกันตลอด รูปทรงของตัวเตาเป็นทรงประทุน มีขนาดค่อนข้างยาว ปล่องเตาแคบและสูง มีความลาดเอียงของพื้นเตาประมาณ 10 องศา ห้องไฟยาวเกือบครึ่งหนึ่งของความยาวตัวเตาทั้งหมด ปล่องเตามีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.40 เมตร มีความสูงประมาณ 1.20 เมตร จากการศึกษาพบว่ากลุ่มเตาเวียงกาหลงเป็นจุดเริ่มต้นทางภูมิปัญญาในการผลิตเครื่องเคลือบถ้วยชามมาตั้งแต่ต้นพุทธศวรรษที่ 21 (พ.ศ.2000-2100)

ชื่อ : วัดพระธาตุดอยจ้องสลับแสง

ที่ตั้ง : บ้านห้วยส้านพลับพลา หมู่ที่ 5 ต.โป่งแพร่ อ.แม่ลาว จ.เชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

นับว่าเป็นพระธาตุเก่าแก่คู่บ้านคู่เมืองของอำเภอแม่ลาว เดิมชาวบ้านเรียกม่อนดอยนี้ว่า ดอยจ้อง สาเหตุที่เรียก เกิดมาจากสมัยที่ บริเวณนี้ ยังมีป่าดงทึบหนาอยู่ ณ บริเวณที่เป็นที่ตั้งเจดีย์พระธาตุปัจจุบัน

ชื่อ : หอนาฬิกาเฉลิมพระเกียรติ

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ประเภท : อนุสรณ์สถาน / อนุสาวรีย์

เป็นหอนาฬิกา ที่ออกแบบได้โดดเด่นสะดุดตา โดยเทศบาลนครเชียงราย จัดสร้างขึ้นเพื่อ เป็นหอนาฬิกาเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินี 12 สิงหา ดำเนินการสร้างมาตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา โดยมีอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ ศิลปินแห่งชาติเป็นผู้ออกแบบ และเป็นผู้ควบคุมการก่อสร้างและด้านศิลปะความ งามเพื่อให้เป็นหอนาฬิกาที่สวยที่สุดในประเทศ แสดงแสงสีเสียงตระการตา

ชื่อ : คุ้มพญาเม็งราย

ที่ตั้ง : อำเภอ พญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

ประเภท : แหล่งโบราณสถาน /แหล่งโบราณคดี-ประวัติศาสตร์

คุ้มพญามังรายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของอำเภอพญาเม็งรายมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 1811 พญามังรายเจ้าหลวง(มหาราช) ได้ยกกองทัพไปปราบหัวเมืองเชียงของผาแดงและได้มาหยุดพักที่กองทัพพหาร ณ บริเวณบ้านสันป่าสัก หมู่ที่ 3 ตำบลเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ชาวอำเภอพญาเม็งรายจึงได้ร่วมใจกันสร้างสถานที่แห่งนี้เป็นสักการะบูชาสืบต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้

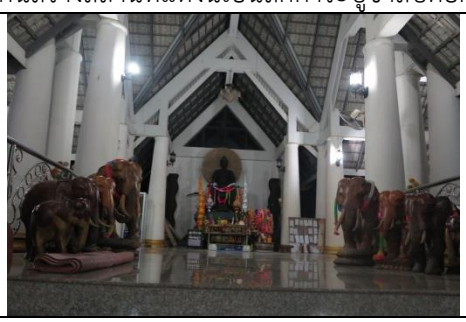

ชื่อ : วัดพระธาตุจอมคีรี

ที่ตั้ง : หมู่ 11 ตำบลป่าแดด อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

พระธาตุจอมคีรี ตั้งอยู่บนยอดเขาเตี้ย ๆ ไม่มีพระสงฆ์อาศัยอยู่ มีแต่พระธาตุหรือเจดีย์องค์เดียวเท่านั้น พระธาตุจอมคีรีจะมีประเพณี ในเดือน 6 คือวันวิสาขบูชา และทุกปีจะมีประชาชนเลื่อมใสไปเคารพกราบไหว้อยู่เสมอมิได้ขาด
ชื่อ : โบราณสถานเวียงเชียงรุ้ง
ที่ตั้ง : บ้านห้วยเคียน หมู่ 10 ตำบล ทุ่งก่อ อำเภอ เวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย
ประเภท : แหล่งโบราณสถาน /แหล่งโบราณคดี-ประวัติศาสตร์
เมืองโบราณแห่งนี้มีการค้นพบมาตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2523 โดยมีการสำรวจของปลัดอำเภอเวียงชัยโกเมศ ขุนศรี (ปัจจุบัน สุเมธโสภิกขุ) และกรมศิลปากร จากนั้นได้ขึ้นทะเบียนเป็นเขตอนุรักษ์ไว้ทั้งหมด 508 ไร่เป็นวนอุทยานประวัติศาสตร์เวียงเชียงรุ้ง ได้มีการสร้างวัด สิ่งปลูกสร้าง และยกฐานะจากวัดร้างเป็นวัดที่มีพระสงฆ์ใช้ชื่อว่า วัดเวียงเชียงรุ้ง บนพื้นที่ 50 ไร่ เมื่อวันที่18 มิถุนายน 2538 ต่อมาทางราชการได้นำชื่อไปตั้งเป็นชื่ออำเภอเวียงเชียงรุ้ง
ชื่อ : วัดพระธาตุสามดวง
ที่ตั้ง : ตำบลป่าหุ่ง อำเภอพาน จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
ภายในบริเวณวัดมีพระธาตุตั้งอยู่ 3 องค์ แต่ละองค์ตั้งห่างกันประมาณ 100-200 เมตร และตั้งอยู่บนเนินสูงลดหลั่นกันลงไป
ชื่อ : วัดมุงเมือง
ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เป็นวัดเก่าแก่คาดว่าสร้างขึ้นมาก่อนที่จะสร้างเมืองเชียงราย เชื่อกันว่าวัดมุงเมืองเป็นเสมือนหลังคาที่คลุมเมืองเชียงรายเอาไว้ (คำว่า "มุงเมือง" หมายถึง คลุมเมือง)

ชื่อ : หอฝิ่นอุทยานสามเหลี่ยมทองคำ (ดอยตุง)

ที่ตั้ง : หมู่ 1 บ้านสบรวก ตำบล เวียง อำเภอ เชียงแสน จังหวัด เชียงราย

ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี

หอฝิ่น อุทยานสามเหลี่ยมทองคำ ตั้งอยู่บนพื้นที่ประมาณ 250 ไร่ ห่างจากอำเภอเชียงแสน 10 กิโลเมตร หอฝิ่นฯ ล้อมรอบด้วยสวนอันสวยงามเป็นศูนย์นิทรรศการแสดงประวัติความเป็นมาของฝิ่น คุณประโยชน์ และมหันตภัยของยาเสพติดต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการใช้มัลติมีเดียทันสมัยในการนำเสนอเนื้อหา เป็นการเรียนรู้ผ่านความบันเทิงในเวลาเดียวกัน

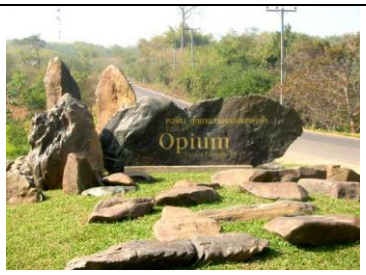

ชื่อ : คูเมืองและกำแพงเมืองเก่า

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ประเภท : แหล่งโบราณสถาน /แหล่งโบราณคดี-ประวัติศาสตร์

เมืองเชียงรายสร้างโดยพญามังรายเมื่อ พ.ศ.1805 ด้วยการก่อกำแพงโอบล้อมดอยทอง ซึ่งไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่ามีอาณาเขตและลักษณะอย่างไร ขณะที่แนวกำแพงและประตูเมืองเชียงรายในปัจจุบันนี้เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นในยุคหลัง

ชื่อ : หอวัฒนธรรมนิทัศน์เฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษก

ที่ตั้ง : อาคารศาลากลางจังหวัดเชียงราย(เดิม) เลขที่ 2443 ถนนสิงหไคล ต.เวียง อ.เมืองเชียงราย จ. เชียงราย

ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี

หอวัฒนธรรมนิทัศน์ เฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษกหรือหอวัฒนธรรม สำหรับรวบรวมประวัติศาสตร์ กลุ่มชาติพันธุ์ วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีเมือง วัฒนธรรมของกลุ่มชน จากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยการใช้สื่อต่าง ๆ อย่าง วีดีทัศน์ สไลด์มัลติมีเดีย ภาพดูราแทน แสดงเรื่องราวต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์

ชื่อ : วัดพระธาตุม่อนศิลาอาสน์

ที่ตั้ง : อำเภอ ขุนตาล จังหวัดเชียงราย

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

พระธาตุม่อนศิลาอาสน์ เดิมเป็นนวัดเก่าเรียกว่า “วัดม่อนกองหิน” มีเศษอิฐ ก้อนหิน มากมาย เป็นวัดร้างมานาต่อมาเมื่อวันอาทิตย์ที่ 21 มกราคม 2505 ตรงกับแรม 1 ค่ำ เดือน 4 เหนือ ได้มีหลวงพ่อครูบาอินหวัน จิตตธัมโม ได้ขึ้นมาจำพรรษาและได้ชักชวนชาวบ้านสร้างพระธาตุ ได้ชักชวนชาวบ้านบริจาคเหรียญทองแดง เพื่อนำไปหล่อพระพุทธรูป จนได้พุทธรูปทองเหลือง 1 องค์ ปัจจุบันอยู่ที่วัดพระเนตร

ชื่อ : วัดพระบวช

ที่ตั้ง : อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

โบราณสถานสำคัญภายในวัดได้แก่พระเจดีย์ที่ตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมจตุรัสทรงสูง ถัดจากฐานสี่เหลี่ยมขึ้นไปเป็นฐานย่อมุม และองค์ระฆังกลม ลักษณะพระเจดีย์เข้าใจว่าเป็นศิลปแบบแรกที่สร้างขึ้นในระยะที่พระพุทธศาสนาเถรวาทลัทธิลังกาวงศ์ เริ่มแพร่หลายจากอาณาจักรสุโขทัย เข้ามาสู่ดินแดนในภาคเหนือตอนบน
ชื่อ : วัดพระธาตุจอมแจ้ง
ที่ตั้ง : อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
เป็นวัดเก่าแก่มาแต่โบราณ เป็นที่ประดิษฐานของหลวงพ่อทิพย์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปเก่าแก่ และเชื่อว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ และมีเจดีย์ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ
ชื่อ : โบราณสถานเวียงแก่น
ที่ตั้ง : หมู่ที่ 3 บ้านม่วง ตำบลม่วงยาย อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย
ประเภท : แหล่งโบราณสถาน /แหล่งโบราณคดี-ประวัติศาสตร์
เป็นพื้นที่ป่ารกทึบ มีพืชพันธุ์ทางธรรมชาติ สมุนไพร และสัตว์ป่านานาชนิด ปัจจุบันได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแล้ว เป็นพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลม่วงยาย

ตำบลเวียงแก่น

ทำเนียบแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน

ชื่อ : อุโมงค์โฮมสเตย์

ที่ตั้ง : 185 หมู่ 2 ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

บ้านอุโมงค์เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีความชัดเจนด้านวัฒนธรรมแบบล้านนา ชุมชนแห่งนี้ยังเต็มไปด้วยวัดวาอาราม โบราณสถาน และมีสิ่งปลูกสร้างสำคัญอายุกว่า 2,000 ปี ที่นี่คุณจะได้สัมผัสชีวิตที่เรียบง่าย ได้เรียนรู้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่ยังคงไว้ได้อย่างน่าชื่นชม อาทิ ก่อเจดีย์ทราย เย็บใบตอง หรือการสานแหย่งที่นอกจากจะทำไว้ใช้เองแล้ว ชาวอุโมงค์โฮมสเตย์ยังเปิดสอนให้กับผู้ที่มาพักได้เรียนรู้ทุกขั้นตอนอย่างละเอียดอีกด้วย

ชื่อ : โฮมสเตย์ห้วยทรายขาว บ้านทาป่าเปา

ที่ตั้ง : 48 หมู่ 6 ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชุมชนบ้านทาป่าเปาเป็นชุมชนที่คนในหมู่บ้านเห็นด้วยที่จะอนุรักษ์พื้นป่าให้กับมาเป็นป่าต้นน้ำคืนชีวิตให้คนในชุมชนอยู่ดีมีสุขช่วยกันจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ เช่น เป็นเส้นทางท่องเที่ยว การเป็นแหล่งเรียนรู้ และการทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ

ชื่อ : วัดต้นแก้ว

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

ภายในบริเวณวัดมีการจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านชาวยองบนกฎิเก่า ก่อตั้งโดยพระครูไพศาลธีรคุณ เจ้าอาวาสวัดต้นแก้วเมื่อปี พ.ศ.2530 โดยเริ่มต้นเก็บสะสมของโบราณที่เป็นข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันตามวิถีชีวิตของชาวยองในอดีต ภาพโบราณ เมืองลำพูน พระเครื่อง รวมไปถึงผ้าทอโบราณ การทำไร่ ทำนา ได้แก่ คุดีข้าว ล้อเกวียน เมื่อมีสิ่งของมากขึ้นก็จัดแสดงเป็น พิพิธภัณฑ์เล็ก ๆ ภายในวัด หลังจากนั้นก็เริ่มมีผู้มีจิตศรัทธา นำสิ่งของเก่า ๆ มาบริจาคมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงได้จัดทำเป็น พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดต้นแก้ว

ชื่อ : พิพิธภัณฑ์ชุมชนเมือง

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

พิพิธภัณฑ์ชุมชนเมือง ใช้พื้นที่ของคุ้มเจ้าราชสัมพันธ์วงษ์ ลำพูน ซึ่งเป็นอาคารเก่าแก่อายุกว่า 100 ปี เป็นพิพิธภัณฑ์บอกเล่าประวัติความเป็นมาอันยาวนานของเมืองลำพูน เมืองที่มีความศรัทธา ทางพระพุทธศาสนาที่รุ่งเรืองจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ร่วมเรียนรู้เมืองลำพูนผ่านภาพถ่าย ทั้ง บุคคล เหตุการณ์ และสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งที่นี่ถือเป็นพิพิธภัณฑ์ร่วมสมัยที่มีชีวิตโดยมีการจัดแสดงภาพ เมืองลำพูน สิ่งของเครื่องใช้และวิถีชีวิตของ ชาวเมืองลำพูน ในอดีตได้อย่างงดงามเข้าใจง่าย

ชื่อ : วัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร

ที่ตั้ง : ตำบลในเมือง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 17 ในรัชสมัยของพญาอาทิตยราชกษัตริย์แห่งราชวงศ์จามเทวีวงศ์ โดยที่แห่งนี้ เคยเป็นพระราชฐานของพระองค์ซึ่งพระราชทานอุทิศถวายให้เป็นวัดพระธาตุฯ เพื่อเป็นพุทธบูชาหลังจากที่พระบรมสารีริกธาตุได้ปรากฏ ให้พระองค์ได้ทอดพระเนตรในบริเวณดังกล่าว มวลสารผงจากองค์พระบรมธาตุหริภุญชัยใช้ทำพระสมเด็จจิตรลดา

ชื่อ : วัดพระพุทธบาทตากผ้า

ที่ตั้ง : อำเภอ ป่าซาง จังหวัดลำพูน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดพระพุทธบาทตากผ้า เดิมเป็นวัดราษฎร์ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และได้รับการยกฐานะเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ.

2521 ตั้งอยู่ในเนื้อที่ประมาณ 175 ไร่ ซึ่งเป็นเนินเขาเตี้ยๆ อยู่ใกล้ดอย (เขา) 2 ลูกคือ ดอยช้างและดอยเครือ อยู่ห่างจากเมืองลำพูนประมาณ 19 กิโลเมตร เป็นปูชนียสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดลำพูน หรือของภาคเหนือ

ชื่อ : วัดพระยืน

ที่ตั้ง : ตั้งอยู่เลขที่ 1 บ้านพระยืน หมู่ที่ 1 ตำบลเวียงยอง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดพระยืนมีชื่อเดิมว่า วัดพฤทธมหา - สถาน ซึ่งพระเจ้าธรรมมิกราช กษัตริย์หริภุญชัย เป็นผู้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1606 - 1611 พระเจดีย์วัดพระยืนเป็นพระเจดีย์ทรงมณฑป มีพระพุทธรูปยืนทั้งสี่ทิศ เครื่องบนประกอบด้วยเจดีย์ห้ายอด โดยมีเจดีย์ทรงระฆังและเจดีย์ทรงกลมขนาดเล็กเป็นประธาน คล้ายคลึงกับอานันทเจดีย์ที่เมืองพุกาม และพระเจดีย์วัดป่าสัก จังหวัดเชียงราย

ชื่อ : วัดจามเทวี

ที่ตั้ง : ถนนจามเทวี หมู่ 5 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เมื่อปีพ.ศ. 1298 พระนางจามเทวีนำช่างละโว้ (ปัจจุบันคือ จังหวัดลพบุรี) ไปสร้างพระเจดีย์สุวรรณจังโกฏ เป็นพระเจดีย์สี่เหลี่ยมแบบพุทธคยาในประเทศอินเดีย ทุกๆด้านมีพระพุทธรูปยืนปางประทานพรศิลปกรรมของลพบุรีมีพระพุทธรูปยืนอยู่ในซุ้มพระทั้งสี่ด้าน ด้านละ 15 องค์ รวม 60 องค์ ภายในบรรจุอัฐของพระนางจามเทวี

ชื่อ : หอศิลป์ อุทยานธรรมะ

ที่ตั้ง : 109/2 หมู่ 1 บ้านป่าซางน้อย ตำบลบ้านแป้น อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ก่อตั้งโดยคุณอินสนธิ์ วงศ์สาม ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (ประติมากรรม) ปี พ.ศ. 2542และคุณเวนิเซีย วอล์คกี้ ประติมากรชาวอังกฤษ มีวัตถุประสงค์เพื่อจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปะและธรรมะ แสดงงานศิลปะโดยสอดแทรกธรรมะซึ่งเข้าใจง่ายและสนุกสนาน อุทยานฯ เป็นสวนร่มรื่น เพื่อเข้าถึงสัจธรรมแห่งชีวิตตามแนวคำสอนของพระพุทธศาสนา

ชื่อ : วัดพระพุทธบาทผาหนาม

ที่ตั้ง : หมู่ที่ 6 อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดร้างบนดอยผาหนาม เป็นวัดที่เจริญรุ่งเรืองด้วยศรัทธาและสิ่งก่อสร้างมากมาย เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ โดยเฉพาะรูปปั้นปูนขนาดใหญ่ของครูบาอภิชัยขาวปีในเครื่องนุ่งห่มแบบชีปะขาวอยู่เชิงดอยผาหนาม ในวันที่ 13 -17 เดือนเมษายน ของทุกปีจะมีงานนมัสการสรงน้ำเป็นประจำ โดยจะมีประชาชนทั่วทุกสารทิศหลั่งไหลกันมาทำบุญเป็นจำนวนมาก

ชื่อ : วัดมหาวัน

ที่ตั้ง : ถนนจามเทวี อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

ความสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือวัดแห่งนี้เคยเป็นพระอารามหลวง ของพระนางจามเทวี ปฐมกษัตริย์

แห่งอาณาจักรหริภุญสิ่งที่น่าชมคือ พระพุทธสิกขิ หรือพระศิลาดำ ซึ่งพระนางจามเทวีอัญเชิญมา จากเมืองละโว้
ชื่อ : วัดพระคงฤาษี
ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
วัดพระคงฤาษี อำเภอเมือง จ.ลำพูน หรือวัดอนันทราม ตั้งอยู่ ต.ในเมือง เป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยพระนางจามเทวี ครองเมืองหริภุญชัย ในวัดนี้มี พระคง ซึ่งเป็นพระเครื่องที่มีความศักดิ์สิทธิ์ และเป็นที่นับถืออีกองค์หนึ่งของเมืองลำพูน
ชื่อ : วัดบ้านปาง
ที่ตั้ง : หมู่ 1 ตำบลศรีวิชัย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
เป็นวัดซึ่งครูบาศรีวิชัยบวชเรียนเป็นวัดแรกภายในบริเวณวัดร่มรื่นด้วยต้นไม้น้อยใหญ่ มีโบสถ์วิหารสวยงาม พิพิธภัณฑ์อัฐบริขาร ครูบาศรีวิชัย ซึ่งเก็บของใช้ส่วนตัวของท่านไว้อย่างครบถ้วน ได้แก่ สบง จีวร หมอน กระโถน แจกัน เป็นต้น
ชื่อ : วัดพระธาตุดวงเดียว
ที่ตั้ง : อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
เป็นวัดขนาดเล็กอยู่บนเนินไม่ไกลจากตัวเมืองลี้มากนัก สิ่งปลูกสร้างในวัดรวมทั้งองค์พระธาตุล้วน

สร้างขึ้นมาภายหลัง มีอายุไม่เกิน 80 ปี โดยสร้างบนตำแหน่งเมืองโบราณเดิม
ชื่อ : วัดหนองเงือก
ที่ตั้ง : หมู่ 5 ตำบล แม่แรง อำเภอ ป่าซาง จังหวัดลำพูน
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
หอไตรวัดหนองเงือกมีกลัษณะแตกต่างจากที่พบทั่วไปใน จ.ลำพูน เป็นหอไตรก่ออิฐถือปูนทั้งสองชั้น เป็นศิลปะแบบพม่า ชั้นบนทึบ ปัจจุบันถูกปิดตาย เจาะช่องสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ สำหรับใช้บันไดพาดขึ้นไป ชั้นล่างเป็นโถงโล่ง มีระเบียง และผนังของอาคารชั้นล่างมีภาพจิตรกรรมฝาผนังเป็นเรื่องพระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และสัตว์ป่าหิมพานต์ แต่ภาพจิตรกรรมฝาผนังเลือนลางไปมากแล้ว
ชื่อ : วัดป่าเหียง
ที่ตั้ง : ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
เป็นวัดเล็ก ๆ มีหอไตรกลางน้ำหนึ่งในสองแห่งของ อ.ป่าซาง ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่น่าสนใจ ที่นี่จึงเหมาะสำหรับผู้ที่สนใจชมโบราณสถานเท่านั้น ตามประวัติระบุว่า วัดนี้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2420 แต่ถูกทิ้งร้างไปชั่วระยะหนึ่ง กระทั้งครูบาธรรมปัญโญมาบูรณะขึ้นใหม่
ชื่อ : ขัวมุง ท่าสิงห์
ที่ตั้ง : บ้านศรีเมืองยู้ ตำบลเวียงยอง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น
กาดขัวมุง ตั้งอยู่บริเวณบ้านศรีเมืองยู้ ตำบลเวียงยอง อำเภอเมือง ตรงข้ามวัดพระธาตุหริภุญชัย

วรมหาวิหาร เที่ยวชมวิถีชีวิตชาวบ้านในเส้นทางถนนสายวัฒนธรรมชุมชนเวียงยอง หมู่บ้านผลิตผ้าฝ้ายโดยฝีมือชาวบ้าน ผ้าที่ผลิตจะเป็นผ้าฝ้ายและผ้าไหมยกดอก รวมถึงผลิตภัณฑ์จากฝ้ายอื่น ๆ
ชื่อ : กู่ช้าง-กู่ม้า
ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
ประเภท : แหล่งโบราณสถาน /แหล่งโบราณคดี-ประวัติศาสตร์
ตามประวัติความเป็นมาของกู่ช้าง กล่าวกันว่า สถานที่แห่งนี้เป็นที่บรรจุซากของพระยาช้าง "ผู้กล่ำงาเขียว" ซึ่งเป็นช้างทรง คู่พระบารมีของพระเจ้ามหันตยศและพระเจ้าอนันตยศ พระราชโอรสแฝด ของพระนางจามเทวี ปฐมกษัตริย์องค์แรกของนครหริภุญไชย
ชื่อ : หมู่บ้านไม้แกะสลัก
ที่ตั้ง : อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
ประเภท : แหล่งผลิต-จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง-สินค้าภูมิปัญญา
อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ชนบทที่ยังมีวิถีชีวิตเรียบง่าย และ มีอาชีพประจำหมู่บ้าน แหล่งต้นกำเนิดของงานแกะสลักไม้ในท้องถิ่น อันเป็นงานฝีมือและภูมิปัญญา
ชื่อ : พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญชัย
ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี
ภายในพิพิธภัณฑ์ได้มีการจัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปะสมัยหริภุญชัย ซึ่งมีอายุก่อนพุทธศตวรรษที่ 17-19 และศิลปะล้านนา มีอายุในราวกลางพุทธศตวรรษที่ 19-25

ชื่อ : โบราณสถานวัดเกาะกลาง

ที่ตั้ง : บ้านบ่อคาว ตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ประเภท : แหล่งโบราณสถาน /แหล่งโบราณคดี-ประวัติศาสตร์

โบราณสถาน วัดเกาะกลาง ตั้งอยู่ที่บ้านบ่อคาว ต.บ้านเรือน อ.ป่าซาง จ.ลำพูน ห่างจากตัวเมือง ประมาณ 20 กม. เท่านั้น ถือเป็นวัดที่มีการขุดพบซากโบราณสถานเก่าแก่ที่สมบูรณ์มากที่สุดใน จ.ลำพูน

ชื่อ : บ้านม้า

ที่ตั้ง : บ้านม้า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ประเภท : แหล่งผลิต-จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง-สินค้าภูมิปัญญา

แหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าประเภทงานไม้ ทั้งเฟอร์นิเจอร์ และของตกแต่งบ้าน

ทำเนียบแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง

ชื่อ : โฮมสเตย์บ้านเมาะหลวง

ที่ตั้ง : บ้านเมาะหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

บ้านเมาะหลวงหมู่ที่ 8 เป็นหมู่บ้านที่อพยพมาจากบ้านเมาะหลวงหมู่ที่ 1 ต.บ้านดง สาเหตุที่ต้องอพยพมาก็เนื่องจากทางการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยแม่เมาะต้องการที่ดินเพื่อทำการเปิดหน้าดินเพื่อขุดเหมืองลึกจึงทำให้หมู่บ้านเมาะหลวงได้อพยพมาตั้งใหม่เมื่อปี พ.ศ.2534

ชื่อ : แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านแม่แจ๋ม

ที่ตั้ง : บ้านแม่แจ๋ม ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

รู้จักวิถีชีวิตของคนบ้านแม่แจ๋มชุมชนชาวบ้านส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่หมู่บ้านแม่แจ๋ม หรือบริเวณโดยรอบจะเป็นชาวไทยภูเขาเผ่าเย้าและมูเซอ ในฤดูกาลต่าง ๆ จะมีผลผลิตให้เก็บเกี่ยวแตกต่างกันไป

ชื่อ : โฮมสเตย์บ้านหลุกใต้

ที่ตั้ง : หมู่ที่ 12 ตำบลนาครัว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป็นหนึ่งหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง ผู้คนในบ้านหลุกใต้ มีการดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียง ทำการเกษตร และแกะสลักไม้ เป็นอาชีพหลัก จนได้ชื่อว่าเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมล้านนาด้านการแกะสลักไม้ สำหรับการแกะสลักไม้ของบ้านหลุกใต้ ได้สืบทอดมาจากภูมิปัญญาของ พ่อสล่าจันดี แก้วชุ่ม ได้พบเห็นการแกะสลักไม้เป็นรูป ช้าง ม้า ขายที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย นายจันดี จึงได้ซื้อ

มาเป็นแบบในการแกะสลัก ปรากฏว่าสามารถทำได้เหมือน จึงได้สืบทอดให้แก่คนในหมู่บ้านจนหมู่บ้านกลายเป็นบ้านหัตถกรรมด้านการแกะสลักไม้ ไม้แกะสลัก

ชื่อ : พิพิธภัณฑ์เซรามิกธนบดี

ที่ตั้ง : 24 ถ.วัดจองคำ ต.พระบาท อ.เมือง จ.ลำปาง

ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี

แสดงประวัติศาสตร์การก่อตั้งและดำเนินงาน สาธิตขั้นตอนการผลิต และแนะนำสินค้าใหม่ๆ ไปในตัว นับว่าเป็นระบบการให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน ประชาสัมพันธ์หน่วยงานและสินค้าอย่างลงตัวเป็นที่น่าสนใจ

ชื่อ : เหมืองแม่เมาะ

ที่ตั้ง : อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี

พิพิธภัณฑ์ศูนย์ถ่านหินลิกไนต์ศึกษา (เหมืองแม่เมาะ) ตั้งอยู่บริเวณทางเข้าสวนพฤกษชาติ เป็นอาคารชั้นเดียว เป็นศูนย์นิทรรศการถาวร จัดแสดงเรื่องเกี่ยวกับธรณีวิทยาของประเทศไทย และเน้นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดลำปางโดยตรง

ชื่อ : บ้านสามขาโฮมสเตย์
ที่ตั้ง : ม.6 บ้านสามขา ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น
ชุมชนเล็ก ๆ ได้จัดตั้งโฮมสเตย์ขึ้น เพื่อนำเสนอประเพณี วัฒนธรรมแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อการพัฒนาระบบสังคมเศรษฐกิจพอเพียง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืนต่อไป
ชื่อ : โฮมสเตย์บ้านท่าช้าง
ที่ตั้ง : ม.2 หมู่บ้านท่าช้าง ตำบลแม่วะ อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง
ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น
บ้านท่าช้าง อยู่ในเขตการปกครองของตำบลแม่วะ เดิมทีมี 4 หมู่บ้าน แต่เมื่อความหนาแน่นของประชากรมีมากขึ้น จึงได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ บ้านท่าช้าง หมู่ที่ 2 และบ้านแม่วะ หมู่ที่ 8 ปัจจุบันบ้านท่าช้างมีประชากรประมาณ 594 คน อยู่เขตการปกครองแบบองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทอผ้า ปศุสัตว์ และทำขนม เป็นอาชีพเสริม
ชื่อ : วัดพระธาตุลำปางหลวง
ที่ตั้ง : ตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
วัดตั้งอยู่บนเนินสูง มีการจัดวางผังและส่วนประกอบของวัดสมบูรณ์แบบที่สุด มีสิ่งก่อสร้าง และสถาปัตยกรรมต่าง ๆ บริเวณพุทธาวาสประกอบด้วย องค์พระธาตุลำปางหลวง เป็นประธาน มีบันไดนาคนำขึ้นไปสู่ซุ้มประตูโขง ถัดซุ้มประตูโขงขึ้นไปเป็น วิหารหลวง

ชื่อ : หลวงพ่อเกษมเขมโก

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

ตั้งอยู่ชานเมืองลำปาง ประมาณ 4 กิโลเมตร ตามถนนสายลำปาง-แจ้ห่ม ภายในบริเวณ มีรูปปั้นขนาดใหญ่ของหลวงพ่อเกษมเขมโก พระเกจิอาจารย์อันเป็นที่เคารพนับถือของบรรดา พุทธศาสนิกชนทั่วประเทศ ยืนเด่นอยู่ ด้านหน้า หลังรูปปั้นมีมณฑปลักษณะเป็นอาคารทรงไทย ประยุกต์ มีรูปปั้นหุ่นขี้ผึ้งของหลวงพ่อเกษม และห้องด้านซ้ายเป็นที่ตั้งโลงแก้วกระจกใสบรรจุร่างของหลวงพ่อเกษมฯ

ชื่อ : ศูนย์เกษตรอินทรีย์เพชรล้านนา

ที่ตั้ง : ต.แม่สุก อ.แจ้ห่ม จ.ลำปาง

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชื่อ : วัดม่อนพระยาแช่

ที่ตั้ง : เลขที่ 279 หมู่ 1 ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เป็นปูชนียสถานอันเก่าแก่ของจังหวัดลำปาง มีประวัติความเป็นมาตามที่นักปราชญ์ได้จารึกลงในใบลานไว้ วัดม่อนพระยาแช่ เป็นสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา แห่งหนึ่งในจังหวัดลำปาง เป็นสถานที่เงียบสงบ ร่มรื่น จะมีสภาพบรรยากาศ ในแต่ละฤดูที่เปลี่ยนไป ไม่เหมือนกัน โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนจะมีตะไคร่น้ำขึ้นอยู่ทั่วไป เหมาะจะเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ที่ไม่ไกลจากตัวเมืองลำปาง มากนัก

ชื่อ : วัดปงสนุก

ที่ตั้ง : ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เป็นวัดโบราณวัดหนึ่ง ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา และฝังลูกนิมิตร เมื่อ พ.ศ. 3214 สันนิษฐานว่าวัดนี้คงสร้างขึ้นร่วมสมัยพระเจ้าอนันตยศเสด็จมาทรงสร้างเมืองเขลางค์

ชื่อ : วัดประตูป่อง

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดนี้มีสิ่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ คือ ประตูเมืองโบราณ (ประตูป่อง) มีซากหอรบสมัยพระยากาวิละครองนครลำปาง เป็นปราการต่อสู้ทัพพม่าครั้งสำคัญ เมื่อ พ.ศ.2330 ในฝั่งเมืองด้านเหนือนี้เป็นที่ตั้งค่ายพม่าที่ยกพลมาล้อมเมือง

ชื่อ : วัดเจดีย์ซาวหลัง

ที่ตั้ง : ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เป็นวัดใหญ่อยู่กลางทุ่งนา บริเวณวัดร่มรื่นไปด้วยต้นไม้ใหญ่ "ซาว" แปลว่า 'ยี่สิบ' และ "หลัง" แปลว่า 'องค์' วัดพระเจดีย์ซาวหลัง แปลว่า วัดที่มีเจดีย์ 20 องค์

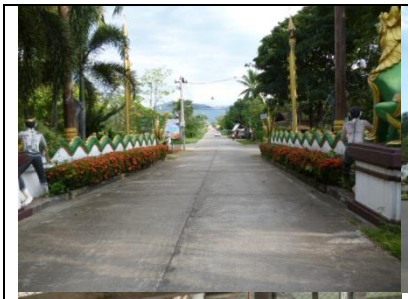

ชื่อ : วัดพระแก้วดอนเต้า

ที่ตั้ง : ตำบล เวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง ลำปาง

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

พระอารามหลวงชั้นตรีชนิดสามัญ ตั้งอยู่ที่ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง มีเนื้อที่ 51 ไร่ 2 งาน 61 ตารางวา เป็นวัดที่เก่าแก่และสวยงามมีอายุนับพันปี เคยเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร (พระแก้วมรกต) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 1979 เป็นเวลานานถึง 575 ปี

ชื่อ : สะพานรัษฎาภิเศก/ตลาดกองต้า/ตลาดรัษฎา

ที่ตั้ง : ถนนรัษฎา ตำบลหัวเวียง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

สะพานรัษฎาภิเศกภิเษกทำหน้าที่สัญลักษณ์ของเมืองลำปาง ในฐานะของ “ขัวสี่โก๊ง(สะพานสี่โค้ง)” “ขัวหลวง (สะพานใหญ่)” “ขัวขาว (สะพานขาว)” ส่วนกาดกองต้า เป็นย่านตลาดเก่าตั้งอยู่ขนานกับลำน้ำวัง ในซอยตลาดจีนริมน้ำ มีอาคารโบราณอายุเหยียบร้อยปี บนถนนตลาดเก่าตลอดทั้งสาย ชุมชนกาดกองต้าถือเป็นถนนสายเศรษฐกิจ ที่มีความเป็นมาที่เก่าแก่ และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

ชื่อ : วัดศรีรองเมือง

ที่ตั้ง : บ้านท่าคราวน้อย ถนนท่าคราวน้อย ตำบลสบตุ๋ย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดศรีรองเมือง เป็นวัดพม่าอีกวัดหนึ่งในจังหวัดลำปาง ที่มีความงดงามมาก มีความสำคัญทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ และมีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น

ชื่อ : วัดไหล่หิน

ที่ตั้ง : อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

สถาปัตยกรรมวัดไหล่หิน เป็นรูปแบบพุทธศาสนาแบบล้านนา ประกอบด้วยลานหน้าวัด หรือ ข่วง สำหรับกิจกรรมและปลูกต้นโพธิ์ วิหารโถง ศาลาบาตรและลานทราย และมีเจดีย์ท้ายวิหาร แบบล้านนาซึ่งเชื่อว่าบรรจุพระบรมธาตุ มีรูปแบบจำลองภูมิจักรวาล คือวิหารเปรียบเสมือนชมพูทวีป เจดีย์เปรียบเหมือนเขาพระสุเมรุ และลานทรายเปรียบเสมือนมหานทีสีทันดร

ชื่อ : วัดพระธาตุเสด็จ
ที่ตั้ง : ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
วัดพระธาตุเสด็จเป็นโบราณสถานอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดลำปาง มีตำนานกล่าวว่าสร้างขึ้นในสมัยพระนางจามเทวี อุโบสถและวิหารต่าง ๆ ซึ่งเป็นโบราณสถานที่เก่าแก่ ได้รับการบูรณะใหม่ทั้งหมดแต่ยังคงสภาพศิลปะโบราณให้เห็นได้อยู่จนปัจจุบัน
ชื่อ : วัดบุญวาทย์
ที่ตั้ง : เลขที่ 1 ตำบลหัวเวียง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
วัดบุญวาทย์ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวงสามัญชั้นตรี และได้รับพระราชทานนามใหม่ว่าวัดบุญวาทย์วิหาร วิหารหลวง สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2455 มีลักษณะเป็นอาคารทึบ หลังคาจั่วฐานสูงกว่าวิหารล้านนา ซึ่งได้รับแบบจากวิหารในกรุงเทพ ฯ ตกแต่งภายในด้วยลายไทยภาคกลาง เหลือร่องรอยศิลปะล้านนาอยู่เพียงบางส่วน เช่น ตุงกระด้าง และค้ำยัน
ชื่อ : วัดไชยมงคล
ที่ตั้ง : ถนนสนามบิน ตำบลหัวเวียง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
พุทธสถานที่เด่นของวัดคือ วิหารเป็น อาคารสีขาว หลังคาเครื่องไม้แบบพม่า หน้าบันประดับกระจกเป็นรูปเทวดา เสาประดับด้วยลวดโลหะสีทองขดเป็นลายเครือเถา ประดับกระจกสีสวยงาม ม่านและระเบียงโดยรอบทำด้วยแผ่นไม้ฉลุฝีมือประณีต ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปสำริด มีลักษณะงดงามสร้างจากเมืองมัณฑะเลย์ สหภาพพม่า

ชื่อ : วัดพระธาตุจอมปิง

ที่ตั้ง : บ้านจอมปิง ตำบลนาแก้ว อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดพระธาตุจอมปิงเป็นวัดโบราณ ตามตำนานกล่าวว่าสร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าติโลกราชแห่งอาณาจักรล้านนาไทย วัดนี้มีความมหัศจรรย์ของการเกิดเงาสะท้อนเป็นภาพสีธรรมชาติขององค์พระธาตุผ่านรูเล็กบนหน้าต่างมาปรากฏบนพื้นภายในพระอุโบสถตลอดเวลาที่มีแสงสว่างทั้งกลางวันและกลางคืน และทางวัดยังจัดที่สำหรับแสดงโบราณวัตถุต่าง ๆ ที่ขุดพบในบริเวณนี้ด้วย

ชื่อ : วัดศรีชุม

ที่ตั้ง : ตำบลสวนดอก อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดศรีชุม เป็นวัดพม่าที่ใหญ่ที่สุดในบรรดาวัดพม่าที่มีอยู่ในประเทศไทยทั้งหมด 31 วัด สร้างในปี พ.ศ.2433 โดยคหบดีพม่าชื่อ อูโย ซึ่งติดตามชาวอังกฤษเข้ามาทำงานป่าไม้ในประเทศไทย เมื่อตนเองมีฐานะดีขึ้นจึงต้องการทำบุญโดยสร้างวัดศรีชุมขึ้นในเขตตำบลสวนดอก

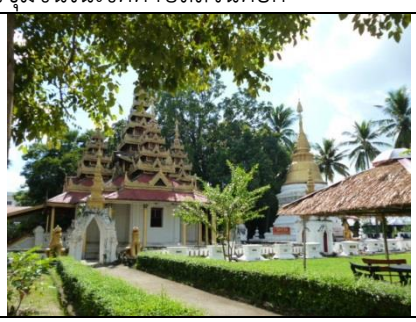

ชื่อ : สถานีรถไฟ ลำปาง

ที่ตั้ง : ตำบลสบตุ๋ย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

สถานีนครลำปางได้รับการดูแลและบำรุงรักษาอย่างสม่ำเสมอตลอดมา ทำให้ยังคงรูปแบบและเอกลักษณ์เดิมอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ จนได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมแห่ง

สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ให้เป็นอาคารอนุรักษ์ดีเด่น ประเภทอาคารสถาบันและสาธารณะ ประจำปี พ.ศ. 2536

ชื่อ : ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง พระพุทธนิรโรคันรายชัยวัฒน์จตุรทิศ

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ประเภท : แหล่งโบราณสถาน /แหล่งโบราณคดี-ประวัติศาสตร์

ตั้งอยู่หน้าศาลากลางจังหวัดลำปาง อยู่ใกล้กับศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ประดิษฐานอยู่ในมณฑปทรงไทยแบบจตุรมุข พระพุทธรูปสร้างด้วยโลหะผสมรมดำทั้งองค์ ปางสมาธิ จัดสร้างโดยกรมการรักษาดินแดน เมื่อปี พ.ศ. 2511 มี 4 องค์ เพื่อนำไปประดิษฐานไว้ 4 ทิศของประเทศ โดยทางทิศเหนือได้นำมาประดิษฐานไว้ ณ จังหวัดลำปาง นับเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง เป็นที่เคารพสักการะของประชาชน ปัจจุบันพระพุทธรูปองค์นี้ปิดทองเกือบทั้งองค์โดยสาธุชนที่มานมัสการ

ชื่อ : วัดศาสนโชติการาม (วัดป่าฝาง)

ที่ตั้ง : ถนนสนามบิน ตำบลหัวเวียง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

สร้างในสมัยรัชการที่ 5 โดยชาวพม่า ที่เข้ามาประกอบอาชีพกรมป่าไม้ ในจังหวัดลำปาง วิหารเป็นเรือนไม้ขนาดใหญ่ หลังคาซ้อนกันเป็นชั้นๆแบบพม่า และพระอุโบสถขนาดเล็กหลังคาเครื่องไม้ แบบพม่า มีลวดลายเครือเถาปูนปั้น เหนือประตูสวยงาม

ชื่อ : บ้านเสานัก

ที่ตั้ง : ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น
เป็นบ้านไม้ที่มีเสาไม้สักมากถึง 116 ต้น จึงเรียกว่าบ้านเสานัก (ตามภาษาพื้นเมือง นัก มีความหมายว่า มาก) สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2438 โดย หม่องจันโอง ต้นตระกูลจันทรวิโรจน์ ลักษณะศิลปะพม่าผสมล้านนาเป็นบ้านไม้สักทรงไทย หลังคาและโครงสร้างเป็นแบบล้านนา บ้านเสานักได้รับพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี คือ "รางวัลอนุรักษ์ศิลปะสถาปัตยกรรมดีเด่น ประเภทเคหสถานบ้านเรือนเอกชน" คัดเลือกโดยสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ในปี พ.ศ.2548

ทำเนียบแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดแพร่

ชื่อ : วัดพระธาตุสุโทนมงคลคีรีสามัคคีธรรม

ที่ตั้ง : อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

มีจุดเด่นคือเป็นวัดที่รวบรวมศิลปกรรมล้านนาประยุกต์ที่สวยงามมากที่สุดแห่งหนึ่ง ภาพจิตรกรรมบนฝาผนังระเบียงคตเป็นเรื่องราวของชาดกพื้นบ้านและภาพพุทธประวัติ ในบริเวณวัดมีเจดีย์ทรงล้านนากว่า 30 องค์

ชื่อ : โฮมสเตย์ตำบลน้ำชำ

ที่ตั้ง : ตำบลน้ำชำ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตำบลน้ำชำในอดีตเป็นป่าละเมาะที่อุดมสมบูรณ์ ต่อมามีชาวบ้านจากบ้านแตและบ้านเหมืองหม้อ อพยพเข้ามาปลูกกระท่อมสำหรับพักพิง นำวัวควายมาเลี้ยง และบุกเบิกแพ้วถางเพื่อทำไร่ทำนา จากนั้นก็เริ่มมีผู้คนอพยพมาอยู่มากขึ้น ทำให้เกิดเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ จนมีประชากรเพิ่มมากขึ้นจาก 2 หมู่บ้าน และแยกเป็น 4 หมู่บ้าน เมื่อปีพุทธศักราช 2533

ชื่อ : วัดพระธาตุช่อแฮ

ที่ตั้ง : หมู่ที่ 11 ถนนช่อแฮ ตำบลช่อแฮ อำเภอเมืองแพร่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดพระธาตุช่อแฮ พระอารามหลวง เป็นวัดศักดิ์สิทธิ์เก่าแก่คู่บ้านคู่เมืองจังหวัดแพร่ และเป็นวัดพระธาตุประจำปีเกิดของผู้ที่เกิดปีขาล ตั้งอยู่เลขที่ 1 หมู่ที่ 11 ถนนช่อแฮ ตำบลช่อแฮ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ บนเนื้อที่ 175 ไร่ บุคคลใดที่มาเที่ยวจังหวัดแพร่แล้วจะต้องมานมัสการพระธาตุช่อแฮ เพื่อเป็นสิริมงคลกับตนเอง

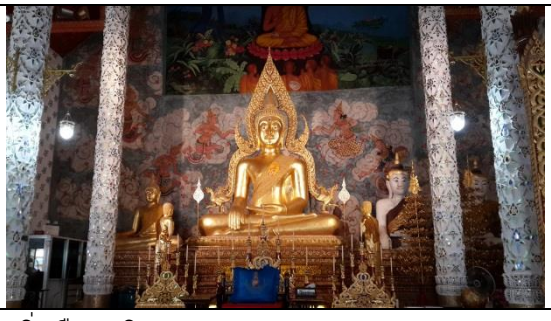

ชื่อ : วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร แต่เดิมนั้นเป็นวัดราษฎร์ต่อมาในปี พ.ศ. 2498 ได้ยกฐานะ เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ประเภทวรวิหาร วัดนี้เป็นวัดที่เก่าแก่ไม่ปรากฏว่าสร้างขึ้นเมื่อใดแต่เดิมแยกเป็น 2 วัด คือวัดพระบาทอันมีจุดเด่นที่รอยพระพุทธบาท เป็นวัดของเจ้าผู้ครองนคร และวัดมิ่งเมือง ซึ่งมีพระธาตุมิ่งเมืองเป็นของสำคัญ

ชื่อ : วัดจอมสวรรค์

ที่ตั้ง : ถนนยันตรกิจโกศล ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เป็นวัดเก่าแก่สร้างด้วยศิลปะพุกาม (พม่า) มีศิลปวัตถุและโบราณวัตถุที่สวยงามและทรงคุณค่า โบราณวัตถุภายในวัด ได้แก่ คัมภีร์โบราณที่ทำจากงาช้าง ดอกไม้หิน ปืนคาบศิลา หลวงพ่อสาน

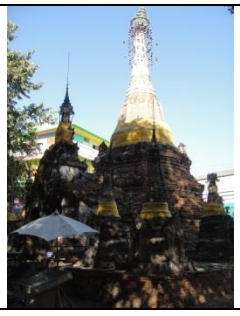

ชื่อ : กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านเชตวัน

ที่ตั้ง : บ้านเชตวัน หมู่ 8 ตำบลหัวทุ่ง อำเภอลอง จังหวัดแพร่

ประเภท : แหล่งผลิต-จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง-สินค้าภูมิปัญญา

มีการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมเฉพาะกิจมีส่วนเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชนเพื่อสืบสานสืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษในการอนุรักษ์ด้านการทอผ้าตีนจกให้คงอยู่สืบไป นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมอาชีพและสร้างรายได้เสริมให้กับคนอำเภอลอง ลดปัญหาการว่างงาน ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สร้าง

ความภาคภูมิใจในการสร้างชื่อเสียงให้กับท้องถิ่นของตนซึ่งเป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้ครัวเรือนมีรายได้เสริม และยังเกิดความภาคภูมิใจในการริเริ่มสร้างสรรค์การออกแบบ ลวดลายผ้าใหม่ ๆ การให้สี การแปรรูปผลิตภัณฑ์และการนำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายสู่ตลาดจนเป็นที่รู้จักทั่วไป

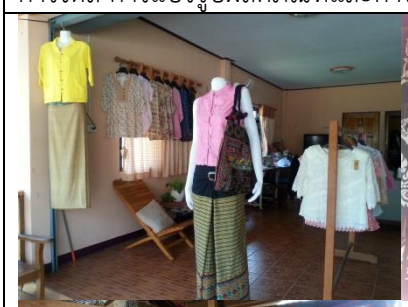

ชื่อ : บ้านทุ่งโฮ้ง

ที่ตั้ง : ตำบล ทุ่งโฮ้ง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ประเภท : แหล่งผลิต-จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง-สินค้าภูมิปัญญา

อาชีพหลักของชาวบ้านทุ่งโฮ้ง คือการทำผ้าหม้อห้อมแท้ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษ ที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน และเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดแพร่ จนได้รับการคัดเลือกเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP เชิงหัตถกรรม (OTOP Village Champion Handicrafts Tourism)

ชื่อ : โกมลผ้าโบราณ

ที่ตั้ง : อำเภอลอง จังหวัดแพร่

ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี

โกมลผ้าโบราณ ก่อตั้งโดย อาจารย์โกมล พานิชพันธ์ นักสะสมผ้าโบราณชาวอำเภอลอง ได้สะสมผ้าโบราณชนิดต่างๆ ของเมืองลอง และผ้าโบราณของชุมชนต่าง ๆ ใกล้เคียง และเปิดเป็นพิพิธภัณฑ์ในวันที่ 12 สิงหาคม 2535 เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทำให้ที่นี่เป็นแหล่งรวมผ้าชิ้นตีนจกที่มีอายุเก่าแก่นับร้อย ๆ ปี

ชื่อ : คุ้มเจ้าหลวงเมืองแพร่

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี

คุ้มเจ้าหลวงแห่งนี้เคยใช้เป็นที่ประทับแรมของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เมื่อคราวที่เสด็จมาเยี่ยมเยียนราษฎรจังหวัดแพร่ ในระหว่างวันที่ 15 - 17 มีนาคม พ.ศ. 2501และได้รับพระราชทาน รางวัล จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารีให้เป็นสถาปัตยกรรมดีเด่นประเภท อาคารสถาบันและสาธารณะ ซึ่งภายในก็จะมีแท่นบรรทมของพระองค์รวมอยู่ด้านใน

ชื่อ : วัดหลวง

ที่ตั้ง : ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดหลวงเป็นโบราณสถานของชาติที่มี อายุเก่าแก่ นับพันปีแม้ว่าวัดหลวงจะเป็นวัดที่มีประวัติการก่อ สร้างมานาน ทว่าสภาพปัจจุบันของวัดยังสมบูรณ์มาก

ชื่อ : ถนนคนเดิน กาดกองเก่า

ที่ตั้ง : ถนนคำลือ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

กาดกองเก่าและกาดพระนอน เป็นอีกหนึ่งแหล่งช้อปกินเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดแพร่ เป็นถนนคนเดินแบบบ้าน ๆ ที่เหมาะสำหรับคนที่ชื่นชอบอาหารพื้นเมือง เสื้อผ้าพื้นเมือง ของกินหายาก ของเล่นโบราณ และสินค้าอื่น ๆ อีกจำนวนมาก กองเก่าและกาดพระนอน เปิดทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เวลาบ่าย 3 โมง เป็นต้นไป

ชื่อ : บ้านประทับใจ

ที่ตั้ง : ตำบล ป่าแมต อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป็นบ้านไม้สักทั้งหลัง โดยใช้ไม้สักท่อนขนาดใหญ่ ตั้งเป็นเสาบ้านรวม 130 ต้น แต่ละเสามีอายุประมาณ 300 ปี แกะสลักอย่างประณีตวิจิตรบรรจง ตัวบ้านเป็นแบบทรงไทยประยุกต์ มีเนื้อที่ถึง 1 ไร่เศษ

ชื่อ : วัดพระนอน

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดพระนอน เป็นวัดที่เก่าแก่อีกวัดหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่ภายในกำแพงเมืองเก่าของเมืองแพร่ ปัจจุบันที่ตั้งแห่งนี้เป็นชุมชนพระนอน ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ สร้างขึ้นโดยเจ้าพระยาชัยชนะสงคราม และพระนางเจ้าอู่ทองศรีพิมพา เมื่อ จ.ศ.236 มีพระอุโบสถแบบเชียงแสนคือไม่มีหน้าต่างแต่ทำเป็นช่องรับแสงแทน ส่วนหน้าบันแกะสลักอย่างงดงามเป็นลายก้านขด มีภาพรามเกียรติ์ประกอบ ส่วนวิหารตกแต่งชายคาด้วยไม้ฉลุโดยรอบ ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปปางสีหไสยาสน์ เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นยาว 9 เมตร ลงรักปิดทองตลอดองค์

ชื่อ : บ้านวงศ์บุรี

ที่ตั้ง : เลขที่ 50 ถนนคำลือ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

บ้านวงศ์บุรี สร้างเมื่อ พ.ศ. 2450 โดยเจ้าพรหม(พลวงพงษ์พิบูลย์) และ เจ้าสุนันตา วงศ์บุรี ธิดาเจ้าบุรี (พระยาบุรีรัตน์) ลักษณะอาคาร อาคารเป็นเรือนปั้นหยา สองชั้น แบบยุโรปประยุกต์ ตกแต่งลวดลายแบบเรือนขนมปังขิง ก่อสร้างโดยช่างชาวจีนกวางตุ้ง มีลวดลายไม้แกะสลักประดับตัวบ้านทั่วไป จุดเด่นของ อาคารนี้คือลวดลายไม้แกะสลักที่หน้าจั่ว ชายคา ระเบียง ช่องลม ชายน้ำ หน้าต่างและประตู ที่ประตูด้านหน้าเป็นปูนปั้นรูปแพะซึ่งเป็นตัวแทนของหลวงพงษ์พิบูลย์และแม่เจ้าสุนันทาซึ่งู เกิดในปีแพะ ภายในบ้านตกแต่งด้วยเครื่องใช้เก่าแก่ของตระกูล ได้แก่ เครื่องเรือน เครื่องเงิน เครื่องปั้นดินเผาเอกสารที่สำคัญ เช่น เอกสารการซื้อขายทาส ฯลฯ บ้านวงศ์บุรี ได้รับรางวัลอนุรักษ์ดีเด่น ปี 2536 ของสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์

ชื่อ : พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน

ที่ตั้ง : อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่

ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน เป็นสถานที่จำลองชีวิตความเป็นอยู่ในรูปแบบอาคารบ้านเรือน และของใช้ในครัวเรือนของชาวเมือง เมื่อราว 100 กว่าปีมาแล้ว

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน

เรือนเลี้ยค่า

ทำเนียบแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดน่าน

ชื่อ : วัดภูมินทร์

ที่ตั้ง : ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดภูมินทร์ เป็นวัดหลวง ตั้งอยู่ในเขตพระนครดังปรากฏชื่อตำบลในเวียงในปัจจุบัน จุดเด่นของวัดนี้คือเป็นวัดที่สร้างทรงจตุรมุขหนึ่งเดียวในประเทศไทยที่ดูคล้ายตั้งอยู่บนหลังพญานาค 2 ตัว อาคารนี้เป็นทั้งพระอุโบสถ พระวิหารและพระเจดีย์ประธาน โดยใช้อาคารในแนวตะวันออก-ตะวันตกเป็นพระวิหาร และอาคารแนวเหนือ-ใต้ เป็นพระอุโบสถ รัฐบาลไทยเคยพิมพ์รูปวัดภูมินทร์ในธนบัตรใบละ 1 บาท ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และเมืองโบราณ จังหวัดสมุทรปราการ ได้จำลองพระวิหารหลังนี้ไว้ด้วย

ชื่อ : แหล่งเตาเผาและเครื่องเคลือบบ่อสวก

ที่ตั้ง : 10 บ้านบ่อสวก ตำบลสวก อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ประเภท : แหล่งโบราณสถาน /แหล่งโบราณคดี-ประวัติศาสตร์

แหล่งเตาเผาโบราณบ้านบ่อสวก จากการเล่าสืบต่อกันมา ของชาวบ้านในบริเวณ พบว่าบริเวณนี้สมัยก่อน เป็นพื้นที่ ที่อาศัยโดยชาวจีนฮ่อ ที่อพยพมาจากเมืองจีน ซึ่งมีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกับการทำเครื่องปั้นดินเผา จึงทำให้เมื่ออพยพมาในบริเวณนี้ ประกอบกับภูมิประเทศที่สมบูรณ์ไปด้วยแหล่งน้ำและดินจึงเป็นแหล่งผลิตเครื่องดินเผาที่สำคัญแห่งหนึ่งในล้านนา จึงมีรูปแบบและประเภทของผลิตภัณฑ์เครื่องถ้วยชามที่มีลักษณะเฉพาะของตนที่ แตกต่างออกไปจากแหล่งเตาเผาอื่น ๆ ในล้านนาและในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีเทคโนโลยีการผลิตที่ก้าวหน้ามากกว่าแหล่งเตาเผาอื่น ในระยะเดียวกันดังนั้นผลิตภัณฑ์เครื่องเคลือบดินเผาของแหล่งเตาเมืองน่าน บ้านบ่อสวกจึงแพร่หลายออกไป ยังท้องถิ่นที่อื่นในล้านนา

ชื่อ : ศิลาเพชรโฮมสเตย์

ที่ตั้ง : 72 หมู่ 9 บ้านป่าตองพัฒนา ตำบลศิลาเพชร อำเภอปัว จังหวัดน่าน

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ศิลาเพชรโฮมสเตย์เปิดให้บริการเพื่อเป็นทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยวอีกทางเลือกหนึ่งที่สนใจมาสัมผัสกับวิถีชีวิตไตลื้อศิลาเพชร วัฒนธรรมและประเพณีอันเก่าแก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่งดงาม โดยมีกิจกรรมที่หลากหลาย ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส โดยรถนำเที่ยวจะเริ่มจากการชมกิจกรรมกลุ่มแปรรูปอาหาร น้ำพริกปลาย่าง, แหนมหมู จากนั้นเดินทาง ชมพิพิธภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองของเรือนริพล สินค้า OTOP 5 ดาว เดินทางต่อไปชมการปั้นหม้อของกลุ่มปั้นหม้อบ้านดอนไชย และชมการผลิตแก๊สชีวภาพบ้านดอนมูลเยี่ยมชมกิจกรรมเกษตรผสมผสานของสวนสามพี่น้อง บ้านป่าตอง เยี่ยมชมน้ำตกศิลาเพชร จากนั้นเข้าพักโฮมสเตย์ในบ้านป่าตอง ตอนเย็นพลบค่ำ พบกับการต้อนรับแบบไตลื้อ ณ ลานโพธิ์ บ้านป่าตองพัฒนา การแสดงที่หลากหลายของ เยาวชน และกลุ่มแม่บ้าน ดนตรีไทยพื้นเมือง

ชื่อ : วัดพระธาตุช้างค้ำ

ที่ตั้ง : เลขที่ 13 ถนนสุริยพงษ์ บ้านช้างค้ำ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดพระธาตุช้างค้ำ ภายในวัดประดิษฐาน เจดีย์ช้างค้ำ ซึ่งเป็นศิลปสมัยสุโขทัย อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 20 รอบเจดีย์ มีรูปปั้นช้างปูนปั้น เพียงครึ่งตัวประดับอยู่โดยรอบ นอกจากนี้ยังมีพระพุทธรูปทองคำปางลีลา คือ พระพุทธนันทบุรีศรีศากยมุนี ซึ่งเป็นทองคำ 65 % สูง 145 เซนติเมตร ยอดพระโมฬีทำเสริมเมื่อ พ.ศ.2442 หนัก 69 บาท เจ้างั่วหารผาสุม เจ้าผู้ครองนครน่าน องค์ที่ 14 แห่งราชวงค์ภูคา เป็นผู้สร้าง เมื่อวันพุธ เดือน 6 เหนือ พ.ศ.1969 เป็นศิลปะสุโขทัย ประดิษฐานอยู่ที่หอพระไตรปิฎก ใหญ่ที่สุดในประเทศ

ชื่อ : วัดพระธาตุแช่แห้ง

ที่ตั้ง : หมู่ 3 บ้านหนองเต่า ตำบลม่วงตึ๊ด อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เป็นปูชนียสถานศักดิ์สิทธิ์ตั้งอยู่บนเนินทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่าน องค์พระธาตุเป็นเจดีย์ทรงระฆัง รูปแบบของพระธาตุแช่แห้งสันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลจากเจดีย์พระธาตุหริภุญไชย โดยรอบองค์บุ

ด้วยทองจังโก (ทองดอกบวบ ทองเหลืองผสมทองแดง) ทางขึ้นสู่องค์พระธาตุเป็นตัวพญานาค หน้าบันเหนือประตูทางเข้าพระวิหารเป็นปูนปั้นลายนาคเกี้ยว ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของศิลปกรรมเมืองน่าน

ชื่อ : ถนนคนเดินหัวเวียงใต้

ที่ตั้ง : ถนนสุมนเทวราช ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ถนนคนเดินเมืองน่าน จัดขึ้นที่บริเวณหน้า วัดหัวเวียงใต้ ถนนสุมนเทวราช ต.ในเวียง อ.เมืองน่าน ยาวไปจนถึง สามแยกสวนตาล ตั้งแต่ 5 โมงเย็นถึง 3 ทุ่ม ทุกวันเสาร์ เป็นการค้าขายในแบบใหม่ในสถานที่ที่เป็นตลาดเก่า ด้วยเพราะในอดีต บริเวณหน้าวัดหัวเวียง ได้ชื่อว่าเป็น "กาดบ้านเก่า หัวเวียงใต้" ถือเป็นย่านการค้า เพราะอยู่ใกล้กับท่าน้ำน่าน (ปัจจุบันเรียก ท่าน้ำศรีน่าน) ซึ่งจะมีพ่อค้าจากต่างอำเภอ เช่น ทุ่งช้าง ปัว ท่าวังผา นำสินค้าบรรทุกแพล่องมาตามลำน้ำน่าน มาขึ้นที่ท่านี้ พอขายของหมดก็ซื้อสินค้าจำเป็นกลับไปบ้าน หรือชาวบ่อเกลือจะบรรทุกเกลือบนหลังม้า หลังวัว นำมาขายที่หน้าวัดนี้เหมือนกัน ทำให้ย่านนี้คึกคักมาตั้งแต่อดีต โดยที่วัดเองก็จัดที่ทางให้คนต่างถิ่นได้พักแรมด้วยโดยจะเปิดถนนเส้นหลัก แล้วตั้งโต๊ะขายของกันทั้ง 2 ข้างทาง และกลางถนน โดยโซนด้านหน้าวัดจะกันพื้นที่ไว้สำหรับตั้งโต๊ะขันโตก ใครเข้ามาเที่ยวงานจะซื้ออาหารมานั่งรับประทานกันได้แถวนี้ นั่งกับพื้น ดูรำไทยและฟ้อนแง้น จากนักศึกษาที่มาแสดงโชว์ แสะผลัดเปลี่ยนกันไปแต่ละชุด

ชื่อ : วัดพญาวัด

ที่ตั้ง : ตำบลดู่ใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

แต่เดิมบริเวณที่ตั้งวัดเป็นเขตศูนย์กลางเมืองน่านในสมัยที่ย้ายเมืองจากพระบรมธาตุแช่แห้งมาตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน สถูปเจดีย์สร้างด้วยศิลาแลงในสมัยพระนางจามเทวี มีลักษณะคล้ายเจดีย์กู่กุด จังหวัดลำพูน เป็นทรงซุ้มสี่เหลี่ยมซ้อนกัน 5 ชั้น แต่ละชั้นประดิษฐานพระพุทธรูปยืนซึ่งได้รับอิทธิพลจากศิลปะสุโขทัยดังพบที่สถูปเจดีย์วัดมหาธาตุจังหวัดสุโขทัย ยอดซุ้มก่ออิฐวงโค้งเป็นรูปแบบการก่อสร้างสมัยพระเจ้าติโลกราชแห่งนครเชียงใหม่แสดงให้เห็นว่ามีการบูรณะในสมัยนั้น ซึ่งเป็นสมัยที่อิทธิพลของศิลปะเชียงใหม่ได้เข้ามาแทนที่ศิลปะสุโขทัยแล้วในพระอุโบสถประดิษฐาน “พระเจ้าฝนแสนห่า” ซึ่งชาวเมืองน่านเคยนำมาแห่ขอฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล นอกจากนั้นยังมีธรรมาสน์แกะสลัก ฝีมือช่างพื้นเมือง

น่านที่เก่าที่สุดเท่าที่เคยพบ สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยเจ้าอัตถวรปัญโญ ราวครึ่งแรกของพุทธศตวรรษที่ 24
ชื่อ : กลุ่มทอผ้าน้ำไหล ศูนย์ทอผ้าบ้านไผ่งาม
ที่ตั้ง : หมู่ที่ 1 บ้านไผ่งาม ตำบลส้าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน
ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น
ผ้าทอมือ ลายน้ำไหล บ้านไผ่งาม เป็นผลิตภัณฑ์ผ้าทอลายพื้นเมืองดั้งเดิม ซึ่งมีลงดลายคล้ายกับสายน้ำสองสายไหลมาบรรจบกัน มีการใช้เทคนิคการทอโดยใช้เส้นด้ายพุ่งหลายสีสอดย้อนกลับไปมาเป็นช่วง ๆ ด้วยเทคนิคการทอแบบขัดสานธรรมดา และใช้วิธีผูกห่วงรอบเส้นด้ายยืนเพื่อเกาะเกี่ยว และยึดเส้นด้ายพึ่งแต่ละช่วงไว้ เป็นการเพิ่มความแข็งแรงให้กับเนื้อผ้า มีทั้งการทอลวดลายต่อเนื่องเต็มผืนผ้า หรือทอเป็นลวดลายผสมผสานกับลวดลายอื่น เช่น ลายพื้นสีต่าง ๆ ลายจก ลายขิด อาจสอดแรกด้วยเส้นไหมแท้หรือดิ้นสีต่าง ๆ
ชื่อ : วัดสวนตาล
ที่ตั้ง : ถนนมหายศ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

“วัดสวนตาล” วัดเก่าแก่ที่อยู่คู่บ้านคู่เมืองน่านมาร่วม 600 ปีสร้างขึ้นในสมัยพระนางปทุมมาวดี ชายาของพญาภูเข็ง เจ้าผู้ครองนครน่านเมื่อราวปี พ.ศ.1955 โดยสร้างขึ้น ณ บริเวณด้านนอกของกำแพงเมืองน่านด้านทิศเหนือ ซึ่งในอดีตเคยเป็นสวนตาลหลวงมาก่อน และเมื่อสร้างวัดแห่งนี้ขึ้นมาชื่อวัดจึงถูกเรียกตามชื่อของสวนตาลหลวงนั่น เอง นอกจากนี้วัดสวนตาลยังเป็นที่ประดิษฐานของ “พระเจ้าทองทิพย์” ทิพย์แห่งทองพระพุทธรูปสำริดองค์ใหญ่ด้วย และในบริเวณใกล้ ๆ วิหารหลังใหญ่ยังมีวิหารหลังเล็กอีกหนึ่งหลัง ซึ่งภายในเป็นที่ประดิษฐานพระศรีอริยเมตไตรยปางนั่งพับเพียบองค์แรกที่พบใน ภาคเหนือ ซึ่งหาดูได้ไม่ง่ายนักพร้อมกับมีพระเจ้า 5 ที่ประดิษฐานอยู่ที่เดียวกัน ทำให้มีประชาชนเดินทางมาสักการะกันเป็นจำนวนมากเพื่อเป็นสิริมงคลกับตัวเอง

ชื่อ : วัดมิ่งเมือง

ที่ตั้ง : ถนนสุริยพงศ์ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดมิ่งเมืองเป็นที่ประดิษฐานเสาหลักเมืองของจังหวัดน่าน ประวัติของ**วัดมิ่งเมือง** คือ เดิมเป็นวัดร้าง มีเสาหลักเมืองที่เป็นท่อนซุงขนาดใหญ่สองคนโอบ พบที่ซากวิหาร ในราวปี 2400 เจ้าอนันตวรฤทธิเดช เจ้าครองนครน่านสถาปนาวัดใหม่ ตั้งชื่อว่า วัดมิ่งเมือง ตามชื่อที่เรียกเสาหลักเมืองว่า เสามิ่งเมือง ต่อมาปี 2527 ได้มีการรื้อถอนและสร้างอุโบสถหลังใหม่เป็นแบบล้านนาร่วมสมัยแบบในปัจจุบัน

ชื่อ : ท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลเรือง

ที่ตั้ง : ตำบลเรือง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ประเภท :ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิถีชีวิตชาวตำบลเรือง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และเมี่ยงเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบลเรือง “ต้นเมี่ยง คือ ต้นเงินต้นทองของชาวตำบลเรือง” จากชื่อเสียงเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน และศักยภาพด้านความอุดมสมบูรณ์ของป่า วิถีชีวิตของคน กับป่า ที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การการท่องเที่ยวจึงเน้น ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและอนุรักษ์ ซึ่งปัจจุบันเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางธรรมชาติ กิจกรรมการเดินป่า เที่ยวชมน้ำตกดอยหมอก พักแรมค้างคืนสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิดชิมอาหารป่า (หลามปลี หลามหวาย หลามผักกูด หลามยาสมุนไพร)

ชื่อ : โฮมสเตย์บ้านหาดผาขน

ที่ตั้ง : เลขที่ 41 หมู่ 3 ตำบลเมืองจัง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

โฮมสเตย์บ้านหาดผาขน น่าน สัมผัสวัฒนธรรมวิถีชีวิตและธรรมชาติชุมชนริมน้ำน่าน ที่ยังคงวิถีความผูกพันกับสายน้ำ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งอนุรักษ์ปลาในลำน้ำ และอนุรักษ์ป่าชุมชน จำนวนห้องพัก จำนวน 11 หลัง รองรับนักท่องเที่ยวได้ 60 คน

ชื่อ : พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติน่าน

ที่ตั้ง : ถนนผากอง ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน

ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ น่าน ตั้งอยู่บนพื้นที่ซึ่งเป็นคุ้มหลวง อันเป็นสถานที่พำนัก หรือที่อยู่อาศัยเปรียบได้เสมือนวังของเจ้าเมืองหรือเจ้าผู้ครองนครน่านมาก่อน สนามหญ้าด้านหน้าเดิมเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของ ข่วงเมือง ข่วงหลวงหรือสนามหลวง ในสมัยก่อนเป็นลานโล่งขนาดใหญ่กว่าที่เห็นในปัจจุบัน ใช้สำหรับจัดงานราชพิธี งานสมโภช และงานฉลองต่าง ๆ เป็นที่สวนสนาม ชุมนุมทัพ จัดแสดงมหรสพและจัดตลาดนัด

ทำเนียบแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา

ชื่อ : โบราณสถานเวียงลอ
ที่ตั้ง : ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลลอและตำบลหงส์หิน อำเภอจุน จังหวัดพะเยา
ประเภท : แหล่งโบราณสถาน /แหล่งโบราณคดี-ประวัติศาสตร์
พบหลักฐานการตั้งเมืองมากว่า 900 ปี หรือ ตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 17 ในฐานะเมืองหน้าด่านหนึ่งของอาณาจักรภูกามยาวหรือเมืองพะเยา ในปัจจุบัน และในภายหลังยังมีความเกี่ยวโยงกับอาณาจักรล้านนาในฐานะเมืองกันชนของล้านนากับสุโขทัยดังนั้นสถาปัตยกรรมของวัดวาอารามและโบราณสถานในเมืองเวียงลอนี้จึงมีลักษณะร่วมของทั้งสองอาณาจักร ปัจจุบันโบราณสถานเวียงลอตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มลอทางตะวันออกของดอยจิกจ้องตำแหน่งของโบราณสถานตั้งอยู่ทางทิศใต้ของที่ราบลุ่มลอและตั้งอยู่ข้างแม่น้ำอิง
ชื่อ : โฮมสเตย์บ้านโซ้
ที่ตั้ง : ตำบลแม่นาเรือ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น
โฮมสเตย์บ้านโซ้อยู่ติดกับมหาวิทยาลัยพะเยา จัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับผู้ปกครองและนิสิตนักศึกษาที่เข้ามาเป็นจำนวนมากในช่วงวันสำคัญของปี เช่น วันรับปริญญาและวันรายงานตัวนิสิตชั้นปีที่ 1 สามารถรองรับบุคคลทั่วไปได้ตลอดทั้งปี
ชื่อ : บ้านบัวโฮมสเตย์
ที่ตั้ง : บ้านบัว หมู่ 4 ตำบลบ้านตุ่น อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น
สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพะเยาส่งเสริมการท่องเที่ยวหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ โดยการจัดทำข้อมูลสารสนเทศที่พักโฮมสเตย์ และแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ที่นี่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวมาพักได้มากถึง 120 คน ห้องพักจัดเป็นสัดส่วนอย่างลงตัวในบ้านหลังเดียวกับเจ้าของบ้าน หมู่บ้านสะอาดน่ามอง อากาศเย็นสบาย ทิวทัศน์สวยงาม อิ่มอร่อยกับบริการอาหารพื้นบ้านล้านนา เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ งานหัตถกรรมฝีมือ ท่านจะได้รับการต้อนรับและดูแลอย่างดี สัมผัสมนต์สเน่ห์แห่งวิถีล้านนาและการต้อนรับด้วยน้ำใจไมตรีที่แสนอบอุ่น พร้อมกับเรียนรู้วิถีชีวิตบนความพอเพียง การันตรีด้วยรางวัลต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงชนะเลิศระดับประเทศ

ชื่อ : ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ

ที่ตั้ง : ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตั้งอยู่ที่วัดหย่วนในอำเภอเชียงคำ จัดตั้งเป็นศูนย์แสดงผลงานทางศิลปวัฒนธรรม และฝึกอาชีพของชาวไทยลื้อ โดยเฉพาะผ้าของชาวไทยลื้อที่มีลวดลายและสีสันสดใส ในอดีตชาวไทยลื้อมีถิ่นอาศัยอยู่ในเขตสิบสองปันนามณฑลยูนาน ประเทศสาธารณะรัฐประชาชนจีน มีพื้นที่ประมาณ 25,000 ตรกม. พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขามีที่ราบแคบๆอยู่ตามหุบเขา และลุ่มแม่น้ำอันเป็น บริเวณที่อยู่อาศัยและที่ทำมาหากินของชาวไทลื้อ โดยเฉพาะการทำนาที่ลุ่มเช่นเดียวกับคนไทยทั่วไป มีแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านแคว้นสิบสองปันนา ซึ่งชาวไทยลื้อเรียกว่า "แม่น้ำของ" ในปี พ.ศ. 2399 เจ้าสุริยพงษ์ ผริตเดช ผู้ครองนครน่านได้อพยพมามาอยู่ที่บ้านท่าฟ้า เหนือและท่าฟ้าใต้อำเภอเชียงม่วน หลังจากนั้นมีบางส่วนได้อพยพมาอยู่ที่อำเภอเชียงคำ ชาวไทลื้อมีอุปนิสัยรักสงบ ขยันอดทน นอกจากนั้นยังเป็นผู้ที่อนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมไว้อย่างดี เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย เป็นต้น

ชื่อ : วัดโพธาราม

ที่ตั้ง : หมู่ที่ 2 ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เป็นอุโบสถศิลปะไทยลื้อผสมศิลปะล้านนา ก่ออิฐถือปูน เครื่องบนเป็นเครื่องไม้ทั้งหมด มีขนาดกว้าง 6.70 เมตร ยาว 15.20 เมตร ดำเนินการก่อสร้างโดยพ่อหนานใจ วรรณจักร และคณะ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ.2482 และประกอบพิธีผูกพัทธสีมาเมื่อปี พ.ศ.2484 ภายในอุโบสถเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปปางปรินิพพาน(พระนอน) เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นก่ออิฐถือปูน ลงรักปิดทอง ศิลปะล้านนา มีขนาดความยาวตลอดพระวรกาย 5.10 เมตร และยังมีภาพวาดที่เล่าเรื่องราวความเป็นมาของวัดโพธารามและภาพวาดวิถีชีวิตชนบทล้านนาที่สวยงามมาก

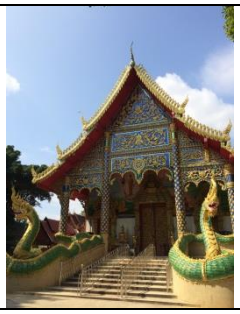

ชื่อ : วัดพระธาตุสบแวน

ที่ตั้ง : ตั้งอยู่ในตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดพระธาตุสบแวน สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย สร้างเมื่อ พ.ศ.2223 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา พ.ศ. 2440 เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทลื้อบ้านธาตุ หมู่ที่ 1,2 ภายในบริเวณวัดพระธาตุสบแวนแห่งนี้มีสิ่งน่าสนใจหลายอย่าง มีเฮิน(เรือน)ไทลื้อจำลอง แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวไทลื้อ มีต้นจามจุรีขนาดใหญ่อายุกว่า 100 ปี มีองค์พระธาตุสบแวน อายุเก่าแก่กว่า 800 ปี ภายในบรรจุเส้นเกศาและกระดูกส่วนคางของพระพุทธเจ้า มีศูนย์หัตถกรรมทอผ้าผู้สูงอายุ มีงานหัตถกรรมจากผ้าฝ้าย จัดจำหน่ายและชมวิธีการทอผ้า เป็นที่ตั้งของโรงเรียนอนุบาลเชียงคำ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลเชียงคำ บริเวณนี้มีสายน้ำไหลบรรจบกันสองสายคือ แม่น้ำแวนกับแม่น้ำฮ่อง และมีองค์พระธาตุตั้งอยู่ วัดจึงได้ชื่อว่า วัดพระธาตุสบแวน

ชื่อ : ไทลื้อแม่แสงดา (โฮมสเตย์)

ที่ตั้ง : บ้านธาตุสบแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

บ้านไทลื้อแม่อุ้ยแสงดา อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา เป็นเรือนไทลื้อโบราณที่แม่อุ้ยตั้งใจอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา นอกจากนี้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิถีการทอผ้าจากแม่อุ้ย และยังรองรับนักท่องเที่ยวด้วยบ้านพักพักแบบโฮมสเตย์ไว้คอยบริการด้วย

ชื่อ : วัดพระธาตุจอมทอง

ที่ตั้ง : อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดพระธาตุจอมทอง ตั้งอยู่บน ดอยจอมทอง ห่างจากตัวเมือง 3 กิโลเมตร อยู่ตรงข้ามวัดศรีโคมคำ มีทางรถยนต์ขึ้นไปถึงยอดเขา เพื่อให้ประชาชนขึ้นไปนมัสการเจดีย์พระธาตุจอมทอง ซึ่งเป็นปูชนียสถานโบราณ คู่เมืองพะเยา บริเวณโดยรอบมีป่าไม้ปกคลุม เป็นสวนรุกขชาติมองเห็นตัวเมืองและกว๊านพะเยาได้โดยรอบ

ชื่อ : ศูนย์เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมฯ

ที่ตั้ง : ตำบลเวียง อำเภอ เมือง จังหวัดพะเยา จังหวัดพะเยา

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานเป็นอาณาจักรที่มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งศาสตร์และศิลป์ มีวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดมาจนเกิดความเป็นเอกลักษณ์โดยเฉพาะงานศิลปะ จังหวัดพะเยาในอดีตแม้จะเคยเป็นหนึ่งในอาณาจักรล้านนา แต่พะเยายังมีศิลปะที่มีเอกลักษณ์และถือว่าเป็นยุคสมัยหนึ่งในศิลปะที่เทียบคู่ความเจริญกับศิลปะสุโขทัย ความเจริญของศิลปะ ล้านนา หรือศิลปะพะเยา มีความโดดเด่นเป็นอัตตะลักษณ์ที่มีชื่อเสียง เช่น พระพุทธรูปหินทราย การที่ศิลปะล้านนาและพะเยาดำรงอยู่ได้ ต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญอยู่สอง ประการ ประการแรก คือ ต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการสร้างงานศิลปะ ประการที่สอง คือ การที่ต้องรักษาศิลปะไว้เป็นเอกลักษณ์แห่งศิลปะล้านนาเอาไว้ โดยอาศัยคำว่าศิลปะเป็นเครื่องมือในการยกระดับจิตใจคนในชาติ ช่วยจรรโลงสังคมและส่งต่อวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น

ชื่อ : หอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

สถานที่จัดแสดงวัตถุโบราณ รวมถึงเอกสารข้อมูลสำคัญทางประวัติศาสตร์ ทั้งด้านวรรณกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณี และวิถีความเป็นอยู่ของชาวบ้านในจังหวัดพะเยา เป็นเวลากว่า 43 ปี ที่หลวงพ่อพระธรรมวิมลโมลีได้พบซากปรักหักพังและประติมากรรมในยุคหินทรายของเมืองพะเยา (พุทธศตวรรษที่ 20-21) อันเป็นที่มาที่ทำให้หลวงพ่อได้เริ่มเก็บรักษาสมบัติของชาติเหล่านี้ไว้ ณ วัดศรีอุโมงค์คำ จนย้ายมาเป็นเจ้าอาวาสวัดศรีโคมคำ ในปีพ.ศ.2512 จึงย้ายโบราณวัตถุทั้งหมดมาเก็บรักษาต่อ ณ วัดแห่งนี้ นับตั้งแต่การเริ่มต้นเก็บรวบรวมวัตถุโบราณ ตลอดจนการกลั่นกลองจนกลายเป็นหอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ ต้องใช้ระยะเวลากว่า 32 ปี จึงแล้วเสร็จสมบูรณ์ในปี พ.ศ.2539 หอวัฒนธรรมนิทัศน์วัดศรีโคมคำ ได้รับการออกแบบด้วยศิลปะล้านนาประยุกต์ ด้านหลังตัวอาคารติดกับกว๊านพะเยาจึงมีภูมิทัศน์ที่สวยงามตามธรรมชาติ ภายในอาคาร 2 ชั้น ประกอบด้วยห้องจัดแสดง 5 ห้อง แต่ละห้องแบ่งเป็นส่วน ๆ รวมทั้งหมดเป็น 13 ส่วน

ชื่อ : วัดศรีโคมคำ

ที่ตั้ง : 692 ถนนพหลโยธิน ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองพะเยา สร้างราวพุทธศตวรรษที่ 20 ประดิษฐานพระเจ้าตนหลวง พระพุทธรูปใหญ่ที่สุด และเก่าแก่ที่สุดในแผ่นดินล้านนา"วัดศรีโคมคำ"เป็นชื่อที่ใช้ ทางราชการแต่ชาวบ้านโดยทั่วไปยังคงเรียกตามชื่อเดิมว่า วัดพระเจ้าตนหลวง หรือวัดทุ่งเอี้ยงเนื่องจาก มีพระพุทธรูปขนาดใหญ่ เป็นประธานของวัด ที่มีประวัติความเป็นปรากฏ ตามตำนาน เกี่ยวข้องกับการเสด็จ มาของพระพุทธเจ้ารวมถึงการแสดง พุทธทำนายเกี่ยวกับการสร้างพระเจ้าตนหลวง ในบริเวณที่เป็นหนองเอี้ยง สันนิษฐานว่าวัดศรีโคมคำสร้างราว พ.ศ.2067 ภายหลังจากที่มีการสร้างพระพุทธรูป ขนาดใหญ่ซึ่งปัจจุบัน เรียกติดปาก กันว่า "พระเจ้าตนหลวง"

ชื่อ : วัดลี

ที่ตั้ง : ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

ตั้งอยู่ที่บ้านหล่ายอิง ใกล้กับดรงเรียนเทศบาล 3 ตำบลเวียง เป็นวัดเก่าแก่ที่สำคัญของเมืองพะเยา สร้างเมื่อ ปี พ.ศ. 2038 ตรงกับสมัยของพระเจ้ายอดเชียงราย กษัตริย์แห่งอาณาจักรล้านนา ซึ่งสร้างถวายแด่พระเจ้ายอดเชียงรายกษัตริย์เมืองเชียงใหม่ วัดลีเป็นชื่อดั้งเดิม และเป็นคำไทยโบราณทางภาคเหนือหมายถึง กาดหรือตลาด วัดลี จึงหมายถึงวัดที่อยู่ในย่านชุมชนตลาด ภายในวัดมีปูชนียสถานที่สำคัญ คือ องค์พระธาตุวัดลี และยังพบโบราณวัตถุสมัยอาณาจักรพะเยาจำนวนมาก โดยเฉพาะพระพุทธรูปหินทราย นอกจากนั้นยังมีพิพิธภัณฑ์ที่เก็บสะสมของโบราณไว้อีกด้วย

ชื่อ : วัดนันตาราม

ที่ตั้ง : บ้านดอนไชย ตำบลเชียงคำ จังหวัดพะเยา

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดที่อนุรักษ์วิหารศิลปะแบบไทยใหญ่ตัววิหาร สร้างด้วยไม้สักทั้งหลักตกแต่งลวดลาย ฉลุไม้อย่างสวยงาม ตามส่วนประกอบต่าง ๆ เช่น หน้าบัน หน้าต่าง ระเบียง เป็นต้น ทั้งลวดลายแกะสลัก หลังคาซ้อนชั้นมุงแป้นเกล็ดหรือกระเบื้องไม้ที่ลดหลั่นลงตัว ส่วนภายในวิหารก็ดูขรึมขลังเปี่ยมไป ด้วยพลังแห่งศรัทธา เมื่อเดินเข้าไปจะพบกับองค์พระประธานที่เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย แกะสลักจากไม้สักทองลงรักปิดทองทรงเครื่องแบบไทยใหญ่ ประดิษฐานบนฐานไม้ที่ฉลุลวดลายอย่างสวยงาม โดยข้าง องค์พระประธาน มีพระพุทธรูปหินขาว และพระพุทธปฏิมาประธาน ไม้สักทองที่ต่างเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยทรงเครื่องแบบไทยใหญ่อย่าง สมส่วนสวยงามประดิษฐาน อยู่ มีเจดีย์แบบไทยใหญ่ มีพิพิธภัณฑ์ธนบัตรเก่า เครื่องใช้โบราณ ผ้าลายโบราณ และภาพวาดโบราณเกี่ยวกับการเทศน์ มหาชาติแต่ละตอน

ชื่อ : วัดไชยอาวาส

ที่ตั้ง : เลขที่ 2 บ้านประตูเหล็ก ถนนราชวงศ์ หมู่ 1 ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เดิมชื่อ วัดปักคำ หรื วัดประตูเหล็ก เดิมเป็นวัดร้าง วัดไชยอาวาส ตั้งอยู่ใกล้ประตูเมือง ซึ่งทำด้วยเหล็กล้วน ชาวบ้านจึงเรียกตามว่า วัดประตูเหล็ก แต่ปัจจุบันประตูเหล็กได้ชำรุดไปนานแล้ว วัดไชยอาวาส เป็นวัดพี่วัดน้องกับวัดหลวงสัณฐาน ซึ่งอยู่ใกล้เคียงกัน ในสมัยข้าหลวงวงศ์ได้เข้ามาปกครองเมืองพะเยา และได้มาบูรณะซ่อมแซมวัดไชยอาวาส และวัดหลวงราชสัณฐาน และได้นิมนต์พระอินทจักร์ มาเป็นเจ้าอาวาส วัดประตูเหล็ก(วัดไชยอาวาสในปัจจุบัน) และได้นิมนต์พระภิกษุอันทร์ อินโธ มาจากเมืองลำปาง มาเป็นเจ้าอาวาส วัดหลวงสัณฐาน ทั้งสองวัดจึงเป็นวัดพี่วัดน้องมาแต่โบราณ วัดไชยอาวาส และวัดหลวงราชสัณฐาน ทั้งสองวัดจะมีประเพณีนำเอา อาหาร ขนม มาแลกเปลี่ยนกัน ในวันสำคัญทางศาสนาเช่น วันเข้าพรรษา วันสงกรานต์ หรือวันปี๋ใหม่เมือง เป็นประจำทุกปี

ชื่อ : วัดราชคฤห์

ที่ตั้ง : ตั้งอยู่เลขที่ 460/3 ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดนี้เป็นวัดนี้เป็นวัดที่อยู่ในตัวเมืองพะเยา ติดกับศาลหลักเมืองพะเยา ด้านหน้าประตูทางเข้าจะเป็นประตูโขงขนาดใหญ่เป็นการก่ออิฐถือปูนมีรูปเทวดาปูนปั้น บนยอดมีรูปพรหมสี่หน้า ภายในวัดมีพระอุโบสถ กว้างราวประมาณ 20 เมตร ยาวเกือบ 40 เมตรภายในเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปหินทราย ลงรักปิดทอง งดงามองค์หนึ่งในล้านนา ด้านหลังพระอุโบสถเป็นองค์เจดีย์ทรงแปดเหลี่ยม ย่อมุมมีซุ้มจรนำทั้งสี่ทิศ บนเรือนธาตุมีเจดีย์บริวารทั้งสี่ด้าน องค์ระฆังของเจดีย์ฉาบด้วยสีทอง ทางประตูข้าวของกำแพงแก้วมีรูปปั้นสิงห์คู่ทั้งสี่ด้านวัดราชคฤห์ สร้างเมื่อ พ.ศ.2443 เดิมชาวบ้านเรียกว่า วัดใหม่ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2481 และเคยเป็นที่จำพรรษาของพระราชวิริยสุนทร อดีตเจ้าคณะจังหวัดพะเยา

ชื่อ : วัดศรีจอมเรือง

ที่ตั้ง : ตั้งอยู่เลขที่ 14 ถนนซุปเปอร์ไฮเวย์ หมู่ที่ 2 ตำบลเวียง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดศรีจอมเรืองหรือชาวบ้านเรียกกันว่า วัดจองคำ เป็นของชุมชนไทยใหญ่ (เงี้ยว) ทั้งวิหารและกุฏิของพระสงฆ์เป็นสถาปัตยกรรมแบบไทยใหญ่ การเข้าไปนมัสการสิ่งศักดิ์ของวัดสามารถเดินทางตามทางหลวงซุปเปอร์ไฮเวย์ พะเยา-งาว เลี้ยวซ้ายขึ้นเนินเขาเตี้ยใกล้ศูนย์วิจัยประมงน้ำจืดจังหวัดพะเยา และพระตำหนักกว๊านพะเยา ประตูโขงของวัดเป็นศิลปะไทยใหญ่ เข้าไปภายในวัดมีศาลาการเปรียญหนึ่งหลังและมีอนุสาวรีย์เจ้าแม่กวนอิมเป็นที่บูชา ที่สำคัญ คือวิหารและพระอุโบสถเป็นหลังเดียวกัน ภายในมีพระพุทธรูปศิลปะล้านนา ลงรักปิดทองภายในวิหารติดกระจกเล็ก ๆ ลวดลายสวยงาม

ชื่อ : วัดอนาลโยทิพยาราม

ที่ตั้ง : หมู่ที่ 6 ต.สันป่าม่วง จังหวัดพะเยา

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

สร้างโดยพระปัญญาพิศาลเถร (พระอาจารย์ไพบูลย์ฯ)เป็นอุทยานพระพุทธศาสนา มีศาสนสถานที่สวยงามเช่น พระพุทธรูปศิลปสุโขทัย องค์ใหญ่ พระพุทธรูปปางต่าง ๆ พระพุทธลีลา พุทธคยาเก๋ง จีน ประดิษฐานเจ้าแม่กวนอิม หอพระแก้วมรกตจำลองทำด้วยทองคำ ฯลฯ บรรยากาศร่มรื่น พื้นที่กว้างขวาง แวดล้อมไปด้วยทรัพยากรป่าไม้ จากยอดดอยสามารถชมทัศนียภาพของกว๊านพะเยา และตัวเมืองของพะเยาได้อย่างสวยงามสามารถขึ้นวัดอนาลโยได้ 2 ทางคือ ทางรถยนต์และทางบันได มีที่พักแบบรีสอร์ทอยู่บนวัด

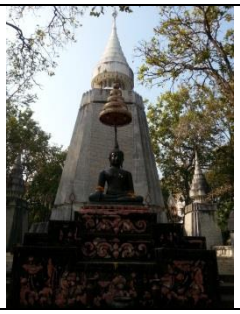
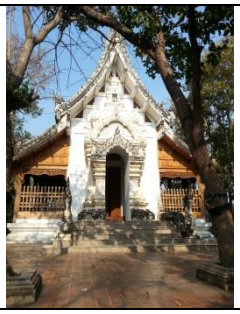

ชื่อ : พิพิธภัณฑ์เตาเผาโบราณเวียงบัว
ที่ตั้ง : ตำบลแม่กา อำเภอเมืองพะเยา
ประเภท : แหล่งโบราณสถาน /แหล่งโบราณคดี-ประวัติศาสตร์
พิพิธภัณฑ์เตาเผาโบราณบ้านบัว หรือเวียงบัว ตั้งอยู่ที่บ้านบัว หมู่ที่ 7 ตำบลแม่กา อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ปัจจุบันอยู่ห่างจากมหาวิทยาลัยพะเยาไปทางทิศตะวันออกประมาณ 3 กิโลเมตร การเดินทางไปเยี่ยมชมเริ่มต้นจากถนนพหลโยธินตรงหนามหาวิทยาลัยพะเยา ขับรถไปทางเหนือผ่านวัดห้วยเคียน ไปจนถึงหน้าโรงเรียนบ้านห้วยเคียนระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร เลี้ยวรถย้อนกลับไปทางมหาวิทยาลัยพะเยาประมาณ 600 เมตร เลี้ยวซ้ายไปตามทางแยกซ้ายมือที่มีป้ายบอกทางไปบ้านแม่กาหลวงและวัดแม่กาหลวง และมีป้ายบอกทางไปพิพิธภัณฑ์เตาโบราณบ้านบัว ผ่านวัดแม่กาหลวงเลยไปประมาณ 100 เมตร เลี้ยวขวาข้ามสะพานตรงไปบ้านบัว ระยะทาง 2.5 กิโลเมตร ถึงบ้านบัวเข้าไปในหมู่บ้านถึงสามแยกหน้าโบสถ์คริสตจักรบ้านบัวเลี้ยวซ้ายตรงไปประมาณ 100 เมตร แล้วเลี้ยวซ้ายไปตามถนนคอนกรีตออกไปนอกหมู่บ้านอีกประมาณ 400 เมตร ก็จะถึงที่ตั้งพิพิธภัณฑ์เตาโบราณบ้านบัว(สายันต์ ไพรชาญจิตร 2555)
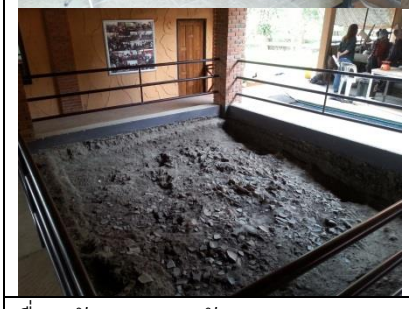
ชื่อ : วัดหลวงราชสัณฐาน
ที่ตั้ง : ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
วัดหลวงราชสัณฐาน (วัดขี้เหล็ก) ต. เวียง อ.เมือง จ.พะเยา เดิมมีภาพจิตรกรรมฝาผนัง ในวิหาร แต่วิหาร เก่าแก่มากตามประวัติสร้างขึ้นประมาณ พ.ศ.1717วิหารโดนพายุ พัดพังลง เมื่อประมาณ ปี 2527 ภาพภาพจิตรกรรมฝาผนังเสียหายพังไปมากภาพที่เหลือได้ถูก ซ่อมแซม และนำไปติดตั้งไว้ที่ฝาผนังในวิหารที่สร้างขึ้นมาใหม่ (ปัจจุบัน) วิหารเป็น ทรงลดหลั่นของหลังคา 3 ชั้นใช้แป้นเกล็ดมุงหลังคา คันทวยที่ชายคาเป็นไม้แกะฝีมือละเอียดสวยงานมาก

ชื่อ : วัดป่าแดงบุญนาค

ที่ตั้ง : เลขที่ 61 บ้านป่าแดง หมู่ที่ 3 ตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดป่าแดงบุญนาคนับว่าเป็นวัดเก่าแก่แต่โบราณตั้งแต่สมัยพระพุทธศาสนาเขามาในอาณาจักรพะเยาก็ว่าได้ เดิมชื่อ วัดบุญนาค ตอนหลังมีการสร้างวัดใหม่เพิ่มชื่อว่า วัดป่าแดง ปัจจุบันก็เลยรวมเป็นวัดเดียวกัน ซึ่งร่องรอยประวัติศาสตร์ของวัดนี้มีหลักฐานปรากฏ ให้เห็นกำแพงกั้นระหว่างสองวัดนี้ แต่ก็ถูกทำลายไปไม่น้อย ประวัติของสองวัดเป็นที่สนใจ เพราะเกี่ยวเนื่องกับการสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อเจดีย์องค์เก่าพังทลายไป ก็มีแม่ทัพนายกองมาขนเอาอิฐเจดีย์ไปทำเป็นตอหม้อสร้างสะพานให้ขบวนกองกำลังทหารได้เคลื่อนทัพได้ แต่ที่น่าเสียดายก็คือซากโบราณสถาน ที่ถูกทำลายแล้วหลัง ๆ เมื่อการสงครามสงบสุขก็ได้มีการบูรณะใหม่ แต่ก็ยังไม่ทิ้งร่องรอยแห่งประวัติศาสตร์ให้คนใหม่ได้ไปดู

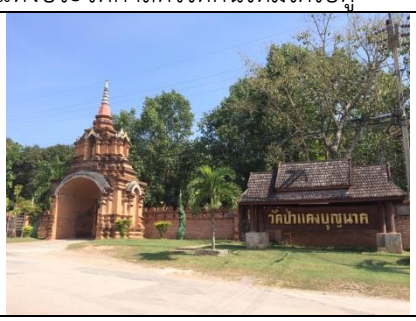

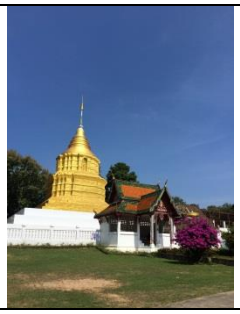

ชื่อ : วัดแสนเมืองมา

ที่ตั้ง : ที่ตั้ง 113 บ้านมาง หมู่ที่ 4 ตำบลหย่วน อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดแสนเมืองมา ถูกสร้างในสมัยรัชกาลที่ 1 ราว พ.ศ.2351 จุดเด่นของวัดอยู่ที่หลังคาวิหารที่ซ้อนลดกันหลายชั้น ไม่นิยมทำหลังคาสูง ตรงหลังคาประดับด้วยช่อฟ้า ซึ่งทำเป็นรูปหงษ์แกะสลัก หรือตัวนาคคาบแก้ว นอกนั้นมีการประดับประดาด้วยไม้แกะสลัก ตกแต่งด้วยสีต่างๆ ดูงดงามตา ส่วนบานประตูทำด้วยไม้แกะสลักทุกบาน ประตูเข้าสู่พระวิหารจะทำเป็นสามมุข มุขแต่ละทิศทำเป็นสัตว์สามอย่างที่เชื่อว่าจะช่วยปกป้องคุ้มครองศาสนา ได้แก่ พญานาค เสือ และ สิงห์ และภายในฝาผนังมีจิตรกรรมฝาผนังที่วาดเกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวไทลื้อ และพระประธานเป็นพระพุทธรูปสมัยเชียงแสน

ชื่อ : อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง/กว๊านพะเยา

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ประเภท : อนุสรณ์สถาน / อนุสาวรีย์

อนุสาวรีย์พญางำเมือง อดีตกษัตริย์ผู้ปกครองเมืองภูกามยาว (พะเยา) ประดิษฐานอยู่ที่สวนสาธารณะ เทศบาลหน้ากว๊านพะเยา เริ่มก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ.2524 เสร็จเมื่อปี พ.ศ.2527 พญางำเมืองเป็นพระสหายร่วมน้ำสาบาน กับ พญามังรายอดีต กษัตริย์เมืองเชียงราย และพระร่วงเจ้า แห่งกรุงสุโขทัย ซึ่งทั้งสามกษัตริย์ได้ทรงกระทำสัตย์ต่อกัน ณ บริเวณแม่น้ำอิง ซึ่งปัจจุบันอยู่บริเวณกว๊านพะเยา

ชื่อ : วัดศรีอุโมงค์คำ

ที่ตั้ง : ตั้งอยู่เลขที่ 3 บ้านท่ากว๊าน ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

ชาวบ้านเรียกว่า วัดสูง เพราะตั้งอยู่ในที่ราบสูงทั้งเจดีย์และพระอุโบสถยังตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมยกสูงอีก ดังนั้นจึงทำให้วัดนี้สูงสง่างาม ประตูทางเข้า เป็นซุ้มประตูไม้แกะสลักใช้แป้นเก็จเป็นแผ่นปูทำหลังคากำแพงก่ออิฐทำเหมือนกำแพงเมืองเก่าไม่มีการฉาบปูน สีอิฐไหม้ทำให้นึกถึงกำแพงโบราณ เข้าไปด้านหน้าประตูจะต้องขึ้นบันไดสองชั้นเข้าไปสู่พระอุโบสถ หน้าบันเป็นลายไทยปูนปั้นติดกระจกพื้นสีเขียวทำให้แปลกตาไปอีกแบบหนึ่งใบระกามีชั้นเดียวแต่มีมุขซ้อนกันสามชั้น ภายในพระอุโบสถเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปที่มีชื่อเสียงมากในล้านนา คือพระเจ้าล้านตื้อหรือพระเจ้าแสนแซ่

ชื่อ : วัดรัตนวราราม (สถาบันพลังจิตตานุภาพ)

ที่ตั้ง : วัดรัตนวนาราม หมู่ 6 ตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

สถาบันพลังจิตานุภาพก่อตั้งโดยพระเดชพระคุณพระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยังค์ สิรินฺธโร) มีจุดประสงค์ในการเผยแผ่สมาธิ เพื่อเพิ่มหลังจิตแก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ ด้วยเหตุนี้ท่านจึงได้สร้างนครธรรมและเปิดสอนสมาธิให้กับประชาชนเพื่อย่น ระยะการศึกษาและปฏิบัติธรรมะโดยสร้างเป็นสถาบันพลังจิตตานุภาพจัดทำหลักสูตร ครูสมาธิขึ้นเพื่อสอนสมาธิระยะเวลา 6 เดือน หลักสูตรครูสมาธิเป็นหลักสูตรที่สอนสมาธิให้กับประชาชนเพื่อสามารถที่จะเป็น ครูสอนสมาธิได้ ตามหลักการของพระเดชพระคุณพระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยังค์ สิรินฺธโร) ซึ่งเริ่มเปิดดำเนินการเรียนการสอนมาตั้งแต่วันที่ 24 กรกฎาคม 2540

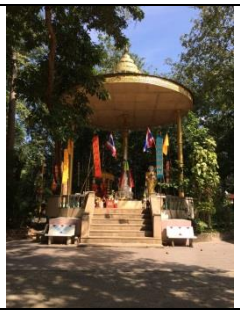

ชื่อ : วัดสันป่าเหียง

ที่ตั้ง : ตำบลดงเจน อำเภอภูกามยาว จังหวัดพะเยา

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เดิมชื่อวัดสันป่าเหียงเชียงหมั้นเคยถูกทิ้งให้เป็นวัดร้างในพ.ศ.2166 เนื่องจากตั้งอยู่บนเนินเขาต่อมาชาวบ้านได้ช่วยกันบูรณะวัดขึ้นมาใหม่และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ 16 ก.ย.2531และได้มีพระจำพรรษาจนถึงปัจจุบัน

ชื่อ : พระตำหนักกว๊านพะเยา

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ประเภท : พระตำหนัก

ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดฯเปิดพระตำหนักกว๊านพะเยาเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของจังหวัด เน้นท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทรัพยากรประมง มีสถานที่แสดงพันธุ์สัตว์น้ำ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนด้านประมงน้ำจืด อาคารประติมากรรมปลาบึก อนุสาวรีย์สมเด็จย่า พระตำหนักกว๊านพะเยา โดยแบ่งเป็นส่วนการท่องเที่ยวประกอบด้วย 1.สถานแสดงพันธุ์สัตว์น้ำ โดยภายในมีอุปกรณ์และตู้แสดงพันธุ์ปลา 34 ตู้ มีการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ปลาบึก การแสดงประวัติความเป็นมาในการเพาะพันธุ์ปลาบึกครั้งแรกของโลกจนถึงปัจจุบัน การแสดงพันธุ์ปลาน้ำจืด ที่เก็บรวมรวมได้จากกว๊านพะเยา แม่น้ำอิง พันธุ์ปลาน้ำจืดหายาก และใกล้สูญพันธุ์ของไทย พันธุ์ปลาเศรษฐกิจ และพันธุ์ปลาสวยงาม รวมทั้งอุปกรณ์ประมงพื้นบ้านด้วย

ชื่อ : วัดท่าฟ้าใต้

ที่ตั้ง : ตำบลสระ อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดท่าฟ้าใต้ ตั้งอยู่บนเส้นทางสายปง-เชียงม่วน สร้างเมื่อ พ.ศ. 2311 โดยครูธรรมเสนาและพ่อเฒ่าแสนอัฐิ ผู้นำชาวไทลื้อซึ่งอพยพมาจากสิบสองปันนา ลักษณะตัวพระอุโบสถ เป็นทรงเตี้ยก่ออิฐถือปูน หลังคาสามชั้นมุงด้วยแป้นเกล็ด ตามแบบสถาปัตยกรรมไทยลื้อ

องค์พระประธานแกะสลักจากไม้ประดู่เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 117.5 เซนติเมตร สูง 227.5เซนติเมตร ซึ่งอัญเชิญมาจากสิบสองปันนา ประดิษฐานบนฐานชุกชีทรงสี่เหลี่ยมย่อมุมศิลปะไทลื้อ ประดับด้วยลายปูนปั้นรูปเครือเถาลงรักปิดทอง ประดับกระจก มีแท่นธรรมาสน์ ลักษณะคล้ายมณฑปหรือปราสาท ฐานสี่เหลี่ยมย่อมุมยี่สิบชั้นประดับลายปูนปั้น รูปเครือเถาและสัตว์ต่าง ๆ เช่น กวาง ช้าง ม้า นกยูง ลักษณะเด่นคือลวดลายดอกไม้ที่แพรวพราวไปด้วยกระจกประดับหลายสี

ชื่อ : วัดพระธาตุดอยหยวก

ที่ตั้ง : อำเภอปง จังหวัดพะเยา

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดพระธาตุดอยหยวกเป็นวัดที่มีความสำคัญวัดหนึ่งของจังหวัดพะเยา เป็นวัดที่มีความงดงามทางด้านศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะมีกลิ่นอายเสน่ห์ของความเป็นล้านนาและที่สำคัญเป็นที่บรรจุพระบรม

สารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าท่านมีโอกาสได้เดินทางมาเยือนอำเภอปง จังหวัดพะเยา อย่าพลาดมาเที่ยวชมวัดพระธาตุดอยหยวกและมากราบสักการบูชาพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มีอยู่ในแดนดินพะเยา

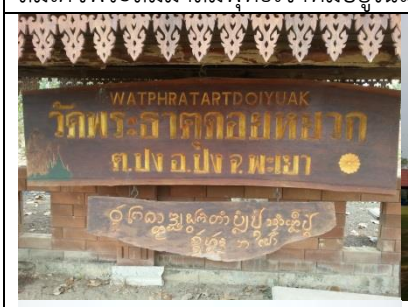

ชื่อ : พระธาตุภูปอ

ที่ตั้ง : หมู่7 ตำบลบ้านมาง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

พระธาตุภูปอ คือ พระธาตุเก่าแก่ที่ตั้งอยู่ในเขตบ้านหนองกลาง หมู่7 ตำบลบ้านมาง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ห่างจากถนนสายบ้านปงสนุก บ้านหนองกลาง ประมาณ 1.5 กิโลเมตร ถนนตัดขึ้นสู่พระธาตุเป็นถนนคอนกรีตสูงชัน จากจุดที่พระธาตุตั้งอยู่บนยอดเขา สามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ได้ 360 องศา มองเห็นชุมชนของอำเภอเชียงม่วนเป็นอย่างดี เช่น บ้านมาง บ้านหลวง และยังสามารถมองเห็นฝั่งต้าได้อย่างชัดเจน

ตามตำนานกล่าวไว้ว่าเมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าได้เดินทางมาเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่เขาลูกนี้ ชาวบ้านต่างนำเครื่องอุปโภคไปถวาย และสิ่งที่มีมากเป็นพิเศษคือใบพลูได้นำมาถวายจนกองเป็นภูเขาพระพุทธองค์ได้ทรงตรัสห้ามว่า "พลูพอแล้วนะ" หรือภาษาคำเมืองว่า "ปูปอแล้ว" ดังนั้นพระธาตุนี้ จึงมีชื่อว่า "พระธาตภูปอ"

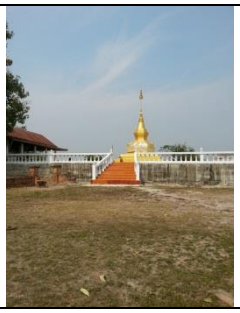

ทำเนียบแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชื่อ : โฮมสเตย์บ้านต่อแพ

ที่ตั้ง : เลขที่ 55/1 หมู่ ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

บ้านต่อแพแต่เดิมมีพื้นที่อุดมสมบูรณ์มาก เหมาะแก่การเพาะปลูกเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการ ทำนา ทำไร่ ทำสวน ต่อมาได้มีชาวต่างถิ่นเข้ามาจับจองที่ทำกิน หลังจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรซึ่งมีผลผลิตจำนวนมากโดยเฉพาะข้าว การคมนาคมไม่สะดวกไม่มีแหล่งจำหน่าย ดังนั้น ชาวบ้านจึงไปตัดไม้ไผ่มาผูกเป็นแพเพื่อบรรทุกข้าวไปขายที่เมืองยม (อำเภอแม่สะเรียงปัจจุบัน) โดยล่องแพไปตามลำน้ำยวม เมื่อมีการผูกแพทำแพบ่อยครั้งเข้า จึงเรียกชื่อหมู่บ้านแห่งนี้ว่า บ้านต่อแพ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2464 เป็นต้นมา

ชื่อ : โฮมสเตย์บ้านเมืองปอน

ที่ตั้ง : ตำบล เมืองปอน อำเภอ ขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

บ้านเมืองปอนเป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน นับหลายร้อยปี มีเรื่องเล่าสืบต่อ ๆ กันมาว่าชุมชนแต่ก่อน อยู่ที่ดอยเวียง มีอยู่ราว 40 หลังคาเรือน “ปอน” มาจากคำว่าพร หรือเมืองที่มีสิริมงคล บางความเชื่อให้ความหมาย ปอน หมายถึง พญา หรือเป็นเมืองใหญ่ หรือผู้ปกครองเป็นพญาที่ยิ่งใหญ่ ภูมิประเทศเป็นที่สูง ต่อมากองทัพพม่ายกทัพเพื่อจะยึดเมืองปอน แต่ไม่สำเร็จเพราะชาวเมืองปอนใช้หินกลิ้งปล่อยลงจากภูเขาทับทหารพม่า

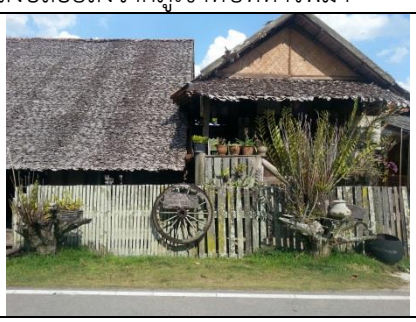

ชื่อ : วัดต่อแพ

ที่ตั้ง : ตำบลแม่เงา อำเภอ ขุนยวม จังหวัด แม่ฮ่องสอน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เดิมเป็นพื้นที่วัดร้าง มีเจดีย์เก่าแก่ มีกองอิฐ ซากปรักหักพัง และป่ารกทึบ(มีเรื่องเล่าว่าสมัยก่อนวัดร้างที่นี่ผีดุมาก) กระทั่งในปี พ.ศ.2461 มีพระธุดงค์เดินทางมาจากพม่าแล้วมาตั้งเป็นสำนักสงฆ์ขึ้น หลังจากนั้นพ่อค้าที่เดินทางไปค้าขายยังแม่สะเรียงและพม่าด้วยการล่องแพไปจากที่นี่ ได้ร่วมมือกับชาวบ้านสร้างศาลาการเปรียญขึ้น พร้อมกับทำการบูรณะเจดีย์ที่พักพังด้วยการสร้างเจดีย์องค์ใหม่ครอบโดยได้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระอรหันต์เข้าไปด้วย และยังได้สร้างวิหารขึ้นมาคู่กับองค์เจดีย์ด้วย

ชื่อ : ศูนย์ศิลปาชีพ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภท : แหล่งผลิต-จำหน่ายสินค้าพื้นเมือง-สินค้าภูมิปัญญา

เป็นศูนย์กลางในการฝึกอบรม และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพ และได้ขยายผลไปยังพื้นที่อำเภอต่างๆ ทุกอำเภอ ซึ่งมีสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ จำนวนมาก

ชื่อ : วัดพระนอน

ที่ตั้ง : ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เป็นที่ประดิษฐานพระนอนองค์ใหญ่ สร้างด้วยศิลปะไทยใหญ่ พ.ศ. 2418 และเป็นพระนอนองค์ขนาดยาว 12 เมตร ซึ่งมีพุทธลักษณะงดงามมาก ภายในบริเวณมีรูปปั้นสิงโตขนาดใหญ่ 2 ตัว สร้างโดยพระยาสิงหนาทราชา และพระนางเมียะ อยู่เคียงข้างระหว่างทางที่จะขึ้นไปนมัสการพระธาตุกองมู เป็นสิงโตที่มีลักษณะงดงามและสมบูรณ์มาก

ชื่อ : อนุสรณ์สถานมิตรภาพไทย-ญี่ปุ่น

ที่ตั้ง : ตำบล ขุนยวม อำเภอ ขุนยวม จังหวัด แม่ฮ่องสอน

ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี

เป็นอนุสรณ์สถานแห่งนี้เกิดจากความร่วมมือของชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอนและประเทศญี่ปุ่น ที่ให้งบประมาณการจัดสร้าง เพื่อเป็นอนุสรณ์ของมิตรภาพจากการทำสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์ มีการจัดแสดงอาวุธ ยุทโธปกรณ์ ในสมัยสงครามโลกให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่ต้องการเรียนรู้เข้ามาศึกษา และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของอำเภอขุนยวม

ชื่อ : พระตำหนักปางตอง

ที่ตั้ง : ตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภท : พระตำหนัก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งให้ก่อตั้ง “โครงการพัฒนาพื้นที่ตามแนวพระราชดำริปางตอง”โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะใช้โครงการแห่งนี้เป็นศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาการใช้ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

ชื่อ : พิพิธภัณฑ์มีชีวิตเมืองแม่ฮ่องสอน

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี

สถานที่จัดแสดงประวัติ ความเป็นมา รวมถึง วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ประเพณี และวัฒนธรรม ของชาวแม่ฮ่องสอน ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน

ชื่อ : พิพิธภัณฑ์แม่สะเรียง

ที่ตั้ง : อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภท : พิพิธภัณฑ์ / สถานที่จัดแสดงข้อมูล-หลักฐานประวัติศาสตร์ -โบราณคดี

เรือนไทใหญ่ไม้สักมีจองพารา ปราสาทใหญ่สามหลัง แต่ละหลังมีหลังคาเรียงซ้อนกันเป็นชั้นๆ ลดหลั่นกันไปสูงจรดยอดปลายปราสาทประดับประดาตกแต่งด้วยลวดลายไต เจาะฉลุกอ่อนช้อยวิจิตรงดงามเด่นตระหง่านริมถนนสายแม่สะเรียงหากเดินทางมาท่องเที่ยวที่อำเภอแม่สะเรียงแล้ว อยากขอเชิญชวนมาทำความเข้าใจเรื่องราว ประวัติศาสตร์ชาติพันธ์ความเป็นมา ประเพณี วัฒนธรรมที่พิพิธภัณฑ์แม่สะเรียง

ชื่อ : วัดจองกลาง

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดจองคำและวัดจองกลางเปรียบเสมือนวัดแฝด ด้วยตั้งอยู่ในกำแพงเดียวกัน เมื่อมองจากด้านหน้า วัดจองคำ จะอยู่ด้านซ้ายมือ ส่วนวัดจองกลางจะอยู่ทางขวามือ วัดจองคำและวัดจองกลางตั้งอยู่กลางเมืองแม่ฮ่องสอน และ เป็นเสมือนสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเมืองไทใหญ่แห่งนี้ เพราะนอกจากความงดงามทางศิลปะแล้ว วัดทั้งสอง ยังเป็น ศูนย์กลางของกิจกรรมทางวัฒนธรรม และประเพณีของชาวแม่ฮ่องสอน พื้นที่ด้านหน้าของวัดซึ่งเป็น สวนสาธารณะหนองจองคำยังเอื้อให้ใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีตามประเพณีต่าง ๆ ในรอบปีอีกด้วย

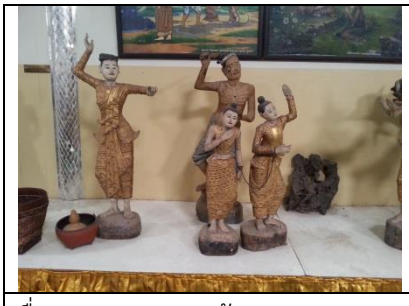

ชื่อ : สะพานซูตองเป้

ที่ตั้ง : บ้านกุงไม้สัก ต.ปางหมู อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป็นสะพานไม้ซึ่งกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมอีกแห่งหนึ่ง เป็นสะพานไม้ไผ่ที่ยาวที่สุดในประเทศไทย สะพานซูตองเป้ เป็นสะพานที่เกิดจาก ความศรัทธาและการร่วมแรงร่วมใจของพระภิกษุสงฆ์และชาวบ้านกุงไม้สักที่ต่างก็ช่วยกันลงแรงสานพื้นสะพานด้วยไม้ไผ่ทอดยาว ไปบนที่นาของเจ้าของที่อุทิศผืนนาถวาย โดยสร้างเพื่อเชื่อมต่อระหว่างสวนธรรมภูสมะและหมู่บ้านกุงไม้สัก ข้ามผ่านทุ่งนา และแม่น้ำสายเล็กๆ เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์และชาวบ้านที่อยู่อีกฝั่งได้ใช้สัญจรไป มาระหว่างหมู่บ้านได้สะดวกยิ่งขึ้น

ชื่อ : วัดพระธาตุจอมแจ้ง

ที่ตั้ง : บ้านจอมแจ้ง หมู่ 1 ตำบลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดพระธาตุจอมแจ้ง เป็นศิลปล้านนา ส่วนด้านสถาปัตยกรรม มีรูปแบบผสมผสาน มีลวดลายสวยงามซึ่งเป็นพระธาตุคู่บ้านคู่เมืองชาวแม่สะเรียง

ชื่อ : ตลาดสายหยุด

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภท : ชุมชนดั้งเดิม / แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตลาดสายหยุด เป็นตลาดสำคัญของชาวเมืองแม่ฮ่องสอน ตั้งอยู่ใจกลางเมืองระหว่าง ถ.สีหนาทบำรุง กับ ถ.พาณิชย์วัฒนา (ทางไปสนามบิน) ตลาดสายหยุดเป็นตลาดเช้าเปิดตั้งแต่ไก่ยังไม่ขัน ไปวายเอาตอนสาย ๆ ประมาณ 8 - 9 โมงเช้า

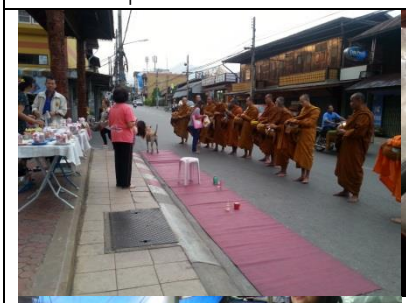

ชื่อ : วัดพระธาตุดอยกองมู

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดพระธาตุดอยกองมู เป็นวัดศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองของชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอนมาช้านาน ตั้งอยู่บนดอยกองมู เดิมมีชื่อเรียกว่า วัดปลายดอยประกอบ ด้วยพระธาตุเจดีย์ที่สวยงาม 2 องค์ พระเจดีย์องค์ใหญ่สร้างโดย จองต่องสู่ เมื่อ พ.ศ.2403 เป็นที่บรรจุพระธาตุของ พระโมคคัลลานะ เถระ ซึ่งนำมาจากประเทศพม่า

ชื่อ : วัดจองคำ

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดจองคำและวัดจองกลางเปรียบเสมือนวัดแฝด ด้วยตั้งอยู่ในกำแพงเดียวกัน เมื่อมองจากด้านหน้า วัดจองคำ จะอยู่ด้านซ้ายมือ ส่วนวัดจองกลางจะอยู่ทางขวามือ วัดจองคำและวัดจองกลางตั้งอยู่กลางเมืองแม่ฮ่องสอน และ เป็นเสมือนสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเมืองไทใหญ่แห่งนี้ เพราะนอกจากความงดงามทางศิลปะแล้ว วัดทั้งสอง ยังเป็น ศูนย์กลางของกิจกรรมทางวัฒนธรรม และประเพณีของชาวแม่ฮ่องสอน พื้นที่ด้านหน้าของวัดซึ่งเป็น สวนสาธารณะหนองจองคำยังเอื้อให้ใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีตามประเพณีต่าง ๆ ในรอบปีอีกด้วย

ชื่อ : วัดพระธาตุจอมทอง

ที่ตั้ง : บ.ทุ่งพร้าว ม.4 ต.แม่สะเรียง อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

พระธาตุจอมทอง วัดจอมทอง ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สร้างโดยพระฤาษีสี่พี่น้อง ประมาณ พ.ศ.1000 กว่า เพื่อที่จะให้คนชาวเมืองยวมได้มากราบไหว้สักการบูชา

ชื่อ : วัดก้ำก่อ

ที่ตั้ง : อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดก้ำก่อ (เป็นภาษาไตแปลว่า ดอกบุนนาค) ตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับวัดพระนอน เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคู่เมืองแม่ฮ่องสอน สร้างเมื่อ พ.ศ.2433 มีลักษณะสถาปัตยกรรมที่งดงามไม่แพ้วัดอื่น โดยเฉพาะลักษณะพิเศษที่มีหลังคาคลุมทางเดิน ตั้งแต่ซุ้มทางเข้าไปสู่ศาลา นอกจากนี้ยังมีตำราภาษาไทยใหญ่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยใหญ่กับเจ้าอโนรธามังช่อ ปัจจุบันได้รับการแปลเป็นภาษาไทยโดยพระมหาบุญรักษ์ สุปัญโญ ท่านเจ้าอาวาสวัดนี้

ชื่อ : วัดม่วยต่อ

ที่ตั้ง : ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดก้ำก่อ (เป็นภาษาไตแปลว่า ดอกบุนนาค) ตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับวัดพระนอน เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคู่เมืองแม่ฮ่องสอน สร้างเมื่อ พ.ศ. 2433 มีลักษณะสถาปัตยกรรมที่งดงามไม่แพ้วัดอื่น โดยเฉพาะลักษณะพิเศษที่มีหลังคาคลุมทางเดิน ตั้งแต่ซุ้มทางเข้าไปสู่ศาลา นอกจากนี้ยังมีตำราภาษาไทยใหญ่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทยใหญ่กับเจ้าอโนรธามังช่อ ปัจจุบันได้รับการแปลเป็นภาษาไทยโดยพระมหาบุญรักษ์ สุปัญโญ ท่านเจ้าอาวาสวัดนี้

ชื่อ : วัดหัวเวียง

ที่ตั้ง : ตำบลจองคำ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เป็นวัดที่ตั้งอยู่ใจกลางเมือง สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2406 เป็นที่ประดิษฐานของพระเจ้าพาราละแข่ง ซึ่งเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องประจำเมืองที่งดงามมาก มีประวัติว่าหล่อจำลองจาก “พระมหามุนี” ซึ่งเป็นเจ้าพาราละแข่งองค์จริง ณ เมืองมัณฑะเลย์ ประเทศพม่า โดยลุงจองโพหย่า เดินทางไปนิมนต์มา พระเจ้าพาราละแข่งองค์นี้สร้างเป็นท่อน ๆ ทั้งหมด 9 ท่อน ล่องมาตามแม่น้ำปาย แล้วนำมาประกอบที่วัดพระนอน และนำมาประดิษฐานที่วัดหัวเวียง หรือวัดกลางเวียง ชาวแม่ฮ่องสอนถือว่าเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืององค์หนึ่ง

ชื่อ : วัดจองสูง

ที่ตั้ง : อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เป็นวัดซึ่งมีสถาปัตยกรรมแบบเฉพาะของวัดในเขตแม่สะเรียงที่น่าสนใจวัดหนึ่ง เห็นได้จากเจดีย์ทรงมอญเก่าแก่กว่า 100 ปี

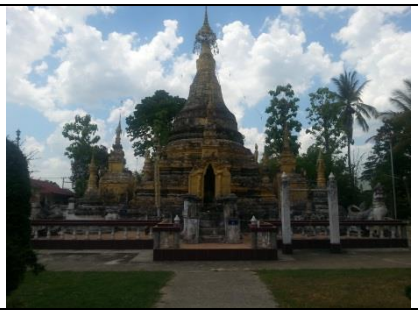

ชื่อ : วัดศรีบุญเรือง

ที่ตั้ง : ตำบลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

วัดศรีบุญเรือง เป็นวัดเก่าแก่ ของอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อยู่ติดกับวัดจองสูง มีพื้นที่

ไม่มากนัก สร้างแบบศิลปะพม่าผสมไทย

ชื่อ : วัดพระธาตุจอมมอญ

ที่ตั้ง : บ.พะมอลอ ม.9 ต.บ้านกาศ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

พระธาตุจอมมอญ วัดพระธาตุจอมมอญ ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุส่วนพระหนุ (ส่วนคาง) และพระอุรุงคธาตุ (ส่วนโคนขา) เมื่อเสริมใหม่บรรจุพระบรมธาตุและพระอรหันตธาตุที่วัดมีอยู่อีกหลายร้อยองค์ และพระอาโปธาตุ (พระธาตุแก้ว) 1,000 องค์ เป็นปูชนียสถานที่มีลักษณะเป็นเจดีย์เก่าแก่ ถือกันว่าเป็นพระธาตุศักดิ์สิทธิ์ประดิษฐานและมีงานฉลองในเดือนกรกฎาคมของทุกปี

ชื่อ : วัดกิตติวงศ์

ที่ตั้ง : อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุที่พระครูกิตตินำมาจากวัดศรีสุพรรณ จังหวัดเชียงใหม่ และยังมีพระคัมภีร์โบราณค้นพบในถ้ำผาแดง ริมฝั่งแม่น้ำสาละวินเมื่อ พ.ศ.2511 จารึกประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของล้านนากับพม่า

ชื่อ : วัดพระธาตุจอมกิตติ

ที่ตั้ง : อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน

ตั้งอยู่ในเขตสุขาภิบาลแม่สะเรียง เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุที่ พระครูกิตตินำมาจากวัด

ศรีสุพรรณ จังหวัดเชียงใหม่ และยังมีพระคัมภีร์โบราณค้นพบในถ้ำผาแดง ริมฝั่งแม่น้ำสาละวิน เมื่อ พ.ศ. 2511 จารึกประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของล้านนากับพม่า
ชื่อ : วัดแสนทอง
ที่ตั้ง : อำเภอ แม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ประเภท : วัด/สำนักสงฆ์/ศาสนสถาน
ตั้งอยู่ในตัวอำเภอแม่สะเรียง มีสิ่งที่สำคัญคือพระแสนทองพระพุทธรูปปางมารวิชัย หล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ อันเป็นศิลปะสมัยเชียงแสนที่เก่าแก่และงดงามมากองค์หนึ่ง และที่วัดแสนทองนี้ยังประดิษฐานพระพุทธสิหิงค์ ชาวบ้านเรียกว่า "พระเพชร" หรือ "พระสิงห์หนึ่ง" อันเป็นที่เคารพสักการะของชาวเมืองแต่อดีต
ชื่อ : อนุสาวรีย์พระยาสิงหนาทราช
ที่ตั้ง : ถนนขุนลุมประพาส อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ประเภท : อนุสรณ์สถาน / อนุสาวรีย์
พระยาสิงหนาทราชา เดิมชื่อ ชานกะเล เป็นชาวไทยใหญ่ ได้รวบรวมผู้คนตั้งหมู่บ้านขึ้นชื่อว่า “บ้านขุนยวม” ต่อมาได้ยกขึ้นเป็นเมือง จวบจนปี พ.ศ.2417 จึงได้เปลี่ยนชื่อเมืองเป็นเมืองแม่ฮ่องสอน และพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าครองนครเชียงใหม่ ได้ยกบรรดาศักดิ์ชานกะเล เป็นพระยาสิงหนาทราชาและแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองแม่ฮ่องสอนคนแรก จากบริเวณอนุสาวรีย์พระยาสิงหนาทราชานี้ เมื่อมองตรงขึ้นไปจะเห็นองค์พระธาตุดอยกองมูอยู่บนยอดเขา

ภาคผนวก ง

แหล่งภูมิปัญญาล้านนาที่มีศักยภาพแต่ขาดความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ตารางแหล่งภูมิปัญญาล้านนาที่มีศักยภาพแต่ขาดความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภาคเหนือตอนบน

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อ – สกุล	อายุ (ปี)	ที่อยู่	ลักษณะภูมิปัญญาล้านนา
1	เชียงใหม่	นายจู เมปัญญา	59	อำเภอหางดง	หมอพื้นบ้าน ที่ได้รับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ (ย่ำขาง ตอกเส้น จอกผิด (คนโดนของ) หมอยาสมุนไพร)
2	เชียงใหม่	นางนวล สละม่วง	-	อำเภอหางดง	หมอพื้นบ้าน ที่ได้รับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ
3	เชียงใหม่	นายชน ทองเที่ยง	82	อำเภอแม่แตง	หมอพื้นบ้าน ที่ได้รับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ (ลมผิดเดือน ผื่นคัน ริดสีดวงทวาร ยาสมุนไพร)
4	เชียงใหม่	นายแถว อะกะยอง	66	อำเภอเชียงดาว	หมอพื้นบ้าน ที่ได้รับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ
5	เชียงใหม่	นายสำราญ ดีวิจิตร	-		หมอพื้นบ้าน ที่ได้รับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะสมุนไพร (เช็ดแหก งูกัด สุนัขกัด)
6	เชียงใหม่	นายแดง สนธิ	83	อำเภอพร้าว	หมอพื้นบ้าน ที่ได้รับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะสมุนไพร(หมอกระดูก)
7	เชียงใหม่	นายอ้าย กันทาแดง	85	อำเภอแม่ริม	หมอพื้นบ้าน ที่ได้รับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะสมุนไพร(เช็ด แหก เป่า ขวากซุย พิธีกรรม)
8	เชียงใหม่	นายกฤช โปทายะ	31	กลุ่มบ้านหมอเมือง หมู่ 4 บ้านท่ามะโอ ตำบลขัวมุง อำเภอสารภี	หมอพื้นบ้าน ที่ได้รับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะสมุนไพร
9	เชียงใหม่	นางจรรยา วงศ์ไชย	-	อำเภอเมือง	หมอพื้นบ้าน ที่ได้รับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะสมุนไพร
10	เชียงใหม่	คุณจันทร์ฉาย	-	อำเภอดอยสะเก็ด	หมอพื้นบ้าน ที่ได้รับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะสมุนไพร

เอกสารนี้เป็นกรรมสิทธิ์ของ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ห้ามมิให้ทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ หรือกระทำการใดๆ ในลักษณะเดียวกันนี้ โดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อ – สกุล	อายุ (ปี)	ที่อยู่	ลักษณะภูมิปัญญาล้านนา
11	เชียงใหม่	หมอวิชิ เกษะรักษ์	72		โหราเวช เวชมนตร เวชปฏิสสะ ญาณเวช
12	เชียงใหม่	สมทรัพย์ ศรีสุวรรณ์ (สล่าแดง)	-	บ้านน้ำต้น อำเภอแม่วาง	ปั้นน้ำต้น (คนโทดิน)
13	เชียงใหม่	คุณสุมาลี ดินปิน	-	90 หมู่ 10 ตำบลสันทราย อำเภอสารภี	บ้านต้นบุญศิลป์ เชียงใหม่ (ตุงผ้า)
14	เชียงใหม่	นายมานพ ยาระณะ	-	5 ถนนเจริญเมือง ซอย 2 ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง	การแสดงพื้นบ้าน-ช่างฟ้อนเจิง
15	เชียงใหม่	แม่ฝอยทอง สมบัติ	-	อำเภอแม่แจ่ม	การทอผ้าซิ่นตีนจก
16	เชียงใหม่	แม่วิไล บุญเทียม	-	อำเภอแม่แจ่ม	การทอผ้าซิ่นตีนจก
17	เชียงใหม่	นางบัวซอน ถนอมบุญ	-	118/3 หมู่ 10 บ้านพระเจ้านั่งโก๋น ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม	การแสดงพื้นบ้าน-ขับซอ
18	เชียงใหม่	พ่อบุญรัตน์ ทิพย์รัตน์	-		ช่างผลิตเครื่องดนตรี(ซอสามสาย)
19	เชียงใหม่	พ่อใจคำ ตาปัญโญ	-	ศูนย์เรียนรู้อุ๊ยสอนหลาน อำเภอแม่วาง	ของเล่นพื้นบ้านทำจากไม้/สานไม้ไผ่,สานใบลาน
20	เชียงใหม่	แม่ขันแก้ว กันธิมา	-	บ้านศรีปันครัวอ.เมือง	แม่ครูผลิตเครื่องเขิน
21	เชียงใหม่	แม่บัวไหล คณะปัญญา	-	19 หมู่บ้านเมืองสาคร ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง	แม่ครูผลิตโคมไฟล้านนา
22	เชียงใหม่	วิศาลทัศน์ รัตนมงคล เกษม		หมู่บ้านเมืองสาคร ตำบลหนองหอย อำเภอเมือง	ดนตรีล้านนา ทำปราสาทนกหัสดิ์
23	เชียงใหม่	เอกชัย จินาจันทร์	-	บ้านสวยสายลมจอย ศูนย์เรียนรู้เครือข่ายดูแลสุขภาพ	ศูนย์เรียนรู้เครือข่ายดูแลสุขภาพวิถีไทย จัดกิจกรรมการทำนาโย การทำบ้านดิน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ในราชการเท่านั้น ห้ามมิให้นำไปใช้ประโยชน์ในทางมิชอบ ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อ – สกุล	อายุ (ปี)	ที่อยู่	ลักษณะภูมิปัญญาล้านนา
				วิถีไทย 151/1 หมู่3 บ้านล้านตอง ตำบลห้วยทราย อำเภอสันกำแพง	
24	เชียงใหม่	ผศ.ลิปิกร มาแก้ว	-	เฮือนศิลป์ใจยอง อำเภอสันกำแพง	ศิลปินจิตรกรรมประเพณีไทย ใช้คติความเชื่อ วัตถุต่างๆ ในวิถีชีวิตของชาวล้านนามาเป็นหัวข้อในการสร้างงาน
25	เชียงใหม่	พ่อกอนแก้ว อินต๊ะก่อน	-	11 หมู่ 5 ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม	ผลิตปิ่นปักผมทองเหลืองแบบโบราณ ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว แต่ลูกสาวสืบทอดภูมิปัญญาและเปิดบ้านให้เยี่ยมชม เหมือนตอนที่พ่อกอนแก้วยังมีชีวิต
26	เชียงใหม่	แม่ครูบัวเร็ว/ แม่ครูบัวคำ	-	อำเภอสะเมิง	แม่ครูฟ้อนก๋ายลาย
27	เชียงใหม่	เบญจพล สิทธิประณีต		อำเภอเมือง	ทำตุง+ตัดลาย "คำหมื่นเมิงปัน"
28	เชียงใหม่	ครูชาย ชัยชนะ	-	อำเภอเมือง	สล่าตีกลองมองเชิง, กลองกันยาว
29	เชียงราย	นายสม จันทฤทธิ์	73	อำเภอเวียงแก่น	หมอพื้นบ้าน ที่ได้รับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ (หมอพื้นบ้าน)
30	เชียงราย	นายเขียน เมืองมูล	67	อำเภอพญาเม็งราย	หมอพื้นบ้าน ที่ได้รับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ(หมอกระดูก)
31	เชียงราย	นายสำราญ มาฟู	67	อำเภอป่าแดด	หมอพื้นบ้าน ที่ได้รับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ(หมอเวชกรรม ย่ำขาง)
32	เชียงราย	นางจันทรา มงคลคลี	63	อำเภอแม่จัน	หมอพื้นบ้าน ที่ได้รับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ(นวดจับเส้น ยาสมุนไพร)
33	เชียงราย	คุณวิวัฒน์ กังวาลนวกุล ประธานกลุ่มคนเฒ่าคน	-	ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย	กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ พิพิธภัณฑ์เล่นได้ (ของเล่นไม้พื้นบ้าน)

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อ – สกุล	อายุ (ปี)	ที่อยู่	ลักษณะภูมิปัญญาล้านนา
		แก่			
34	เชียงราย	สล่าคำจันทร์ ยาโน	-	บ้านห้วยปู ตำบลนางแล อำเภอเมือง	ผลิตด้ามกระบวยเป็นงานศิลปะ
35	เชียงราย	นางบุญโยน สุภาชะนะ (ประธานกลุ่มเครื่องปั้นดินเผา)	-	บ้านร่องปลายนา ตำบลบัวสลี อำเภอแม่ลาว	เครื่องปั้นดินเผา
36	เชียงราย	แม่ครูบัวเรียว รัตนมณีภรณ์	-	บ้านศรีทรายมูล อำเภอเมือง	แม่ครูสอนฟ้อนพื้นเมือง ฟ้อนสาวไหม
37	เชียงราย	นางสาวนิตยา ตามวงศ์	-	17/11 ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า	ศิลปินวาดภาพดอกไม้พื้นเมือง จัดทำบ้านเป็นศูนย์ปลูกพืชสมุนไพรพื้นบ้าน + สปาแบบท้องถิ่นในบรรยากาศชนบท (สวนศิลป์หลากสี)
38	เชียงราย	แม่ครูบัวคลี่ ฟูวัน(กาวีวงศ์)			ทอตุงไชย
39	เชียงราย	นายเสงี่ยม ยารังษี		ตำบลนางแล อำเภอเมือง	ศิลปิน impressionist วาดภาพทิวทัศน์ + วิถีชีวิตของคนในชนบทของเชียงราย
40	เชียงราย	นายอภิรักษ์ ปันมูลศิลป์	-	อำเภอแม่จัน	ศิลปิน impressionist วาดภาพทิวทัศน์ ดอยแม่สลองจนมีชื่อเสียง
41	ลำพูน	นายอินสม สิทธิตัน	-	อำเภอบ้านโฮ่ง	หมอพื้นบ้าน ที่ได้รับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ(หมอยาสมุนไพร ตอกเส้น)
42	ลำพูน	คุณสุกันทา ด้วงอ้าย	-	95/1 หมู่ 3 บ้านบวก ตำบลดงดำ อำเภอลี้ โทรศัพท์ 086-0808578	กลุ่มทอผ้าบ้านบวก (ทอผ้าซิ่นยกดอก)
43	ลำพูน	นางบุญเนือง วงศ์ปาลี (ประธานกลุ่มทอผ้าบ้าน	-	กลุ่มทอผ้าบ้านปวงคำ อำเภอลี้	การทอผ้าซิ่นตีนจกน้ำลี้

เอกสารนี้เป็นกรรมสิทธิ์ของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ห้ามนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า : ณ ธันวาคม ๒๕๖๕

ลำดับที่	จังหวัด	ชื่อ – สกุล	อายุ (ปี)	ที่อยู่	ลักษณะภูมิปัญญาล้านนา
		ปวงคำ)			
44	ลำพูน	คุณประทุม ไชยมงคล	-	28 หมู่6 บ้านศรีเมืองยู้ ตำบลเวียงยอง อำเภอเมือง	กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านศรีเมืองยู้ ทอผ้าฝ้าย ผ้าไหมยกดอก
45	ลำพูน	โสภณ แสนคำงาม		อำเภอเมือง	เขียนกระจกปีเป้ง ตามความเชื่อเรื่องการชุธาตุของคนล้านนา
46	ลำพูน	พ่อก๋วนดา เชียงตา	-	อำเภอเมือง	ช่างปี่ นักดนตรี, ช่างผลิตปี่ซึง
47	ลำปาง	นายแก้ว เทพก๋อง	-		หมอพื้นบ้าน ที่ได้รับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ (หมอต่อกระดูก แก้ผิดเดือน หมอเป่า หมอยาสมุนไพร)
48	ลำปาง	นายบุญทา เชียงคำ	-	อำเภอเสริมงาม	หมอพื้นบ้าน ที่ได้รับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ
49	ลำปาง	สล่าทัน - ประพันธ์ แสนใหม่		อำเภอห้างฉัตร	ช่างตีดาบพื้นเมืองโบราณ บ้านขามแดง
50	ลำปาง	สล่าบุญตัน สิทธิไพศาล	-	อำเภอห้างฉัตร	ตีใบดาบพื้นเมืองที่มีฝีมือดีที่สุดคนหนึ่งในล้านนา
51	แพร่	นายสุพัฒน์ สายยืด	-	อำเภอสูงเม่น	หมอพื้นบ้าน ที่ได้รับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ (รักษากระดูกหัก พิธีกรรม)
52	แพร่	นางประนอม ทาแปง	-	46 หมู่ที่ 2 บ้านนมน ตำบลหัวทุ่ง อำเภอลอง	ประณีตศิลป์ (ศิลปะผ้าทอ)
53	น่าน	นายอินปั๋น ทาคำสม	-	อำเภอเมือง	หมอพื้นบ้านที่ได้รับรองขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ (ยาสมุนไพร พิธีกรรม)